

Mag.
09.69899
Lu

Code

89798473

July 42

Vol. 2

Journal

Journal

Journal

Journal

Journal

Journal

Journal

Journal

Journal

7237

Gode
Borgeres
ædle
Handlinger

i
Anledning

af

Pludebranden

den 5te Juni 1795.

Sandhed! Du er Solen lig,
Ejs og Liv vi skyld Dig!

Tode.

2det Bind.

Kjøbenhavn,
trykt hos Sebastian Popp.
1796.

Register

over

de gode Borgeres Navne,

hvis ædle

Handlinger

ere anførte i 2det Bind.

No.	Navnene	Sider
85.	Hans Majestet Kongen	9
86.	Hans Kongelige Høihed Kronprindsen	87
87.	Hr. Hans Henric Hentze, Læge	105
88.	Hr. Johan Christian Weidenhaupt, Hof-Overdfeger	107
89.	Somfrøe Wilhelmine Gran	108
90.	Hr. Carl Friderik Klemke, Borger	109
91.	Søren Olsen, Ole Mogensen, Niels Sørensen og Niels Clausen	109
92.	Hr. Hofwed, Advocat	114
93.	Zens Nielsen	115
94.	Hr. Johne, Wager	132
95.	Hr. Ortwed, Comptorist	132

Register.

No.	Navnene	Side
96.	Hr. Frederic Christian Krag, Sogne- Præst til Radsted i Jylland	135
97.	Hr. Niels Moe, Raasmand	158
98.	Hr. Matthias Tye, anden Cappellan til Fruc Kirke i Kiøbenhavn	158
99.	Hr. Claus Frees Horneman, Doctor og Professor	162
100.	Hr. Nicolai Clert, overordentlig Pro- fessor	351
101.	Hr. Christian Gotlieb Kratzenstein, Professor	352
102.	Hr. Peder Hansen, Doctor, Professor og Sognepræst til Helliggeistes Kirke	353
103.	Bogtrykker Svend, Jørgensen	356
104.	Hr. Kammerjunker og Amtmand Scheel	360
105.	Hr. Kammerherre Adler	361
106.	Hr. Odrifte Arenfeldt, Hr. Grev von Raben, Hr. Conferentsraad Schyetz, Hr. Skibs-Capitain Corrand, Hr. Dispatcheur Buntzen, Hr. Consul de Parrad, Hr. Thomas Jensen i Slesvig	362
107.	Hr. Andreas Birch, Doctor og Professor	365
108.	Helsingørs Borgere	369
109.	Hr. Johannes Møller, Doctor og Land- Physicus i Bradsbergs Amt	373
110.	Hr. Niels Gerbrandt Brodtkorb, Justitsraad og Sorenskriver	375
111.	Hr. Niels Peter Biering, Præst	376

Slutningen af første Bind vedrørte Understøttelses Selskabet og den Gave, som det egentligst havde bestemt til dets brandlidte Medlemmer. Da Heftet var udsat, og man ved presset Stiel kunde ei faae det øvrige af Haandskriftet deri indført, saa har det maattet hvile indtil dette Hefte, hvori det skal blive indrykket; men da vi have ædlere Handlinger at annoncere, end om Understøttelses Selskabets Gave og dets Anvendelses Maade — nemlig Kongens Love, og Kongens Forsorg for de arbejdende Classer og for de Lidende iblant dem,

faa ville vi herpaa sætte vor Opmærksomhed ved dette Hestes Begyndelse.

De almindelige store Fordele enhver Medlem nyder i Staten af den gyldne Fred. Fred med fremmede Magter, Fred indvortes med os selv, og iblant vore Medborgere, ere saa indlysende store, at enhver kan kiende dem, naar han vil kaste et flygtigt Blik allene hen til vore sydlige Naboelande, og beskue al den Jammer og Elendighed som Krigen medfører, og især naar den ene Medborger uddrager sit Sværd imod den anden.

Ved det tilnærmende Foraar blev en Cantate affynget i det forenede musikalske Selskab, hvor Texten var givet af en Student, Hr. Haste, en flittig og agtet Skribent iblant os, og Musiken dertil af Hr. Regimentsquarttermester Wedel. I denne Sang skildres Krigen og Evdragten i sin Rædsel, og Freden i sin Ynde. Bonden pløier sin Ager, og tildækker sit Korn med den gode Muldjord, og Søemanden haler ud af Bom-

Bommen, og fremskynder sig paa Vandet med sine Aarer. Hvor man henvender Øret, enten til Vandet eller til Landet, høres Arbeidernes frydefulde Raab ved deres Arbeids Fortsættelse. De Studerende selv priser han lykkelig, som Athens glade Sønner, fordi de kan see Fordoms Taage at svinde, Sandheds Lys at bryde frem. Skjønt de ikke alle i denne Stand ere lykkelige, saa ere de lykkelige deri, at de have Presse- og Skrivefriheden, ved hvilken Voldsomhed og Fornærmelse maae undertrykkes.

Efter Talen blev fortsat det Ønske, at Sandhed og Dyd maatte boe iblant os, og nedsmile paa Christians vide Glædes Egne, da samme vilde indhegne hans Slægtes Lyksalighed og hans Folks Lyksalighed.

Op, Nordens glade Millioner!
 Fortolker Fryd i Harpeklang!
 Istemmer høie Jubeltoner,
 og Fjeldet svare Dalens Sang!
 O! Held det Land, som Fred beskytter!
 I Slottet Held, og Held i Hytter!
 I Graners og i Rosers Hegn
 vort Nord er Fredens Yndlings-Egn.

Hist brøler Krigens hule Torden,
 og Skarer gaae til Feideseerd:
 der løbte Blodstrøm vander Jorden,
 og kraftløs Arm opløfter Sværd.
 See, Brødre ruse frem mod Brødre!
 Af! myrdes Enker, Døttre, Mødre?
 See, kvæstet Flok med Jammerkrig
 henkrummer sig paa Dyrger Ligg!

Men her — o Held os! — her ledsager
 livsalig Glæde Fjendens Spor:
 hør Bondens Sang ved harvet Ager!
 Hør Somænds lystelige Chor!

I gavnligt Dvad, i munter Vise
 de Skarer Christians Dage prise;
 høit lyder i Samdrægtighed:
 „D! Held os, vi har Landefred!“

Athenens glade Sønner hvile
 ved høie Sandheds rene Barm:
 de see Gudinden venligt smise,
 og holde sig ved Musers Arm.
 Alt op til Lys og Held de stige:
 see, Fordoms mørke Taager vige
 Alt Sandhed signer fiern og nær,
 og listig Skionhed tryller der.

Thi lyd, vor Sang! lyd høit paa Jorden!
 Stig kief mod fierne Himmel-Skye!
 Siig, Lys og Glæde boer i Norden
 i Palmegrenes tette Ly!
 O gyldne Fred, Skioldungens Vre!
 vor Helligdom du stedse være!
 Dig moder Folkets Fryderaab!
 du blev vort Held, du er vort Haab.

Bliu ved, o Sandhed, Himlens Tolk,
 at smile huld til Dal og Fielde!
 Din Straale naae det ædle Folk,
 den frede Dannerthronens Vælde!
 Til Retfnd dine Smil veilede,
 til virksom Dyd, til Held og Ro,
 at Drot og Folk i Samfunds Riede,
 som Broder mellem Brødre, boe!

Bliu ved, o Dyd! at smile ned
 paa Christian's vide Blædes-Egne!
 Du trogt hans Slægts Lyksalighed,
 hans Folks Lyksalighed indhegne!
 Dyd altid hver i Norden mene,
 at Adel er, at være god!
 Dyd Helte stye de Mindestene,
 som farves af uskyldigt Blod!

Bliu ved, o Held! at throne her!
 Hvert Dagn dit Herredom forsøge!

Dig være Landets Fader fjer!
 Hans mindste Barn du villigt søge!

Saa vilde Herren i det Høie:
 han altid vogte Nordens Fred!
 Han see med kiærligt Guddoms Nie
 til Folket og dets Fader ned!

O Kongers Herster i det Høie!
 vaag altid over Nordens Fred!
 Du see med kiærligt Guddoms Nie
 til Folket og dets Fader ned!

Hans Majestæt Kongen deler sin faderlige Omsorg baade for Borgeren og for Bonden; men Ildens Raserie og dens Euers Magt, som gjorde dem mere trængende til hans Forsorg, har været Marsag til hans mere udstrakte Omsorg for dem efter den Leilighed, som Tiden og Stedet kunde frembryde. Allerede er der viist i det første Bind og især i det første Hefte af samme, hvad han gjorde i Branden og strax efter Branden. Alle-

rede have vi læst om de mange Telte og Træehytter, som bleve opreiste paa Torvene, Gaderne, Boldene, Landeveien eller Broen, og paa Fælleden, foruden Friderichs Colonie, denne liden Stad, som blev bygget næsten i Hovedstadens Middelpunct paa Slottets østre Grund.

Da Efteraaret nærmede sig og Regnen forenede sig med Stormen mod Teltbeboerne, tilligemed de ubarmhiertige Værter, som udjog endeel 100 Familier fra deres fattige Boliger og gjorde dem Huusvilde, saa kom nu an paa, om Kongen vilde handle bedre, og om han havde Evne dertil? Ja vist vilde han og kunde han, og han opmuntrede Borgernes Formænd til at følge sit Exempel.

Han indrømmede alle de Kieldere og smaae Kroge i sit asbrændte Slot, som kunde give Skiul for de Huusvilde. Han indrømmede det store Ridehuus tilligemed Galleriet og sin egen Stoel i samme til de Nødlidende. Han fik Laboratorii Posterne aabnede for dem, og alle de store Tobaks

Huse,

Huse, som under Statsraad Borres Monopolii Magt vare byggede til denne Plantes Dyrelse.

Han lod Orlogskibet, den norske Løve, udhale, som er et Rangskib paa 60 Kanoner, og danne til et Blokskib, saa det nu er udueligt til at gaae i Søen, eller gjøre Tieneste i Krig, men kan blive nyttig til et Hospitalskib. For at skyn- de paa Skibets Istandgiørelse til denne Hospita- lité, lod han 400 Matroser digte det paa deres frie Dag, da de skulde tage deres Kost, og be- talte dem 4 Mk. om Dagen. Disse 400 Daler kunde have været sparede, naar han kuns vilde have udsat Arbeidet i 2 Dage; men her var ingen Tid til at bie. Det nødlidende Folk trængte til Hielp, og de mange Syge af Forkjølelser og af ondartig Feber kunde Hospitalerne end ikke rum- me. Endeel Dage foruden blev holdt endeel Ma- troser og især af Tømmermændene, som fik 8 β . i daglig Tillæg. Disse maatte indtømre Skibet, indrette Bærelser under alle tre Dæk, bygge 2de Dygange inde i Skibet til Skandsen og oven paa er byggt fra Skandsen til Forstavnen 2de Skuur

af

af Bræder, med et Vindue ud til hver Side, i hvilke Beboerne af Skibet kan ophænge deres Linned, naar de have vasket det. Vaskerhuset er foran i Skibet under øverste Dæk. Store Kiedler ere indmurede i en Skorsteen. Igiennem Skibet gaaer en Skorsteen, opmuret af Steen, igiennem alle Dæk. Ved hver af disse staaer 2 Jern Bielægger-Kakkelovne ude i Gangen, hvor de kan varme sig ved. En Kakkelovn er i Kahytten, hvor Skibslægen opholder sig, og en Bestient, navnlig Brinch, som Borgernes Formænd holder, for at have Tilsyn over de Indsørgerte i Skibet, da de ere civiles. Disse have Commandeurens og den næstcommanderendes Sideværelser til deres Sovelamre. Bagten bestaaer af 4 Matroser, hvoraf een har Vagt paa Skandsen. Denne Vagt synes at være unødvendig, da Blokkskibet ligger saa roligt og er saa godt fortreiset; men Vagt maae der være, især naar saa mange sove. Storm og Strøm kunde lade det drive. Ildsløs kunde opkomme, da de har Ild paa Skorstenen, fyrer frisk i de 7 Kakkelovne, og desuden i Værelserne ved menneskelig Uforsigtighed. Da

Ne

Redacteuken kom ud paa Slandsen, underholde han sig længe med den Bagthavende, for at efterforske, hvorvidt hans Kundskaber gik i Sæve-senet og i Hensigt til Orlog, saavidt hans Stilling strakte sig. Reilingen af Skibet var saa høi, at den stod langt over hans Hoved. Ved at see de tykke og stærke Planker heri, skulde man troe, at de især af Eeg skulde kunde bestærme de inden for staaende mod Kanon-Kuglerne, og især ved Mellem-Vielkerne, hvor de stærke Kramper ere paaflagne. Men den Bagthavende sagde, at en Kugle, naar den ei er for mat, kan gaae igiennem begge Siderne af Skibet, og man har giort Prøve paa Amager med Skiver af samme Træ, og af samme Tykkelse, at en Kugle har paa engang gaaet igiennem 3 saadanne Skibe, og naar man merler den eller omvikler den med Garn, at den kan slutte desto bedre i Kanonen, saa kan det tillige have megen Kraft, naar Krudtet har sine bestemte Grader, og saa megen Tilfætning af Salpeter, som udfordres.

Fra Skandsen saae han fra den østre Side paa Skibet de 3 Bagtskibe udhalede og lagt for Anker, som i Nar skal ligge paa Bagt i Sundet, i Bæltet og her paa Reden. Næst mest Bommen Kongebaaden, Søormen, som skal ligge i Bæltet, og commanderes af Hr. Capitainlieutenant Brandt. Ved denne Briggen Sarpen, som skal ligge her paa Reden, og commanderes af Hr. Capitainlieutenant Arenfelt, og uden for disse laae Fregatten St. Thomas, som skal ligge i Sundet og commanderes af Hr. Capitain Dockum. Skjønt Blokskibet var af mindste Rang blant Krigsskibene, saa syntes dog disse mindre Skibe som smaae Jagter mod disse,

Paa Holmen udrustedes 8 Krigsskibe og 3 Fregatter, som skal ligge ude paa Reden. Saa mange Krigsskibe udrustes ei i dette Nar, som i det forrige Nar, dog holdes flere i Beredskab, for snart at kunde tiltalles, efter Hoffernes Bendinger og de krigførende Magters Fremgang eller Svækkelse. En fredelskende Regent maae have Forsvarsvæsenet i Stand, og være færdig at kunde

de bruge sine Vaaben, skjønt han ikke udæsker
nogen til Strid.

Redacteu ren gif nu ned under Dækket, for
at give Agt paa Skibets indvortes Deconomie og
de Indlogertes Forsatning. Der var antaget en
Marquetenter i Skibet, som for saae Skilling
udsolgte adskillige sinaae Fornødenheder; men
her skulde og det rene Bæsen til, som man kalder
Penge, og disse havde de saa saae af. I hvilket
Kammer man gif ind i, saae man Armoden; det
er let at forestille sig, at de Allerfattigste toge
Plads her, da de kom ind fra Teltene paa Fæl-
leden, og kunde intet Skiul finde under noget
Tag, hvorfore de maatte tage Bolig paa Vandet.
Naar man kommer ind i deres Bærelse, saa er
det som oftest tomt for Boeskab. Saa have en
Stoel og et Skrin at sidde paa. Færre have en
Seng og nogle Dynner at ligge paa, saa Kongen
maae laane dem en Sengemaatte, fyldt med Halm,
at ligge paa, og et uldent Teppe oven over dem.
Dette var ei større end til 1 Mand i Kvien, og da
det skal række over Moderen og 2 a 3 nøgne Børn,
saa

saa kan man nok forestille sig, at det ei meget kan
 varme, eller beskiærme for Kulden. Nogle af
 disse Familier have Mænd, som seile med Sands-
 pramme, og drive Professioner, især Skradere
 og Skoemagere, men de fleeste ere Enker, med
 Børn, som maae spinde, sye, vasse og plukke
 Bærk, og naar de ei kan fortiene Livets Nødven-
 digheder efter Marquetenterens smaae Fordringer,
 saa gaae de ind i Staden fra Morgenens af, og
 bette dem igiennem. Deres Børn ere og færdige
 i denne Kunst. Piger og Drengene forsølge en-
 hver hele Skibet igiennem fra nederste indtil
 øverste Dæk. — Kunns en halv Skilling er deres
 Symbolum. Halveskillinger ere gaaet af Mo-
 den. Der maae altsaa hele til, og endeel af de
 Besøgende kunde selv behøve dem hjemme. For
 Resten lege disse Piger og Drengene hele Dagen
 igiennem, hver under sit Dæk, hvor Gangene ere
 bredere og længere, end i Kirkerne. De neder-
 ste er meget mørkt, men den øverste falder lysere
 igiennem de Binduer i Dækket, hvorigiennem Ly-
 set falder. Børn ere ei at fortænke i, at de forsø-
 ne sig sammen. De skal have noget at syssels-
 sætte

sætte sig med. Mennesket er et selskabeligt Dyr. Endog i Barnets Natur ligger denne af Slaveren indplantede Drift, som i dets Handlinger udvikler sig. Imidlertid kunde Tilsynsmændene virke mere til Børnenes Fordeel, end de gjøre. De kunde give den Mand Befaling, som har sit Ophold i Cabytten, og har Tilsyn i Skibet, at undervise Børnene. De bleve da tilvante til Arbeide. De fik en stor rummelig Stue, som var varm at sidde i, isteden for de nu gaae, at fryse paa Gangene, og deres ledige Timer bleve udfyldte til noget godt. Man indvende ikke, at den, som har Tilsyn i Skibet, kan ei undervise fordi han ei er oplært i Opdragelsens Fag. Hidindtil har man ikke fordret denne Kundskab af Religionens Lærere, som skulde undervise i Skolerne. Tieneren, Kudskken, Gaardskarlen, og undertiden en Banquerotteur, eller en afskediget Rytter og Soldat, ere foruden gamle Koner de fleste Religions-Lærere. Seminarium paa Blaaegaard skal herefter give Elever til disse Slags Lærere, Embeder; men endnu kan det ei forsyne Kirkerne, end sine Skibene. Kan Tilsynsmanden

i Skibet ei bevise Grundsætningerne i Religionen filosofisk, Børnet opfordrer ham maaskee ikke dertil. Han kunde da lære det, at læse Modermaal, lidt at skrive og regne, og læse nogle smaae historiske eller moralske Bøger igiennem med det, for at underholde dets tilvørende Forstand, og opvække Tanker og Følelser hos det for det Gode, som saa ofte vælges i denne Alder, det er overladt til sig selv, eller forført ved flette Exempler.

Naar denne Undervisning var forenet med Inspectionen i Skibet, saa vare der 100 Candidati af ministerii, der vilde søge det, og modtage det for den betalte Dagløn, især naar de derved bleve berettigede, til at blive Skibspræster paa Flaaden, som dog i sig selv er den ringeste Besordring en Candidat kan tilbydes.

Med den Varme, som gives i de 7 Kaffelovne, bliver forbrugt i denne milde Vinter en Favn Brænde om Ugen, især naar det var koldt. Endogi de strengeste Vintere har man seet, naar man har gaaet paa Jisen omkring et Krigsskib,

og Kanonportene har været aabne, saa kan saa stærk en Røg fra hver Dæk staae der ud af ved Beboernes Uddunstning, som af en Skorsteen, og dog behøve de saa megen Varme.

Kanonportene ere fortsæmrede. For hver Kanonport er sat et Kammer. Deri et Vindue i Kanonporten med store nyemodens Ruder. Foruden de sædvanlige Vinduer i Kabinnten, er Skibet paa begge Sider i 3 Etager forsynet med 84 nye Vinduer.

I Skibet boer 70 Familier, som bestaaer af 236 Personer, foruden de Tienstgiørende. Af disse ere der døde 9 i Vinter, 4 i Skibet, og de 5 i Hospitalet. Deres Sygdomme have egentlig været Forkølelsses Tilfælde, som tilsidst ere blevne ondartede og dødelige.

Indgangen i Skibet er ikke ved at stige op af Trapper, men igiennem en Dør ved Vandgangen. Fra Landet gaaer en Flydebroe af 90 Skridt. Da Skibet stiller saa dybt, saa udfor

dres saa stor en Længde. Ved Landet er den nedrammet i Grunden, siden er den paa Strømmen lagt paa en Flydebroe, vel forsynet med nedrammede Pæle. Naar Vinden reiser nordlige Bandede, saa gaaer det over Broen, og ved stærk Strøm kan Broen undertiden forskydes. De Sygelade kalde til sig hvilken Præst de vilde have. Det hændte sig, at en syg lod kalde Præsten til Garnisons Kirken, Hr. Brodersen til sig, for at betiene sig med Sacramentet Torsdagen den 18de Februarii. Samme Dag havde vi Storm med nordlige Bandede, som adskilte Broen, saa Præsten maatte paa et langt Bræt vove sig over den rullende Sæe, for at komme i Land igien. Broen er ellers forsynet med Rækværk paa begge Sider, saa smaae Drengene har god Leilighed til at staae og lokke Ulke til sig, der til Aftenen søger hans Familie, og paa Broen vrimler der idelig af Folk, som i en Gade.

Da Skibets Beboere ere af den borgerlige Stand, saa har Borgernes Formænd givet dem disse

diffe Forholds-Regler i 17 Puncter, som ere op-
 slagne fra øverst til nederst i Skibet.

Forholdsregler for Beboerne paa Vlokkis-
 bet den norske Løve.

1. De maae være betænkt paa til Paaske-
 Flyttetid at betale den bestemte Leie.

2. De beslitte sig paa, til den Tid at fors-
 kaffe sig selv Huuslye i Staden eller hvor de ellers
 finde for godt at tage hen.

3. Paa Skibet holde de sig nsie efterrettelig,
 hvad deels ved disse Forholds Regler foreskrives,
 deels af Løgen og den der befindende Opsigts Be-
 tient, samt Ober, Canoneren og Baadsmændene
 beordres.

4. Det forbydes dem at huse nogen anden i
 deres Kammer. Vel tilstædes dem at tage imod
 Besøg, dog at Fremmede forlader Skibet inden det
 bliver mørkt.

5. Til og fra Skibet skal de gaae over den til Skibet anlagte Broe, rette Wei ud igiennem Jern-Porten imod Staden, og ingenlunde tage anden Wei, eller paa Weien beskadige noget.

6. Meubler og deslige, som ere bragte ombord, maae ei føres derfra uden foregaaende Anmeldelse og dertil erholdende Tilladelse.

7. Forældre, som have smaae Børn, maae ei begge paa eengang forlade samme, og overlade disse til sig selv, men naar det er nødvendigt, at de begge skal forlade Skibet, da formaae andre der at passe Børnene, og derom forud at underrette Opsigts-Betienten.

8. Til det Klokkeslet, som Opsigts-Betienten Iste Dag i hver Maaned bekendtgjør, skal alle paa Skibet indlagte der være tilstede, da Indgangen til Skibet efter den Tid ei oplukkes.

9. Til Klokken 10 om Aftenen tillades det Beboerne at have Lys i deres Kamre, under Vilfaar,

kaar, at det sættes i Plade eller Stage, og at der med omgaaes saa forsigtig, at deraf ingen Ulykke kan opstaae. Efter bemeldte Klokkeslet maae intet tændt Lys eller Tobaks-Røgen finde Sted.

10. Jld i Bryder, eller paa anden Maade, maae Beboerne ikke betiene sig af i deres Kamre, eller paa andre Steder, ikke engang paa Jldstedene, som allene er for Marquetenteren.

11. Til den Ende er paa Skibet en Marquetenter, som er forbunden til at være forsynet med gode, vel tillavede almindelige Fødevarer, hvilke kan erholdes imod Betaling; for Resten er det enhver tilladt, at tage sine Fødevarer tillavet hvor de vil i Staden.

12. Samme Marquetenter er pligtig, uden Betaling, at levere Beboerne kogt Vand, dog til visse Tider af Dagen, som nærmere paa Skibets porder bekiendtgjort.

13. Enhver entholder sig fra Riv og Trætte, og begægne de Befalende med Høflighed alle Tider, og især naar de visiterer i deres Kamre, hvilket ikke maae formenes.

14. Hver Morgen skal Beboerne gjøre reent i deres Værelse, og oplukke Døre og Vinduer, for at bringe frisk Luft ind i Skibet. Feieskarn og anden Ureenlighed maae ei henlægges i Krogene, men efter Opsigtsmandens Forskrift paa Gangene, for af Baadsmandens underhavende Mandskab derfra at bringes i Land. Ei heller maae Ureenlighed igiennem Vinduerne udkastes i Søen.

15. Vandhusene maae Beboerne selv hver Dag reengjøre, efter den Ordre dem derom af Opsigtsmanden bliver givet.

16. Yttres sig hos nogen af de indlagte Sygdom, bør de strax derom underrette den paa Skibet værende Læge, hvis Forskrifter de derefter nøie have at følge.

17. De Personer, som ere pligtige at betale Extra-Skat, og ikke derfor enten ere eller blive befriede, have maanedlig at erlægge samme til Opsigts-Betienten Brinch, som igien afleverer Skatten med Designation paa de Ydende udi Extra-Skatte-Contoiret, hvorfra han derfor forsyner sig med Qvittering i en dertil indrettet authoriseret Bog.

Kiøbenhavns Raadstue, den 7 December 1795.

Urne.

Hiorthoy. M. Munk. Flindt. Schiott.
 S. Lange. Olaus Baadt. Peter Thomsen.
 Wisfing. E. Wosemoese. Skibsted.
 Pontoppidan. W. Wulf.
 C. C. Lund. M. Lunding.

Man seer af den sidst nævnte Punct, at Extraskatten forfølger dem ogsaa her, skient vi have tilforn modtaget Grunde, at de vare de fattigste iblant alle fattige Brandlidte, som her paa

B 5

Stroms

Strømmen vare indlogerede. Mon det ikke var rimeligere, at Borgernes Formænd anbefalede disse til Pleie-Commissionen, og bad disse, at tilsende dem Dagens Nødvendigheder, indtil de igien komme i deres Virkekreds? Medicin gives dem, men de vilde hellere have et Camisbrød. Af Mangel toge de gierne en Portion Chinapulver ind hver Morgen til Frokost, at styrke dem paa, men dette er dyrere end Brødet, hiint forskrives fra Indierne, — dette vover i Landet.

Disse Fattige maae betale 4 Rd. i Huusleie paa dette Skib i Winter, som er af 70 Familier 280 Rd. Man veed ei, om disse Penge gaae i Kongens, Admiralitetets eller Borgernes Formænds Kasse, 560 Rd. Veie af saa stort et Skib er kun en ringe Indkomst, men 4 Rdl. Huusleie om Halvaaret gav ingen paa Skibet, som kunde faae Pje under et Tag.

Disse Leiende ere opsagte til Flyttetiden. Hans Majestæt Kongen har udsat Flyttedagen fra 15de April indtil 13de Maji. I denne Maa-
ned

ned vil Græsset være til paa Fælleden. Disse Søe-Beboere vil igien blive Telt-Beboere, og finde Leilighed til at forfriske dem i det Grønne fra deres indsamlede Skiorbug.

Skibet skal da være et Hospitalsskib for syge Matroser. De vinde meget herved. Tilforn maatte de alle ligge under et Dæk i hængendes Køier; men nu kan dem gives Kamre. I disse burde være Senge og Sengekæder. Medicin kan de faae, men Diæt-Suppe og spise tør ikke meget haabes fra en fattig Marquetenter. Disse Fødevarer ere flette nok i de syge Huse, hvor formuende Spisemestere boe. Lynd Suppe, ussel Kost, og Mangel paa Opvarning, Pleie og Hielp falder i den fattige Syges Lod, i hvor han end opholder sig. Vore Kierligheds og Barmhjerlighedens Huse have ikke udryddet Gierrigheden, eller sat Grændser for Fornærmelser.

Saalænge ingen større Flaade udrustes, og ingen Søetrefninger indløbe, synes intet Hospitalsskib uødvendig. Beboerne synes derfor at kunde

kunde beboe det uden Opsigelse indtil videre. Skulde Krig eller smitsomme Sygdomme giøre dets Brug for Søemanden nødvendig, saa kunde de strax samme Dag, som det blev befalet, flytte i Land, og opslaae deres Telte.

Vi have Engestuer indrøttede i Nye-Boder for hver Division. Vi have det kostbare og prægtige nye bygte Søe-Qvæsthuus paa Christianshavn, hvorind Matrosen indbringes fra Dragskibet, om han alleneeste har Fnat, eller nogle Hede-Blegne imellem Fingrene. Vi see Søefolk i Tienesten, ikke at lægge sig ind i Qvæsthuset, men i Frideriks Hospital. Vi see baade Matroser og Soldater at tage Plads i denne Stiftelse, isteden for Borgere. Vi see Officerer af Land- og Søe-Etaten at lægge sig herind. Iblant disse Søe-officerer, som bleve qvæstede af den sprungne Kanon paa Nordstiernen i dette Efteraar. Om Mangelen grunder sig i Qvæsthusets Indretning, eller paa Spiisningen og Opvarningen, skal ikke kunde siges, da man herom er uvidende. Det var at ønske, at en offentlig Afhandling blev

udgivet om Sæe-Dvæsthusets Indretning, Fond og ganske Bestyrelse, at man deraf kunde see, hvor mange der kunde rummes? Hvor mange der vare, og ugentlig burde de indgaaede og udgaaede bekiendtgjøres offentlig, ligesom fra alle andre Stiftelser. Den første Saarlæge, Hr. Falkensdahl, er tiltroet Indsigt og Flid hos Publicum. Kunde han gavne eller tilfredstille dets Bidelyst, herved at udgive ugentlig Esterretning om de indgaaende og udgaaende Patienters Tal og deres Sygdomme, saa vilde han vel ikke nægte det, og førend Rum fattedes i Dvæsthuset for syge Mastroser, skulde Blokflibet ikke være deres Hospitals Skib eller Pleie-Bolig.

300 Mennesker komme omtrent ind i Ridehuset at logere Mortens Aften. Vinteren var saa mild i denne Winter, som den i mange Aar ikke haver været, til stor Fordeel for de huusvilde fattige Brandlidte. Ikke desto mindre var det dog koldt i Ridehuset. Der var høit op til Loftet, Muldjord med megen Sand i Gulvet, og de fleste havde intet uden lidet Straaer i Bylsten, eller

eller Zepper indpakkede at ligge paa. Efterhaanden bleve nogle befordrede til Hospitalerne, der vare syge, andre søgte til deres Venner og laae paa Gulvet i Kielderen og paa Losterne hos dem. Denne Formindskelse af Vogerende i Ridehuset, formindskede tillige Uddampningen og Barmen. Mangelen til Livets Nødvendigheder, da Pleies Commissionerne gave dem slet intet til deres Ophold og mange faldne i Sygdom, eller nedtrykte af Alderdommens Skrøbeligheder, vare uformulende til at kunde fortiene dem noget, eller gaae ud at bette, 2de medicinffe Studerende gif her ind, som havde haft Tilshyn med dem paa Fælleden, og fik 10 Rd. hver om Maaneden, som de ventelig og havde her. Frie Medicin blev dem givet fra Hr. Mantzens Apotek paa Nørregade; men man har hørt af de Syge og Døende, som nu og hvile i Graven: De give os Medicin; men de skulde give os Brød. Vor Sygdom er Sult og Kulde. Vi ere forkomne. Vi ere gamle skrøbelige Folk, og kan ikke hielpes selv.

Pleie-Commissionerne i Sognene burde kiende alle deres fattige Medlemmer ved sin Kirke, vide, hvor samme opholdt sig, om de ei søgte dem, eller bleve hindrede ved Alderdom eller Sygdom, til at komme ud, og give dem saa meget daglig, som de kunde behøve til deres Nødvendigheder. En eneste fornuftig Mand kunde udarbejde denne Plan, og iværksætte denne Sinsoperation. Uden en nøiagtig Beregning, en fast Bestemmelse, og en sand Forsorg for hver trængende Borger efter sin Alder og Sygdoms Beskaffenhed opfylder Pleie-Commissionerne ikke den Pligt, som Kongen har paalagt dem.

Pleie-Commissionerne kan ikke give de brandslidte Huse at beboe. De Huse, som de havde, vare allerede opfyldte af udlevede gamle, hver i sit Sogn. Det var derfor hans Majestæts Bestræbelser, at faae Huse til de Huusvilde bygde, som han tildeels overdrog til Borgernes Formænd, at besørge, deels gjorde selv de fornødne Foranstaltninger, ved at overdrage Borgerne Slotspladsen at bebygge, hvilken liden Stad bestaaer af

Hand-

Handlende. Her er Slots-gaden, Hertuginde-
Gaden, Auguste-Gaden, og flere efter særskilte
yndede Navne.

Foruden denne liden Handelsstad, overdrog
Hans Majestæt til sin Hof-Architect Hr. K i r-
k e r u p, at opbygge den afbrændte Garderstald,
og indrette den til Børelser for afbrændte Familie-
r, og skyndte sig, at de Huusvilde kunde faae
Huus. Murene stode tilbage efter Ildens Røg-
Taget, Tømmeret og alt var fortæret af Ilden.
Skient Garderstalden, som tilhørte Slottet, var
opbygget af Kong Ch r i s t i a n den 6te efter den
Tids Alders Smag i Bygningskonsten, saa var
dog denne gothiske Bygning opført meget skøn,
og havde Vinduer saa lange og store, at vi endnu
efter vore nye Moder ei veed, at gjøre dem saa
store og smukke. Denne store Bygning blev nu
sat under Tag, og indtømret og indrettet i 4
Etager for Familier, at beboe. De store Vin-
dues Rum bleve udfyldte og udklinede med Leer,
smaaer Vinduer bleve indsatte, saadanne, som
Glarmestere gjøre paa Kieb, og sender til Jylland
som

Som Handelsvare for Bønderne. Indvendig var Arbeidet ligeledes svagt. Den 29de Februarii flyttede Rideshusets Beboere derind. De, som ikke vare brandlidte, fravidt de fiendte dem, maatte ikke komme med. Bærelserne vare udspekkede med Beer og ganske vaade. Bøggene skulde kalfes, men der var intet Kalk at faae. Gulvene og Loftene vare svage, og Støtter i hvert Bærelse satte under det. Bræderne vare ikke høvlede eller sammenfieldede, og naar det mindste Barn traadte paa Gulvet, saa rystede hele Stuen. Disse Bærelser i alle 4 Etager bleve snart opfyldte af Bogerende, og en Politie-Betient, navnlig Bisenstrup havde Opsigten herover. Vinteren havde indtil denne Dag været saa mild, at Foraaret og den begyndte Sommer ofte er mere kold. Det gik os, som de sydligere Lande, at Græsset vorte og Træerne om Vinteren, især Hylde træet og Stikelsbær-Busken bleve grønne.

I London, Paris og Wien var det Sommer Nytaars Dag og de følgende Dage. Disse store Stæder have eens Høide mod Middagslinien, og

Edle S. 2 B. 1 S. E næsten

næsten den samme Grad af Varme. Wien føler mere Kulde, fordi den ligger det kolde Østen nærmest; men her var dog den 1ste Januarii Pserffen- og Kirsebærtræerne i fuld Blomster. Engeland, som en De, har See-Vindene, men her stod Erterne i Rod høie i Markerne den 15de Januarii. Uarsagen til den milde Lust i disse Lande var den samme som hos os, de vedholdende sydlige og vestlige Vinde. Den 1 Martii begyndte Østenvind at afløse dem, og nu vare disse Borgere indflyttede i disse vaade Bærelser. De havde dog Vielæggere at varme dem ved, om de havde Brænde? En stor Gang gaaer igiennem Bygningen, og 6 Skorstene ere satte med 6 store Kaminer til at fuge Mad i, om de have noget at fuge af? Der er en Dpgang paa begge Ender af Bygningen, som er en skøn Indretning i paa-kommende Ildebrands Tilfælde. (En Indretning, som næie burde iagttages ved de nye Bygninger, som opføres, dog de fraregnede, som have 1 a 2 Fag til Gaden) 60 Familier bleve strax indlogerte i denne Bygning. I hver Bærelse skal ligge 4 a 6 Familier, og hver betale 4 Rd. i Leie. Altsaa

Kan saadan et daarligt Bærelse give 48 Rdlr. i Huusleie om Aaret, hvorfor en stor Gaard i andre Riibstæder kan leies for med 10 Bærelser, gibfede og betrukne, med Stalde, Boqnremisser og en herlig Frugthauge. Om disse Penge skal gaae i Kongens Kasse eller i Hr. Kirkerupsomme, veed endnu ei de Betalende, eller nogen danff. Skal han faae noget nyt og sandt at vide, da skal han forskrive det fra Hamborg ved Riibmændene, der kiende vor Politif, som for os er fremmed og liager skjult i Archiverne, og de kiendte nøiere vore Finantsoperationer, end vi selv.

De, som det ikke havde brændt for, og som vare giorte huusvilde af deres Værter, havde kuns været i denne Bygning 14 Dage, før de igien den 14 Martii bleve opsagde til Flyttedagen. Naar man altsaa regner dem, som til denne Tid ere opsagte paa Blokflibet, og endeel af dem, som ere opsagte i denne Bygning, og de, som ere opsagte i Byen, som slet ikke kan komme under Tag, saa ere der til Flyttedagen over 200 huus-

vilde Familier, som igien maae opflaae en Veir, og blive Telt-Beboere.

Foruden disse Foranstaltninger fra Hans Majestæt Kongen, have Borgernes Formænd ladet opbygge ved Østerport 2de Længder ved Hr. Kirkerup med 33 Skorstene og med 134 Værelser for ligesaa mange Familier, og ligeledes med Hr. Muurmester Lange ved Canal-Compagniets Muur og paa Garnisonspladsen en Række af Huse med 23 Skorstene, hvori 46 Familier boe, foruden flere Huse paa denne Plads, som vi siden skal anmærke.

De 2de Længder ved Østerport ere byggede paa en Grund under Boldene, som Commandanten bortleiede tilforn til en Gartner, som indhegnede den med et Plankeværk, og plantede kuns 2 Planter, som ere saa yndede af Kiøbenhavnerne, Asparges-Planten og Jordbær-Planten. Disse 2de Planter vare rige nok af sine Frugter, at svare en Dyr Afgift, og ernære sin Dyrlere med hans Familie vel.

Siden efter blev denne Slags Dyrkning til-
 sidesat, og det blev et lidet Græs Bænge for Mel-
 le-Køer. Nu paa denne Plads ere der Huse, der
 beboes af Menneſker, af hvilke en Mængde plante
 der omkring et Slags Jordbær, som ingen vil af-
 plukke. Den ene Længde har her 20 Skorstene,
 og den anden Længde har 13 Skorstene. I disse
 2 Længder boe 134 Familier i smaae trange Bæ-
 relser, som igien have indtaget andre Huusvilde
 paa deres Lofter. Disse Huse ere meget smaae
 og lave. Ingen velvoren Mand kan staae op i
 dem. Naar man staaer uden for dem, kan man
 lægge sine Hænder op paa Taget. De ere sam-
 mensatte af tyndt Bindingsværk, Straae og Leer.
 De ere ikke hvittede inden eller uden. Nogle
 Beboere have kaldet Væggene og Lofterne. De
 ere omgivne med en Grøft. Da Grunden er siid,
 saa er den opfyldt med Kalk-Gruus og Muur-
 steen, som ligge adspredte omkring Husene. Der
 ere bygte Vandhuse Vesten for dem, adskilte med
 en Vandgrøft. Ved Enden af dem er et Bræde-
 skuur, belagt med Tagsteen, hvor en Spækhøker
 forhandler alleſlags Provisioner, endog Citroner

og Pomerantser med Rom og flere Slags Liqueurs til deres Besøgendes Forfriskninger. De Fattige boe her dog meget vel. Tilforn boede de i Bagværelser, i mørke skidne Askroge. Her have de Soel og lyse Værelser og en stor Allee, der til Sommeren vil give en herlig Skygge. De boe da under disse Træer, som i en Arkov, og have de forfriskende Vinde. Deres talfrige Børneskole kan strax gaae ud og lægge sig i det Grønne, og give sig den sunde Bevægelse, som de manglede i de trange Værelser i den tætbyste Stad. Var her nu uden Porten Tobakspantning, som for-dum, ser det skadelige Monopolium med sin paa-lagte Taxt hævede denne nyttige Dyrkning, saa havde her været Næring nok for disse smaae Hænder, ved idelig at afplukke dets Blade til at for-tiene deres Brød om Sommeren, isteden de nu maae vrinle om de Formuende, for at betle deres Brød. Disse Huus-Beboere skal give 5 Rdlr. om Halvaaret i Leie, altsaa svares af disse Huse om Aaret i Leie 1320 Rdlr. Et Aars Leie synes altsaa at erstatte disse Huses Bekostning. De vide egentlig ei til hvem de skal betale. Mogle

sige

sige i de 3 første Aar til Borgernes Formænd, og i den øvrige Tid til Hr. Kirkerup. De vide det ei vist, da de ingen Leie-Contract have indgaaet mod nogen. Altsaa kan ingen skrive herom, før Borgernes Formænd have aflagt offentlig Regnskab. Det er dog troeligt, at de ere byggede for det Almindeliges Regning. Altsaa af de Gaver, som af Medlidenheden og Broderkierligheden ere samlede. Skulde det være sandt, at Hr. Hof-Architect Kirkerup skulde efter 3 Aar drage Leien af dem, saa havde han skudt Paves goien godt af. Han er en rig Mand. Han bliver, ligesom flere Tømmermestere, endnu rigere, som Bygnings Entrepreneur.

Denne Mand har baade sin gode og svage Side, ligesaavel Redacturen og ethvert Menneske. At han ved Contracter søger sine Fordele og Belønning for sit Arbeide, er han ikke at for- tænke for. Det gjør Enhver. Ethvert Arbeide maae have sine Fordele; men at han vilde opsigte alle de Fattige, som boede i hans Huse ved Søndervold, vil Publicum ikke holde ham tilgode. Redacten-

ren har intet anført noget deraf i sit Skrift, da der intet skriftligt var indsendt; men de fleste af hans Eiende have kommet til ham, beklaget sig over deres Opsigelse, sagt, hvad de have givet i Peie, og hvad der svares nu deraf. De rose ham alle, at han er en god Mand, men sige, at det er hans Fuldmægtig, der have opsagt dem, fordi disse Huse skulde sælges. Det var en Undskyldning for deres Handling. Men kunde de da ee have taget deres Opsigelse tilbage, naar der intet Kiøbmandskab var blevet af, uden at giøre disse huusvilde? Bør Herren ei være ansvarlig til det, som Fuldmægtigen foretager sig? Og Manden til Konens Foretagender i sin Eiendoms Sag?

Paa samme Maade ere endeel Huse opbyggede paa Garnisonspladsen og ved Canal. Compagniets Muur af Hr. Muurmester Lange, Capitain ved det borgerlige Artillerie, og Directeur for Brandkassen. Ved denne Muur staaer paa den nordre Side 14 Huse med 14 Skorstene, og paa den vestre Side 9 Skorstene med 18 Huse, hvori 22 Familier boe.

Ligeledes har han bygget et dobbelt Huus paa denne Plads lige for Indgangen til det østerrøiske Compagnies Plads. Dette Huus har 4 Skorstene og modtager 14 Familier. Desuden staaer paa Garnisons eller den saakaldte St. Annæ Plads 11 Huse, hvori endeel Familier boe. Nogle staae endnu under Bygning, og opmures af Leer. I andre boe Urtekræmmere og andre Handlende. Nogle Huse ere indrettede til Bogkø Remisser. Disse Huses Bygning og Bekostning og deres Leies Fordele vide vi endnu ikke, om de gaae af og tilfalde det Almindelige Kasse, eller til Hr. Lange. Borgernes Formænd vil gjøre Regnskab for det sælles Medlidenhed har betroet dem, og da ville vi blive underrettede herom.

Paa Amalienborg paa Artilleriechorets Riidebane ved Toldboden, en Plads, som til dette Brug ei blev nyttet, og derfor blev begroet med Græs, med hvilket nogle Malke-Køer kunde underholdes, er bygget endeel Huse med 38 Skorstene, hvori boe 75 Familier, Husene have Boe

liger for flere; men nogle have dobbelte Bærelser for deres Professioner, og skal betale 10 Rd. om Halvaaret, de andre betale 5 Rdlr. En Polities Betient, navnlig Wolder, boer her ude, og haver et Slags Opsigt over Bygningerne, som ere opførte af Politimesteren, Hr. Professor Cold, og af Hr. Mangor, Statsphysikus, af den Gave, som de Franſke have givet de Brandlidte.

Gaven anvendes altsaa allerrettest til deres Hielp, naar dem gives Huse igien at beboe, som de ved Ilden havde mistet, og for en lettere Reie, end den, som de tilforn betalte. Disse Huse udgøre et nyt Qvarteer af Staden. Det formerer 3 Gader, paa begge Sider vel forsynede med Binduer mod hinanden, og en stor Gaard af 3 Fløie, Fag for Fag forsynet med Binduer. Midt i Gaarden er en Post med et Bassin, og Osten for ere satte endeel Retrains. Beboerne have altsaa intet at betale i Renovations-, Grundskats-, Vægters-, Lygte- eller Sprøite-Penge med andre

Bor

Borgere — kun 5 R . om Halvaaret i Skorsteens
Penge.

Da Grunden var meget siid, saa maatte
mangen Læs Gruus kjøres ud paa denne Plads.
De løse Muursteen ligge overalt i Veien for Foden,
hvor man gaaer, men disse blive vel i Foraaret
bortførte. Her boe Borgere af alle Professioner,
som have deres Skildter udsatte. Næst Friderichs
Colonie, fortjener denne i Hensigt til sin Arbeids-
somhed og Selvfabelighed den næste Rang. Der
Huusleie, som modtages af disse arbejdende Classer,
saavel fra disse Huus-Beboere, som fra de,
som beboe de Huse, som Borgernes Formænd
have ladet bygge, skal igien anvendes frie til an-
dre Fattiges og Nødlidendes Huusleie, en ædel
Anvendelses Maade saaledes at komme sine lidende
Medborgere til Hielp; men Retviisheden heri skal
allene kiendes af det offentlige Regnskab.

Harmonien (thi den lille Harmonie begyndte
i det forrige Aar, har endnu ingen Rang iblant
Klubberne) har ladet bygge 2 Længder Huse ved

Philosophgangen under en af Boldens Bastioner. I den ene er 6 Skorstene, hvorv. der 12 Boliger for 12 Familier, og ligesaa mange i den anden Længdebag ved tilligemed flere Bequemmeligheder. De hoo her meget smukt. En stor Allee udbreder sine Grene over deres Boliger. Philosophgangen falder lige oven for deres Vinduer. Her vrimler det altid af Folk, og idelig Passage for det forffende Die. Tilfoern var denne Gang Gratiernes Opholdssted. Vore Skionne spadserede der til Midnat, og aldrig bleve kiede af denne Spadseretour. Adskillige lode deres Instrumenter hore hoade fra Husene og i Alleen, ligesom vore Harpspillere i Cavaliergangen. Siden efter, da denne Allee blev stenig af de løse Steen, som blev indført paa den, og da Vognene gjorde denne bandede Bei ujevn at gaae paa, saa den skionne Fod vakkede paa den spidse Skoehæl, og den broderede Skoe tabte sin Glands i den moradsige Grund, saa forlod alle vore Skionne denne Egn, og de mange Sommerfugle, som slagrede om dem, bleve ligeledes snart borte. De gamle Koner fra Barton indtage deres Plads, og Nummerne med smaa Børn

Børn fra de lige oven for liggende Gader have her deres Samlingsplads. Da denne Allee i Vinter er opfyldt nogle Alen høi, saa vil den blive tør, og dersom den renses fra sine smaae Steen, maaskee den igien kan vende sin Agtelse til disse Beboeres Fordeel.

Klubbens Godgjørenhed overgaaer endnu alle de andres, fordi den giver dem Bærelserne frit at beboe. Den kappes med Kongen, Borgernes Formænd og Politimesteren, hvo der meest efter sin Birkelreds kan gavne, og komme de Brandlidte til Hielp. Aar for Aar skal vi give Agt paa disse Forandringer, og efter 3 a 6 Aar eller flere skal vi erfare, hvor hver Mand's Navn skal staae enten i ædle eller uædle Handlingers Hefter efter deres Forhold mod de Brandlidte.

Derforuden ere endeel Brandlidte indlogede rede i offentlige Bygninger paa Christianshavn, og paa Laboratorii Coster, hvis Antal ei er opgivet.

Foruden disse og de mange, som boe under
 Christiansborgs Ruiner og i Friderichs Colonie
 ere i denne Vinter omtrent 375 Familier givne
 Boliger i disse nye bygte Huse og i Blokskibet.
 Alle disse Huse ere opbygte i en Skynding. Væg-
 gene hverken kalkede eller panelede. Bræderne
 hverken høvlede eller tilsammenpløiede, skjønt her
 vare flere end 1000 Suedker-Drenge og Svende,
 og mange Mestere, der kunde arbeide med. 1500
 Mand af den faste Stok, som baade kunde tils-
 hugge og høvle, og flere end 1500 Borgere og
 Kielder mænd, der forstod det samme; men her
 var saa meget at tage fat paa i de større Huses
 Bygning, og Rettighederne i hvert Laug maatte
 Ibebranden ei forandre. Altsaa bleve alle disse
 nye Huse hverken høvlede eller sammenpløiede,
 eller bygte tætte og varme. Det er ellers vær-
 feligt, da de, som bygge Huse for Borgerne her
 i Staden, pleie at høre dem i Veiret, som Kloks-
 ketaarnene paa Landet, og alle disse Huse ere nu
 byggede saa lave, og alle efter et Maal, at man
 ikke finder et eneste Huus saa lavt i Riibstæderne
 og i Landsbhyerne. Det gaaer med Huses Byg-
 ning,

ning, som med Klædernes Snit. Til en Tid skulde de være lange med store Skjæder, og til en anden Tid skulde hver Civil have sin Kiøle affnitset som en preussisk Musqueteer.

Hans Majestæt Kongen har antaget i sit Statsraad, skjønt det endnu ei er bekiendtgjort ved nogen Forordning, at de unge Studerende i Norge behøve ei at reise herved til Hovedstaden, for at examineres og indskrives i Studenternes Protocol ved Høiskolen, men kan blive Studenter, naar de examineres i Skolen ved deres Udgang af Skolens Lærere, i Biskoppens Overværelse, og at de ei heller have nødig at tage Examen philosophicum eller philologicum; men kan vie, indtil de vil tage deres Embeds Examen, da de tillige kan holde Conference i de philosophiske og philologiske Videnskaber. Det er en ypperlig Forordning for den studerende Ungdom i Norge. Norges Sønner erfare heraf, at de ere ei Stedsønner, men at Kongen er deres gode Fader og vil deres Vel. Hvor mange af disse unge haabesulde spare nu ikke deres Penge, som de her som

ofteft

oftest unyttig spildte? Hvor mange spare herved ikke deres Sundhed, som her blev tilsat? Hvor manges Liv bliver frelst herved, som tabes ved Ungdommens Uforsigtighed i en Alder, da den blev overladt til sig selv, og vidste ei at beherske sine Lidenskaber, men blev et Kov for dem, og for sine Forsørere?

Saa snart de i Skolen ere examinerede af deres egne Lærere, Rectoren og Conrectoren i Bispehojens Overværelse, saa tilmeldes det Højskoleus Rectori magifico, som lader dem indskrive som Student. Denne Anmeldelse og dette Patent at ansees for academisk Borger forrettet han ex officio, og strøes siden nogen Deber derpaa, saa skal det blive anmeldt i dette Skrift.

Da en Student er intet andet end en Lærling, en ung Videnskabs Dyrker, saa behøver han ei at beskikkes dertil i Guds Navn med en hellig Andagt som tilforn, naar man dog ikke agter hans Person eller Stand, enten for ham selv eller for Staten, men snarere i hans tiltagende

gende Alder opofrer ham til Elendigheden, end til Enkſaligheden ved en ordnet Forſorg, og en beſtemt Befordring efter hans Fremgang paa Videnskabs Banen. Tilſorn var det mere nødvendigt, at examineres publice, og prøves af Høiſkolens Lærere, da alle Forelæſningerne blev holdet paa Latin, da jeg hørte dem, og ingen fik Udgang til dem, uden Studenten, for hvis Lærdoms Skuld Profefſorerne lønnes; men nu, da alle Forelæſningerne ere paa danſk, og enhver Dreng maae høre dem, ligesaa vel ſom Studenten, nu udfordres intet andet, end Dre, og Lyſt til at lære. De norſke Studerende ere alſaa lærdere, end vore Kiøbenhavnſke Dreng med de lange Beenklæder, og behøve ei mere udbredt Kundſkab, end den de have opnaaet, for at høre Forelæſninger over den Videnskab, ved hvilken de haabe, at udbrede Held imellem deres Medborgere.

Naar ſaadan en Nordmand er nu Student, uden endnu at have været Rus, ſaa bliver det et Spørgſmaal, hvorvidt hans Ret bør gaae, i Henſigt til Opdragellens Forretninger, og i Henſigt

til Præle-Embedet. Tilførn maatte en Student strax, saasnart han var initiceret med den hellige Olie over sit Hoved, og givet en Skeefuld Salt ved Pedellens Haand, baade opdrage og præle, skjønt begge Dele vare ligesaa fremmede for ham, som for Skrædderen og for Skoemageren, og ingen Gave havde hertil, uden Olien og Saltet. I Høiskolens sildigere Tidsalder havde Studentent samme Licentiam, saasnart han var indskrevet i den hellige Protocol, og tilsidst forrettede Skoles Disciplerne Præken i Hospitallerne, da man agtede deres dyrkede Betsalenhed kraftig nok for de gamle Kierlingers Siæle, ligesom den gamle og kraftløse Medicin for deres Legemer.

Jeg holder for, at disse unge norske Studerende kan i Opdragelses-Bæsenet gierne modtage Conditioner i private Bilkaar, som Hovmestere, for at biebringe dem noget af den Kundskab, som de selv have lært. Sædeligheden paatager gierne Forældrene sig at anvise, og naar de saa kan give dem saa megen Kundskab, at de kan indsættes i en Skole, saa har deres Tjeneste endda ei været forgæves.

giæves. Kan de bringe dem saavidt, at de kan strax examineres af Skolens Lærere, saa er det saa meget desto bedre.

Saa mange unge Menneſker ere demitterede af Studentere til Høiſkolen, og have ſaaet Teſtimonium publicum af dem, naar de have taget Baccalaurei-Graden, og ofte have diſſe ſtaaet ſig bedre ved deres Prøve, end de, ſom ere ſendte fra de meeſt berømte Skoler.

Men præke burde ingen af diſſe unge Menneſker, ſom conditionerede paa Landet i Norge, iſær hos Præſterne, før de havde taget deres Embeds Examen, ſom man kalder Atteſtats, iſald denne Prøve anſees nødvendig, og efter denne givne Forandring endnu bør have Sted. Enhver Præſt i Danmark og i Norge ſkulde ei ſtraffes med 100 Rdlr. eller flere Rigsdalers Mulet, men have ſit Embede forbrudt, ſom lod nogen træde frem i Taleſtolen, for at lære Religionen og forklare den hellige Skrift, ſom ei var Candidatus ſ. ministerii, prøvet ved Examen i de theologiske

Kundskaber og i Lærdes Sprog, og af det theologiske Facultet have faaet Licentiam prædicandi. Disse kan endda have ringe Kundskaber, liden Læsning, ingen Styrke i den hellige Betsalenhed, ingen Kundskab i Verden, og ingen sand Kundskab om Mennesket i Hensigt til Homiliernes Dyrkning, og deres homiletiske Foredrag. En sund Fornuft, og en god Erfarenhed maae være Embedsmandens Eiendom, skal han være lykkelig i sit Embedes Førelse, og opfylde sin Pligt. Hr. Kammerherre Suhm skriver i Samlingen af sine Skrifter i den 15de Deel 35te Side: „Intet beviser kraftigere, at sund Fornuft udretter mere i at forvalte Embeder, end al Lærdom, ved det, som dagligen skeer i Tyrkiet, hvor Folk ophøies til de høieste Embeder for let intet. Vel sandt! De forestaae dem ei altid vel, men gaaer det der ved bedre til paa andre Stæder, hvor der ere saa mange Collegier, saa mange Lærere med o.“ Denne lærde Mand viser, hvor meget sund Fornuft formaaer, uden

Opdragelse eller Kunst. Naar disse ere forenede med hinanden, saa maae de udrette desto mere Godt. Vel er det sandt, at man i Reformationens Begyndelse fordrede ei megen Cultur, Læsning eller Indsigt, da Biskoppens Kudsk blev indviet til Præst, og fik en Postil at læse Tilhørerne noget for. Den Tid vare Postillerne ei saa almindelige, som nu. Mange lærde Religions-Læser udarbejdes aarlig i alle europæiske Sprog, hvoraf enkelte kunde vejlede den unge Læser, at han endog kunde fremsætte et nyttig Foredrag, mere indlysende og lærerig, end den Præst, som ikke vilde begynde at studere, før han hørte, at det ringede sammen. Men, uagtet denne Muelighed, skulde disse unge Mennesker ei tillades, at befatte dem med Præle-Embedet, før de havde taget deres Embeds Examen. De maatte hellere døbe Børn, vie de, som vilde gifte sig, besøge de Syge. Dog disse Forretninger have Præsterne forbeholdt sig, og hvorsfore disse mere, end Præle-Embedet? Alt er lige vigtigt, lige alvorligt, og dette udkræver mere Indsigter, end hiint.

D 3

X. *Tron set belules upartae, og vel* Da

Da Candidaten skal tage paa eengang med sin Embeds Examen, den philosophiske og philosophiske Examen tillige, saa bliver her en nye Bestemmelse for Consistorium. Man kan let indsee, at det ikke bliver særskilte Examina, som tilforn, men en Slags Conference, som tilforn ved Magistergraden, ved hvilken han godtgjør en Slags Indsigt, men egentlig profiterer den Videnskab i det Fag, i hvilket han vil forfremmes. At pine Forstanden med unyttige Kundskaber, og behyrde Ihukommelsen med Sprog og Videnskaber, som ikke kommer det Embede ved, som Candidaten bestemmer sig for, er mere et Barbarie, eller et dumt Princip iblant Lærde, end en Oplysning eller fornøden Duellighed. Saaledes kunde ingen blive Læge, eller Doctor Medicinæ, uden han havde læst noget Hebraisk, og endnu skal han have lært grædsk, førend han kan promovere Graden i denne Videnskab. Disse Sprog bør egentlig Theologen forstaae. Grædsk kan Lægen gierne være uvidende om, naar han kiender Lægemiddelets Brug og Sygdommens Besskaffenhed.

Naar en Candidat havde taget sin Examen Theologicum, saa skulde han strax indvies til Lære-Embedet, beforders efter sin Anciennitets Ret, og enhver, der opholdt sig i Stiftet, anvises af Stiftets Biskop, hvor en gammel Præst fordrede hans Hielp. Bisper-Examen skulde ikke have Sted. En Candidat, som skal vie 30 til 40 Aar efter sin Konges Naade, kan, ifald han opnaaer den, vel være en duelig Religions-Lærer, men kan have glemt for mange Aar siden, hvad han har lært ved Høiskolen. Eed skulde ei aflægges, eller bekræftes af dem selv, at deres Kald var guddommeligt, at de hverken vare befordrede for Gunst eller Gave, for Penge eller Elskov. Noget Bevæggrund maage der dog have været til deres Befordring. Guden for Kierlighed kan ofte have været i Spillet med. Forsynet virker ei overnaturligt. Det gjør i vore Dage ingen Mirakel. Det bør være os ligegyldigt, hvilken der er Aarsagen til Befordringen. Det er bedre undertiden at vide for lidt, end for meget. Det eneste Bispen havde at giøre, skulde være, at give Agt paa Candidatens moralske Caracteer, og

herpaa var intet at udsætte, saa skulde slet ingen Undersøgelse have Sted; thi Dvæls i at præke og chatechisere, forenet med de udfordrende Indsigter, formoder man, at Candidaten, før han indvies til Lære-Embedet, har aflagt Prøve paa.

Det er en vigtig Forandring i Opdragelses-Væsenet for de Lærde, som her ved denne forvæntede Forordning skal begyndes. Langt større Fremffridt vil man gjøre med Fremtiden. Det 19de Seculum vil aabne en nye Periode for Videnskaberne i Norden, en Hoved-Revolution er fornøden i de Lærdes Fag. Skolevæsenet, Højskolen, de Lærdes Befordrings-Maade og deres Lønnings Maade vil i dette Seculo lide en total Forandring. Vi begynde derpaa. Bore Efterkommere vil fuldføre det. Med samme Visshed kan jeg indsee det, som hiin kloge Friderich, Kongen af Preussen, kunde indsee en Hoved-Revolution i Frankeriges politiske Forsatning, da Monarchiet var i sin største Glands. I sine Breve til den vittige Voltaire viiste han, at en Hoved-

ved:

ved Revolution var nødvendig, ja uundgaaelig. Man give kun Agt paa det foregaaende, og lettelig skal vi kiende det følgende. Ikke en voldsom Revolution iblant de Lærde og Embedsmændene vilde jeg tilraade, eller ønske. Den saarer for meget, og efterlader for sørgelige Mindesmærker for endeel Familier. Regjeringen kan forekomme den ved sin Wiisdom, Retfærdighed og Godhed, ved at behandle Undersaatterne i de Lærdes Republique med disse Egenheder efter enhver Fortienester eller Mangler.

Allerede har den gjort et vigtigt Fremskridt med denne Indretning for den studerende Ungdom i Norge. Det maae oprække Tillid i Nordmandens Bryst, Kierlighed og Varme til Kongehuset, der ikke behandler dem som Stedbørn, men som Landets egne Børn, der sørger for deres Vel. Endog disse, som ikke have lagt ved Hæst, skolen, for at høre Lærernes Forelæsninger, skal være ligesaa berettigede til at nyde de Stipendier, som de, der opholde sig ved den for at høre de offentlige Forelæsninger. Utter et nyt Beviis paa

Regjeringens Godhed for denne Nation. Den har allerede kiendt Misbrugene med Stipendierne, som undertiden har indsnegget sig, og Nordmandens udelukkende Ret frem for de fleeste, der ere af danske Familier, som især vare beslagtede med Høiskolens Lærere, eller besvogrede med deres Familier. Det er ingen Under, (skriver Professor Baden) at den, som har Korset i Haanden, signer sig først! Han vil hermed sige, at de, som have Høiskolens Midler i Hænde, uddeler dem først til sine nærmest Naarsværende. Naar Retfærdigheden ikke skal have Sted, men Vennskab og Familie-Forbindelser, saa er det rigtigt, men naar Retfærdigheden skal være foredraget, som Regjeringen vil, saa skal Nordmanden og være vores Broder, og med os deeltage i vore Rettigheder. Stipendierne, Renten af 4 a 5 Edr. Guld, foruden Indtægterne af store Jordegods, har ikke været misbrugte i private Hensigter allene, men endog af enkelte Lærere selv, for sig selv. Det var en Lov, at en Student, som skulde nyde Stipendier, skulde i Forveien have beviist, at han flittig havde frequenteret

teret Collegier, og hørt de Høilærdes Forelæsninger. Denne, som nød Stipendier, skuldetillige bevise, at han fortsatte at høre Collegier, hvis ikke blev det taget fra ham, og givet en anden. Dette var i sig selv en Urimelighed; thi dersom Studenten havde taget sin Examen, og givet Prøve paa den Indsigt i den Videnskab, som Læreren læste over, saa blev han paa dette Collegium intet andet, end Assessor auscultans. Det er paa denne Maade, at opmuntre Studenten til at blive en flittig Videnskabs-Dyrker, som at gjøre Soldaten dydig, og opvække ædle Følelser hos ham ved Spidsroden.

Studenten skal nyde sine Stipendier i sin Alder, efter sin Ret, uden Hensigt til, hvorledes han bruger dem, og hvilke Læreres Forelæsninger han hører, disses, som disponere over Stipendierne, eller andres, som ikke have dem under deres Magt. Stipendiers Affavn og offentlige eller private Examina gjør ligesaa lidet en Student Lærd, som Spidsroden gjør en Soldat dydig. Stipendierne have og været det Sukker,

|hvore

hvormed de Høilærde have melet deres egen Kage. De have ei allene taget deres Portion, fordi de uddelede dem, hvilket Foundationerne for de fleste og tillade dem, men de have med disse, da de selv uddele dem, kjøbt sig Tilhørere og sine Collegier, baade de offentlige og de, som de have holdt Pris vatissime, saaet dermed betalte. Enhver Student, som vilde have Stipendium, vidste, at han skulde give Beviis for sig, at han havde frequenteret Collegier. Det beste Beviis han kunde afgive, var dette, at han dagligen fremstillede sig for den Mand, som uddeelte samme. Han hørte nu de offentlige og private Collegier og betalte dem begge.

At jo denne Ansøgnings- og Bevilgnings- Maade tidt har haft Sted, kan ingen retsindig Mand nægte. Den gode Lærere selv fortiener meget Undskyldning, om han i sin Nærings- Sag er lidt mere, end ellers, omhyggelig. Hr. Professor Baden tilstaaer selv i Universitets- Journalen 1ste B. 1ste Hefte paa den 25de Side, at Professorerne maae lønnes vel, siden

de boe i en Hovedstad, hvor Leve-
maaden er kostbar, og det, som de
kunde vente, at vinde ved deres Fo-
relæsninger, Examina, ic. er lidet. Lidet
er det vel, i Hensigt til de tydske og engelske Sæ-
reres, men ikke saa lidet er det hos os, saalænge
Stipendierne ved dem skal uddeles, og Examina
være til. Knebene ved de offentlige Forelæsning-
ger har i 100 Aar været kiendte ved vor Høiskole
dermed, at de offentlige Forelæsninger til en Exa-
men i en Videnskab ei have været tilstrækkelige for
en Candidat, som skulde til Examen, uden han
hørte de Collegier, hvor de Privatissime blev
forelæst, hvilke fordrede Skattens Mynt. Det
er ikke at tvivle om, at jo enhver Student gierne
betaler de Forelæsninger han hører, endog de of-
fentlige. Men det er Synd, at den fattige, som
intet har at leve af, skal betale for det, som skulde
læses offentlig, og maae kiøbe sig det til, som
læses hemmeligt eller privat. Professorerne ere
ganske vel lønnede, især de, som have Corpus og
Residentser, at de ikke behøve at søge denne Ned-
skilling. De lønnes af Staten som Videnskabs-
mand

mænd for at læse offentlig for Videnskabs-Lærere til Statens Fordeel. Høiskolens Patron skal derfor paasee, at alle de Dele i dette eller hiint Fag udvikles og forklares, som for den dannede Embedsmand udfordres. Intet bør være skjult, intet tilbageholdt, alle gode Rætter være fremsatte. En Høiskole maae have Lærere i alle Videnskabers Fag til Statens Flor; men vores Høiskole fattes meget. Der læses intet offentlig over Agerdyrknings Videnskaben, alt for lidet over Natur Videnskaben, og over adskillige Videnskaber og Sprog efter vor nærværende Cultur, mangle vi Forelæsninger. Det er meget roesværdigt, at Høiskolens Lærere ville holde Forelæsninger privatisime, for at danne den studerende Ungdom og forene sin Glid med deres, for at kunde give Staten heldige Offere. Men ingen Lærere maae eller bør læse i sit Videnskabs-Fag (for at undgaae Mistanke, om at tilside sætte sin Pligt) læse i det Videnskabs-Fag privatisime, i hvilket han er ansat som offentlig Lærer. Man maae troe at han kan besidde mere Indsigt i anden Videnskabs-Fag eller Sprog, og underviser ham heri privatisime, og tager sin

Bes

Betalning herfor, saa handler han lovligt. Men dersom han ikke skal examinere i samme, eller ikke har Stipendier at uddele, saa vil han ei vinde mange Tilhørere, med mindre hans Foredrag er desto mere indlysende, behagelig og lærerig.

Ei enhver Lærer har privat Fordele ved private Forelæsninger. Det var Uret at tilegne enhver denne Hensigt. Da jeg hørte Doctor Holms private Forelæsninger, havde denne nidkjære Lærere den eneste Hensigt, at udbrede Værdom og gavne efter det Lys, som skinnede for ham. Dog vare Studenterne, de fleste iblant dem Hyklere. De forestillede dem mere lærde og flittige, end de virkelig vare. Hr. Doctoren, for at være vis paa, hvem der hørte ham, og hvem der fortiente hans Yndest, lagde baade ved sine offentlige og sine private Forelæsninger nogle Ark Papiir ud, paa hvilket Tilhørerne for hver Dag skulde skrive sine Navne.

Studenterne kappedes om i Slopok og Nats hue, tidlig om Morgenen, før Solens Straale
 endnu

endnu forandrede Nattens Mørke, at komme hen paa hans Bærelse, for at tegne deres Navne. De bildte hans kloge Tienere ind, at det var for at kunde faae de første Pladse for at kunde høre ham. Han maatte troe dem. Da de komme i Slopuffe og Nathuer, og det endnu var mørkt, saa vare de ligesaa ukiendte for ham, som i Dominoer paa Masquerader. Det gik med disse Papiere, som det ofte gaaer i de Fornemmes Barselsstuer, eller i de store Klubber til Dands. De vil tegnes først, tidlig om Morgenen, for at kunde vise sig. Mange Studentere, som havde faaet deres Navne tegnede, bleve siden borte fra Forelæsningerne. Det var kun deres Hovedsag, at vise dem. Den ene Magt denne Theolog havde, at bortgive endeel af Communitetets Indkomster, og endeel af de Scheelers extraordinaire Stipendium paa, og hans Stemme-Ret i Consistorio til de ledige Pladse paa Collegierne, som han forsvarede med megen Kiækhed for dem, som han yndede, var Drivefiedren til denne Forstillelse.

Man siger mig, at det endnu gaaer saaledes til, at man gaaer dem under Dine, som har noget at bortgive. Det kan være mueligt. Man veed: Mundus vult decipi, atqve Decipiatur.

Skole-Commissionen skulde derfor ei allene have at bestille med Lærdoms og Videnskabs Ud- bredelse og Bestemmelse, men og med de Studerendes oeconomiske Forsatning. Den skulde ikke allene bestemme Lærdommens Fremgang og Maal efter vor nærværende Cultur og Stats-Fornødenheder; men den skulde og have de Studerendes oeconomiske Forsatning og Bestemmelse til Formaal.

Først skulde den have Skolerne undersøgt — Opdragelsen deri bestemt. Ungdommens Indtægter og Udgifter nøiagtig bestemt, ligesom de ere bestemte for Søe-, Land- og Artillerie-Cadetter. Skolernes Indretning maae have en anden Form — Ungdommen en bedre Dannelse — Statens Kasses Anvendelse eller dens Borgeres Sammen- skud en bedre Anvendelse. De latinske Skoler

ere døde Skoler uden Liv. De døde Sprog læres deri; men ingen af de levende. De Studeerte opdrages deri, hverken for at gavne dem selv, eller deres Medborgere. De lære hverken at opdrage Statsmandens eller Borgerens Sønner. De lære ikke at blive Embedsmænd, eller gives nogen Indsigt i de statistiske Videnskaber. De lære ikke at skrive eller regne, eller noget levende Sprog, som er den første Kundskab i den borgerlige Kreds, som Handelsmanden og Professionisten burde vide, og den Studeerte endnu mindre være ukyndig i samme.

De latinske Skoler bør omdannes til Realskoler, at deres Elever kan blive dannede til gode Borgere, ikke til liderlige Drengene, ørkesløse Studentere og uduelige Embedsmænd. Videnskaberne og Sprogene bør læres til enhver efter hans Bestemmelse, som Borger, og kun i enkelte Classe skal de Lærdes Sprog læres til dem, som bestemme sig til at være Religions-Lærere, og de, som have opofret sig til dette vigtige Kald, skulde
blive

blive det, naar de havde lært det de burde vide, for at gavne det, de kunde.

Frue-Skole, som har saa rige Indkomster, skulde være den første, som skulde underkastes denne Forvandling. De andre Skoler i Rigerne skulde have derefter samme Skiebne. De lærde Skoler underholdes af Statens rige Indkomster. Det er derfor billigt, at Statens Børgeres Søner nyde Opdragelse deri til Statens Fordeel, og til deres eget Vel, uden at deres Fædre skulde have nødig at holde private Lærere, for at besordre deres Opdragelse.

De lærde Skoler skal indrettes til Real-Skoler. Underviisningen skal være almindelig — sælsøds for alle efter deres særskilte Bestemmelse. De lærde nyde deri samme Opdragelse, og i en Classe undervises i bestemte Timer allene i de lærdes Sprog.

Real-Skolernes Fornødenhed og Indretning har man længe indseet. Professor Wase-

Do vi i det philantropiske Institut i Dession, Hr. Pastor Kewitz her i Kiøbenhavn har allerede for 30 Aar siden skrevet herom, og Real-Skolernes Indretning er nu saa almindelig i Europa, at derom behøves ikke noget at nedskrives.

Skolernes Indkomster har tilforn været Midler til at købe Lærde til sig af Betlere. Fattige Familier har søgt, at faae deres Børn sat i de sorte Skoler, for Dplags Pengenes Skyld. Imidlertid have de betlet dem Føden Skolen igiennem, og naar de komme til Høiskolen, er der ingen oecouomisk Orden og Forsorg for dem, paa Grund af deres Dplag, som dog er utilstrækkelig at studere for, og derved at opholde sig ved Høiskolen, for at høre Forelæsninger.

Skolernes rige Indkomster skulde allene anvendes til Lærernes Lønning, og til Skole-Bøger for Eleverne. Det er nok, endog for de fattigste, at have Underviisningen frie, og at dannes til gode Borgere og duelige Embedsmænd. At forene Videnskab med Betlerie, og Betlerie med Videnskab,

denſkab, er et uædelt Koblerie. Armod og Fat-
 tighed er i ſig ſelv ingen Laſt. Den falder ofteſt
 i den Dydiges Lod, ſom er ædel nok, til ikke at
 ville vinde deres Medborgeres Eiendomme eller
 Statens Embeder ved nedrige Beſtræbelſer eller
 uædle Handlinger, derforre miſkiende vi hellere
 ikke de Rige, de befordrede og de lykkelige Mam-
 mons Eiere. Aarsagerne kan være ſaa mange,
 ſaa forſkiellige, gode og onde, at ingen Sætning
 kan antages, hvorfore denne er rigere og denne er
 lykkeligere, end hiin. Vindſkibelighed og lykkel-
 lige Handels- og Næringsveie ere ſom ofteſt de
 beſte Grunde til Rigdom og Velſtand. Videns-
 ſkabs-Dyrkere kan ikke være rige, men de bør ikke
 være fattige, ikke ſaa fattige, at de ſkal betle ſig
 frem i Opdragelſens Nar. Kongen har befalede
 at alle de, ſom ſkal ſtudere, ſkal have ſaameget
 ſom de behøve at holde dem med i Skolen og ved
 Høiſkolen, og alle de ſom have ſtuderet, ſkal be-
 fordres, men det værſte er, at man forglemmer
 hans Love, for at følge ſin egen Willie. I en
 jydſk Kiøbſtæd var der dog en Skolelærer, ſom
 agtede Forordningen. Han vilde ikke antage no-

gen til at studere, uden han havde det, man kalder Genie, eller i det mindste Memne og Ihuksom- melse, og saa meget som er fornødent til Opdrags- gelsen, uagtet denne Lydighed mod Lovene har han dog været nødt til at indtrage i den nederste Classe en Tiener, som i 6 Aar har været Rytter, og en ægte jydsk Bonde, som begge vil blive Prov- ster, og naar de indgaae en Slags Capitulation, kan det vel lykkes. Den ene havde været Rytter i 6 Aar, og da han saae, at han ikke blev Officier, tog han sin Afsskeed, da hans Capitulation var forløben. Han fik en Lieutenant til Herre, som gjorde ham hverken rig eller lykkelig. Nu forlod han denne Stand, og blev en Latiner. Grædsk og Hebraisk veed han ventelig ikke, at disse Sprog ere til.

Bondedrengen kiendte Rytteren, som havde ført Hestene ud paa Græsmarkerne i hans Egn. Han saae ham nu at være en Latiner (saaledes kalde de i Jylland Skole-Disciplene) vilde absolut være Provst, ligesom denne, i sin Tid. Aar ef- ter andet reiste han til Staden, anmeldte sig hos

Recs

Rectoren, og forlangte at læse Latin. Han spurgte ham, hvorfors han vilde lære det, og paa reen jydsk svarede han: forj å ha et got Houd. Rectoren paaastod, at han, dette uagtet, ei kunde modtages, med mindre han beviiste, at han havde noget at leve af. Han gif nu omkring i Byen, og betlede sig en Dags Kost om Ugen, og hos nogle for 1 — 2 — 4 a 8 ß. Subskription ugentlig. Nu beviiste han, at han havde noget at leve af. Denne jydskke Baban i sin jydskke uldne Dragt kunde have fæstet en Gaard, giftet en Pige, og blevet en Borger i Staten, og nu er bleven en Latiner. Han declinerer og conjugerer, saa Sveden bryder ud af hans lærde Pande, og kappes med Rytteren — hvo der først kan blive Præst eller Provst.

Det kunde være mueligt, at Forældre, som sætte deres Børn til Studeringer, kunde tabe deres Belskær, eller døe, uden at efterlade dem saa meget som behøves til at holde dem i Skolen for. For disse, som bleve faderløse i deres Skolegangs Tid, skulde der være en Forsørningsanstalt til, hvis Udgifter skulde tages af Skole-

Kassen. Kiøbenhavn, Helsingøers, Roeskil-
des, Slagelses og Odensees Skoler ere især rige
Skoler, og Stift-Stædernes har og sine visse
Indkomster. Man har sørget saameget for Sko-
lernes Indkomster ved alle Livets Optrin, at in-
gen Borger i Staten kan blive giemt i Jorden,
uden at have fyldestgiort deres Fordring. Saa
vigtig har man anseet Opdragelsen, saa nyttig for
Staten; men skammelig er det, at der gives de
Skole-Lærere, som tager endog af den allerfat-
tigste 10 Rd. til Indgangspenge til sig selv, fordi
han skulde nyde Skolens Penge. En Præst sæt-
ter en fattig Dreng i Skolen og giver Læreren 8
Rd. Nei, svarer denne: Jeg kan sandelig ei
gøre det ringere end 10 Rdlr. Præsten siger:
Der er intet befaleet at give. Drengen er fattig,
har et got Hoved. Det var Synd at hindre ham
i hans Lyst. Alt dette hjalp intet. Skulde han
lære Latin? Maatte han først lægge den manglen-
de Ducat til. Saaledes forøger man Ungdom-
mens Udgifter med Nytaar, med Testimonium,
og ved adskillige Leiligheder i Livet.

Skole-Commissionen skulde derfor nøie bestemme, hvad Eleven skulde give, og om noget skulde gives? Best aldrig at sige: Lærerne måtte tage frivillige Gaver; thi denne Tilladelse bliver siden en Pligt.

Lærerne bør sønnes saa vel, at de kan leve vel, og høste Frugten af deres Flid. Det er aldrig at tvivle om, at jo Forældrene, som ere rige, eller som haver lidet tilovers, jo give til Lærerne frivillig, for at vinde deres Tjeneste og fordoble de Flid i deres Sønners Underviisning.

Nu begynder Elevens academiske Aar. For at naae Høiskolen og bære dens Byrder, maae han i Forveien betle i den Kiøbstæd, som han har opholdt sig i, for at kunde betale sit Lære-Brev, dette saakaldte Testimonium, som Læreren bør give, saalænge vor Høiskole vedbliver at være en lav Skole, og bruger Examen og Caracteer og Udmærkelse, som er intet andet, end et Skolesuxerie, naar det har ingen Hensyn til Staten, og ikke gjør Candidaten lykkeligere med sine Kryds

paa Papir, end den, som ingen har. Han skal for alt dette plyndres, først betale sit Bærebrev, da han gik ud af Skolen. Siden betale for det igien, naar han viser det. Ligeledes for sin Inscription, og til Pedellerne for sin Benez Seddel eller Caracteer, uagtet det bliver hverken underkrevet med Navn, eller attesteret af nogen. Endelig skal han til Honores igien betale adskilligt, modtage de academiske Love og betale sit Offer til Præsten Hr. Paludan, under det Haab, at han altid vil vaage over hans Vel og bidrage dertil i hvad han formaaer. Nu har han betalt alle vegne, og bliver initiceret til den ulykkeligste Stand blant Medborgerne. Gior han imidlertid nogen Fremskridt paa Videnskabs-Banen, tager han en Examen efter den anden, jo lærdere han bliver, jo mere har man udsuget ham, jo fattigere har man gjort ham. De academiske Stipendier ere som oftest Favours Gaver, end de bortgives efter Fortienester. De falde gierne i de Rigeres Lod, og sielden i de Fattiges. Har Candidaten taget sin Attestats, ja, saa er han saa lærd, at han intet behøver af Høiskolens Penge. Om han

han er ubefordret? Om han er syg? Om han er døende — og trængende? Det bekymrer de Høilærde sig ikke om, som have Heisskolens Midler under deres Bestyrelse.

Da de gave disse bort til deres egne, og lod lidet falde i deres Lod, som hørte deres egne Forelæsninger, saa har Kongen nu befalet, at de norske, som komme herved, skal have lige Ret med de danske, til at nyde Stipendierne, skiont de ikke her ere examinerede, og hverken ere Philologer eller Philosopher. Tilforn nægtede de Høilærde, endog dem, som havde taget disse Examina med den allerbedste Caracteer, hvorved disse flittige Studerende ikke allene ere hindrede til at fortsætte deres Studeringer til en Embeds Examen, men endog afhyderlig Mangel er bleven et Kov for Hungeren eller for deres Eidskab. Man læser Esterretninger i de uædle Handlingers Hefter om adskillige Studerende, og flere skal anmeldes af slige forurettede, som mangle hverken Dyd eller Kundskab, om nogen tør vove at modsigge denne historiske Sandhed. Man give

Ugt

Aigt paa den norske Student Jacob Adolph
 Walseth, allerede berømt af sine Examina,
 allerede erkjendt for sin Flid, for sin Dyd og for
 sin Troeskab, som er bielagt med 6 Vidnesbyrd,
 anførte paa den 113de og følgende Sider i uædle
 Handlingers 1ste Bind 2det Hefte, og hvorledes
 gif det denne ædle Mand, denne sunde, unge og
 stærke Nordmand? Han fik aldrig en Skilling fra
 Høiskolen, fordi han var Nordmand, til at forts-
 sætte sine Studeringer med, aldrig en Skilling
 til at opholde sit usle Liv med, og i denne vor
 Medlidenheds Periode, da saa mange gode Bor-
 gere have givet deres ædelmodige Bidrag til de
 Brandlidtes Hielp og til de Fattiges Underhold-
 ning, og uagtet denne Hielp, uagtet Høiskolens
 rige Indkomster, maatte dog denne Student døe
 af Hunger 5 Maaneder efter Branden, da ingen
 vilde række ham for 1 f. Bred til hans Livets Un-
 derholdning. Man støder den arme fra sig —
 man hører ikke hans Sukke — man gior sig döv —
 man hærdet sit Hierte — man er følesløs — ikke
 Menneffe, ikke dydig Embedsmand, ikke Ven
 eller Broder af sin lidende Medborger — Ah! mit
 Hierte

Hjerte lider og føler ved denne Uretfærdighed —
og stønende udraaber jeg — ach Himmel! O!
Retfærdighed! hvor har du taget din Bolig?

Skulde det gaae flere fattige saaledes? Skulde flere Studentere friste samme Eliebne? Hvilke voldsomme Optrin kunde dette give Anledning til? Hvilke sørgelige Nødender? — Viis handler derfor Regieringen, at den vil hæmme dette politiske Onde, at den vil formindſke Nordmandens Tab, at den vil give ham Afgang til Stipendierne, og vejlede Høiſkolens Lærere at biedrage mere til de Studerendes Omsorg, end som hidindtil. Man tvivler ei heller om, at jo Kongens Svoger, som Høiſkolens Patron vil anvende ſin Opmærksomhed paa Høiſkolens Bedſte, og at enhver Vidensſkabsmand vil jo med Deeltagelse ære Vidensſkaberne og elſke deres Dyrkere. Naar den vittige og indſigtsfulde Mand, ſom affatter Kongens Billie og Befalninger i Love og Forordninger, efterhaanden udforſker de Studerendes Trang, og lærer at kiende deres muelige Fremtarv, ſaa ville vi altid
blive

blive forvissede om, at see Love, som kan fremvise
Gloria ex amore Patriæ.

Et vigtig Fremskridt vil den norske studerende Ungdom giøre til sin Lykke og Velstand ved denne Forordning om Frietagelse for Examen artium, philologicum og philosophicum, naar den udkommer. Deres Fædre have længe søgt om en Høiskole i deres Land. Statsraadet afflog det, skjønt Kongen var ikke derimod. Det var at ønske, at man kiendte de politiske Grunde, paa hvilke denne Raads-Beslutning hvilede. Imidlertid er en Begyndelse gjort hertil ved denne forventende Forordning. Snart vil de og faae Consistoria hos dem, hvor der kan holdes Conference med den Candidat, som skal modtage et Embede, uden at have fornøden at være underkastet en Professors Examen. 2 a 3 Mænd i en Stifts Stad vil snart tilbyde sig at læse over den Deel i Theologien, som er nødvendig at vide for en Religions-Lærer, og forklare Grund-Sprogene. Nu og da vil en studeret Mand tilbyde sig at læse over Rets-Læren, Lægekunsten, Natur-Videnskaben og over flere

Gien

Gienstande, som vedrøre Menneſket i Livet og dets Forbindelse med hinanden, ſom Borgere i en Stat. Det vil da lettelig kunde lade ſig gjøre, at adskillige unge Nordmænd kan ſeile med deres Handelsſkibe til Engelland eller til Hamborg, for at høre Forelæſningerne ved Oxford, og komme de til Hamborg, ſaa har de kunſ kort Wei til Göttingen, eller Kiel, ifald de ikke ſkulde vnde den Kiøbenhavnſke Høiſkole. Den ſparer ſine Stipendier til dem, (villke (om de endog bleve uddeelte i Maanedſ Gage) vidne om Studentens tynde Skiebne. Fornødent vil det vel heller ei anſees, til at modtage et Embede, om man har opholdt ſig ved et Univerſitet, ſtuderet der i 3 a 6 Aar, modtaget Vidensſkabs-Grader iblant de Lærde, da diſſe, ſom have diſſe Grader, og have ſtuderet, og ere dydige og retſkaſne Mænd opnaae ingen Befordring, og modtage ingen Belønning. I ſin Tid vil Norge nok vinde ſin Høiſkole, om ikke ſaa pragtfuld og ſaa vel beſat med lærde Profeſſioner, ſom et engeliſk eller tydſk Univerſitet, ſaa dog ſaa vel forſynet med Lærere, ſom udfordres til Embedernes Forvaltning i deres Land, og

til

til deres Nations Lyksalighed. Nordmændene, især de Lærde, have været meget nidkiære for denne Høiskoles Indretning iblant dem. Især bør man lægge Mærke til Hr. Jacob Wulfsbergs, Byefoged i Tønsberg, hans Tale, som han holdt for 80 Lærde i Christiania, hvori han udvikler hvor deres Høiskole burde være, og hvad dertil burde gives. Han fremsætter Tønsberg, som det behageligste og sundeste Sted, og tilbyder paa Stadens Grund frie Grund til en Høiskole med alle dens Indretninger, Bygninger og Hauger, og desuden frie Tomter eller Grunde uden Skat til 30 Professores og Boliger og Hauger. Desuden de 2de Kirkers, Frue og Laurentii Indkomster og Eiendomme, imod at holde dem ved lige. Foruden deres Indkomster af Byen have de 191 Gaarde, af hvilke 96 svare Landsskyld, 36 Gaarde med Bygsel, 31 Gaarde uden Bygsel. De 36 Gaarde med Bygsel, vilde udgiere 40,000 Rd., om de bleve solgte, og da det er 3 Aar siden, og Kornet hvert Aar vover i sin Priis, saa vilde disse Børdie endnu blive langt større. Det er et vigtig Tilbud denne liden Stad har gjort.

giort. Den fortienner Regieringens Opmærksomhed. Dens patriotiske Tilbud fortienner sin Plads blant ædle Handlinger. Vilde hver Kiøbstad giøre samme Offer efter sin Størrelse og Evne? Norges Høiskole fik en stor Formue, en rig Indkomst. Landet eller Bøigden vilde og biedrage meget. Folket tænker ædelt og er gavnligt. Alleneste Studii's Skatten, som under et tredobbelt Navn hæves derfra til os, vilde være en rig Indkomst. Mig skulde det, som dansk Mand meget glædes, om Norge kunde vinde sin Høiskole, sin Ungdoms Underviisning og Dannelse, som den saaielden opnaaer hos os her i Hovedstaden. Det er ikke at tvivle om, at jo Regieringen vilde give sit Biedrag hertil, naar den vil tillade det, ligesaavel som til Kiøbenhavns og Kiøls Høiskoler. Hvad har den givet, og hvad giver den endnu aarliggen? Endog til vor rige Høiskole giver den endnu i disse Aar 2000 Rdlr. aarlig af sin Finantscasse til extraordinaire Læreres Lønninger. Norges Høiskole behøver ei nær saa meget. Den vilde opvove, fremspire og blomstre ved Nationens egen Patriotisme.

Det vilde i øvrigt uden al Tvivl være meget nyttig, om Høiskolens Indkomster med alle sine Stipendier, Jordegodse, Bygninger stode under de kongelige Collegiers Disposition, nemlig Cancelliet og Rentekammeret. De bestyrende i disse kunde ligesaa let seile, som hine, dog troer jeg, at Forvaltningen vilde blive bedre, end nu Consistorium forestaaer samme. Dets lærde Medlemmer har ikke Tid til dette oeconomiske Tilsyn, og saa lærde de end ere, saa mangle de Indsigt i Landbruget, til at drage de Fordelse deraf, som de kunde. Jeg har endog kiendt den Professor, i hvis Huus jeg ofte kom, og som altid i mine yngre Aar opfordrede mig til at være nærværende ved hans lærde Arbeiders Oplæsning, før han udgav dem, der endog ikke vidste at imodtage sin Landgilde, lod sig den bedrage fra af sine tiendeydende Bønder, saa han med al sin Indkomst leed Mangel og hans Børn gif nøgne. Enhver Lærer ved Høiskolen er ei ham liig, men alle in Senatu academico virke de dog ei i dette Sag med Held.

Det

Det danske Cancellie, som haver med alle Benaadninger, Befordringer og de Lærdes Forfremmelse at foreslaae, og altsaa Høiskolens Lærere tillige, skulde have alle Høiskolens Indkomster under sin Bestyrelse. Enhver Student, som opholdt sig ved samme, skulde have sin maanedlige Sold anvist herfra. De Deputerede med deres Præsident fik derved Leilighed til at kiende Studenterne bedre. Naar de havde studeret og nydt Høiskolens aarlige Lønning eller Underholdning, som man kalder Stipendier, saa blev det deres Sag, at forestille dem til Befordring, om de vilde af med dem, og have nye Rekruter til Høiskolen.

Rentekammeret skulde udbetale Cancelliets Anviisning til de Studerende. Cancelliet skulde bortgive til de Studerende det de skulde have; men Rentekammeret bestyre Jordegodsernes Forvaltning, hæve Indkomsterne, og organisere de Lærdes Finantsvæsen.

De Lærde vilde herved vinde — Studenten blive lykkelig — Videnskaberne med Agerdyrkning

gen blomstre — Bonden blive Selv: Siere uden Indfæstning, Hoveriefrie, Tiendesfrie imod en vis Afgift. Staten vilde blomstre og Landmanden faae Liv og Munterhed i sin Virkefreds ved denne Forandring i de Lærdes Finantser.

Indvending herimod i Hensigt til Testamenter og Legater, og deres Anvendelses Maade har ingen Betydning; Frygt, at miste sligt herefter af andre Døende, falder ganske bort efter Tidernes Tænkemaade og Nationens Idee om Oplysningens Fremgang og Fornødenhed. Desuden skulde man troe, at Nationen skulde have ligesaa megen Tilid til Regieringen og dens bestyrende Collegier, som til Høiskolens Lærere i Consistorio. Regieringen anvende kunns troligen til Nationens Beste, til Videnskabernes Udbredelse, til de Studerendes Forsorg, til Ungdommens Opdragelse, til Statens Fremtars de Midler, som er dem anbetroet af Forsædrene, Kongerne, Adelsmænd, Embedsmænd og af gode Borgere, saa vil flere af Esterflægten bidrage til dette ædle Formaal. Høiskolens Indkomster og de fleste Midler, især Com-

munitetets, som i mange Aar har haft 3000 Rbd. Overskud, og endnu oplægger aarlig 2600 Rbd., ere dog givne af Kongens Forsædre. Ligeledes Odensees Gymnasii rige Indkomster, som stifte ingen Nytte for Staten, og kunde vor rige Holberg see op, hvis Vittighed vi endnu ære i vore ugentlige Skuespil, og hvis politiske Smag vi endnu more os med i den politiske Kandestøber, skiont de dramatiske Videnskaber fra hans Tidsalder have saa meget forbedret sig hos det smagsfulde og oplyste Publicum, han vilde velsigne Regieringen om den gjorde en Forandring med Sorøe-Academie, naar han erfarede, at der paa denne Dag er kun et eneste Barn, som selv maae betale endeel, og til hvis Opdragelse hans Baronies Indkomster, som han har fortient med sin Pen og mange vittige Skrifter, anvendes til saa mange Læreres Lønninger, og til at lønne en Adelsmand, som Oberhovmester, som en Statsminister. For en enestes Opdragelses Skyld, uden endnu at vide, om dennes Opdragelse vil gavne Staten, skal saa mange gode Bergere i Staten trække Bønderne paa Godsjerne, som skal gjøre Hoverie,

betale Skat og yde Tiende, endog in natura —
o! tempora!

86. Hans Kongelige Høihed Kronprindsen, hvis ædle Handlinger i Hensigt af Gudebranden ere viiste i det andet Hestes første Bind, fortsætter fremdeles sin Omfarg i sin Virkekreds for sine tilkommende Undersaattere. Vi vide, at han er ikke Konge, ikke Regent, men sin Faders haabesulde Tronfølger, som ved sin utrættelige Glid fra den tidlige Morgenstund søger at forhverve sig Indsigt og de fornødne Kundskaber i det statistiske Fag, som vedrøre Regieringen, og befordrer den selfkabelige Lyksalighed i en Stat, hvis Medlemmer have forenet sig sammen, for at opnaae dette Niemeed. For at kiende hver Subjects Duellighed, Indsigt, Trang og Mangel, er han den første Kronprinds i Danmark, som har givet Undersaatterne uden Forskiel paa Rang og Stand den frieste Udgang til sig. Man kan, uden at være ansagt, uden at være underkastet den forhadte Hof. Etisquette, strax blive anmeldt og modtaget. Skient de fleste af de Opvartende, som ville gjøre Lykke, fore

forestille sig, saa besidder han baade Indsigt og Forstand til at skielne, Bittighed og Klogskab i mange forskiellige Sag, til at give Giensvar med Styrke, og han ynder den, som er frie i sin Samtale med ham, naar han kun er oprigtig. Han retter sig ikke efter Hoffets Dom og endeel Opvartendes Hensigter; men han prøver selv og vælger, og har en rask Bestemmelse. Som Medlem af Statsraadet er han sin Faders troeste Raad. De vigtigste Stats Anliggender ere ikke alleneste et Formaal for hans Flid; men ikke et eneste Embede gives bort, at han jo er opmærksom paa den, som bliver forestilt, hvorom Redacteuren har megen Wisshed. I sin første Ungdom drog han Omforg for Landmagten. Da han havde organiseret denne, imodtog han Bestalning af sin Fader, som Præsident i Admiralitetet. Han vidste, at Fædrelandets første Børn var Flaaden, der kunde krydse omkring dets Kyster, og holde det danske Hav frie for den fiendilige Kiøl. Han erindrede sig de ædle danske og norske Mænds, vore gamle Søeheltes Mod. Dette Mod vilde han vedligeholde i Staten, ved at give de tjenstgjø-

rende Opmuntring til Flid, Arbeidsomhed, Erfarenhed, og til Flid i deres Sæveærens og i deres Sæevidenskabers Dyrløse. Han vidste, at en Sæe-Officier uden Indsigt og Videnskab er ligesaa uduelig og foragtet, som en Student, der mangler videnskabelig Cultur. Derfor giver han nøie Agt paa Statens Cadetters Fremgang ved deres Examina og uddeler selv nogle Medailler til de flittigste, til disses Belønning og til fleres Opmuntring. Han veed, hvor vigtig Skibsbyggeriet er, og hvor megen Kundskab og mathematisk Vished, der udfordres til at giøre et Skib til en god Seilere, til at gaee hurtig og let over Stav, og til at være færdig og beqvem til alle de Maneuvres, som kan forekomme i Storm under Seiladsen, eller i en Sæetrefning: derfor stræber han at faae duelige Mænd til dette Fag, saa duelige som Fædrenelandet eier, siden vi tabte vor store, indsigtsfulde og gode Herter. Han veed, hvor vigtig Deconomien er, og hvor vigtig den især her bliver, da Staten med Skibsbyggeriet medtager saa mange Tdr. Guld, saa giver han Agt paa Indkøbet, og hvad det forbruges

og hvad der ophugges, saavidt det er ham muelige at oversee, og endskiønt der gives trykte Lister paa hvert Søm, der forbruges til Skibene, saa kan hidindtil aldrig de mangfoldige Tyverier hæmmes, som i Kongens Tieneste og Arbeide er gaaet i Svang. Siden vi have læst om et Søm, saa erindrer man sig i Fjor den almindelige Giering, som der blev i Holmens Smedde, da de Arbeidende hver Dag stjal Jern, og solgte. Denne liden Handel blev opdaget i Fjor derved, at en Smed eller Jernhandler i Staden købte det, og slog sin Dreng. Drengen bebreidede ham sin Handel. Denne fik flere Pnygl. Moderen til Drengen gav det an. Sagen blev undersøgt og paadømt. Endeel fandtes skyldige og fik forskjellig Straf, og de som fik Afsskeed fra Tienesten, tabte dog intet.

Undersøger man nu Omgangen med Tømsmeret, Tiaren, Beget, Lovværket, Seildugen, Brænde, Kul, Proviant, og mangfoldige Slags Ware og deres Indkøbs-Priser, saa er det umueligt, om og en Argus vaagede over hvert Fag især, at Underløb kan ganske hæves. Af de

virkelige Kundskaber man haver, af de Fortællin-
 ger man hører, kunde nedskrives meget til Flaadens
 Forbedring og til Søe-Mandskabets Fordeel,
 men den vigtigste Undersøgelse var denne: hvor-
 ledes Skibene længere kunde conserveres, at de
 kunde holde sig i Vandet 50 a 100 Aar længere,
 før de ophugges. Det vilde meget mere gavne.
 Der skal mange Stykker Tømmer casseres, mange
 Stykker Brænde bæres fra Spaane-Haugen, man-
 ge Søm bæres bort i Lommen, mange Tønder Tære
 spildes, før det udgør til et Skibs Bygning, og
 naar alle Skibene længere kunde bevares fra For-
 raadnelse efter Naturlærens Anviisning, saa var
 en vigtig Fordeel opnaaet i Statens Bestyrelse i
 dette Fag. Mere vil man denne Gang ei vedrøre
 i dette oeconomiske Fag, da de Skyldige forbitte
 sig over enhver Sandhed. Man saa det i Es-
 teraaret, da den kantrode Sluppe fra Orlogsfi-
 ber Sicilland blev anmeldt, hvilke græffelige Breve
 der indstrømmede iblant de anonymiske desangaa-
 ende. Redacturen kunde ikke forhindre, at et
 Windstød kantrode Sluppen, og at han anmeldte
 det, var jo ingen Forbrydelse. Større Forbrydelse
 var

var det, at anmeldte nogen uædel Handling, be-
 viislig eller ubeviislig, at fremkomme med nogen
 Besskyldning, at sige nogen Sandhed, som endog
 var beviisligt, da Veritas odium pareret; Sand-
 hed føder Had. Altsaa har Redacturen ikke
 Hensigt at opdage nogen skult Handling, ikke
 Hensigt at anklage nogen Tienstgiørende, ikke
 Hensigt at indhulle nogens Handling i Mistankens
 Slør! ikke Hensigt at dadle nogen, men tvert-
 imod Hensigt, at rose Kronprindsens Opmærksom-
 hed i dette Sag, og den Deconomie og gode Huus-
 holdning, som han seer indført i samme. Dersom
 nogen i Staten derimod skulde skrive (thi Anony-
 men fortjener altid Foragt) saa skal ham altid gives
 Gien svar efter hans Fordrings-Beskaffenhed.
 Han skal henvises i dette Seculo eller i hans Tids-
 Alder til den offentlige Ret, hvad der er staalet
 fra Kongen. Nu hans Sen er Præses og en
 god Deconom, saa formode vi det, at alle Tienst-
 giørende handle heri overeensstemmende med hans
 Hensigt, og altsaa, at Staten i mange Aar har
 ei været i bedre Stand, end nu. Hvad den mang-
 ler, maae vi i Fremtiden haabe oprettet.

Saa oeconomisk, som hans Kongelige Høi-
hed er i Stats-Huusholdningen, i sin egen Huus-
holdning, i Søe-Statens, saa er han dog velgjø-
rende, viis, retfærdig. Da Holmen tabte saa
meget i denne store Ildbrand, saa godtgjorde
han alle de Tienstgjørende, som i Ildbranden i
Staden i deres Logis havde mistet endeel af deres
Boeskab og Eiendomme mere, end der anmeldti
ædle Handlingers 1ste Hefte paa den 71 Side.

Da Cancellisterne i Admiralitetets Comptoirs
have kunns liden Gage, og saa liden, at de ikke
kan komme ud med samme i disse dyre Aar, deels
ved Branden, deels ved Handelens Veie blant de
Krigførende Magter, saa har han viist den gode
Omsorg for dem, at 6 af de ældste faae aarlig et
Tillæg af 50 Rd. De Tienstgjørende og enhver
Embedsmand, som skal troeligen forrette deres
Embede, og mange iblant dem, som skal ernære
en talrig Familie, og bære Statens Byrder lide
meget, naar de ere satte paa en liden Lønning i disse
Aar, da Branden har giort Huusleien saa dyr,
og Levnetsmidlerne ere vorte saa heit, hvorved de
Hand-

Handlende vinde ligesaa meget, som hine tabe. Denne Omforg for disse af Hans Kongelige Høi-
hed er derfor meget roesværdigt. De kan glæde
dem over, at han har taget Sæde i Admiralitets
Collegio, og haabe ved deres Flid og Trofskab, at
gøre under ham større Fremgang paa Befors-
drings Banen.

De kongelige Collegiers Præsidenter følge
hans gode Exempel, deels ved at forskaffe deres
undergivne Tienstgiørende en Slags Gøtgjørelse
for deres lidte Tab i Branden, deels ved at see
deres Tienstgiørendes Bønning noget forøget. Af
disse ville vi især anmærke Rentekammeret. Det
har tilforn givet sine Fuldmægtige 200 Rd., ind-
til 250 Rd. Nu faae de 4 ældste hver 300 Rd.
Heraf lønnes de vel, da hver af dem, som jeune
homme kan leve vel. Naar disse befordres, kan
de yngre indtræde i deres Plads, og til Copisterne,
som have 150 Rd., deles Hr. Justitsraad Ha m-
m e l e w s Bønning, som committered, fra den Tid
det satte ham i Forflag, til det stemplede Papiirs
Fors

Forvaltning, hvorved endeels Vilkaar ere mærke-
lig forbedrede.

Endog af deres Sportel-Casse give de imel-
lemstunder til Huusleie og anden Hielp til saa-
danne Fattige, som have tient i dette Fag, men
ere uden Lønning. Saadanne faae ikke mindre
end 10 Rd., da Professorerne derimod af deres
rigere Casse give en dydig og brav Student, og
fra dens Haand, som selv bevidner hans Dyd,
Flid og gode moralske Caracteer kuns 1 Rd.,
skiont han kiender ham at være Candidat i Theo-
logien, der snart forventer at blive Præst, og veed,
at han ikke maae byde en Student ringere end 5
Rd., og skiont han veed, om han selv skulde mod-
tage 1 Rd. til alle sine Fornødenheder, hvor lidet
han vilde komme ud med samme, og kan forestille
sig, hvor kold Broderkierligheden maae være, og
at denne ringe Gave er imod hans Pligt, og ei
overeensstemmende med den Forsorg, som Høiskol-
len skyder sine forhadte Stedbørn. Bedre hand-
ler Rentekammeret med sine undergivne og tilhø-
rende. En Liste paa nogle Mars Gaver til visse

Terminer kunde her fremføres af deres Sportel-Casse; men da dets Foresatte have nægtet mig skriftlig den fornødne Kundskab om gode Borgeres ædle Handlinger i Henseende til den Gave, som de gav til de Brandlidte, saa vilde det være mere uforsvarligt, at bekiendtgjøre deres egne Handlinger fra deres Particulair-Casse. Alleneste en Historie herom kunde nok tillades mig at anføre. En ung Mand tiende i Landvæsenets Comptoir, som Volunteur. Han var Discipel i Koeskilde Skole. Kierlighed gjorde ham strax til Mand, saa han ikke blev Student. Da han vilde gjøre sin Lykke i Landvæsenets Comptoir, faldt han i Sygdom, kom paa Hospitalet, og laae der saa længe, at en anden blev antagen i hans Plads, som nu er i Gage. Han har Kone og Børn, og intet at føde dem med. I den yderligste Nød ere de nedsænkte. Han søger Rentekammeret, og det giver ham 10 Rd. Heri handlede det meget vel. Han søger nu overalt, og har og anmeldt sig hos mig, for ligeledes at blive understøttet af min Particulair-Casse. Der kunde ikke svares ham, som man svarer for de Rige og Store — der er intet

i Cas.

i Cassen; thi her er altid noget og maae være noget—
 Imidlertid er der ei meget, og de mange Brands-
 lidte og Døende, som idelig giøre Fordring paa
 Hielp, hindrer altid mig og flere, at efterkomme
 enhver's Dnske og billige Fordring. Da denne
 unge Mand var frisk og sund og velvoren, saa
 Kongen ikke har nogen saa velvoren i Garden til
 Hest eller til Fods, end ikke nogen Bagtmeister,
 saa tilbød jeg ham Kongens Tieneste med Capi-
 tulation, at han skulde avancere til Corporal,
 eller Underofficier i Garden til Hest eller til Fods,
 da jeg strax vilde skrive til en af mine Venner,
 som vare Officierer i samme, der skulde foreslaae
 ham for Chesen; men han havde ingen Lyst til
 Subordinationen, saa hungrig han var, saa stor
 en Mangel han end lidte, afflog han dog Tilbudet.
 Han ønskede sig heller et civil Embede;
 men det er ei saa let at faae, Redacteuren har
 studeret offentlig, og om han har studeret vel,
 skal vi herefter undersøge, og dette uagtet tilbydet
 man ham hverken civil eller geistlig Embede. Om
 han endog vilde søge den doyne Tieneste, Klo-
 ster-Tienesten ved Nicolai Kirke, hvortil udfordres
 hver

hverken Flid eller Indsigt, Siæls eller Legems Styrke, og hvis Tieneste gierne forrettes af hans Vicario, saa kunde han neppe opnaae den.

De andre kongelige Collegier virke ligeledes til Beste for deres Undergivne, hvilket vi ved en anden Leilighed vil undersøge, men denne Gang maae forbiegaae, da her er endnu meget tilbage, som skulde have Plads i dette Hefte.

Studenterne ere allene tilbage. De Brandslidte iblant disse ere ei understøttede — De Trængende ei hiulpsne — De Huusvilde ei givet Huusleie, da adskillige have efter Midnat listet sig ind i Cartherne, som staae paa Gaden om Natten, naar Hyrekudskens Karle have lukket Porten, og gaaet til Sengs. Dette Hvilested have de valgt sig, da de ikke kunde taale med Islænderen at søge under Hoibroe. Da de ældste Tienstgiørende i Collegierne have faaet deres Wage forøget efter deres Anciennitets Ret, saa haaber Studenterne den samme Omsorg. Naar disse Antal sættes i Forhold imod hines, og 6 Cances

lister have faaet høiere Lønning i Admiralitetets
 Comptoir, saa maatte de 100 ældste Studentere
 have ligeledes høiere Gage; men hvad faaer en
 Student nu for sin Anciennitet? Han faaer 4
 Ures Grader, Armod, Foragt, Sygdom og
 Død. I de uædle Handlingers 1ste Bind er
 viist, at 6 af de ældste Candidater i Theologien og
 6 af de ældste Candidater i Lovkyndigheden skulde
 have større Sold frem for alle de andre Studes-
 rende, indtil de blive befordrede i Statens Tienes-
 ter, da de ældste skulde træde i deres Sted.
 Smellem Professorerne æres Ancienniteten med et
 aarligt Tillæg af 300 Rd., hvorfors drages der
 ikke Omfarg for dem? Hvorfors overlader man
 dem til Elendigheden og Forviwlelsen? Det er
 desuden beviist, at disse 12 kan ikke koste Staten
 noget — Deres Forsorg kan ingen Rykker sætte
 i de Høilærdes Pander. De kan tage det de bør
 have af Communitetets Overskud. De Studes-
 rendes Forsorg bør være ligesaa vigtig en Gien-
 stand for Consistorii Samling og dets Opmærk-
 somhed, som Kongens Brev af 1771, da han
 lod dem vide, at han ingen Patron vilde have
 for

for Høiskolen, hvorfor de talkede ham med saa megen Hengivenhed; men Kongens øvrige Spørgsmaal: Hvad der kunde gøres til Videnskaberne Fremgang? Og hvad der kunde foretages til de Studerendes Forsorg, har Consistorium haft 25 Aars Tid til at undersøge, men endnu ei saa tydeligt udviklet det, at Kongens Opsfordring er tilfredsstillet. Han har derfor igien givet Høiskolen en Patron, som har Forestillings Ret umiddelbar til ham selv, og da denne Mand ei alleneste er Medlem af Statsraadet, men og hans Svigersøn, saa kan Embedspligt og Familie-Forbindelse vejlede ham saa meget desto nærmere til dette ædle Formaal. De Studerende have den Tillid, at han vil deres Vel, naar han nøie nok kiendte deres Fremtarv. Bestemte han en vis Time om Dagen for at tale med dem, saa blev han mere elsket af dem, og vandt deres Tillid, lærte nærmere at kiende deres Villkaar og Høiskolens indvortes Forsatning. De haabe med Redacturen, at han ikke med en kold Egeghdsighed igiennemlæser dette, men at næiere Estertanke

om deres nærværende Skiebne vil giøre deres Efterkommere lykkeligere.

I øvrigt vilde man anvise, ser man skriver mere om denne vigtige Gienstand for vor fælleds Opmærksomhed, de Høilærde til behagelig Igiennemlæsning Hr. Professor Christian Gotl. Seydlitzes Tale, som han i dette Aar har holdet paa Kongens Fødsels Fest paa Odenses Gymnasio om nogle Fordomme og Feil, som herske hos vore Dages Oplysnings Mænd.

I det forrige Hefte vedrørte man om det Rygte, som udspreddede sig ved vor Høiskole, da man kiendte kuns til Resolutionen af 27de November 1795. Paa Grund af denne, og i Følge det man hørte her i Staden blev talet om samme med og imod, yttrede Redacturen sine Tanker i Henseende til den Kundskab han havde om vores Høiskole og de norske Studerendes Forsatning ved den, samt sammes Forhold imod dem.

Sagen kan nu sættes i klarere Lys, da en nyere Bestemmelse i en kongelig Resolution er udkommet af 26de Februarii, at den studerende Ungdom i Norge skal for Fremtiden være befriet fra at tage deres foreløbige Examina her ved Universitetet, imod at aflægge i deres Fædreland det Brevs paa Duelighed, som udfordres til at vorde inscriberet som Student, da de siden ved at tage Embeds Examen kunne tillige prøves i de philosophiske og philologiske Videnskaber. Forordningen fremviser i det Hele Kongens ædle Handling, i sin Omsorg for vore Medstuderende, og stemme temmelig overeens med Redacteurs Forventninger. Den lyder saaledes:

„Som vi ved Vores Resolution af 27 Nov.
 „a. p. have forbeholdet Os nærmere at bestemme,
 „under hvilke Bilkkaar den studerende Ungdom i
 „Norge i Fremtiden maae være befriet for at tage
 „Examen Artium her ved Universitetet, samt
 „isteden for Examen Philosophicum og Philolo-
 „gicum, om de det forlange, tillige at overhøres
 „i disse Videnskaber ved Embeds Examen; og

„Vores danske Cancellie efter Vores Befaling
 „desangaaende have corresponderet med Commis-
 „sionen over de lærde Skoler, og foredrage Os
 „den fra samme indkomne Forestilling, og dets
 „egen Betænkning, saa ville Vi herved i denne
 „Sag end videre bestemme og fastsætte:

1) „At Rector, Conrector og Biskoppen bør i
 „Skolen selv foretage denne Examen een gang
 „om Aaret i alle de Videnskaber, hvori der
 „gives Underviisning, med de Disciple som
 „have opnaaet den i Skolesforordningen af 11
 „Maj 1775 foreskrevne Alder, og som ventes
 „at være modne at kunde dimitteres til Aca-
 „demiet.

2) „Denne Actus bør være høitidelig, og til samme
 „indbydes de Litterati og Honoratiores som
 „maatte være paa Stedet.

3) „Bed denne Prøvelse foretages tillige Examen
 „Styli, hvortil Biskoppen giver Thema, og
 „forholdes i alt ved Characterers Meddelelse

„af Biskoppen Rector og Conrector for hver
„Videnskab, ligesom her ved Universitetet.

4) „Dimittendi af Skolen forsynes med de sædvan-
„lige Dimissoriales af Rector og med et Viden-
„nesbryd fra Biskoppen, Rector og Conrector
„om den overstandne Exomens Udfald for hver
„især i hver Videnskab.

5) „Disse Beviisligheder besørges af enhver nede-
„sendt til Decanus Facultatis Philosophicæ her
„ved Universitetet, hvorefter han strax inscri-
„beres som Civis Academicus, og derover
„meddeles det sædvanlige Beviis.

6) „Den norske Student, som er dimitteret fra
„de Skoler, hvis Disciple have Fortrin til
„Stipendier, nyder, naar han kommer til
„Universitetet, den samme Forret som tilforn,
„naar han havde taget Examen Artium her
„ved Academiets. Og i Henseende til de øvrige
„Studentere fra Norge, da skal, naar de i
„det mindste have tilbagelagt deres 18de Aar,

„Flid i deres Studeringer og flittig Besøg af
 „Professorernes Forelæsninger, give dem Ud-
 „gang til alle de Stipendier der ere funderede
 „af Regieringen om endog i Foundationen maatte
 „være foreskrevet, at man først skal have taget
 „Examen Philosophicum eller Philologicum
 „inden man saaer det.

7) „Det skal staae de norske Studentere frit for,
 „om de forud særskilt vil tage Examen Philo-
 „sophicum og Philologicum for sig eller tillige
 „med Embeds-Examen, i hvilket Tilfælde ved
 „kommende Professorens tiltræde disse Embeds-
 „Examina af norske Studentere. Disse exa-
 „minere for sig, og meddele Caracteer i deres
 „Vidensskaber som for sig anføres.

8) „Hvad de norske Privatister angaaer, da saa
 „fremt de ønske at tage Examen Artium i deres
 „Fædreland, have de at melde sig ved Skolen
 „i det Stift hvori de opholde sig, og kan vente
 „der at antages til Examen under samme Vil-
 „kaar som ovenfor ere fastsatte.

„Denne

„Denne Bores Resolution ville Vi at Cans-
 „celliet strax skulde tilkiendegive Stiftammændes-
 „ne og Biskopperne i Norge, for at bekiendtgjøre
 „Bedkommende, og haver Bores Ober- Berg-
 „hauptmand paa Kongsberg at bivaane Examen
 „i Skolen sammesteds i Steden for Biskoppen,
 „som ei er nærværende. Hvad i øvrigt Skoles-
 „Commissionen foreslaaer angaaende for Fremtis-
 „den at forbinde Examinatoria med Professorernes
 „Forelæsninger her, da finder dette vor Bisald,
 „og ville Vi, for saavidt dette ikke allerede skeer,
 „at Skole-Commissionen derefter foranstalter det
 „fornødne. Givet i vor Kongelig Residensstad
 „Kiøbenhavn den 26 Februar 1796.“

87. Herr Hans Henrich Hentze,
 Licentiat i Lægekunsten og Chirurgus ved Opfø-
 strings- og Tugthuset har udøvet meget God imod
 de Brandlidte i sit Liv, altid været en Menneſkes-
 ven, og som Læge altid havt Leilighed til at udøve
 denne Pligt — Altid var han omhyggelig for de
 Syges Sundhed, Pleie og Opvartning — utværlig

telig var han i sine Besøg hos de Syge, for at kiende deres Sygdoms Perioder og Ufoerlinger, om han kunde lindre samme — ei de Rige, som kunde betale ham, viiste han denne Omsorg allene, men de Fattige vare ligesaa meget Formaalet for hans ædle Bestræbelse. Lughuus-Lemmerne havde bedre Omsorg af denne menneskekierlige Læge, end de Studerende ved Høiskolen have, naar de falde i Sygdomme. I Videnskaben havde han ikke faaet Hatten, men under vor indsigtfulde og lærde Professor Tode havde han forhvervet sig god Theorie og megen practisk Erfarenhed, og hvad han vidste, anvendte han troeligen til Nytte for sine lidende Medmennesker. Imedens han flittig besøgte de Syge i den herskende Skarlagens Feber, angreb denne Fiende Lægen selv, og skildte os ved ham den 5te April i hans Alders 48de Aar. Hr. Bech har opsat denne Gravskrift til Minde over ham.

H. S. E.

Johannes Henricus Hentzius

Næ!

Conjux placidus

Medicus peritus

Amicus facilis.

Defuncti Memoriam

Hæcce Lineamenta

Lugens Duxit

Bernhardus Henrichus Bech

Artis scenicæ Cultor.

Bed Hintzes Død.

O! nærm dig Mandens tause Grav

Hvor Venfæls Beemods Taare flyde

Det Vidnesbyrd ham Sandhed gav

Lad høit for sene Slægter lyde:

Hans Kunst var den, at lindre Smerte,

Hans Hæder et retskaffent Hierte.

88. Herr Johan Christian Weidenhaupt, Hof-Sverdsøger, levede sin Tid som en rolig og god Borger, en kjerlig Mand, en om Fader og en arbeidsom Kunstner. Han døde i sit Alders 64de Aar den 7de April af en Inflammations Feber.

89. *Wilhelmine Christine Gran*, en smuk og elskværdige Pige, og af denne Alders Slægt, døde samme Dag. Hendes Skabning var skøn, hendes Forstand lys, hendes Hierte ædelt, hendes Handlinger gode. I hendes blomstrende Ungdom angreb den stemme Forraadnelses Feber hende. Hendes Fader, Ole Gran, som var Undergraver til Nicolai Kirke, der havde mistet sit Huus i denne Ildbrand, havde kunns trange Børelser at beboe. Lægerne, som kiendte Sygdommens Styrke, tilraadede ham at befordre hende til Friderichs Hospital. Hun kom der ud om Søndagen, og døde om Torsdagen den 7de April i sit Alders 20de Aar. Rosen salmede, Skjønheden forsvandt, men Døden blev ved, og fulgte med hende i Graven til hendes Belønning. Sygdommen defigurerte hendes skønne Ansigt, at hun saae ud som en Døding, da hun var død, men mange iblant Publicum vilde endnu see hende i Sørgedragten, og mange afklippede hendes smukke Haar, for at anbringe det i Ringe og i Souvenirs til en Erindring.

90. Borgeren Herr Carl Friderich Klemke levede kun kort, og om deeltagende omgikkedes sine Venner, Kone og Søn. Skønt Possémentmager-Arbeidet er ringe i Betragtning af Moden og den herskende Smag, saa havde han dog bragt det saavidt, at han kunde leve, og havde accorderet Arbeide for adskillige Regimenter især. Just sysselsat med Omsorg for sin Kone og Søn og med sin Husets Bygning kaldtes han herfra i sit Alders 31te Aar den 3die April og beholdes i en kierlig Erindring hos hans Venner, sørgende Enke og umyndige Søn for sin godmodige Omsorg.

91. Søren Olsen, Tømmersvend, Ole Mogensen, Tømmersvendens Fader, Niels Sørensen og Niels Clausen fortjene offentlig Agtelse for deres ædelmodige Handling, at vove deres eget Liv for at rædde et Barns Liv. Det hændte sig Fredagen den 4de December, at et Barn af 8 Aar gik i sit Vrende over Jisen paa Dronninge-Dammen ved Hirschholm. Som
Isen

Isen brast under Barnet og det nedfank, gav det et Raab fra sig. Dette hørte Tømmersvenden Søren Olsen. Han brød strax et Bræt af det nærmeste Plankeværk, og sprang ud paa Dammen for at rædde Barnet, hvilket han og fik fat i, men da det var langt ude paa denne Indsøe, og Isen kunde ikke bære det lette Barn, saa er det let at indsee, at Isen maatte bryde under den vorne Mand. Isen brast altsaa under dem begge og sank med dem begge. Gode Raad vare nu dyre. Mod og Hurtighed udkrævedes her af den raske Ungdom, til at forsøge Frelsens Muelighed — Men Søren Olsens gamle Fader Ole Mogensen springer strax efter et Bræt, og haaber med dette at være lykkeligere, men det gif ham som de andre 2 — Isen brast end mere, hvorpaa de alle 3 ynkelig sank ned — De komme nu op igien, da de 2 Gamle fik lidet Haandfast i Jiskanten, og Svenden, som holdt Barnet i den ene Haand, saa Hovedet kunde naae over Vandet, og Barnet have fri Aandedraet, og med den anden Haand holdt sig fast ved Jiskanten, indtil flere Mennesker kunde komme dem til

til Hielp med flere Redffaber, iblant hvilke Niels Clausen og Niels Sørensen især udmærkede sig. De fik nu Baadeud, da Isen ikke kunde bære dem, og saaledes bleve de alle frelste. Handlingen fortæner derfor offentlig Agtelse, saa meget desto mere, da de Ringe og Fattiges ædle Handlinger næsten aldrig komme for Lyset, skjønt de udøves ofte af dem, og de altid ere større og ædlere end de Rigeres, da deres Evne ere mindre til at gjøre Vel. Denne Handling viser, hvad brave Folks hastige Beslutning i Nød kan udrette til Medmenneskers Bedste. Handlingen i sig selv agtværdig, fortæner saa meget desto mere Roes, da de begge havde Kone og Børn at ernære, fra hvilke de vovede deres Liv, og de vare begge i maadelige Omstændigheder.

Herr Advocat Hofstved indbød det belønnende Publicum at give disse et lidet Agtelses Tegn iblant deres samtidige. De vare i sig selv belønnede nok, at de havde opnaaet deres eneste Hensigt og frelst et Menneskes Liv, men Gaven til

til dem skulde vejlede flere til Opmuntring til det Gode, ædle og Menneſkeværdige. 61 Rd. bleve indſamlede, af hvilke de 50 Rd. bleve givne til dem i Penge, og de 11 Rd. anvendt til et forgyldt Sølvbæger til den gamle Fader. Nu ville vi læſe Herr Hofvæds Eſterretning herom.

Til at udmærke den raske og ædle Daad, hvorefter et i Dronningedammen ved Hirschholm den 4de December afvigte Kar igiennem Iſen nedfaldet Barns Liv blev reddet, og ſom ommeldes i Adreſſe Concoirets Eſterretninger No. 347 forrige Aargang, ere efter den af mig paa en Unævnts Opfordring ſkeete Indbydelse følgende ſaaledes betegnede Bidrag indløbne:

Devise: Ædle Handlinger paaskiannes	2	Rdg
— La vertu ſe recompense elle meme	50	—
— Ei til Belønning; thi det		
— Gode lønner ſig ſelv	1	—
— A. P. D.	2	—
— S.	3	—
		Devise:

Devise: I Anledning af en fion	
Handling	1 Rd.
Uden Devise	2 —
	<hr/>
Tilsammen	61 Rd.

Efter indhentede paalidelige Bidnesbyrd er det befunden, at de 4 Personer: Søren Olsen, Ole Mogensen og Niels Clausen med egen Livsfare havde deeltaget i at redde Barnets og hinandens Liv. Anvendelsen af de tilsendte Bidrag har jeg efter bedste Skionsomhed og Overlæg med den Mand, som først opfandt denne Tanke, men i dens Udførelse vil være ukiendt, og tillige med Hensyn til enhver Persons Deeltagelse i Handlingen og udbortes Forsætning saaledes foranstaltet: at

Søren Olsen er tillagt 25 Rd.

Dennes gamle Fader, Ole Mogensen, foræret et Solbæger, indvending forgyldt, med Paaskrivt: For ædelt Mod til Broders Frelse den 4 Dec. 1795.

Edle S. 2 B. 2 S.

5

Niels

Niels Sørensen er tillagt
og Niels Claussen

10 Rd.
15 Rd.

Disse Merker paa fortient Hæder har Stedets Præst Hr. Provst Sutfeldt efter min Anmodning haft den Godhed offentlig paa anden Søndag efter Paaske at overlevere enhver af ovennævnte Personer, hvis Qvittering er mig tilsendt, men for Bidtløstighed at undgaae her ubeladets. Kun bør jeg ikke forbigaae, inden jeg slutter dette mit aflagte Regnskab, at frembære deres egen Erkiendtligheds Stemme, naar jeg tilføier, at de for de dem overleverede hædrende Beviser paa deres Medborgeres Agtelse aflægge disse ædle Medborgere deres varme og inderlige Tak. Kiøbenhavn den 23 April 1796.

Hofved.

92. Herr Hofved, Advocat i Høiestes Ret, fortjener offentlig Agtelse for dette samlede Biedrag til denne ædelmodige Handlings offentlige Belønning. Hans egen Menneffekierlighed og hans Flid i hans Birkelreds har og tildeels biedraget til dette Sammenskud.

23. Jens Nielsen, Lem i Pesthuset, eller nu kaldet St. Hans Hospital, udøvede ligesaa ædel og menneskekierlig en Handling som Søren Olsen, ved at springe ud og frelse en ung Pige, som om Formiddagen den 10de Maj havde styrtet sig ud i Peblinge-Søen, og næsten var druknet. Begiæringen var mod denne frelste Pige større, end imod Barnet — Dette havde tabt sit Liv i sin Uskyldighed, men hiin i sin Fortvivlelse, som maaskee var ledsaget med Forsørelse eller Forbrydelse. Begge vovede ligemeget ved at springe ud i Dybet, skiont det var vanskeligere at igiennembrude Isen; men Handlingen var lige ædelmodig, lige menneskekierlig af begge, at opofre sig selv for at frelse en andens Liv. Her veiledes vi nærmere til at skiende til Mennesker i de ringeste Folke-Classer, der besidde den sande Adel — Dyden — Menneskekierligheden — Godheden — og hvo udøvede den? En Pesthuuslem — men et Menneske, som ikke var gal, som enten for incurable Sygdom var indsat der paa Hungers Proeve indtil Graven, eller og var indlagt for en farlig og smitsom Sygdom, for hvilken han var i Bedring. Marsager

havde han nok til at springe ud for sig selv, men hans Liv er ham dyrebar, og hans Liv frelser en af de Skionne. En Kudsk kører paa Veien til Hospitalet og anmodes om at hjælpe, men denne kører forbie, og tænker, hvad er det min Sag? Jens springer nu ud, kommer ned i Dybet, faaer Pigen fat og drager hende til Land. Mat og svag er denne Lem, saa Spisemesterens Familie nedsender 2de Karle dem til Hielp. Alle Betiente vare af begge Kion i dette Hospital villige til at tiene, og samlede sig om Pigen uden Inspecteur ren Hr. Mad sen, som ei var hiemme. Lægemidlerne bleve anbragte — Gniden blev foretaget over alt paa Legemet, og ved dets stærke Aftørrelse og Indsvøbning i varme Klæder blev det i saae Dieblik bragt saavidt, at Stiftelsens Underchirurgus Hr. B a n d e l fik nogle Hofmandsdraaber nedlokkede hos hende, og da Pulfen alt mere og mere hævede sig paa den blege Haand, saa blev hun aareladt, og nu begyndte Pigen at aabne Dinene og see sig om og blev restitueret. Denne ædle Mand fik ikke saa stor en Belønning, som hiin. Kunns een Mennefsken gif forbie, som gav

gav 1 Rd. 32 β ., som af Præsten blev delet i 4 Mark til Jens Nielsen, og 2 Mark til hver af Spisemesterens Karle. Vi vil haabe, at flere Menneſſevenner vil belønne denne Mands ædle Handling. Dersom nogen Læser vil tilſende deres Gave til Redacturen, ſaa ſkal ſhan troelig beſørge det, og ſaaledes, at Jens Nielsen ſkal have det Hele og Spisemesterens Karle intet; thi de havde Løn og Koſt, ere betalte hver med 2 Mark, og gjorde deres Pligt efter Befalning, men hiint havde ſtorre og ædlere Bevæggrunde.

94. Hr. Wandel, Under-Chirurgus i denne Stiftelse, fortjener Agtelſe for den Flid, ſom han gjorde ſig med denne druknede Pige, at hun igien kom ſig. Det er ſaameget deſto mere roesværdig, da det er ſaa ſielden at man gjør ſig Umage, at frelſe nogen druknet i Danmark. Frictionen, Kullingen, Irritationen bltver meget ſkidesløs og ligegyldig ſom ofteſt anbragt. Ved ſaa mange druknede, ſom Redacturen har været nærværende, endog ved ſaadanne, ſom ere blevne optagne af Vandet, i det ſamme de ſaldt, ſaa har

man aldrig gjort sig den Umage, som man burde og kunde. Man læse Esterretningerne fra Amsterdam, Stokholm og flere Stæder! Overalt finder man mange druknede ved Lægernes Glid bragte til Live; Præmiernes Udsættelse bieder uden Tvivl meget hertil. Det er meget, at beklage, at Metallet skulde være en Drivefæder for ædle Handlinger, at Menneskeligheden skal ikke være stærkere hos de fleste Medmennesker — ikke have ædlere Bevæggrunde — Dette uagtet maae man dog tilstaae, at Præmiernes Udsættelse dog bør have Sted, endog hvor man haaber Menneskelighed. — De Mennesker, som skulde arbejde, gnide, rive, rulle og varme det frosne eller kolde Legeme, have nogen Uleilighed og meget Arbejde, og ofte maae igientage det med flere druknede. De see, at de spille Tiden fra de Syge, hvor de blive vel betalte. De kiende endnu ingen Forraadnelse, men de see intet Liv, og tænke, lad dem sove i Fred! Præmier skulde derfor udsættes af Borgernes Formænd for hver druknet, som frelles, 5 Rd., og saaledes 5 Rd. for hver Time mere, som den har lagt i Vandet.

Overalt burde Borgernes Formænd følge vor menneskelige Læges Hr. Professor Lodes Anviisning, og lade nogle Huse indrette til dette Brug. Saalænge vi savne dem, burde hver Bagt og hver Borgers Hus, som laae nærmest ved Vandet, staae aaben til denne Tieneste, og hvo, der nægtede det, skulde betale dobbelt saameget i Straf mod hines Præmie.

Det er ikke nok, at de druknede optages af Strømmen, frelses og bringes til Live, men nu maae og de Marsager bortryddes, som bevægede dem til at springe ud. De fleeste, som saaledes hoppe over Holværket, ere gierne en ung smuk Pige, en haabesuld Student og en lykkelig Borger. Pigen bliver bedraget af sin Kiæreste — Studenten søger Levebrød, og seer sin Anciennitet fornærmet — Borgeren taber sin Næring, og faaer alle sine Bøxer med Protest tilbage — strax skal Vandet slukke Ilden, og tiltroe de ei det salte Vand, saa søge de det ferske i Kiøbenhavns store Suppekiedel, Peblinge-Søen, og springe ud. Sielden forsøger den Fattige dette Tilflugts-Mid-

del — meget faae Soldater og Matroser det — skaf den forførte Pige sin Kæreſte igien — giv Studenten ſin Anciennitets Ret, — lad Borgeren blive understøttet fra Understøttelses-Selskabet — giv den Fattige ſin Hielp! — Lad Soldaten og Matrosen faae ſin Ret! — Lad den tilſtaaede Ret komme ſnart, og ei udeblive for længe, og Ar med Ar ſkal forsvinde, uden at man ſkal ſee eller høre en eneste at udſtyrte ſig i de danſke Strømme, iſteden for man nu læſer ugentlig ſlige forulykkede, og undertiden $\frac{3}{4}$ ja 5 i en Uge. Exempler herpaa gives ſaa mangfoldige og hvo kiender dem alle? At Redacturen kunde udgive 3 Skrifter, hver for ſig et Alphabeth stort, om forførte Piger, fornærmede Studentere, og forarmede Borgere — Hvad ſkal nu Hr. Benninghauſen gribe til, ſom maaskee ikke er i Understøttelses-Selskabet, og ventelig ei kan faae de forlangte 50 Rd. uden Rente og Forſikring, der i Dag den 18 Maji ſkriver ſaaledes:

Edle Medborgere! ſom jeg nu i 32 Aar har ſandret imellem, særdelesmine Venner i de respective Klubs

Klubber og Frimurerloger, ynkes over mig, og rækker mig en hjælpende Haand — en ringe Ting for dem kan rædde mig fra fuldkommen Ruin — Den alleryderste Nød driver mig til dette Skridt — man har solgt mit Bibliothek, og derved berøvet mig, som formedelst Sigt og Krampe i Fødderne ei kan for-
 tiene noget, mit Levebrød. Min stakkels Familie lider tillige, og betænk, hvilken Vellyst for ædle Siæle ved et lidet Laan paa et Aar, at hjælpe en un-
 dertrykt Mand paa Fode igien.

Benninghausen,
 i Skindergaden No. 37.

Lad os drage et Skiul for disse rædselsfulde Scener, og i Hensigt til de druknede og de aabne og for dem frosne Bænde gjøre en liden Anmærkning over denne milde Vinter. Vi læse, at der den 4de December var kommet saa megen Is paa Dronninge-Dammen, at Folk kunde gaae derpaa, men dog var saa svag, at den brast under Fødderne paa et 8 Aars gammelt Barn. Veirliget havde været saa mildt det hele Efteraar, at man mærkede her i Hovedstaden hverken til Kulde, Frost, Snee

Snee eller Hagel. Da jeg læste Efterretningerne herom i Avisen, havde jeg endnu ingen Frost bleven vaer her. Tagene vare vaade, Gaderne moradsige og skidne — endog i de følgende Dage, da Jorden var froset tør i de afbrændte Gader, hvor Luften og Vinden havde mere Kraft. Paa Ridebanen ved Christiansborg gleed Smaaædrene paa Jisbanen. Uden for Boldene var en svag Jis paa Vandgravene — Dronninge-Dammen, 4 Miil derfra, var nær ved at bære, høiere oppe i Siælland var falden mere Snee. I Jylland paa den østre Side forsvæiede de dem med Kanefart. I den Nordvestre Egn var Frosten stærkere, og i Norge paa hiin Side Dovrefieldene havde Kaneføret begyndt 2 Maaneder tilforn — saa foranderlig er Himmel-Eggen, endog paa saae Miles Afstand efter det herskende Windstrøg. Nu kom Nytaaret — Frosten synes at være svundet bort fra Norden. Jis og Snee saae man ikke her indtil Februarii Udgang. Saaledes herskede samme Veirligt og samme milde sydlige og vestlige Winde over det hele nordlige Europa. Vi have læst, hvor meget Foraaret fremskyndede sig i

En

Engeland, Frankerige og Lydskland — Bihave
 erfaret det samme hos os midt i Vinteren. Træ-
 erne fik Løv. Blomsterne kom frem paa Marken.
 Hyldekræet, som har sit Hiem nu hos os, og Stik-
 felsbærbusken grønne des, og alle Træerne udvik-
 lede deres Knoppe, eller udgød Saft i dem fra
 sin Stamme, uden at frygte for nogen Frost mere.
 Dette tidlig frembrydende Foraar er endnu ei saa
 meget at beundre, naar man erindrer sig, at der
 i det sydlige Norge skal have været saa mildt et
 Veir 1696, at alle Træerne skal have staaet i
 fuld Blomster den 26 Februarii, hvis Minde skal
 være udhugget i en Klippe.

Nu begynder Martii ligesaa streng og haard,
 som Vinter-Maanederne havde været milde. Frost
 og stærk Kulde medføre de østlige og nordlige Vinde.
 Da den farligste Ildbrand reiste sig efter den
 store Brand i Prindsensgade hos en Snedker den
 3die Martii, frøs Vandet i Karrene og i Slan-
 gerne, som ikke vare tætte nok, og Dagen efter
 hængte Istappe overalt paa det afbrændte Huus,
 hvis Tommer endnu rygede af Varmen.

Frosten gjorde nu en banet Bei over Gra-
 vene ved Castelspynten, under Boldene, og paa
 Peblinge. Søen — Dreng, unge Mennesker, en-
 deel Borgere, og deriblant mange Studentere
 fornøiede sig med Skiteløben, for at give sig den
 Bevægelse, som de i lang Tid i de fugtige skidne
 Gader havde savnet. En Student, navnlig
 Müller, en Præstesøn fra Jylland, løb den
 5te Martii paa Skøiter paa Peblinge. Søen med
 en anden Student. Da Coursen var mod Besten
 og Soelstraalerne faldt i Dinene, saa blev han
 ikke vaer en Baage, som Fiskerne havde ophug-
 get, men i fuld Fart kom i den. Hans Ben gik i
 Land til den Mand, som boede nærmest ved, og
 bad om hans Baad eller Brandhage, for at frelse
 hans Liv, men denne var saa uædel, at nægte
 ham det. Derimod kom Grev Herr von Der-
 nath gaaendes, som var saa ædelmodig, at til-
 byde 50 Rd. til hvem, der kunde frelse hans Liv.
 Han blev rigtig nok optaget af Baagen; men død
 var han. Da en Barbeer-Dreng var med iblant
 dem, som løb paa Skøiter, saa tog han sin Pen-
 nekniiv op, og skar Pulsaarerne over. Dette Raad
 var

var vel givet for de virkelige Døde fra en lærd Mand, at de ei skulde opvaagne i Gravene, naar deres Legemers Opløsning ei noie nok var kiendt ved den begyndte Forraadnelse, men her havde det været bedre at valtsse ham, at skifte hans Klæder, at give ham varm Linned, som blev med Held forsøgt mod Pigen paa St. Hans Hospital, der blev optaget af Bandet og frelst ved dets Lem. Denne Student studeerte Theologien — Hans Forældre tabte en elsket Søn — Staten en haabesald Borger — og de Lærde fik en academisk Borger mindre, til at anbetroe Stipendierne til.

Da mange flere tabtes ved Isen for Staten, saa blev Regieringen, som vaager over Statens Vel, opmærksom over dette Tab for Staten, og skyndte sig, at bringe Placaten af 29 November 1769 i fornøet Grindring og i Følge de Data, som i det foregaaende er opgivet, at skierpe den af Ste Martii, at den, som understod sig at hugge en Baage i Isen, uden at mærke den med en Stang 2 a 3 Alen over Isen, og forsyne den med et Knippe Halm i Toppen, skal straffes med 14

Da

Dages Fængsel paa Bånd og Brød, og den Borger som nægter at indtage den Drukkede i sit Husholdning skal bøde til Stadens Fattigkasse 50 Rd., samt blev der tilmeldt Generalitets- og Commissariats-Collegium, at alle Skildvægter skulde afholde alle fra Isen og Canalerne, hvor det var farligt.

Denne gode Forordning blev strax den 9de Martii bekiendtgjort fra Politiekammeret ved Hr. Professor Colds men da det ikke er mueligt for Politiet allene, at have vaagent Die overalt, især paa de fraliggende Stæder, og man saae endnu paa Peblinge-Søen, imedens Isen kunde bære, at de løbe paa Skøiter, at Vælene med Halmen vare omstyrtede, saa skulde alle de, til hvilke Forordningerne bleve tilsendte, strengelig straffes, som tilfidesatte den daglige Tilsyn med Fiskerne, ei allene her, men overalt i de danske Stater.

Den offentlige Bekiendtgjørelse fra Politiekammeret lyder saaledes:

Bed

Ved Skrivelse af Gaars Dato har det Kongl. danske Cancellie befalet mig "offentlig at advare enhver om at afholde sig fra at gaae paa Isen, saavel paa Kanalerne her i Staden, som de omkring Byen liggende Søer, samt Rheden, hvor der ikke habes fuldkommen Sikkerhed for at Isen er stærk nok til at bære, og til Betryggelse i denne Henseende, at foranstalte saadanne farlige Steder udmærkede; Samt derhos at bekiendtgjøre følgende:

- 1) At Enhver, være sig Fiskere eller andre, som af Nødvendighed hugge Baag eller Hul i Isen, skal være pligtige til, under Straf af 14 Dages Fængsel paa Vand og Brød, at sætte et Mærke paa Stedet efter Politimesterens Anordning, og at ligesom hermed fra Politiets Side skal habes Indseende, saa er og det Kongelige Generalitets- og Commissariats-Collegium bleven anmodet at medvirke til dette Niemeed, ved at lade de Skildvagter, der have Post i Nærheden af Kanalerne og andre tilfrosne Bunde, holde enhver fra at komme paa de Steder der ere udmærkede som farlige.

2) At naar nogen bemærkes at være sunket i Vandet, skal den som først bliver ham vaer, strax ved Hielp af Enhver, som maatte komme tilstæde der, eller paa Gaden, eller i Mangel deraf, af de nærmeste Beboere, bringe den Drukne ind i et af de nærmeste Huse, hvor Beboeren ikke maae nægte at modtage ham, under Straf af 50 Rd. til Stadens almindelige Fattigkasse, hvorefter bemeldte Huusbeboere uopholdeligen skal sende Bud til en af de nærmeste Chirurger eller Læger, som da, hvad enten han er i Kongelig Tieneste eller ikke, uvægerligen skal indfinde sig for at anordne og anvende de beqvemmeste Midler til at bringe den Drukne igien til Live. Dersom Redningsmidlerne lykkes eller dertil gives Haab, da skal den for saavidt Reddede, strax henføres til Frederichs Hospital eller Søeqvæsthuset, naar han findes inden Stadens Volde, eller paa et Sted, som er nærmere ved et af disse benævnte Hospita-ler, end ved St. Hans Hospital; men dersom han findes paa Peblingesøen eller andensteds uden for Staden, hvor St. Hans Hospital er det nær-
meste,

demme, da bør han føres derhen, og Chirurgus
 der sørge for hans Frelse og Pleie.

3) At dersom det, efter anstillede Forsøg, bliver
 umueligt at bringe den Drukneede igien til Live,
 da skal saadant af den eller de tilstødeparende
 Chirurger skriftligen attesteres, og da, naar hans
 Opholdssted ikke vides, eller hans nærmeste Fræn-
 der ikke kiendes, gøres Anmeldelse derom til
 Kongens Foged, som strax besørger ham afhens-
 tet og det videre Fornødne foranstaltet.

4) At de Udgifter, som maatte medgaae til Medika-
 menter, til den Drukneedes Transport til Hospit-
 talet eller i andre Maader, skulle for det første
 udredes af Politiekassen, og Tildragelsen indberet-
 tes til Cancelliet.

I Følge deraf bliver denne Befaling herved of-
 fentlig bekiendtgjort til alle Vedkommendes Efter-
 retning og Efterlevelse, hvorhos Enhver, som af
 Nødvendighed maatte hugge Waag eller Hul i Jern
 paa nogen af foranstorte Stader, tilholdes, inden
 R. 2 B. 2 S. I han

De sydligere Stæders Hovedstæder vare i Martii Maaned frie for denne Is, men de nordlige Vinde førte samme Kulde med sig. Endog i Italien faldt der i Allen høi Sne, som opdyngede sig i Sneehobe imellem Landets Bierge, saa mange af de franske, piemontesiske og østerrigske Armeer, som vare vante til en mildere Himmel. Egn, frøs ihjel, og Beiene bleve paa sine Stæder utilgiængelige.

Vi havde dog adskillige skønne Dage i Slutningen af Martii og Aprilis Maaned. April var tør og kold. Maj Maaned koldere end Januarii, og fuld af Regn. Dette kolde og fugtige Veirlig har tvunget Insecterne, givet Ageren og Engen Grøde, og lover os en god Høst. Nu ere vi i Sommerens skønneste Dage.

94. Herr Johne, Bager, boende i sin nye Gaard paa Vestergade, som han har faaet bygt siden Branden, har overladt Hr. Sorterup, Herbergerer, 8 Bærelser i sin Gaard at behoe til Michaeli Flyttetid uden nogen Bederlag.

Denne

Denne Handling fortjener megen Agtelse, som han udviser imod sin brandslidte Medborger. Hr. S orter up er en virksom og flittig Mand. Han boede i de 3 Hiorter i samme Gade, hvilken store Gaard og blev et Kov for Ildsluerne. Han maatte i denne Vinter boe uden Porten paa Besterbroe, og haaber til denne Vinter, at faae sin Gaard opreist af sin Afke.

95. Hr. Ortwed bevidner Bogtrykker Svend Hintz sin Agtelse for en Træl af en siden adelig Handling, som kom ham til Nytte i hans Trang, som Ildbranden havde sat ham udi. Han skulde ham kuns 4 Mark, som han betalte velvillig med 2 Rdlr., da han kiendte hans Trang. Denne Ortwed havde været i Condition hos Høiesterets Advocat Hr. Wiwet. Redactøren erindrer sig at have læst hans Anmeldelse i Avisen, om det var for nogen adelig eller uædel Handling, veed han ikke. I Almindelighed anmelder de, som holde Comptoirs, sigt, naar de, som ville adressere sig til dem selv, skulde de vide at de

ophøre at tiene dem. Det tilsendte Brev lyder saaledes:

En Person, ved Navn Ort wed, stod som Guld, mægtig i Condition hos Høiesterets-Procurator Wiwe^t 1794, og blev mig skyldig ved Afregning paa Middagsmad 4 Mk. Skjønt dette var en liden Bagatel, Kunde jeg, som en fattig Mand, ikke taale at lide Tab. Det gik mig ofte saaledes, at blive taget ved Næsen; da jeg indsaae, at han vilde fixere mig og gjøre Nar af mig, saa forsøgte jeg baade Godt og Ondt, for at bringe ham til Sandheds Erkiendelse — men alt var forgiæves, da jeg nu havde forsøgt de haardeste Midler mod ham, slog jeg det dog til Slutningen af Hovedet. — Nu efter den ulykkelige Ildebraad var jeg reent sat ud af min Næringsvei; jeg nødtes til at henvende mig til min Videnskab, hvortil jeg suurt har opofret mine Ungdoms Nar; jeg forlod Kone og Børn, og havde kun smal Tæring i min Lomme, at forsøge min Lykke med; jeg kom først til Helsingør. Han mødte mig der paa den saa kaldte Steengade, spørger mig, hvor Reisen gieldte? Jeg svarede: Til Gothenborg i Sverrig. Han spurgte mig videre om mine Omstændigheder? Da jeg fortalte ham

ham det, saae jeg, hvor ømt han tog Deel i min Nød — han mindte sig nu selv til, at han skyldte mig Penge, og jeg tænkte ikke derpaa; 4 Mk. var hans Gield; han greb i sin Lomme, trak ud af den, foruden at see hvad han tog, 2 Bancosedler, trykkede mig dem i Haanden med Bemodighed; jeg vægrede mig for at modtage dem (endsskiønt jeg haardt trængte til dem) men han svarede: behold dem Kiære! og Lykke paa deres Reise! Her saae jeg et sandt Exempel paa en ædel Handling; jeg har altsaa indsendt dette til ædle Handlingers Hr. Redacteur for at vise min Agtelse for ham. — Himlen lønne ham!

August Hintz.

96. Hr. Frideric Christian Krag, Sognepræst for Radsted Menighed i Musselherred i Volland, fortjener offentlig Agtelse for sin patriotiske Gave i sin Forsorg for de Enker, som denne Menigheds Lærere i Fremtiden efterlade sig. Det er saa saare tungt for en Enke, især i hendes tiltagende Alder, at hun ved en elsket Mand's Tab skal see sig huusvild, og maae forlade det Folk og den Egn, hvis Venskab hun har

forhvervet sig ved sin gode Dngang. Hun maae nu flytte til en Kjøbstæd eller til Hovedstaden, hvor en dyr Huusleie enten formindsker eller ganske medtager hendes liden Pension, som skulde bidrage til Dagens Udgifter og Livets Nødvendighed, om hun ikke er bemidlet, som Præste-Enker sielden ere. Hr. K r a g har nu forekommet dette, og sat sit Navn i et taknemmelig Minde hos Efterlægten. Han har skænket og faaet det af Kongen bekræftet $2\frac{1}{2}$ Td. Land af Præstegaardens Jord til Enkerne. Herpaa har han bygget et smukt Huus paa sin egen Bekostning, anvendt over 600 Rdlr. hertil. Han fik det allerede opbygget 1791 og gav det Navnet Enke-Lykke. Han har ladet det forsikre for 610 Rd. i Kjøbstædernes Brændkasse, og lade det male indvendig og udvendig, anlagt en god Frugthauge med skionne unge Frugttræer, som nu er i god Fremvert, gravet en Fiskedam, og givet Huset og Grunden den Forsynlighed, som følgende Fundak anviser.

nr. 7. i Adle. Müller 1790
Sander.

P l a n

Hvorefter jeg Friderich Christian Krag, Sognepræst for Radsted Menighed i Musse Herred i Lolland paa Deres Kongelige Majestæts allernaadigst forventende Approbation, agter at lade opbygge en Præste-Enke-Boelig for min og efterkommende Sognepræste-Enker, paa følgende Vilkaar:

I) Ved den udi Efteraaaret 1787 af Radsted Præstegaards udskiftede Jorder og skeete Deling blev det nødvendig at den almindelige Vej løb over den østre Ende af samme, hvorved et Stk. Jord af Ager og Eng, Præstegaarden tilhørende, blev liggende imellem denne Vej, Østen for samme, og Vesten for Præstegaarden, Sobroe Bænget kaldet, som paa alle 4 Sider ved Grøfter og levende Gierder er indfredet, ongefær indeholder $2\frac{1}{2}$ Edr. Land, vil jeg det snarest muelig lade opføre et Huus af 10 Fag Muur og Ege Bindingsværk, nye Fyrrer-Vielfer, Sperrer, Legter, Dørre, Bindver, Gulv

og Loft, saaledes indrettet som beqvemst kan ansees for en Præste-Enke og hendes liden Familie.

2) Saasnart Huset er opbygget og istandsat, skal samme strax vorde synet ved en lovlig Beskrivelses Forretning og derefter i Brand-Assurance-Kassen forsikret, for om det (som Gud i Naade forbyde) ved ulykkelig Hændelse skulde afbrænde, da igien forinden et Aars Forløb af Sognepræsten i Radsted at opbygges; ligesom jeg og efterkommende Sognepræster i Radsted betaler de herved aarlige foresaldne Udgifter.

3) Over dette af mig opbyggede Huus, forbeholder jeg mig frie Disposition, saalænge Gud vil jeg lever, at benytte mig deraf paa hvad Naade jeg finder nyttigt og bedst.

4) Naar jeg ved Døden afgaaer, nyder min Enke, om jeg efterlader nogen dette Huus med derved liggende Bønge, Toebroe Bønge kaldet, saavel Agerland som Engbund, saaledes som det nu er indhegnet og forefindes, fri for al Afgifts Svarelse til Beboelse og Brug saalænge hun lever og i Enkestand forbliver.

5) Naar

5) Naar Huset efter mig eller min Enke ledig bliver, skienker og giver jeg det til et Enkesæde for bestandig til Verdens Ende, uden at jeg eller mine Arvinger prætenderer noget Bederlag eller Godtgjørelse, og saaledes for bestandig at tilhøre Nådsted Præste:Enker, naar nogen er og derudi vil boe, men naar ingen Enke er eller vil boe derudi, tilhører samme Sognepræsten i Nådsted tilligemed det derved liggende Bænge, som han kan gjøre sig saa nyttig som han selv vil. — Ved Præste:Enkerne forstaes de efterkommonde Præsters Enker i Nådsted, og ingen anden.

6) Skulde det indtresse at der paa Nådsted Præstekald efter mine Successorer i Embedet blev to Enker, da skal Huset allene beboes af den første, om hun vil, og den anden blive indtil den første enten dør, eller paa anden Maade forlader Huset, da hun tiltræder samme, men før ikke; ligesom dette Enke:Huus aldrig af to Enker paa eengang maae beboes.

7) Skulde nogen af Nådsted Præste:Enker, som til Huset har ret eller boer i samme, indlade dem i Egtekab,

ffab, da maae den, som samme har giort, strax forlade Huset.

Naar en Enke engang har været i Huset, og er derfra flyttet, har hun tabt sin Ret til at faae samme igien, omendfsiønt hun attraaede eller forlangede det.

9) Skulde der bortdøe en Enke og efterlade sig Børn, som vare hos hende, bør de efter et halv Aars Forløb den paafølgende Michaelis eller Paaske at frastytte Huset, dog saaledes at der altid er et halv Aar fra den Afdødes Dødsdag, og til en af forbemeldte rette Flytte-Tider.

10) Skulde Dødsfaldet indtræffe imellem Paaske og Michelsdag, da tilhører det den Afdødes Arvinger, hvad samme Aar er saaet, plantet eller høstet i Bønget, og naar Dødsfaldet indfalder imellem Michelsdag og Paaske, da tilhører det allene Arvingerne hvad til Vinters er saaet, og omendfsiønt Børnene have Ret efter foregaaende gde Post at forblive i Huset til den paafølgende Michaelis, have de dog ingen videre Ret, eller af den øvrige Jord og Hauge maae betiene dem.

11) De til Huset berettigede Enker maae desuden føre et ustraffelig Liv og Levnet, og ikke være hengiven til nogen Nedrighed eller Last; thi da skal Kadssted-Præst tilligemed Herreds-Provsten og en anden retsindig Præstemand have Magt til at sætte saadan en Præste-Enke ud af Huset.

12) Den i Huset boende Enke maae ingen fremmede indtage til at logere hos sig, være sig Fruentimmer eller Mandfolk, derimod maae det være hende tilladt, vel at have sine Forældre, Sviger-Forældre eller ligesaa nær beslægtede, men andre ikke.

13) I Henseende til Bygningens Vedligeholdelse aarlig, da bliver følgende Bestemmelse:

Ved min eller min Enkes Fratrædelse eller Afgang fra Enkehuset afleveres samme i forsvarlig Stand til min Successor efter en derover ved Registeringen eller Forsøgling af Herreds-Provsten tagen Syns-Forretning, hvorudi næste bliver at optegne Husets Indretning og Bygning, samt hvad Stand det forefindes udi, hvorover tages tre Forretninger, den ene faaer min eller Konens

Arvinger, og den anden forbliver hos Sognepræsten i
 Nådsted, og til desto mere Sikkerhed lader altid Arvin-
 gerne efter en saadan bortdød Præste-Enke samme løse
 ved Herredstinget, da dette Syn og Forretning altid
 maae foretages ved enhver Forandring af Præste-
 Enke eller Sognepræst i Nådsted; da jeg saaledes afleverer dette
 Huus i god forsvarlig Stand, paaligger det Sognepræ-
 sterne i Nådsted til Verdens Ende at besørge Vedligehol-
 delsen af samme saaledes som jeg afleverer det under føl-
 gende Vilkaar: at ved hver Gang en af Nådsted Præste-
 Enker tiltræder Enke-Huset, overleveres det ved Syn og
 skriftlig Forretning saaledes som Præsten har imodtaget,
 og derfor altid fremlægger sin Forretning, for af samme
 at erfare, at han ikke har forringet det, saaledes som
 en Enke da imodtager Huset, bliver hun pligtig at ved-
 ligeholde det og ved Fratrædelsen, eller hendes Arvinger
 efter hendes Død at aflevere samme, og hvorfor Præ-
 sterne altid holder 1ste Prioritet udi hendes efterladte
 Eiende, for hvad Huset udi hendes Besiddelses Tid
 maatte være forringet efter derover af Provsten tagne
 Syns-Forretning; da Enkerne saaledes i ingen Maader
 maae lade Huset forringe eller forfalde i den Tid de be-
 hoer samme, men altid holde det i god og forsvarlig
 Stand,

Stand, saa bliver det en Følge og Pligt, at, naar Husset ikke af berettigede Enker beboes, men af Præsten til sin Fordeel bruges, bør han altid ligesom en Enke i Følge Syns-Forretningen vedligeholde det, om han vil være uden Ansvar, og til Sikkerhed for samme har altid Enke-Huset 1ste Prioritet i Præstens Boe; og til desto mere Forvisning om Opfyldelsen af dette Husets Vedligeholdelse, som ligger tæt ved Præstegaarden, anmodes nu værende og efterkommende Herrer Biskopper og Provster ved deres Visitats vilde lade sig samme Enke-Huus forevise, om det holdes i god forsvarlig Stand, og i manglende Fald tilholde Vedkommende deres Pligter; ligesom om der ved Dødsfald skulde skee Udslag for nogen Præstefældighed, at samme strax paa Huset anvendes, og det manglende istandsættes.

14) Paa Enke-Huset maae aldrig hefte nogen Gield, ei heller til nogen pantsættes.

15) Gierderne omkring Huset, Gaard, Hauge og Bænge, for saavidt samme tilhører nu Præstegaarden, vedligeholder den Enke, som beboer Huset og tillige bruger Bænget; hvorimod hun faaer fri Naadighed over

De der staaende og af mig plantede Pile, som er alle i god Vert; dem hverken hun eller efterkommende Præster maae til Upligt bruge og derfor i Syns-Forretningen over Huset altid bliver at indføre, hvor mange Pile der tilhører samme, som ikke maae formindskes, men vel formeres, derfor som nogen udgaaer altid i disses Sted at plante ligesaa mange af dem der bruge Huset, foruden er Præstegaarden ved en imellem Stamhuset Krænkerups Eiere oprettet Convention af 31de August 1782, som af Deres Kongelige Majestæt den 25 Januarii 1788 er confirmeret, tillagt fri Gierdsel og Havre til alle Præstegaardens Gierders Bedligeholdelse, følgelig og til den fra Præstegaarden Enkehuset tillagde Jord; altsaa hvad mere Gierdsel til disse Gierders Bedligeholdelse maatte behøves, faaer Enkerne tilligemed Præstegaarden af Stamhusets Skove udviist det de selv lader hugge og hente tilligemed Præsterne, og paa Gierderne lukke.

16) Da jeg ved dette Enke-Huses Oprettelse allene søger at forbedre fattige Præste-Enkers Vilkaar, uden at forlange nogen Erstatning for de derpaa af mig gjærende anseelige Bekostninger med sammes Opbyggelse, saa

for-

forbeholdes allene min Enke efter min Død, om jeg efterlader ndgen, saalænge hun lever, fri Raadighed og Disposition over Huus og tilliggende Jord uden deraf i navnlig Tilfælde at svare nogen Afgift til Præstegaarden eller andre, men allene, at hun vedligeholder Huset og efter hendes Død afleverer det i forsvarlig Stand, som i den 4de foregaaende Paragraf er anført.

17) Men naar hun ved Døden afgaaer, tilhører det, som i foregaaende 5te er bestemt, Sognepræsterne i Kaldsted og deres Enker, saalænge nogen er til, og bliver det da en uforanderlig Regel, at Præste-Enkerne en efter anden, som boer Huset, skal nyde samme, tilligemed Hauge og Gaardsrum, frie for Afgifts Svarelse til Verdens Ende, allene de vedligeholder Huset saaledes, som i 13de foregaaende er bestemt; derimod for Bængets Brug betaler de aarlig til efterkommende Præster i Kaldsted til hver Nars Martini 4 Rdlr., og ikke mere, naar de samme vil have, selv bruge og benytte sig af; thi til andre maae det af ingen efterkommende Enker overlades eller bruges, men naar Enken ikke vil have det, som altid staaer i hendes frie Villie, tilhører det Præstegaarden og af Præsten da bruges som han selv vil,

hvorved det forstaaer sig, at naar Enken ikke bruger Bænget, holder hun ikke Gierderne vedlige, men samme Meer af Sognepræsten.

18) Som det udi den 10de Post er bestemt hvorledes Fraslytning af en Enkes Børn eller Arvinger bør skee, samt hvad de af Bænget, naar Enken har brugt samme bør nyde, saa bestemmes herved, at naar Enken dør imellem Paaske og Michelsdag, og de derefter nyder den ganske Avling af Bænget, bør de og betale den fulde Afgift til Sognepræsten den paafølgende Martini med 4 Rd., dør eller fraslytter Enken derimod Huset imellem Michelsdag og Paaske betaler Arvingerne intet.

19) I øvrigt vil jeg haabe og forvente, at denne min velmeente Stærning aldrig skulde give Anledning til Uenighed imellem efterkommende Sognepræster og Enker i Næstved, som alene have begges Vel til Diemeed, og den Velvillighed en Præst viser imod en forladt Enke, kan han vente, at hans egen og nyder, følgelig aldrig til Fornærmelse for Præstegaarden, skulde der desuagtet imod Formodning opkomme Tvistighed angaaende dette af mig oprettede Enke-Huus, maae derom aldrig føres

Præ

Proces, men af Stiftets Biskop bliver at decidere, hvorved det skal have sit Forblivende. Nadsled, den 10de Augusti 1790. S. C. Krag.

Læst inden Lollands- Falsters Landstings- Ret Onsdagden den 23de Februarii 1791. og protocolleret v. Bracht. ved Reimer.

Læst inden Krænkerups Birketings Ret, Mandagen den 14 Martii 1791. og protocolleret Friderichsen. af Dall.

Ligelydende med Hoved-Documentet testes af S. C. Krag.

Denne Fundak fandt Hans Majestæt Kongens Velbehag, og blev af ham saaledes bekræftet:

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge &c. &c. Givre alle vitterligt, at eftersom Sognepræsten for Nadsled- Menighed i Vort Land, Lolland, Hr. Friderich Christian Krag, for Os allerunderdanigst haver andraget, at han har tværksat betydelige Forbedringer paa Præstegaarden i samme Kald, især ved at lade den udfiske af Fælledskabet,

bet, og dens Jorder indhegne for sig selv; samt, at ved denne Udskiftning har været nødvendigt, over Præstegaardens Jorder at anlægge den almindelige Landevei, som derved skal have adskilt et Stykke Jord af $2\frac{1}{2}$ Tønde Lands Størrelse fra det øvrige, saaledes, at bemeldte Jordstykke: Toebroer-Vænge kaldet, skal ligge Østen, og Præstegaardens øvrige Jorder Vesten for Veien, hvilket Engstykke, som tillige paa alle fire Sider skal være bleven indhegnet for sig selv, Supplicanten har ansøgt beqvemt til, derpaa at opføre en Bygning til Enkesæde for hans og Eftermænds Enker i Kaldet; des aarsag han derhos allerunderdanigst haver ansøgt og begiert Vores allernaadigste Confirmation paa den af ham under 1ode Augusti forfattede, og herhos in Originali vedhæstede Plan til et saadant Enkesædes Oprettelse; da vilde Vi efter saadan allerunderdanigst Ansøgning og Begiering, samt den af elskelige Baron Friderich Krag Suel Wind, Vores Kammerherre og Stiftsbefalingsmand over Vore Lande, Volland og Falster, samt Amtmand over Nalholm, Hålsted, og Mariboer Klosters Amter, og Doctor Theologiæ, Hr. Tønne Bloch, Biskop over Fyens Stift, derom afgivne Erklæring, som tilligemed Ansøgningen er Os allerun-

derdanigst bleven foredraget denne Plan, hvoraf i Bort
danffe Cancellie er indleveret en ligelydende Gienpart
udi alle dens Ord, Clausuler og Puncter, saaledes som
samme her findes, allernaadigst have confirmeret og stad-
fæstet, saa og hermed confirmeres og stadfæste,

Forbydende alle og enhver herimod, eftersom for-
Prevet staaer, at hindre, eller udi nogen Maade For-
fang at gjøre, under Vor Hyldest og Naade. — Givet
paa Bort Slot Christiansborg udi Vor Kongelige Resi-
dentsstad. Kiøbenhavn, den 4 Februarii Ao. 1791.

Under Vor Kongelige Haand og Signete

Christian Rex.

(L. S.)
R.

C. v. Brandt.

Schow. Rejersen.

Læst inden Krænkerups Birketings: Ret Mandagen
den 14 Martii 1791.

Friderichsen.

og protocolleret

af Dall.

Allerunderdanigst læst inden Vollsands: Falsters Lands-
tings: Ret Onsdagen den 23 Februarii 1791.

Bracht.

og protocolleret ved

Reimer.

Hr. Friderich Christian Krag, Sognepræst for Nadsved Menighed i Lolland, Confirmation paa en Plan til et Enkesædes Oprettelse i bemeldte Kald.

Ligelydende med Originalen fra Stiftets høie Dørlighed testerer

J. C. Krag.

Skulde nogen Folkelærere i sin Tid komme i hans Sted, og samme skulde være gierrig paa Jord, saa kan den ikke kaldes tilbage igien. En liden Gotgiørelse bliver ham desuden tilstaaet derfor af 4 Rdlr. aarlig. Hr. Krag veileder sin Eftermand, som kunde fatte denne Tanke, at Fordelen falder i hans egen Lod, om han efterlader sin Enke, som ved Frugttræernes Tilvæxt høster endnu rigere Frugter, end de første Enker. Ingen kan bære Tvivl om, at jo enhver Præst, som har Agtelse og Omhed for Kiønnet, og eier en elsket Kone, jo vil glæde sig over denne Gave. Hr. Krag har gjort saa god en Brug og Bestemmelse af Grunden, som han har indseet det nødvendig til en Enkes liden Huusholdning, ved at anlægge en smuk og nyttig Hauge, og give saa

megen Jordbrug, som behøves til at græsse et Par Køer, have nogle Plukkeærter om Sommeren og kunde udsaae lidet Korn i; men da det er vanskeligt at faae en liden Billighed af Bonden med hans Plov og Bogne, naar han skal dyrke sin egen Jord, og giøre sit Hoverie, og Beværtningen især til den Hollandske Bonde, som vil leve got, baade er kostbar, udvider en indskrænket Huusholdning, og medtager endeel af dette Stykke Jords Afgrøde; saa vilde Redakteuren tilraade Hr. Krag at bestemme $\frac{1}{2}$ Td. Land til Hauge med Kiøkkenurter og de 2 Tdr. Land til Hauge med Engbund. Begge Dele vilde vore got, da der fra Huset hvert Aar kunde vindes nogen Gødsfning. Espermacette, Raj-Græs, Lucerne og Klover kunde udsaaes deri, og da han anseer Jorden at være Leerjord med blandet Muld, fordi den ligger inde i Landet og i et Par 100 Aar har fra Præstegaarden faaet sin Gødsfning, saa vilde Klovergræsset vore her med Held. Naar Staldfoeringen blev jagttaget, regner man, at en Skieppe Land græssede 1 Koe, altsaa kunde hun holde 16 Køer paa Stald, lod hun det halve slaae til Vin-

terfoder, saa kunde 8 Kæer holdes, formindsker vi endnu Antallet, da altid 4 Kæer og 3 Faar. Faarene skulde gaae paa Fælleden. Kæerne have Staldforing. Hendes Pige kunde besørge det altsammen. Hun kunde slaae Græsset og føre det ind. Det er desuden Moden i Holland, at de unge Piger, som undertiden ere ei over 12 Aar gammel, skal meie Erter. Redacteuren har selv deeltaget i den practiske Agerdyrking, fra det man aabner Jorden med Plov-Jernet, indtil man gjemmer Kornet i Laden, ja i Sækken. Han har slaaet Græs, og meiet Kornet, og fundet, at den frugtbare Hvede falder tungt for Leen, men Erterne slide endnu meest, da de sammenvikle sig paa den frugtbare Ager, ligesom de rige Familier i de politiske Selskaber, og i disse Erter skal den lollandske Pige slide i med sin astumpede Lee. Hun kan altsaa gierne slaae Klexer, bære det ind til sin Malke-Koe, malke, kjerne Smør og bestyre den hele lille Huusholdning. I denne skionne Eng plantes en Hauge, hvor Frugttræerne kan lade sine Frugter nedfalde uden at faae Stød. Disse Frugttræer sættes, som i Normandie og i

Bres

Bretagne, og i det nordlige Frankerige, hvor
 Kenait-Æble-Træerne staae overalt i Agrene og
 imellem Engene, uden at ffigge for Kornet eller
 Græsset og bære altid rig Frugt. De Træer, som
 her skulde sættes, skulde være især Æble- og Pære-
 Kirsebær- og Blomme-Træer, og rundt omkring
 Gierdet skulde være en Indhegn foruden de plan-
 tede Pile med Ribs og Stikkelsbær. Disse plantes
 af Dviste, snittede eller knusede i Roden. Disse
 sættes i Huulheden i den oplastede Græsfjord, og
 vandes nogle Gange, indtil de fæste Rod. I det
 andet og tredie Aar begynder allerede Frugten.
 Præstekonen forstaaer nu ei allene at tillave sin
 Marmolade og Syltning, men hun kan tilberede
 den kostelige Ribs-Viin, som i Sundhed og Vel-
 smag vil overgaae Druer-Saften, som Viinkyp-
 perne og Viintapperne præparere, forandre og
 fordærve.

Kirsebær-Træerne vil ligesaa tidlig yde sin
 Frugt, efter disse vil Blommetræet, Æble- og
 Pæretæet frembyde sin Frugt, og havde det sunde
 og velsmagende Morbærtræ sin Plads ibland disse,

saar vilde det forekomme de Forraadnelses Febre i hendes Huus, som her hos os i Hovedstaden ere saar modernes. Steenfrugterne indtørres, og i sin Tid kunde en heel Ladning Ebler og Pærer fra dette Sted sendes til Kiøbenhavn.

Her spørges nu: Hvor tage vi saar mange Frugttræer til denne Plantning? Allerede ere en deel satte i Haugen, som endnu kan udplantes, ifald de staae for nær sammen, som man aldrig tager sig i Agt ved en liden Hauges Anlæg. Der ere desuden Gartnere nok i Lolland, som ventelig vise deres Kunst i Frugttræernes Forædling. Redacturen erindrer sig, at der var kun en eneste Gartner i Danmark, som concurerede med ham i denne Kunst, nemlig Peter Metsgen paa Durop Gaard i Falster, der havde tillagt 4924 Frugttræer, hvoraf 1048 vare oculerede, oblacerede og podede. Ventelig har han fortsat denne Flid, og har mange Frugttræer at sælge. Han vandt den anden Guldmedallie herfor, men Redacturen den første udsatte Sølvmedallie, fordi han arbeidede i fremmed Grund, og var i et Sag,
 hvor

hvor han ikke kunde fortsætte sin oeconomiske Glid, som han i 12 Aar havde fortsat. I Kaaljorden kunde og anvises at plante Humle og anlægge den Brunsvigiske i Kuleviis, hver 6te Allen i Kvadrat, efter Præsten Hr. Trøjels Anviisning. Naar Aaret var givende, kunde 25 til 50 Epd. høstes til 1 a 200 Rdlr., og dersom de kolde nordlige Vinde og Regn paa Blomsteret gav kun 10 Rdl. i Fordeel, saa var det dog noget.

Ligesom Frugttræerne udbrede deres Krone efter deres Væxt, formindskes Græsset, og Staldfoeringen maatte efterhaanden formindskes til 6, 4, tilsidst til 2 Køer. Ligesom Smørret og Osten astog, forsøgede Frugterne sig og gav mindre Arbeide og mere Fordele. Endskjønt Insecterne og Ormene kan i Junii Maaned fortære alle Blaadene, Blomster og Frugt ved de sydlige Vinde, og den stærke Taage og Uddunstning, som opstige af et sidliggende Land, eller ved stærk faldende Regn i Frugttræets Blomstertid — Det lykkelige Aar vilde dog indtrefse, at Huset vilde blive et sandt Enkelykke.

Vi have adskillige lignende Exempler paa nogle Præste-Enke-Voligers Fundaker, af hvilke man især kan læse Provst Hr. Erich Gørup Begtrupps i Bistofte Præstekald paa Mols i Aarhuus Stift, hvor et Enkehuis blev indrettet med 3 Tdr. Land, 1 Td. i hver af de 3 første Præstegaardens Indtægts, Bange for den første Præste-Enke, og til Huset 12 Skiepper Land, indfattet med et Steendigg og forsynet med en Hauge; men dette var ei saa fordeelig indrettet for Enken. Af Jordens Indtægt skulde fradrages af Enke-Pensionen forholdsviis. Provstens Estermand skulde betale for Huset 50 Rd., og dennes Estermand 25 Rd. Fundatsen bestaaer af 16 Puncter, og blev bekræftet i et Reskript af 12 September 1781.

Herr Krag undersøge, om disse oeconomicke Ideer kan svare til det Jordsmønd, paa hvilket Huset er bygget. Det fornøier imidlertid Redactøren, at han i Følge dette Skrifts Indbydelse kan sætte denne brave Mands patriotiske Handling i sit rette Lys. Det er ikke at tvivle

om, at der gives mange ædle Mænd i Danmark og i Norge, der udøve i deres Egn en og anden patriotisk Handling, som i Fremtiden skal blive indført i dette Skrift.

I Samlinger til de danske Ders, Falsters og Lollands Historie, som blev udgivet af Herr Provst Rohde i Ueterslew, som udkom fra Hr. Christensens Bogtrykkerie 1794, henvises i øvrigt Læseren, som vilde giøre sig Herr Krags Biographie bekendt, men Hr. Provsten døde, før denne ædle Handling deri kunde indrykkes.

Det er saa smukt, at give vore samtidige Efterretning om vore Handlinger. De kunde med mere Bished domme om dem, da de taale Modsigelse — Man strøer endog disse Blomster paa de Dødes Grave, hvis Handlinger ellers bleve opofrede til Forglemmelsen. Nogle Professores og agtede Litterati, agte derfor at udgive et særskilt Skrift om de Lærdes Biographie, som enten leve, eller ere døde, om de behage, at tilsende det til dette Skrifts-Redacteur, som for sig særskilt

Klist skal udgives, naar en Samling til 6 Ark bliver indsendt. Planen til dette nye Skrift skal nærmere blive bekendtgjort.

97. Hr. Niels Moe, Raadmand i Christianssand, har i disse Dage nedsendt her til Kjøbenhavn 100 Tylter Breder, som skal uddeles ved Hr. General-Adjutant Aboe til de fattigste brandlidte Borgere, som ville bygge. Saaledes fortsætter en Patriot efter den anden, at udvise Goddædighed mod vor brandlidte Stad. Da der ere flere, end 100 fattige Borgere, som ville søge Deel i denne Gave, saa kan kun hver faae en Tylt. Naar Herr General-Adjutanten vil tilsende en Liste paa de Borgeres Navne, som havde deeltaget i denne Gave til dette Skrifs Redacteur, saa skal Gavens Anvendelse nærmere blive anmeldt.

98. Hr. Matthias Thye, anden Cappellan til vor Frue-Kirke, fortjener megen Agtelse for den Iver, ved hvilken han tilligemed flere Folkelærere og gode Borgere haver forenet sig, for
at

at komme de ugifte Fruentimmer til Hielp, hvis
 Bilkaar svare ei til deres Opdragelse. Enhver
 Mand kan modtage Beviis herpaa, men en Præst,
 som ofte skal besøge de Lidende, og ofte faaer
 Besøg af de Trængende modtager endnu flere Be-
 viis herfor. Man har slet ikke i Stats- Besty-
 relsen kommet saavidt, at man har kundet ordnet
 alt, seet enhver tilgode, bestemt enhver sin Ret,
 sørget for enhver's Mangel. Saavidt er man
 kommet, at alle Embedsmænds Koner, der blive
 Enker, ikke blive ganske trængende, men endog
 undertiden kunde leve vel, men for Borgernes
 Enker, og for disse og hines Døtre er der slet
 ingen Omfarg. Nogle tabe deres Forældre i den
 spæde Ungdom, og ingen nærpaarsværende haver,
 som have Hierte, Evne og Villie, til at sørge
 for dem, og hvo skal sørge for dem? Staten —
 og naar der skal indgives Ansøgning i 3 Aar,
 førend et Barn kan komme ind i Baisenhuset eller
 iblant de grønne Dreng paa Opfostrings- Huset
 i store Kongensgade. — Hvor skal de faderløse
 og moderløse Børn hen i de 3 eller 6 Aar der
 søges. Saadanne ere Postfører Willumsens
 her

her i Huset i disse Dage og mange fleres. Er Opdragelsen og Omgangen i Vaisenhuset og i Opfostrings-Huset saaledes, at Borgerens og Præstens, Generalens, Admiralens og Præsidentens Børn, naar de ere fader- og moderløse, heri kan opdrages til deres Fordeel eller til Statens Fordeel? realiseres her Videnskaberne? gives Ungdommen den videnskabelige Cultur, som Tidsalderen gjør Fordring paa, og som danner den til at forestaae Embeder? Eller er der noget Institut, nogen Skole, nogen Indretning i Staten, hvor sliq Underviisning gives de Faderløse? Redacteuren kiender ingen, skient han er noie bekiendt med Hovedstaden og med hele Danmark. Børnene kan leve længe med Forældrene, og Døttrene blive hos dem ugifte, enten fordi Naturen gav dem ingen Prydelse, deres egen Opførsel intet Ynde, eller fordi Forældrene havde ingen Evne eller Virkekreds, til at skaffe sig Svigersønner, og nu de miste deres Forældre, hvor skal de hen? De kan endda være gode Pigebørn, men de ere ikke tilvante, at være Tienestepiger — De ere for gamle til at være Selskabs Damer — Der

er ingen Pensions-Casse for dem — længe skal de bette med Ansøgninger til Finants- eller Post-Cassen — endelig gives Admirals Døttre 15 Rd., hermed skal de ikke naae langt i 365 Dage. Dette Understøttelses Selskab har derfor begyndt at samle 3328 Rd. 3 Mk. 9ß. hvoraf til denne Termin 11te Junii bliver betalt 12 Personer, som fruer hver 10 Rd. om Aaret. Naar 10 Rd. lægges til 15 Rd. bliver det lidet mere, og andre, som have lidet mere med Renter, af Liv-Rentesocieteter, af liden Hielp fra deres Familier, hielper de endnu bedre hos. Kunde Selskabet komme saa vidt, burde ingen have ringere end 100 Rd. af dets Kasse og ingen have mere, naar de fik af andre Casser. Altsaa naar en Jomfrue havde 90 Rd. af andre Casser eller i Arv fik hun 10 Rd., havde hun 80 Rd. fik hun 20 Rd., havde hun 40 Rd. fik hun 60 Rd. og saa fremdeles. Med denne Udgift ere Selskabets Kræfter endnu uformuende til at bestride. Det er allerede got, at het er gjort saa god en Begyndelse.

99) Hr. Claus Frees Horneman, Doctor og Professor i Theologien her ved Høi skolen fortjener Agtelse for sit frivillige Tilbud, at ville hjælpe alle fattige Studentere, som ved denne Pludebrand vare komne ud af deres Næring, blevne huusvilde, eller paa andre Maader vare blevne trængende. Ligeledes fortjener han Agtelse, fordi han viser en fast Caracteer i Hensigt til sit Venfkab mod den landflygtige Student Hr. M. C. Bruun, hvilket udfordrer nøiere Udvikling.

Det er enhver bekiendt, og især de Værde, med hvor megen Flid Hr. Doctoren har udmærket sig i sit Embeds Fag. Der foruden de Stykker af Gude-Læren, som han skal læse over, har giort sin Flid med Skrift-Fortolkninger, og især med Psalmerne og nogle Propheter, hvor han paa adskillige Stæder har viist sig, som en tænkende Mand og en efterforskende Værd, skjønt og paa andre Stæder, som Menneffe, der maatte feile. Som Professor forklarer han offentlig Christi Taler i hans sidste Leve-Aar; privat tilendebrin-

ger han den 2den Bog af Esaias Spaadomme, og den sidste Deel af Pauli Brev til de Romere. Hvorvidt han tager Deel i de Studerendes practiske Øvelser, er mig ubekendt.

Uagtet denne Glid er han ikke elsket af Studenterne, en Skiæbne de fleeste Professores have tilfældes med ham. — Grunden her til er ei deres manglende Indsigt, ikke deres Embedes Forsømmelse, ikke deres Examinations Maade, ikke gandske Stipendiernes Uddeelses Maade, snarest deres Omgangs Maade med Studenterne. De have ikke Agtelse og Venjskab for dem. — De søge ingen Conversation med dem. De lade dog ei alle, men mange klage herover) Studenten varte i Forsiuen, som en Tiener efter dem, da dog enhver President for sit Collegium lader Tieneren anvise Studenten et Bærelse, indtil han kan komme og tale med ham, og endelig, naar en Student er saa nødsiddende, at han maae bede om Hielp, nægtes det ham gandske, eller ham gives med Foragt 1 Rd., da derimod Professoren giver sin Tiener et Levebrød paa

I a 2000 Rd. og iagttager hans Anciennitets-Ret, for at have byrftet hans Støve i 3 a 4 Aar. Nu maae vi undersøge, om nogen af disse Klager kan henregnes paa hans Høiærværdighed eller ikke. Den Eed han aflagde, da han paatog sig, at være Lærer ved Høiskolen, lyder saaledes:

Jeg underskrevne S. S. Theologiae Doctor og Professor paa det Kongelige Universitet i Kiøbenhavn, sværger en Eed til Gud, at jeg alt det, som i Kgl. Majestæts allernaadigste Fr. om Examinibus og Vocation til Præste-Embedet, dat. Sægersborg den 1. August 1707. er anordnet, saavidt deraf mig vedkommer, troligen, retsindelig og som for Guds Ansigt forsvarligen vil efterleve, og at jeg i Synderlighed hverken af Misgunst eller Brede nogen, som af mig bliver examineret, vil forrette, ei heller nogen favorisere for Gunst og Billie, mindre for Skient og Gave (den jeg hverken directe eller indirecte, under hvad Prætext det og skee kunde, nogen sinde vil tage eller vente); ei heller vil jeg Examinandis eller nogen paa deres Begne tilforn lade vide, hvad Qvæstioner jeg dennem in Examine vil proponere: Saa vil jeg og uden Persous Anseelse og uden Medyndt rejicere

alle

alle dem, som saa grove befindes, at de ikke kunde gjøre nøiagtig Beskeden for vor christelige Troes nødvendige Lærdom (i det mindste in Thesi) og den med Skriftens Ord retteligen stadfæste, eller ikke befindes med nogen skiellig Flid at være verseret in Lestione biblica. Med den, som blive admitterede, vil jeg efter min beste Skjønsonhed see til, at de ved saadanne Characterer, som de have meriteret, kunde vorde udi Examinis-Protocol distingverede; saasom jeg ogsaa hos de 'af mig anførte Studenternes Prøve-Prædikener skal efter allerbeste Skjønsonhed saaledes anmærke enhvers meddeelte Gaver udi at prædike, at jeg derom vedbørlig og med en reen Samvittighed kan vidne det, som vist er og til Guds Meenigheds Opbyggelse i alle Maader, hvilket altsammen, som forskrevet staaer, jeg næst Guds Hjelp, skal og vil holde og efterkomme: Saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord.

Efter denne har vel ingen noget hos ham at paaanke, at han jo troligen har opfyldt de Pligter, som han frivillig har paataget sig. Endeel Studentere sige, at han var for ung, da han modtog dette Lære-Embedet, at han havde ikke

Menneſke-Kundſkab og Erfarenhed nok, ſom udfordredes til dette Fag. Vel er det ſandt, at man i de ældre Dage anſaae dette Lære-Embedet ſaa vigtig, at ingen kunde komme til Høiſkolen, ſom Professor i Theologiaen, uden en Biſkop, eller en gammel Dom-Propſt, der var erfaren i Præſte-Embedet. Man troede, at diſſe øvede Mænd beſt kunde danne Religions Lærere. I en anden Tids Alder anſaae man de unge Candidater dueligſt til diſſe Slags Embeder, da de ældre Lærde manglede de academiske Øvelſer; — Men diſſe Slags Øvelſer ere kun et Slags Skoleſuxerie — at diſputere, holde Orationer med Papiret for ſig og Brillen paa Næſen, og ſkrive Programmata, er intet Hererie. Man kan følge de Eldres Anviisning. Man kan ſelv ſkrive nyt. Vor agtede Særdorphy, en Mand, ſom i ſin Videndſkab fortiener Ære, overgav ſin Kappe til Hr. Doctor Muntzer i diſſe Dage, og ſkrev en Afhandling om Fruentimmernes Skierter og Kioler, at de vare forede med Maarſkin og Hermelin, vare røde og blaae. Saaledes gaaer vore Damer endnu med Maarſkin under deres Trøier,

og har deres Valentin af Maarssin, svøbt om Halsen og Livet, ligesom deres Scaals-Tørklæder paa 3 a 4 Alens Længde, hvilke, snoede om Livet, sidde, som de skønneste Ridderbaand, og forestille vore Skionne, som sande Amasoninder. Vi kan læse de gothaiske, Leipzigske og Parisiske Modejournaler, og de ældre, som ere udkomne, og fortsætte vor Læsning, indtil vi naae den Tids Alder, i hvilken de Skribentere skreve, som Hr. Statsraaden anfører i sit Programma, da han skulde iflæde Hr. Doctor Muntzer i sin Raabe. Da ophørte han med dette Arbeide, og saaledes maae Redacturen (skient Damerne læse hans Skrift, ligesaa vel, som Professorene. forlade Damernes Pynt og holde sig hos Hans Høiærværdighed. Vi skulde da undersøge, om han var for ung, og uerfaren, og ei det Embede voren, som han har paataget sig, og om han manglede Menneske-Kundskaben. Ingen Student kiender ham bedre, end jeg, der fra hans Ungdom kiendte ham, da Skytterne fornsiede ham, indtil nu, da Vidensskaberne glæde ham — flittig har

L 4

han

han altid været — got Hoved har han haft — Lust til at studere altid viist, og endskjønt der skal endnu mere til, for at blive Embedsmand, saa kan man dog ikke nægte ham den Afgøelse, som han har gjort sig fortient til. At han skulde mangle Menneſke-Kundskab er vist en Feilslutning hos den unge Student. Hr. Doctoren er nu en Mand af Erfarenhed i Hensigt til sin Alder — I sine yngre Aar var han i Leipzig ved et fremmed Universitet. Altsaa veed han nok, hvad en Student er, og hvorledes en Student skal omgaaes? Men man skal stikke Fingeren i Jorden og lugte i hvad Land man er. — Der er stor Forskiel paa Afgroden og Landenes Producter — saaledes og med Indbyggerne — stor Forskiel paa en dansk Student, og paa en tydsk Student ved Göttingen, Leipzig, Gotha, Jena og ved mange fleere. Saasnart en Professor har fornærmeth en Student, saa straffer denne ham paa 5 a 10000 Rd. aarlig. Han anmelder det for sine Kammerater. Disse høre ei længere hans Forelæsninger. Betalningen ophører — Ingen Examen, disse Tugtelsens Riis eller Wrens Sporer ere der

der — og Studenten kan ikke tvinges med det onde; men vindes med det gode. Underledes er det med den danske Student — for ham er Examen. Han skal søge Stipendier hos Professoren selv, og som oftest intet faaer, og intet haver — hvilken Afstand imellem en Professor og en Student, disse fælleds Videnskabs Dyrkere! Ei enhver Professor har saa noie udstuderet og lært Omgangen med Mennesket som Baron Knigge, som er død i disse Dage. Dette naftet har man dog Grund til at troe, at Hr. Doctoren har lige saa megen Indsigt og Erfarenhed, som vores Rector magnificus Hr. Frideric Mûntzer, var han ikke ligesaa ung, da han blev Doctor og Professor i Theologien? Er Dogmatikken, den naturlige Theologie og Kirkehistorien ikke vigtige Værdomme, som han skal forklare? Har han mere Erfarenhed og Menneske-Kundskab, end hans Med-Collega? Skal han ikke nu i dette Aar styre den hele danske lærde Verden under det danske Scepter, udbrede Videnskaberne, give Aigt paa hver Videnskabs Dyrker, opmuntre og ophielpe enhver, ordne alt,

hvor megen Glid, hvor megen Tidsigt, hvor megen Menneſke-Kundſkab fordre det gandske?

Stipendiernes Uddelings Maade frietager ingen i det Theologiske Facultet fra Studenternes Misnsie. De vide, at diſſe ere deres og Professorernes, og naar de ikke faae dem? — her ulmer Jlden under Afſken. Enhver Theolog mener, at han uddeler dem efter beſte Tykke og efter beſte Fortieneste til Studenterne efter deres videnskabelige Cultur. Studenterne mene det modsatte, og paastaae at de ere rigere, ſom faae Stipendierne, og fattigere, ſom intet faae, at der ere de med ſlettere Caracteer i deres Examen, ſom faae Stipendier, og de med bedre Caracteer faae intet; men det er jo en ſtatistiſk Feil iblant os. Det er Moden. Du ſkal have Die, at ſee med, og ikke maae ſee, og Ore til at høre, og ikke maae høre, og Forſtand til at begribe, og ikke maae begribe.

Uagtet diſſe Sætninger, ſee, og høre og begribe Studenterne ret got, og hvor meget

de ere nedtrykte under Armoden, og nedsynke under Elendigheden, reise de dog Hovedet i Veiret, fatte Mod og søge offentlig, da Privat Ansøgning kommer ikke under Betragtning.

I Avisen forenede alle de brandslidte Studenter, og adskillige fattige af deres Kamerater, at indføre følgende:

Adskillige Studentere her ved Universitetet, hvoraf de fleste ere Candidati S. S. Ministerii, agter at indbyde sig som ubudne Gæster ved Professorernes og Præsternes Borde. Da de have været hussvilde siden Branden, og endnu om Nætterne gaae omkring paa Gaderne af Mangel paa Logis, saa anmodes disse Embedsmænd, at de i en forseglet Billet vil indgive til Hr. Professor Nisbrigt og til Hr. Doktor Marezol, hvoder vil give dem et Maaltid Mad om Ugen, samt hvad det godmodige Publikum vil give til Huusleie, for at faae et lidet Kammer. De tilbyde sig, at skrive for dette Maaltid Mad i deres Videnskabsfag, eller præke for dem. Ikke længere, end til de kan faae en Condition, eller opnaae Befordring, vil de modtage denne liden Hielp.

De vil af Professorernes egne Attester forsikre dem om deres Dyd, Flid og gode moralske Caracteer. Hr. Doctor Marezol og Hr. Professor Risbrigt, hvis Menneskekierlighed de kiende, tvivle de ikke om, at de jo ere villige til at modtage Subskriptionen.

Man seer heraf, at Studenternes yderste Trang veiledede dem hertil, at de havde ingen Tillid til det Theologiske Facultæt, skjønt de fleste af dem vare Candidater, bekiendte med Skrifs Fortolkningen og svode i at prædike. De bede Publicum, at samle et lidet Biedrag, for at komme under Tag, og anmode det om, at overgive samme til Hr. Professor Risbrigt og Hr. Doctor Marezol, at modtage det og anvende det til deres Nytte. De tilbyde sig af Professorernes egne Vidnesbyrd at godtgjøre deres Flid og gode moralske Caracteer. De tilbyde sig, for et Maaltid Mad om Ugen hos en Lærer ved Høiskolen, eller hos en Folkelærer, at vilde affkrive deres Collegier eller lærde Arbeider, og at prædike for dem — Megen Tieneste — stort Offer for en liden Belvillighed. Hvorfore de yttrede deres Tillid

til Hr. Professor *Risbrigt* frem for Professorerne i det Theologiske Facultet, som have alle Stipendia og Beneficia at uddele, og Dvervægt i Stemmerne i Consistorio, da de dog vare Candidati s. ministerii, maae have sine Grunde. De komme til de Herrer *Møldenbauer* og *Müntzer* — De sagde: gaae til Hr. *Horneman*. De komme til ham — her vare de lige nær — *Neppes* Løfter — ingen Opsyldelse heraf — *Hielpen* udsat — *Trangen* tiltagende — *Nøden* og *Mangelen* tiltagende — *Ingen Huuslye* — intet at leve af. — Hr. Doctor *Horneman* kunde ikke hielpe dem alle. — Der vare ei saa mange Pladse ledige — Dog saa mange, som vare huusvilde — saa mange, som manglede det nødvendige — saa mange, som vare yderlig fattige kunde han med disse vel hielpe. — Om de endog skulde tage af en Kasse eller Fond, som de ei pleiede — *Pldebranden* og *Nøden* gjorde denne Fordring. I alle Selskaber ville de gavne. — Hvorfore skulde da det academiske Corpus, som haver saa store Midler under Hænde, ei gjøre det samme? Medborgerne i Danmark og Norge ud-række deres broderlige Arme, og sende endeel af deres

deres Formue til Hielp. — Hvorfore skal Studenterne ei deeltage i samme med Borgerne, naar Glden har gjort hines Nød større end disse? Høis Skolens Patron giver 2000 Rd. i denne Hensigt af sin Kasse. Han havde villet opofret denne Sum til Videnskabernes Dyrkeres Hielp, naar deres Lærere havde opgivet for ham deres Forsatning. Redacturen kan tillige bevidne deres store Trang. Siden han begyndte at vedrøre deres ublide Skæbne i dette Skrift, have næsten 200 anmeldt sig hos ham, hvoraf 50 vare Huusvilde. — At opregne deres Navne og Fata, vilde blive alt for vidtløftig, og medtage nogle Bind, men Tid efter anden skal ved en og anden Leilighed enkelt Persons Biographie heri blive indført. Jeg skal vedblive saa længe, at skrive om Studenternes Kaar, indtil en Forsørgnings Kasse og en ædel Anvendelses Kasse bliver oprettet til deres lidende Brødres Kaar. Jeg skal anwise Professorerne Penge nok til disse Hielpelasser, isald det ei i Consistorio skulde kunde udfindes i Algebra. Man bruger gierne til et Magtsprog. — Det er deres egen Skyld. Kan det da være deres egen Skyld? At

de ikke blive rige, naar dem ikke gives noget, at studere for, da Lovene befale dem, at opholde dem ved Høiskolen, for at studere, og naar de have studeret og studeret vel, at dem intet Embede gives? Kan de tage dem selv, og naar de endda vinde Menighedens Stemmer for deres dyrkede Bestalenhed, saa ere de jo udelukte fra al Ret eller Haab om Befordring? Vilde man skrive en Studenter-Catechismus for Studenten, som Hr. M. C. Bruun skrev for Junkeren — Kiære Student! vil du ikke gjerne blive lykkelig og riig paa Jorden? I største Eensfoldighed vilde han svare: Jo kunde jeg kun blive det. Vil du da gjerne gaae den Wei, som fører til dette Maal? Jo kunde jeg kun finde den. Nu, Weien maae Professorerne lære dem, saa behøver man ikke at gjøre denne Catechismus færdig.

Man siger: at de kan tage Conditioner. Disse ere jo ikke til, siden de offentlige Instituter her i Staden ere oprettede. Hr. Professor Baaden ivrer sig desuden nok imod denne Misbrug til Skade for Staten og til Skade for dens Em-

bedsmænd. Han viser, at Studenterne ere Lærlinge og ikke bør være Lærere, og han har Ret. Han viser, at der tilforn neppe en eneste har gaaet sin Examina igiennem, uden at han har hjulpet sig frem ved Conditioner, og at mange, imedens de skulde undervise, have overladt sin Eleve til sig selv, taget sin Bog frem og læst paa sine Præcepta og sine Udtog af de Forelæsninger, som de academiske Lærere skulde examinere i, at Borgerne have klaget herover, at deres Børn ere blevne forsumte, og han har Ret. — Nu skal de undervise fremmede Sprog, i Regning, i Bogholderie, som de selv ei have lært. De maae tage Lærere til dem, og give Børnet den samme Grad af Kundskab, som de selv have indhøstet om Dagen. Dette medtager dobbelt Tid. Borgeren veed ei hvem han skal vælge til sine Børns Lærere og han kiender ikke de dueligste. Kiender han ingen Student i sin Familie-Kreds, saa antager han een, som en anden Borger har anbefalet, der underviser i hans Huus, og denne Unbefalning spilder endnu mere Tid, eller og han maae søge efter Avisen. Studenten, der har Brødstudium, modtager i Følge

sin Nærings Sorg, hvilken Slags Underviisning
 ham tilbydes og følger Professor Rabners guld-
 ne Regel: Hvo, der faaer Embeder, faaer altid
 Forstand, endog naar han modtager en Huus-
 Condition, accorderer han sig 3 a 4 Timer fri
 om Dagen (om han kan faae dem) til at frequen-
 tere Collegier. Børnene ere imidlertid overladte
 til sig selv, som i Opdragelsens Aar idelig behø-
 ve Tilsyn og Ledsaagelse, om Frugten i de tilkom-
 mende Aar skulde opnaaes af Opdragelsen, og
 Studenten, som haver hørt de offentlige Forelæs-
 ninger, og med noiere Estertanke skulde estertænke
 og igiennemgaae dem hiemme paa sit Studeerkam-
 mer, kommer nu hiem og skal undervise sine
 Elever, finder dem, at være fulde af Leeg og
 Spøg og Strid imellem dem selv, og ofte misledet
 af Tjenestefolk, og ofte for sit Brød-Studium
 maae rette sig efter manges Luner. Hr. Profes-
 sor Baden har derfor megen Ret, at han ivrer
 sig mod denne Ufsik, at tage Conditioner, me-
 dens de studere. Til Lykke for Studenterne, at
 der ere ei mange Conditioner at faae — Til Uheld
 Edle S. 2 B. 2 S. M for

for dem, at de ere ikke forsørgede, som de burde være.

Candidaterne, som have større Frihed — mere Tid — bedre Leilighed til at dyrke Sprogene, og til at estertænke hvorledes Videnskaben kan meddeles Børnet efter dets Alder og Fattævnner, burde egentlig hertil være bestemt, men man seer endog i vore Instituter, at dermed haves ingen Hensyn hverken af Embeds, Mænd eller af Borgere, da det kommer mere an paa Faveurs og paa personlig Bekjendtskab, end paa udmærket Dueslighed og videnskabelig Cultur.

Heiskolen skulde have et Seminarium, hvori alle de skulde boe, eller henhøre som vare Candidater. Heiskolens Lærere skulde udsende disse, som skulde være Skole-Lærere, Personels Cappellaner, eller Hovmestere, og naar deres Tjeneste var udloben, skulde de indgaae i deres Plads igien, indtil de vare besordrede. Ingen maatte forligge sig i Conditioner, og tabe sin Bestemmelse og over 3 Aar maatte ingen opholde sig

sig i flige Vilkaar. Det er Kongens Befaling, endog fra 2den November 1736, at Professore Theologiae skulde hvert Aars første Januarii indsende i Cancelliet en Liste paa Candidaterne, paa deres Alder og Flid, saaledes, som de for Gud og Kongen vil være bekiendte.

Der skulde ingen privat Underviisning have Sted. Statsministerens og Borgerens Sønner skulde opdrages offentlig, og høre Forelæsninger efter deres Bestemmelse. Skulde den private Opdragelse tillades, saa skulde de, som ønskede en Student til Hovmester, anmeldte sig til Seminarium Foresatte, opgive Alderen paa deres Elever, hvad Videnskaber eller Sprog de fordrede, og i Seminario skulde Lønnen være bestemt efter Elevernes Antal og de Sprog og Videnskaber de skulde dyrke. Naar dette var iagttaget, og naar Studenternes Anciennitet hvert Nye Aar blev erindret, saa var ingen Student fattig, eller trængende, men enhver nød den Ære, Ret og Forsorg, som hans Videnskab opførte ham til. Men nu Studenten er overladt til sig selv tværtimod alle

Kongelige Love, og Privat-Præceptor, Anviisningen ligger ingen Professor paa Hjertet, som Hr. Professor Baden har viist i sit Skrift, tilførn heri anført, og nu Candidaten er efter Forordningen udeløst fra Forsorg ved Høiskolen, og ingen opnaaer Befordringen fra de Kongelige Collegier i Hensigt sin Borgerret, sin Videnskab, sin Alder og sin Anciennitet iblant sine Medstuderende, nu er det deres Forsætning er saa mislig, nu er det, at Ildbrandens Periode kommer med i Spillet, nu er det, at de opfordre deres academiske Lærere, og siden vil de opfordre deres Tresoriers.

Bespynderligt synes deres Valg — Hr. Professor Riisbrigt af det filosofiske Facultæt og Hr. Doctor Marezol iblant Præsterne. Jeg har spurgt dem om Grundene hertil, og de have svaret mig (om de end ikke have været med i Antallet, som opfordrede dem til Menneskekierlighedens Pligter, eller kun til deres egne Embeds Pligter) naar Studenterne anmeldte sig hos de Theologiske Professores, faae de intet. De tage Examen
phi

philologicum, eller philosophicum med beste Carac-
 teer og faae endnu intet. De studere til Altestats,
 have intet, at studere for, og faae endnu intet.
 De vide ret got Fundatsen af 25 Junii 1777, som
 anviser dem Communitetet og Regentsen, at de
 kan begynde med frie Logis og 60 a 70 Rd. aarlig.
 Siden kan de altid see denne liden Indkomst forøget
 med mange andre Slags Stipendier, som hidindtil
 have været holdte hemmelige og skjulte for dem.
 De vide og, hvad Fremgang de have giort, og
 naar de i Følge denne Fundats have Ret til at
 fordre det. De theologiske Professore ere uden
 Tvivl undskyldte, at de ikke kan hielpe dem, da
 der er ikke Plads ledig for saa mange. Om de
 foruden de privilegerede fra Grønland, Island,
 Finmarken, med fleere, antoge yngre for ældre,
 ulærde for lærdere? — det vil jeg ikke nedskrive.
 Det bliver deres Sag, at bevise det og opgive
 Exempler paa det, som de sige.

Hvorfore Studenterne yttrede nu sin Tillid
 til Hr. Professor Riisbrigt i det filosofiske
 Facultet, som slet intet har at bestille med de lærde

Forsørgnings Anstalter, kan man dog finde gode Grunde for? Hvorfore Candidaterne i Theologien yttrede samme Tillsid kan man og udfinde. Han er bekiendt for, at besidde en ædel Tænkemaade og et got Hierte. Det filosofiske Lys er ikke antændt for ham til Unytte, og han stræber efter at gavne efter de Kundskaber og Væner, som han besidder. Han har altid omgaaet Studenterne vel, og da han forklarer dem Sielenes Natur, Aandernes Væsen, og veileder dem med synde Begreber til den naturlige Theologies Kundskab, saa er det let at indsee, at Theologerne have besøgt hans Collegier, dømmet om hans Forstand og fattet Tillsid til ham.

Den samme Tillsid yttre de mod Hr. Doctor Marezol. Er der da ingen dansk Præst, der skulde antage sig en Candidat, naar han i Fortrolighed kom hen til ham, og beklagede sig over sin Skiebne? Hvorfor tiltroe de en fremmed Religions Lærer saa meget? Fordi de have læset hans opbyggelige Skrifter, og hørt hans ypperlige Foredrag fra Talestolene om Menneskeierlighed

den og Pligternes Udøvelse. Hr. Professor Nisbrigt meldte strax i Avisen, og bad, at enhver vilde komme til ham, som behøvede hans Hielp, da han vilde giøre, hvad han kunde, og da han er Assessor i Consistorio, saa har han altid Grund til at paatale den Værdiges, Trængendes Understøttelse. Hr. Doctor Marezol svarede intet. Ventelig har han ikke seet det i Avisen, da han læser ei dansk, eller han har tænkt det, han har svaret nogle brandlidte Studentere, der have tilskrevet ham skionne latinske Breve, hvis Copie ere tilsendte Redacturen: Das ist nicht mein Fach. Han har tænkt: Det er Consistorii Sag, at sørge for Studenterne.

Nu svarer Hr. Doctor Hornemann af sig selv, og tilbyder uanmodet, som første Medlem i det Theologiske Facultet alle trængende Studentere at mælde sig, især de, som mangle Huuslye, og havde lidt Skade i Branden.

Studenterne bleve glade over dette uventede Tilbud, og da de læse, at han vil hielpse dem

enten de ere Studentere, eller Candidater, saa lade de indføre følgende Linie i Avisen:

Studenterne bevidne de Herrer Professores Horneman og Rishrigt deres Agtelse for det Tilbud, som de have gjort dem, for den Huuslye, som er givet nogle Huusvilde og for den liden Understøttelse dem for det første er forsikret. Da Hr. Doctor og Professor Horneman, som den Ældste i det theologiske Facultet har tilbudet enhver academisk Borger sin Tieneste uden Hensigt til deres Videnskabs Grader, men dog egentlig henholder sig til de Brandlidte, saa maatte spørges, om det er de trængende Brandlidte allene, som han vil hielpe, eller om det er enhver Student, hvis Vilkaar gjør Fordring paa de academiske Stipendier.

Hr. Doctoren giver derpaa tilkiende, at det egentlig var for de Brandlidte, og dem som havde taget Skade ved Branden. Men Branden har jo og gjort dem huusvilde, som det ikke brændte for, hvis Bærelser vare i de Gader, hvor det ikke brændte. De kan være opsagte. De opsagte intet have at leve af. De vare altsaa langt værre

værre faren end de, hvis Bærelser brændte. Det var ikke deres — De kunde leie andre Bærelser igien. Har de Penge eller Indkomst, saa kan de faae Bærelse allevegne. Mangler de begge Deele — for dem er intet Huuslye. — De ere de fattige — Det er dem Hr. Doctoren skal hielp. Har han nu en særskilt Capital for de Brandlidte, og til at organisere disses Financer eller hvad Hielp gives dem? 10 Studentere skal være indlagt i Regentskirken, somme have Dynner, andre ligge paa Halm og har det mere skident og koldt end de fattige havde det i Ridehuset, og disse have intet at leve af, intet tilstrækkeligt til det Fornødne. Nogle enkelte er givet frie Logis i Regentsen siden dette Avertissement, med lidet at leve af, lig Soldatens Tractement. — Siden Branden har saa mange Studentere gaaet huusvilde, søgt Kammer og Seng hos deres Medstudentere, maatte patrulseret paa Gaderne igien, saa Borgernes Formænd have forbarmet sig over dem, og givet dem Plads paa Laboratorii Pøster og i Tobaks Tørrehuse, (og de Studentere, som havde det, man kalder Ambition, bleve ved at spadserer paa Gaderne om

Natten, saa længe de stive Stole kunde holde, alt under Forventning af Professorernes Naade, og om Dagen gjorde de Studenterne Besøg, og spiste med dem, om der var nogen Proviant hiemsme. Endnu i disse Dage kommer en Student, som i Fjor havde en Kondition i Provintserne paa 200 Rd, ind i Regentzen, og banker Kl. 11 paa en Dør: Luk op Broder! og lad mig ligge hos dig! Jeg kan saa vist ikke. Jeg har en i min Seng hos mig, og en ligger paa Gulvet uden Dynner. Herren søgte saaledes rundt om paa Regentzen og maatte spadserer paa Gaden den Nat. Det kunde han vel udholde. Natten var kort og Været var mildt.

W a l k e n d o r p h s Collegium brændte. Studenterne bleve huusvilde. De saae ikke deres Penge til at leve af, skjønt Hr. Professor B a d e n kaldte disse Collegianter, de fattige Studenterne, men de saae allene de frie Logis.

Kuns 2de Professor, Gaarde ere brændte, der tilligemed den physiske apparat er vurderet for

for 183000 Rd., som Brand-Cassen skal betale; men Studenter-Boligerne vare ei forsikrede — Dem bekymrede Professorerne sig ikke om, skient de staae under deres Direction og Inspection og den Undskyldning, at Collegium havde sin egen Capital hertil, got, lad dem tage dem og bygge det op igjen! hvor er Pengene? Kun 1 Professor blev huusvild, Hr. M. N. E. Kal, og den anden Bolig døde Hr. Professor Kratzenstein fra.

Da Hr. Statsraad Professor Sardonph indtræder i hans Sted, som Medicus ordinarius og faaer Løn, foruden den han har, og har store Bærelser paa Friderichs Hospital, og bliver rigelig lønnet af det smukke Kion, saa er det ikke troeligt, at Consistorium byder ham Huusleie, da han intet behøver, og den Huusleie kan ikke gavne ham. Ikke desto mindre siige Studenterne: Professorerne faae en megen stor Huusleie og beholde deres Gage. Vi miste vores Gage og vi faae ingen Huusleie eller faare lidet. Finder Professorerne, at dette er en Bildfarelse, saa gjorde de vel, at de veiledede dem til bedre Kundskab —

Er det derimod Sandhed? saa giøre de best, at de tie.

Da Hr. Professor Hornemann nu har paa-
taget sig med det Theologiske Facultet, at komme
alle de fattige Studentere til Hielp i Følge de
Kongelige Love, saa haaber man, at han har den
Gudhed, at tilsende Redacturen Esterretning
om de Studentere, især de brandslidte, deres Navne,
Familier, Videnskab og hvad de maanedlig have,
at leve af, saa vel de, som ligge i Regent-Kir-
ken, samt andre Stæder i Byen, at han kunde
ansøre deres ædle Handling og gode Forsorg for
deres Medstuderende. Intet skulde være ham
fiarere, end at kunde give Professorerne den Ug-
telse og yttre den Tillid til dem, som de uden Tvivl
fortiene, og at kunde vise Studenterne i samme
Glands hos os, som ved andre Universiteter, og
haaber man, at Consistorium opretter en Forsørgs-
nings- og en ædel Anvendelses-Casse til 11 Junii,
paa det at enhver Student (naar Mandtallet er
optaget) kan blive hiulpen og ei skal sige, som
nu:

nu: Jeg er uhykkeligere og ringere, end en Soldat eller Matros.

Studenterne yttre ei allene deres Misnoie, at Huusleien er saa høi for de 2de Professore, som have deres Gage, og ere i deres Nærings-Bei, og derimod saa lav for dem, som have mistet deres Næring og deres Collegii Sold, men dette, som endnu høiligen fortørner dem, at Professorerne vove at tage de geistlige Embeder fra dem og give deres Tienere, tværtimod de Kongelige Love og Forordninger. Hvad ville Professorerne svare hertil? Graver-Tjenester ere ei forbudet, at bortgives til vore Tienere, ei nævnt i noget Rescript — hvilken Student vilde fornede sig saa dybt og imodtage saa ringe et Embede paa 1 til 2000 Rd. Indkomst? ja spørg dem ad — de som ligge paa Straaet i Regents-Kirken? Opstaae det i Regents-Porten, i Studii-Gaarden, i Communitets Salen, og spørg: hvilken Videnskabs Mand, der vil fornede sig saa dybt, og Ansøgninger vilde indstrømme. Agtede det Theologiske Facultet, at foreslaae Cancelliet, at Klosterne

Perne og Graverne ſkulde prædike, catechifere og holde Skole, ſaa kunde 1 Capellan, 1 Catechet og en Skoleholder ſpares ved hver Kirke, og en vis ſkillelig Løn ſkulde de have, hvoraf de kunde leve, og da Gudstienesten frie. Det er viſt, Graverne vilde herved komme i Forlegenhed, naar de ſkulde prædike til Troeprediken og til Aftensang, men de kunde jo gaae ſaa længe paa Collegier, indtil de lærte det, da de desuden intet have, at beſtille, og øve dem for Studenterne paa Præſtolelen i Regents Kirken, og kunde de med alt dette ingen Styrke naae i den hellige Betsalenhed, lad dem da leve i Ro, og lad det blive en Pligt for deres Eſtermænd!

Lovens Bogs 2den 16 Cap: 1 §. fordrer, at Studenterne ſkal foredrages frem for Uſtuderes de til alle geiſtliche Embeder, og Forordningen af 23 Januarii 1739 fordrer det ſamme, og endſkiønt heri nævnes Degne, Underdegne, Skoleholdere, og ikke Graver, ſaa maae dog enhver tilſtaa, der læſer Loven igiennem, at Kongen i Seneſe Reſcripter erindrer Studenternes Beſte, ſom
Pro

Professorer, Dyrlighed, Drot og mange tilfides
 sætte. Hvorfore gives en Lov? spurgte een i et
 Selskab, for at overtrædes — svarede en Jurist.

Misnøie med Stipendiernes Uddelelse formind-
 sker altsaa Studenternes Tillid til deres Lærere.
 Om samme spores ved deres Forelæsninger og
 Examinations Maade, tvivler jeg om. Endskjønt
 Professorerne skal i enhver Tid fuldende sit cursus,
 læse sine bestemte Timer og Dage, saa har man
 dog seet, naar Studenten er kommen paa hans
 Collegium, som han holdt hjemme, isteden for paa
 Universitetets Auditorium, og ofte har gaaet i
 ubehageligt Veir og nu er bleven anmeldt, at der
 ingen Forelæsning er bleven holdt, saa har han
 været saa genereux, at tilgive det, og gaaet hjem
 uden at paaanke det. Ja man har haft Exempler,
 som Redacteuren selv har erfaret, at en Professor
 har begyndt sin Forelæsning — efter en liden Pause
 holdt sig paa Vandet, og beklaget sig over Hoved-
 pine. Endelig tilstaaet, at han havde været i
 Selskab om Aftenen, og var kommen sildig op
 om Morgen, saa han havde ikke haft Tid til at
 igiend.

igiennem gaae det, som han skulde. Forelæsningsgen, som var begyndt, maatte ophøre. Studenterne, som alle vare Theologer, vidste, at Synds Tilgivelse bør følge paa sand og oprigtig Bekjendelse, tilgave ham godmodig, især da han var en meget ung Candidat, der ikke kunde have megen Læsning eller Øvelse, og ginge hjem. Naar denne Professor læser disse Linier, vil han nok erindre det, og sige: Det var mig.

Der skal en vis Naturgave, til at skaffe sig Ynde ved sit offentlige Foredrag, og til at kunde forene det behagelige med det grundige, saa Læreren vedligeholder Opmærksomheden hos Tilhørerne med Videnskabens Udvikling. Skal man kiende hans Ynde, saa skal man give Agt paa Tilhørernes Mængde hvorfra man dog maae fraregne Bredstudia, og de forestaaende Examina.

Examinations Maaden sætter ikke Studenterne i Harnisk, endskjønt adskillige blive rejects, befindes immaturi, og findes nedslagne eller misfornøiede herover, saa udbreder det ikke en

almindelig Sensation. De sigte til ham: Hvi læste du ei bedre? Hvi svarede du ei fornuftigere? Hvi lod du Spørgsmaalet gaae ubesvaret fra dig? Væs om igien! eller bliv Soldat! Man veed, at nogle Professorene have været saa sømme, at de ingen vilde giere ulykkelig, med at rejicere dem, og andre været strænge og brugt Spørgsmaal, som Præstepineren, og Studenterne have aldrig lagt dem det til Last, men haft Spøg og Løier dermed.

Imidlertid kan man af Reskripter og Cancellieskrivelser see, at Kongen har faaet alt dette Spøg at vide, og anseet det for Alvor. Benteilig har han taget Studenterne til sig i sit Cabinet i sine yngre Aar, for at de i Fortrolighed skulde sige ham, hvorledes det gik til ved Højskolen med Lærdoms og Glids Udbredelse. Nu udkom der en Cancellieskrivelse af 27 September 1779, at Candidaterne ikke maatte lade sig tentere af Professorerne, førend de gik op til Examen artium. De maatte hverken lade sig tentere eller friste, hverken lade sig undersøge eller prøve. Det var Tids nok ved den offentlige

Examen. Ligeledes udkom en Cancellieskrivelse af 13 October 1778, at Professorerne ikke maa, førend Examen artium antage Candidaterne paa deres Collegier, eller præparere dem paa nogen Maa- de til bemeldte Examen; ei heller maae de examinerende Professorer dispensere noget i Skoleforordnin- gen. Hvorfore gives en Lov? For at overtrædes, svarede Juristen: Denne Lov er i alle sine Puncter nsiagtig overtraadt. En Rector, besvovret eller beslægtet med det hele Consistorio, kom- mer 4 a 6 Uger med sine Elever for Examen, la- der dem gaae paa Collegier, presenterer dem for de Examinerende, faaer Manufacturer, som af sit Udtog giver dem lidt Skeemad ind af enhver Examinations-Pundlings-Puncter, og nu blive alle disse Laudabilister med Udmærkelse. Alle Sko- lernes Lærere støde sig herover, da det synes, som de gjorde sig ingen Flid med deres Elever. Studenterne støde sig herover, naar disse blive dem foretrakke til bedre Stipendier for deres Ud- mærkelse.

Kongen har ligeledes forbudet, at Professo-
 rerne maae ikke give dem i Forveien de Spørgsmaal
 de vil give dem. Han har mærket, naar et ungt
 Menneske der skulde have et stort Embede, sva-
 rede, især naar Statsraadet var forsamlet for at
 høre paa ham, med megen Færdighed, som over-
 gif mange, endog flittige Studenteres sædvanlige
 Kundskab, og han kunde ikke forestille sig, at det
 gode Embede skulde være Drivesfæderen. Det
 bliver overalt et Spørgsmaal, om Examen gavner
 eller skader? Om Examen formindsker eller ud-
 breder Videnskabernes Kundskab? Examen, Ca-
 racter og Sligt er for Skolebørn og ikke for Stu-
 derende, der skal dannes til tænkende Mænd, og
 forhverve sig grundig Indsigt i Videnskaben, for
 at gavne sig selv og Staten hermed.

Bed alle andre Universiteter er ingen Exa-
 men, og de frembringe lærdere Mænd. Engeland,
 Frankerige, Tydskland, Sverrig have alle lange
 flere Lærde efter Folkets Størrelse, end Danmark
 med sine Provintser. Danmark frembringer og
 Lærde, men meget faae af sine Indfødde; Exa-

men har vist aldrig dannet dem hertil. Examen, Caracteer, Udmærkelse, dette Duffletoi gjør ingen Lærd. Det er et Løkkemad, siden et Brødstudium er nødvendig, og Brødet ei kan søges, uden at have udholdt denne Prøve; men derved bliver det og. — Den, som ingen Umage vil gjøre sig, antager sig en Manufacteur; denne har et kort Udtog af Professorens Forelæsning, og veed hans Handlings Meninger og Examinations Maade. Dette propper han i Candidaten, ligesom man propper Meeskumper i en kalkunst Hane, for at gjøre ham feed. Denne indiske Fugl tripper stolte Skridt, saa den i mange Aar er kaldet iblant Hønsene Consistorialraad eller Krigsraad, saaledes propper man Wiisdom ind i Studenten til Examen, og gjør ham snart lærd — Laudabilem med Udmærkelse kan han opnaae, og nu troer han sig berettiget til Statens beste Embeder og vigtigste Indkomster.

Det bliver imidlertid et vigtigt Spørgsmaal iblant Lærde: om Examen er nyttig eller skadelig, om den bør vedblive, eller bør affkaffes? Kongen,
som

som en lærd Mand (thi han er creeret til Doctor
 juris i Oxford, om jeg ei husker feil) anseer ikke
 en Examen for nødvendig. Han har beskillet
 Justitiarii i Høieste Ret, uden nogen Lovkyndig-
 heds Prøve, Biskop uden nogen theologisk Examen
 eller academisk Grad, der kunde frietage ham for
 samme, og næsten alle Præsidenterne i Collegierne,
 Stiftamtmandene og Amtmandene og de fleeste
 i de vigtigste Embeder i Staten, have ingen Exa-
 men, da det dog kunde synes nødvendig, at de
 havde forhvervet sig Indsigt, hver i sit Fag, i
 Cameral-Videnskaber, i Deconomie- og Commerces-
 Videnskab, i Politiken, i Landvæsnet, i Fædra-
 landets statistiske og politiske Forsatning, i Lov-
 givningen med mere.

Hr. Kammerherre S i h m yttre samme
 Mening i Samlingen af sine Skrifter i den 15de
 Deel 35te Side, anført i dette Skrifts 2det Binds
 1ste Hefte, og mange Lærdes Mæringer haver jeg
 for mig, ligesom jeg tænker med disse, at Examen
 gavner ei meget.

Kongen kan dispensere heri, som Konge — og tænke heri, som en Bærd, men da han har givet Lovene, at Examen skal have Sted, og befaleet Præsidenterne i sine Collegier, i Følge af samme, at gjøre Forestillingen, og sætte enhver Student i sin Rubrique, efter sin Alders og Examens Værdighed, og at alle Chefs ved Hoffet, i Generalitetet og i Admiralitetet, kort: i alle Departements skal agte herpaa, saa bliver det en Fornærmelse mod Kongen, mod Landet, mod hver enkelt Borger, naar nogen Præsident handler herimod, eller nogen Foresat. Det kom kun an paa, at Kongen vilde befale, at den, som overtraadte hans Lov, skulde i 1 eller 3 Aar dispenseres fra sit Embede, og i den Tid betale ligesaa meget i Mulct til fattige forurettede Studenter, som de i den Tid pleiede at faae i Gage. Denne Mulct skulde tages af deres egen Lomme, da de imidlertid ingen Gage for utroet Tjeneste fik. Naar altsaa Kongen, som Embedsmand, eller en Student, som Embedsføgende fandt nogen skyldig, da skulde han strax tiltales og sættes in statu quo, og da vilde Retten faae en anden Gang.

Men nu maae vi og undersøge, om Forsfatteren af disse Linier har Ret i sin strænge Mening, og om Kongen i sine Love holder og sine Studenteres Partie saa nøie som han skriver. Jo! læs mange af Lovene! — igiennemblad en Mængde af Reskripterne! giv Agt paa alle vore statistiske, politiske og oeconomiske Indretninger! og utallige Beviser, skal vi finde for os om Kongens Omsorg for Opdragelsens Væsenet, for de Studerendes Forsorg, for Videnskabernes Udbredelse, for deres Dyrkeres Held og Lykke. — Trættede jeg ei Læsernes Opmærksomhed i dette Fag, da vilde dette udgjøre et heelt Bind, skulde vi kiende alle de Forordninger og Reskripter med sine Bestemmelser, som desangaaende ere udgivne. Et Par maatte vi dog anføre. I Forordningen af 29 Januarii 1782 i den 32 Paragraph anvises Studenterne, at kunde, naar de i de politiske Videnskaber have gjort god Fremgang, tage Plads i Collegierne, som *Assessores auscultantes*, enten i Retskammeret, eller i *Deconomie*, og *Commerce-Collegium*, eller i *Depar*

tementet for udenlandske Affaires,
 alt efter de Videnskaber, som de have
 lagt sig efter, indtil de efter deres
 Alder (NB. her mærk vi Kongens Mening
 om Ancienniteten) og udvisende Bequem-
 hed kan blive befordret til virkelig
 Embede og Gage. Hvad er det for Embe-
 de? Deputerede og Præsident i samme Collegio
 kan ei alle blive. De maae altsaa gaae ud i Pro-
 vindserne, som Stiftamtmand og Amtmand, for
 at efterkomme de Kongelige Befalninger, som
 tilsendes dem fra det Collegio, i hvilket de have
 dannet dem; men hvor mange Studentere faae
 disse Slags Embeder? Hvilken Videnskab have de
 studeret, og ved hvilken Høiskole have de opholdt
 sig ved, eller ved hvilket Academie, som ere i
 Besiddelse af disse Embeder?

Anordningen af 15 Martii 1743, fordrer,
 at alle unge Menneſker, som ere ind-
 fødte, og vil emploieres i kongelig
 Tieneste ved Studeringer, skal være
 cives i Kiøbenhavns Universitet. Et

Adel:

Adelskab, som overgaaer al anden Indbildning, da det er eller i det mindste burde være den eneste Wei til offentlige Embeder i Staten. Efterat her er opregnet adskillige Pligter i denne Anordning, saa skal Universitetets Patron nøie agtpaagive, at denne Anordning nøie efterleves, enten Studenten bliver hjemme og modtager Embede, eller reiser udenlands, da det ved de Unges Ansøgnin- ger om Befordring tillige skal Kon- gen refereres, nemlig fra Præsidenten, hvor- ledes denne Forordning er af dem ef- terlevet, saasom ingen maatte trøste sig til, at nyde nogen civil Betie- ning i Kongerigerne, med mindre han beviser paa forestaaende Maade, at han i det mindste i 2 Aar har studeret ved Universitetet.

Reskriptet af 7 Junii 1743 og Forordnin- gen af 11te Maji 1775, saavel som Sorøe Tuns- dag af 7 Julii 1747, saavel som den anførte For- ordning af 15 Martii 1747, og en dito af 23 Juli

Julii 1756, der tildeels vedrører, hvad Studen-
 terne bør lære, tildeels vise, hvad de bør haabe,
 i Befordring, og i Frihed at reise udenlands,
 sluttes Forordningen med samme Forpligtelse paa
 Professorerne, som for Patronen, og for Præsi-
 denterne i Collegierne; thi anbefale vi i
 Gærdeleshed, nu værende, og efter-
 kommende Rector og Professorens ved
 vores Universitet i Kiøbenhavn, at de
 med saadan retskaffen Flid og Al-
 vorlighed de baade for Gud og os ville
 ansvare, vaage over, at vores Willie
 herudi til Videnskabernes Flor, Lan-
 dets Lær og Nationens Ære, fuld-
 kommen og paa det nøieste iagttages
 og efterleves. Saa befalede Kongen, og i
 samme Forordning som bestaaer af 18 Paragraffer
 og siges udtrykkelig i den 18de, at de, som ei
 i det mindste i 2 Aar skal have opholdt
 sig ved Kiøbenhavns Universitet,
 Sorø Academie, eller Universitetet
 i Kiel, maae nogensinde gjøre sig
 Haab om, at blive befordrede ved Hof-
Eta.

Staten, eller ved Civil. Staten i Dan-
 mark eller Norge, og at ikke nogen
 dertil maae foreslaaes af Hof. Chefs
 eller af Præsidentere, eller recom-
 menderes af dem, da de, som til slige
 Charger vil recommendere nogen,
 bør være forvissede om, at de have
 holdt sig vores allernaadigste Be-
 falning efterretlige. Til de geistlige Embes-
 beder udfordres endnu langt mere Flid og Kund-
 skab, som i andre Forordninger vises, og naar nu
 Studenten har opholdt sig over 2 Aar og flere
 Aar ved Universitetet, ja da er han Kongen vel-
 kommen, enten han vil opholde sig med hans Hof,
 eller paatage sig efter sin Indsigt nogen Forretning
 i Collegierne.

Hvorfor Kongen vil saa gierne have Studen-
 terne i sin Hofstieneste, er let at indsee. Han
 veed, at disse ere hans troeste Folk, og at de frem-
 bære en Ræt, som sielden findes i Deserten ved
 Hofferne, Sandhed. Dog har jeg kuns kiendt
 en Student, som er kommet i Hofstienesten, Hr.

Hoppe,

Hoppe, som blev Kammerjunker. Han behøvede desuden hverken denne Tjeneste eller Rang, da han eiede 120,000 Rd.

Det er ligesaa sielder, at Studentere faae Regimenter eller blive Commandanter i Fæstninger, skiont de gaae gradviis frem dertil fra Lieutenants Classen. En Student kiender jeg, som var Filosof, og nu er Oberst og Commandant i Corsøer, og hedder Gyldefeldt, og en anden Student kiender jeg, som var Candidat i Theologien, og prædikede i sin Kirke, hvor han havde Erspectance, men da denne Forventning gik over hans Formodning, gav han sig til at være Rytter, og blev Generalmajor, boer i Skielshøi og hedder Brun. Man finder og i adskillige Regimenter Studentere, som ere Oberster, Oberstlieutenanter og Majorer, og i ringere Classer efter deres Alder. Den første Deputered i Generalisretet Hr. Geheimeraad Schultz var og en fatrig Student, som tjente sig op til denne Værdighed. Ellers seer man mange Krigs-Verieninger af de Civiles, som ere meget fordeeltagte, hvortil

fielden en Student er befordret, skönt han har forhvervet sig den Videnskab, som dertil udfordres.

I de andre kongelige Collegier ere Præsidenterne ikke Studentere. Dog troer jeg, at nærværende Præsident i det danske Cancellie har i sin Ungdom studeret ved Sorøe Academie. Endeel af de Deputerede i Collegierne have været Studentere, saa vel som de fleste Comptoris. Chefs og Departementschefs efter Lovenes Fordringer; men Lovene have dog ikke sin Kraft i Stats. Bestyrelsen og i Embedernes Forvaltning og Bortgivelse. Kongen har befalet, at Studenterne skal ansættes i alle Collegier, for at faae dueligere Mænd, og hver enkelt Embedsmænd despotiserer dog imod Lovene, og indskyder sin Tiener eller hvilken ukyndig Skriver han vil paa Fremgangs Banen til Statens Embeder, fra hvilke Studenten udelukkes med al sin Dyd og forhvervet Duellighed tvært imod Statens Love og de kongelige Forordninger for evig, ei fordi han har fortørnet nogen med den kostbare og ubetalelige Sandhed, men fordi man agtede ikke hans Person og tillige foragtede

Love

Lovene: Saaledes gaaer det og til med Embeds Examina. Professorene bevidne Candidatens Indsigter, at han har taget sin Examen juridicum paa Latin med beste Caracteer, saa Kongen kunde have Nytte af ham, om han endog vilde giere ham til Præsæs for et arbejdende Selskab, da han snart vilde organisere dem, og lære hver især, at handle efter Lov og Ret, saadan en Mand kan ikke blive Volunteer i et Comptoir med 60 Rd. Gage. Det gaaer saaledes ligedan til med Embederne. Han søger paa Grund af hans forhvervede Indsigter, sin Bestemmelse, Lovenes Fordring og i Følge vor hele statistiske Indretning, og en Tiener saaer Embedet, som er bleven forgyldet med det vægte Bog-Guld, ved at indgives af en Student en Smule Skeemad af Manuduction til dansk juridisk Examen. Ham gives nu Prædicat af Candidat og foretrækkes hiin, hvis Lærdom og Alder man agter ikke. Dette synes nu, at kunde gaae an og saa passere, uden synderlig Bemærkelse og Misnoie; men man handler værre, og foreskriver hvert Aar, og saaledes endog i dette Aar ei allene dem, som have mindre Videnskabs Grad,

men endog dem, som slet ingen Examen have, der modtage Embeder, som Candidaterne gaae glip af, og hvorfore de have studeret offentlig. Hvad nytter da Examen? Hvorfore skal Professorene gjøre sig denne Umage, at forsøge og overhøre? Kan de ikke være lemsfældige og ssaanende, naar de kiende den herskende Politique og rette sig som Filosofer efter Tidernes Smag? De kiende ligesaa vel, som Studenterne, Misbrugen. At Redacteuken skriver Sandhed, bærer ingen Tvivl. Dersom nogen stor eller lille Mand skulde ikke være fornøiet med denne kostelige Gave, og vil yttre nogen modsadt Mening, saa skal han blive afstraffet i dette Skrift, om han er skyldig i nogen af disse slags Handlinger. Er han derimod rolig og tier stille? saa kan Folk tænke, at det er ikke ham, og han undgaaer dets Bedømmelse. Det er ikke got, at fremstilles for Publicitetens Domstoel, naar man har ingen god Samvittighed. Hvad her nedskrives, er vist. Man har saa mange Prøver og Erfaring om det udøvede, at Redacteuken kunde i de 32 Aar, han har været Student og en taus og roelig Tilskuer af Mishandlinger

og

og Forurettelser, kunde han for hver Aar skrive en Foliant herom. En god Skribent bør desuden, naar han vil skrive i det politiske og statistiske Fag have Venner i Collegierne, der kan underrette ham herom, isald man nægter ham Udgang til Archiverne, som man nægtede Hr. Werfel, der vilde tale Kongens og Fædrene Landets Beste, og da han ikke kunde bevise, hvad han skrev, fordi man nægtede ham Udtog af Documenterne, som vare henlagde i Archiverne, saa blev han straffet paa 1000 Rd. Der skal mange Bogstaver skrives før saa mange Rigsdaler kan indsamles. Der skal megen Mod og Standhastighed, til at fremsætte sin Mening offentlig. Taaler den Modsigelse — Personen fortjener dog nogen Skaansel, naar han forsætligviis ei agter, at udbrede nogen ond Sætning, til Statens eller det menneskelige Sælffabs Fordærvelse.

Hvo er nu berettiget, at modsætte sig sammes Taleren eller Skribentene?

Studenternes Befordring er ikke offentlig, naar de vilde tiene i Collegierne fra de nederste

Class,

Classer, eller de anmeldte sig til Statens Embes-
 der. Kongen er denne Sætning ei til Fornær-
 melse, af den, som skriver det, men vel af dem,
 som udøver det — og Studenterne er det ganske
 til Fornærmelse, fordi det strider mod Lovene og
 deres Ret. Professorerne skal til hvert Nytaar
 indgive i Cancelliet en Liste paa alle Candidaterne
 som ere færdige til Embede til hvert Nyt Aar, og
 altsaa i behørig Rubrique anføre enhver Candidat
 i sit Aarstal, for at minde Bedkommende om deres
 Befordring. De kunde tillige forhøre Studen-
 terne, hvo der vilde tiene i Collegierne og i hvil-
 ket? Hvo der vilde være Assessor auscultans og hvo
 der vilde være Skriver, Copiist eller Regnskabs-
 fører? Det danske Cancellie skulde ved Aarets
 Begyndelse tilsende disse Navne til hvert Colle-
 gium, der ikke allene skulde gaae igiennem Re-
 ferat-Protocollen, men opgives paa et offentlig
 Kort i det Bærelse, hvorpaa de Deputerede sam-
 les, hvorpaa Navnene skulde anføres enten af
 Præsidenten eller Secretairen, og enhver ansættes
 efter sin Anciennitet, som han var anmeldt, som
 og skulde noteres paa Listen. Examen til et Em-
 bede

bede behøvede disse Studentere ikke at tage, før de søgte Embede. Kan en opvartende Tjener, eller en Dreng uden Opdragelse blive Volunteur, saa kan sagtens en Student blive det samme. De fleste Studentere ere anbragte i Cancelliet og i Rentekammeret. I de andre Collegier have Lovene endnu ikke opnaaet sin Gyldighed i Hensigt til de Studerendes Befordring, og i Admiralitetets Comptoir skal man sielden finde nogen Student, hverken af de Tienstgjørende, eller af de sildigere antagne. De, som ikke have lært noget, naar de kunns kan tilvænnnes at skrive, gjøre her oftere mere Lykke, end en Student med al sin Videnskab, sin Konges Lov og sine Professorers Vidnesbyrd.

Endog i Cancellierne, hvor Justitien skal udføres, har man dog aldrig handlet saa snorret, og kommet Retfærdighedens Grændser saa nær, som umueligt. Maaskee det ikke har været deres Skyld, som skulde undersøge, beslutte og efter deres tagne Resultat forestille, men at andre Bæfener ere komne imellem, som hverken vare Engle eller Mennesker, der hindre deres Forsæt i Candi-

dat ens

datens Befordring. De fleeste Candidater ere saa strenge i deres Meninger, at de tilegne Præsidenten allene deres Lykke eller Uheld, da han gaaer ind med Papiret i Statsraadet. At de hverken i dette Raad, eller i Collegierne bryde sig om Examen eller Examens Udmærkelse, kan jeg bevise af mangfoldige Exempler, men 2 af de nyeste istedet for 100 kan anføres til Beviis.

Riøge Cappellanie var ledig, et meget lidet Levebrød. 40 Candidater søgte det. Mange gamle og værdige deriblant, hvis Alder og Stilling gjør Fordring paa Statens Omsorg for dem. Hr. Giellerup fik det, som opholdt sig ved Herlufsholms Skole, som Collega. Enhver især feler sig fornærmet, som han er foretrukket. At det er en ung fortient Mand, kan ikke nægtes, og mig maade det være fortrinlig kiert, at see ham befordret, da han skal gifte min Fætters Datter, en Professor-Datter, min eneste Slægt paa Fædrene-Siden, og deres fælleds Lykke og Haab derved kan opnaaes. Som Candidat har aldrig Misundelse haft Sted hos mig, naar jeg har søgt

et Brød og en anden, endog hungre og mindre for-
 tient er mig bleven foretrukket, men dette har jeg
 ikke søgt. Som en Anecdote maatte jeg anføre,
 at denne Candidat har været min Broders Discipel,
 og dennes Lærere var i sin spæde Ungdom min
 Discipel, og jeg skal endnu intet have at leve af.
 Den uretsfærdige Dmgang mod Statens Embeder
 og dens Candidater har givet mig mit Banesaar.
 Candidaterne sige: Man hører aldrig, at nogen
 Student, som opholder sig i Provindserne, bliver
 befordret, naar de ei opholde sig her i Staden,
 uden Connerion, er det ikke Connerion nok, at
 han har et offentlig Embede, har jeg svaret dem,
 og at han har tient sine bestemte Aar.

Hr. Kjøble søgte Althedens Kald paa
 Heden i Jylland, 2 Mile fra Wiborg. 2 Can-
 didater vare hans Medbeilere, Hr. Ebbesen og
 Hr. Thiellemann, begge ældre Candidater og
 med bedre Caracteer.

Hr. Kjøble er en ganske fortient Candi-
 dat, der i den korte Tid han studeerte, har været
 flittig,

flittig, og kunde fortiene Befordring. Han er desuden min Ven, og af min Families Svogerskab. Hans Velstand maae derfor altid glæde mig. Jeg kan heller ikke misbillige Præsidentens Omfarg for ham, da han var gift, havde Kone, Familie og Børn, og behøvede snart Forsorg; men hvor støder dette Candidaterne, at see en yngre foretrukket, endog foretrukket for sig, som har Characteren Laudabilem med Udmærkelse for sine Indsigter, og saadanne Mænd skal ligge brødløs, og vente paa Naade, fordi Retsfærdigheden er landflygtig, og lide Hunger og Publici Foragt for sine tiltagende Mangler og truende Elendighed. Man seer heraf, at det ei altid gaaer efter Examen og Characteret og Udmærkelse, og at det er et Skolefuxerie uden Betydning, naar der ikke agtes paa sligt. Hr. K i s b l e tog sin Examen Theologicum i dette Esteraar, og traak 14 Dage tilforn op paa Borgervagten paa Studiigaarden, som Officier. Et Reskript forbyder, at ingen maae antages til Examen eller beforders i den geistlige Stand, som har været i nogen anden Stand. Hr. W a l l e, Auditeur, fik et Præstekald, stu-

deerte Theologie, hørte Forelæsningerne, men da han anmeldte sig til Examen, nægtede det Theologiske Facultet ham det paa ovenanførte Grund. Han maatte da opgive sit Præstekald, og blev Justitsraad og Borgemeester i Ribe. Hr. K i s b l e studeerte kun i et Aar og var belønnet. Da det altid maae have Hensigt til en Families Antal, saa tilraades hver Candidat, at gifte sin Kiæreste. De kan snart presentere Præsidenten en Mængde Sønner og Døtre, imedens de vente paa Naaden, og nu seer han, at det er rimeligt, at de forestilles til Brød. Det er bedre at gifte sin Kiæreste, isteden for at lade hende vansmørge. Man seer saa mange af den skionne Slægt, at nedlægges i Graven, isteden for at komme i Brudesengen, ved at lade deres Elskedes Befordring udsættes saa uretfærdig. Der er nu en Byskriver-Tjeneste ledig, som en Candidat i Lovkyndigheden søger, der baade har god Theorie og har i mange Aar haft en god juridisk Praxis. Han er 60 Aar gammel, og i 29 Aar har været forlovet med sin Kiæreste. Det var nok Tid, at nyde Livet, om de skulde nyde det, og man vil forsikre mig, at han kan ikke opnaae det.

Tvertimod gietter de paa en anden ung Person, som ikke har studeret, og kuns tient paa Byeskriverens Comptoir, og har ingen Fortieneste, uden at han har besøvet en Pige, som han skal gifte, om han saaer dette Brød. Om han har en Mundschuld Lovkyndighed inde ved dansk juridisk Examen, veed jeg ikke? Tiden vil lære os, hvo der saaer det.

Det skeer ofte, at den Uværdige foretrækkes den Værdige, den Lastefulde for den Dydige, fordi de, som skal forestille, kiende ei nøie nok dem, som blive anbefalede. Guden for Kierligheden har især sin fortryllende Magt, der veed at snoe sig paa saa mange besynderlige Anlæg og Planer, indtil hans Billie opnaaes. Bacchus, den Staffel, er her ei saa vægtig, dog har det lykkes ham ved Druesaften undertiden, at bortgive endeel Embeder, undertiden at modtage nogle Embeder. Jeg har kiendt adskillige Embedsmænd, som have været hengivne til Drifældighed, og for denne Aarsag ere blevne befordrede til bedre Embeder. Collegiernes Foresatte kan man ikke lægge det til Last. De have ikke kiendt diffes Svaghed.

De have faaet Ubefalninger. De have givet
 Algt paa deres Tienestes Tid, og i den Hensigt fo-
 restillet deres Ansøgning. Iplant disse kiendte
 jeg en lærd Mand, som blev Professor alleneſte for
 ſin Drickſældighed. Jeg har ikke ſeet nogen Hol-
 mens Matros, eller nogen anden Mand i de lavere
 Classifier ſaaledes at kunde drikke Brændeviin, ſom
 denne Professor. Hvor han kom, var han et
 Formaal for ſin Svaghed. Skulde han ſpiſe Fro-
 koſt, ſaa ſkulde der Liqueurs til, havde han om
 Eſtermiddagen drukket Kaffeé, han havde den
 ſamme Fordring. Han udtømmede hele Flaſken
 og valgte Sophaen til ſit Hvileſted, og ſov hen ofte
 til næſte Dag, eller maatte bæres hjem. Hans
 Embeds Pligter forſømte han. Hans Financer
 bleve ſvækkede og hans ſmukke unge Kone fældede
 mange Taare. Han ſøgte et ſtørre Embede, da
 han blev endeel 1000 Rd. ſkyldig. Han havde
 mange Ubefalninger, og havde ſelv megen For-
 tieneste, derſom han kun havde været Herre over
 ſin Tilbøielighed. Han fik et ſtørre Embede, en
 videre Birkelreds og et ſtørre Anſvar for Staten,
 men hans Levemaade foraaſagede, at han forſømte

alt. Nu er han død. Jeg vil derfor ei nævne hans Navn, men vil nogen af dem, som have modtaget hans Anbefaling og bragt ham i Forslag, kende hans Navn, saa vide de, hvem jeg er, og hvor jeg boer.

Mammon, Guden for Rigdom har en langt mægtigere Indflydelse, til at befordre en Candids Lykke, og indsætte ham i Embede. Hvor han melder sig, har han Understøttelse, Biesald og Anbefaling i Staten, de undergivne Embedsmænd, fort: alle haabe at vinde ved hans større eller mindre Formue. Afstaaelser, Accorder, Contracter, alt kan han faae, slutte og indgaae, og saaledes modtage Geistlige, Civiles og Militaires Tienester. Hans Videnskab kunde være ligesaa grundig, som en andens, hans Handlinger ligesaa ædle, hans Regnskab ligesaa ordentlig, hans Levnet ligesaa dydigt, som nogen andens; men stolende paa sin Formue, forført af Berden, overladt til sin egen Indbildning og Wildfarelse, fornærmer han som oftest Staten og bedrager sin Konge. Skjønt Expectance ikke maae gives, som dog altid gives uden Be-

kræftelse, saa har Afstaaelse af Embeder dog altid Sted imod en vundet Summa. Man seer Regnskabs Betjente, Amtsforvaltere, Fogder og Regimentsquarteermestere, som drive denne Handel, og som oftest plyndre Kasserne igien det beste de kan. En Regimentsquarteermester løb saaledes bort i disse Dage, efterat have gjort alle de nedrige Bedragerier, som han kunde optænke, og havde kun været et Aar ved Tienesten. Embeders Afstaaelse og Kiebmandskab, skient nu ei saa almindelig som tilforn, gaaer for sig i alle Stænder. Kongen har mærket dette af mangfoldige Forestillinger og indløben Misbrug, og udgivet især i Hensigt til Præsters Kald et Reskript af 23de October 1700 saaledes lydende:

For at affkaffe den forargelige Misbrug, som paa en Deel Steder i Danmark, hvor Jus Patronatus er til Kirken, med Vocationen til Prædike-Embedet imod Loven er foregaaet, i det at Patroner ofte kalde de Personer, som aldrig af dem ere blevne horte, mindre Gud til sin hellige Villies Udførelse i Vocationen er paakaldet, foruden at en Deel endog sælge Kaldene

dene for Penge, ligesom paa en offentlig Auction til den Meestbydende, saa paa det ingen Præster, eller Studentere, skal søge ved Penge, eller andre ulovlige Midler at komme til Kald, og at det med Vocationen tilbørligen kan tilgaae, maae ingen Biskop herefter ordinere nogen til Præste-Embedet, førend han ham derom tilforn stittig haver examineret, og i Eed tagen efter den anbefalede Formular. (Videre igientaget og fornyet ved Reskript af 25 Januar 1737 og 22 Mart. 1737.)

Dg atter en Forordning af 1ste August 1707, Art. 9de, hvori han tilholder Patronos alvorligen til sine Pligter. Det er altsaa ei at tvivle om, at Kongen selv i alle sine Collegier nøie vaager over denne Orden.

Forordningen lyder saaledes:

Hans Majestæt vil have Patronos, som ere privilegerede, at maae kalde, alvorligen erindrede og formanede, at de med deres Vocationer og Kalds Distributioner saaledes handle og omgaaes, som de
for

for H. N. her paa Jorden, og siden for Gud i Himme-
 len, agte at forsvare; og saafremt nogen Patron bes-
 findes med sin Vocation at have handlet imod Loven,
 skal han ei allene Lovens Straf, men endog anden
 exemplar Straf, som H. N. Mandaters modtvillige
 Overtrædere, sig uden nogen Naade have at forvente.

Jeg havde en Ven, som var Candidat i
 Lovkyndigheden. Han var vittig, havde Ind-
 sigter, som han forhvervede sig idelig ved Læsning,
 og i vore politiske Blade har han undersøgt og ud-
 viklet adskillige interessantes Gienstænde. Da
 han havde studeert ved et tydsk Universitet og lært
 quid juris, saa var han ikke saa søielig, som en
 dansk Student, der lader sig spise af med Snak.
 Han søgte et Embede, hvortil en yngre Candidat
 blev ham foretrukket, som havde mindre Videns-
 skabs Grad, og havde ingen god moralsk Carac-
 ter. Den tilbagesatte Candidat gjorde sin Opvart-
 ning hos Præsidenten, og begyndte sin Entree saa-
 ledes: — Ein Worthy in Ernst Hr. Præsident!
 Nu mærkede han nok hvad Klokken var slagen:
 Candidaten begyndte nu, at forelæse ham Mosen

og Propheterne, og at opregne ham Lovens Ord og Reskripterne Mening, og vise ham Præsidentens Pligter, hvad han egentlig var og hvad Candidaterne havde at fordre? — hidsig, overmaade hidsig var han i sit Foredrag, fast i sin Paastand, uovervindelig i sin Særning. Præsidenten havde i mange Dage ikke haft saadan en Opmærksomhed. Med sagtmodig Kulde affisolede han hiins Barme. Han sagde, fordi en anden mindre værdig var ham foretrukket, det kunde han ei gjøre for, og det gotgiorte endog hans Ret til noget bedre. Candidaten tog nu hans Parol, og gif. Kort derefter blev et bedre Embede ledig. Han søgte det og fik det. Præsidenten tænkte, denne er ei god, at spørge med, og havde han ikke faaet det, saa havde han vist udbredt sin Kappe, og sagt: Nu ere vi 2 om Raadet, enten du eller jeg.

Derimod var der en Candidat i Theologien, som ikke var saa lykkelig. Han havde studeret vel, og prædikede ofte her i Stadens Sognekirker til Hvimesse. Han søgte, kiendte sin Ret, og

og fik intet. Han søgte endog de mindste Kald, som vare langt under hans Bestemmelse. Han gjorde sig især Haab om et Sognekalde paa Færøerne, hvor den Besværlighed endog var forenet, at han fra Kirken skulde nedhidses 90 Favne i en Tolle, ofte i en skummende See: Men Livs Fare frygtede han ikke, naar han kun kunde faae Bred. Dette gik ham imod sin Forventning glip.

Nu besluttede han, at hævne sig paa sine Modstandere med det hærdede Staal. Han lod sin Kniv slibe, og forsynede sig med en Pommers Puffert. Til Lykke for Præsidenten, at han fandt i samme Dage ei Lejlighed, at gjøre han sin Opvartning, ellers havde han vist ladet ham lugte Krudtet, for at overbevise ham om sin formeentlige Ret. Hvor ofte kan en Præsident ei være undskyldt? Hvor mange Mellem-Aarsager kan ei indløbe, som endog kan gjøre hans gode Villie til intet? Er man ikke alt for ubillig, naar man vil troe, at han er allene Aarsag i vor Skæbne. Han kan være en god, vel-tænkende og retsindig Mand, som intet kan have Skyld. Det blev derfor altid

en Ubefindighed, om man vilde bruge Magten imod ham, naar han ei havde misbrugt sin anbettede Magt, og man havde ei sikker Beviis herfor. Han er Gud, Kongen, Staten og enhver enkelt Medborger Regnskab skyldig for sin Handling og Forestilling. Altsaa skulde man ikke troe, at alt skulde skee efter hans Luner, Indsald eller egen Villie. Candidatens hidtige Fordring gik over til Raserie og Sindsbildelse. Hans Navn er Sletting. Nu sidder han nogen indspærret i en Daarekiste i St. Hans Hospital, om nogen vil beskue en Candidat i sin Uelendighed. Han havde aldrig saaet denne Bolig, havde han saaet en Kirke, at prædike i. Sørg Læser med mig! sørg dobbelt, om du er skyldig i denne Candidats Skiebne!!!

2 forskellige Candidaters Mødender have vi nu erfaret. Reiser Haaret sig ei paa Hovedet af enhver god Medborger, som betroede sin Søn til Videnskabernes Dyrkelse i hans spæde Ungdom, saa vilde jeg fortælle nogle Skokke af slige Mødender, som have rodfæstet sig i min Ibhukommelse.

melse. Videnskabs Dyrkeren troer i den modnere Alder, at der er ingen Ret til for ham, og hvilke sørgelige Mødender giver dette Anledning til — O! at sligt aldrig mere maatte skee under vor milde Regjering, som vil Retfærdighed!

Man regner, at her opholde sig 600 Candidater i Theologien, som fordre Befordring. Hvoraf skal denne store Mængde leve? af 100 Rd. kan de ikke bestride deres aarlige Udgifter, og dette udgjør mange 1000 Rd. 200 Rd. behøver enhver om Aaret, da ingen kan faae et skikkeligt Bærelse under 40 Rd., og de, som have et Sengkammer til, maae give 60 a 80 Rd. om Aaret. Summen fordobler sig nu. Indretningerne i Staten forbyder dem Høiskolens Midler. Embederne borttrives eller overdrages til Yngre, uden Hensigt til de Eldres Glid og Forventning. Conditioner ere ikke at faae, siden de offentlige Instituters Indretning, især for saa mange, og de yngre concurrere med disse, hvo der kan vinde best Adresse. Man læse Aviserne hver Dag hele Aaret, og man see, hvor mange Timer de have

have ledige, og under hvilke mange Skikkelser de søge om Livets Nødvendigheder. For at nyde den frie Luft skal de betale 600 Rdlr. til Finants-Collegium, og dette Collegium sværger paa, at det aldrig giver 1 Rdlr. til nogen Candidat. De have for stor Ære, at de skulde fordre, at sætte dets Penge i Circulation.

Her vrimler en Mængde Candidater i Lovs kyndigheden, som friste samme Skæbne. Den danske juridiske Examen gjør dem brødløse. Tiesnerne og Skriverne opsnappe det for dem. Pastorer og Connerioner ere mere formaaende, end Videnskaben i sig selv. Vel kan en Byskriverstjeneste forrettes uden Indsigt i Romernes og i de Tydskes Ret, og uden Examen paa Latin. Kundskab i Naturlovene og i de borgerlige Love er allerede hertil tilstrækkelig; men en Candidat som havde characterem laudabilem, paa Latin, tog gierne en Byskriverstjeneste, da nogle af disse ere paa 1500 Rdlr., 2000 Rdlr., ja 6000 Rdlr. paa St. Croix. De forlangte ikke Over-

sammen. De bleve fornøiede, naar de bleve forsørgede. Dersom det altsaa blev en Lov, at ingen modtog et juridisk eller civil Embede, uden han havde Examen paa Latin, og at alle, som søgte Embeder, skulde de, som havde deres Examen paa Latin, foretrækkes, saa var Studenternes Ret hegnet. Ikke fordi Latin udgjør mere til Embedets Forstand og Duelighed, men fordi der udfordres mere Kundskab i de Videnskaber, der henhøre til Lovkyndigheden, og følgelig burde og alle de have Fortrin, som havde gjort denne Fremgang. Hvor skal nu Cancellierne og Collegierne hen med alle de mange Candidater? Inden de vide deraf, bestorme de Collegierne, besætte alle Udgange, og fordre af Præsidenterne en nye Capitulation. De ældste Candidater tage Plads ved Cancellie-Trapperne, og saaledes rangere de sig selv i et Geleed indtil Høibroe efter deres Anciennitet. Derfra formere de yngre Candidater, som Kongerne kalder Novitii et Geleed fra Høibroe til Consistorium ved Frue Kirke. De lade nu ingen Præsident passere, hverken til høire eller venstre Side, hverken til Slotsporten, eller over

Holmens Broe, før han har passeret Revue, og givet hver især sin Haand paa Troe og Love. De føre dem nu med sig ind i Consistorium, og indgaae en nye Capitulation, altid, at følge Lovene nøiagtig, og giøre Ret og Skiel imod hver Mand, og hielpe den forurettede og fornærmede Borger snart, hastig, før Boldsmanden, Udsugeren og Bedrageren har ganske undertrykt ham, og især give Candidaterne denne Forsikring, at de aldrig vil forestille nogen Præst eller Dommer eller geistlig og civil Embedsmand til nogen Tieneste, som haver yngre Embeds Examen, end de Candidater, som endnu ere ubefordrede, og før disse have opnaaet deres Ret. Det er ikke deres Skyld, at de ingen Embede have faaet. De have giort sig færdige dertil, og ei allene staaet paa Torvet, og ventet, men opofret megen af deres Tid og Formue til unyttige, foragtede og henslængte Ansøgninger. Statens Embeder er jo ikke et Køb, som man kan bemægtige sig, som en Køver. Det skal gives bort efter en bestemt Orden. At Personel-Capellaner ere blevne Sognepræster, og disse søge, som Sognepræster, bedre Kald, kan

P 2

aldrig

aldrig fornærme Candidaten, som har ældre Examen, og større Videnskabs Grad. Deres Befordring skal ikke have Hensigt til deres Anciennitet in Ministerio; thi derved have de jo levet bedre, end hine, men i Hensigt til deres Examen. Det samme fordres af Candidaterne i Lovkyndigheden, i Hensigt til Dommerne.

Professorerne maae nu indkaldes, og forberedes, om de have holdet sig Kongens Befaling efterrettelig efter Forordningen af 7 November 1736, som gjør det dem til Pligt, at indgive i Cancelliet til hvert Nytaar alle de ubefordrede Candidaters Navne og minde Præsidenterne om deres Pligt. Have de tilfidesat denne deres Pligt, saa ere Præsidenterne meget at undskyldes, og Studenterne vil da have med Professorerne at bestille. Enhver for sig skal aflægge nøie Regnskab og være ansvarlig for sin Handling.

Skole-Disciplene fra Frue-Skole vil og indfinde sig for denne Domstoel, og fordre Ret. Borgerne, deres Fædre og Enkerne vil tage des

res Partie, og bede om Undersøgelse. Discipulene, som ere blevne Studentere, endeel, som gaae i Skolen, endeel, som indsættes i den Klage over deres Rector, i Hensigt til Testimonii Bestalning, Mnt. Mars Fordring, hans Forhold imod dem i Ildebranden og mange Uger derefter, og i Hensigt til den Skat, som han til sin Fordeel paa lægger enhver fattig Dreng, som vil haabe, at nyde Skoleløn. Frue-Skole er saa rig dateret, og trækker til Lærernes Lønninger af hver Borger i Staden ved hvert Bryllup og Begravelse saa rige Indkomster, at Borgerne eller deres Enker, som vil see sine Sønner opdragne i denne Skole, have vel Marsag at spørge: hvorfor skal vi give 10 Rdlr. til Rectoren, for at faae vor Søn derind? Er det en paalagt Skat til Statsforfødenheder? saa bede de, at fritages for samme? Er det en Gierrigheds Handling af Skolebestyreren, som er saa vel lønede, saa bør han at straffes derfor. Borgerne give saa mange Skatter, saa mange store Summer til Opdragelses Bæsenet, og til Fattigvæsenet, at de ikke bør udsuges. Borgernes Enker, som slet ingen Pen-

sion have, Præste Enken, eller en anden Embeds-
 mands Enke, som har en liden Pension, har
 neppe Evne til at føde een, end siige flere Søn-
 ner. Hendes Sønner burde være Statens Ei-
 endom. De burde opdrages paa Statens Be-
 kostning. De nyde og Statens offentlige frie
 Underviisning, men nu suges Lærerne, som Wam-
 piren i Ungerland, alle Kræfterne fra Discipelen.
 Han suger 10 Rdlr. ved hans Indtrædelse i Sko-
 len. Han skal have sorte Klæder og Bøger.
 Det varer kun en kort Tid, saa seer man Disci-
 pelen, at mangle Beenklæder, Skoe og Strøm-
 per, og maae tigge sin Føde i Byen, for at lære
 Latin, og dog skal han give 10 Rdlr., fordømte
 10 Rdlr.! Naar Rectoren tager saa meget, hvad
 skal hans Colleger da faae? i hvis Classe Di-
 scipelen indsættes, og som egentlig burde have In-
 troduction eller en frivillig Gave, naar saa stor
 en Skat er paalagt og afpresset? Frue, Skole-
 lønner sine Lærere saa vel, at endog Collegerne
 ikke i nogen Skole ere i Danmark eller Norge
 saa vel lønnede, som i denne. Collegerne i hver
 Classe lønnes med 100 Rdlr. mere, saa de i 5te

og 6te Klasse have 500 a 600 Rdlr. Lønning. Rectoren og Conrectoren saa meget mere, frie Bærelser, og hiin sine Sønner i en anseelig Wei og i Statens Sold, hvad skal da de 10 Rdlr. til? Rectoren skal da indfordres og capitulere, aldrig mere at udsuge de fattige Disciple, aldrig at indføre Misbrug og Ufsikke, og forskaffe dem Hævd, men tvertimod affkaffe dem, om samme i Skolen mod hans Willie have indsneget sig. Læreren, som udsuger dem, burde udsættes for den yderligste Foragt, og burde ansees uværdig til saa talrig en Ungdoms Lærere og Styrere. Enhver Fader og Moder, enhver Paarørende og Formynder giver saa villig til Læreren, naat Barnet indsættes i Skolen til Nyt. Aar og ved flere foresaldne Leiligheder, at han ei behøver at afpresse Barnet sin Nødsfelling til sine Nødvendigheder. Jeg har i det foregaaende Hefte allerede vedrørt denne Handlemaade, men jeg har endnu ingen Forbedring seet, men tvertimod erfaret det modsatte. Enhver læser og tænker, hvad kommer det dig ved? og bliver ved at handle, som tilforn. Frue. Skole er saa lidet agtet, at ingen

Embedsmand, og ingen Borger som kan betale nogle Timers Indformation i Huset hjemme, sætter sin Søn deri. Borger-Dyds Skolen og flere Instituter, hvor Betalningen for Underviisningen er 30 Rdlr. og derover, sætter enhver, som har Evne dertil, sine Sønner ind i, istæden for i Frue Skole, hvor Underviisningen paa Statens Bekostning skulde gives frie. Jeg har viist i det foregaaende Hefte, at det var nok, naar Ungdommen havde Underviisningen frie, i de offentlige Skoler, og deri paa Statens Bekostning blev dannet til gode og nyttige Embedsmænd. Skole-Penge og Dplags Penge bør ikke engang have Stæd. Skulde denne sparsommelige Indretning have Stæd, saa burde det egentlig være for de Faderløse, og disse burde og i rette Tid ansættes til Embeder, de ved deres Flid havde gjort dem duelige dertil. Enhver god Borger i Staten, enhver agtet Embedsmand forener sig med mig til denne offentlige Opfordring. Jeg har viist, hvortledes de offentlige Skoler burde indrettes til Realskoler efter vor Tids-Alders nærværende Cultur, og at der af Frue-Skole burde gøres en Begyndelse

delse dermed efter dens rige Indkomster, uden at igiennemgaae disse, som i dette Skrift især i dette Bind vilde optage for stor en Plads. Jeg har viist, hvor liden Afgtelse en Candidat haver, og hvor liden Omsorg man haver for hans Flid og for hans Person og Alder, da han fra en Skole-Pebling af indtil han faaer et Præstekald (isald han nogensinde faaer det) bliver udsuget og udmerglet undertiden i en Række af 50 Aar. Af det store Antal Disciple, som gaae i Frue Skole, ere de fleste, fattige Borgeres Sønner, Enkers Sønner, der behøve Understøttelse og Hielp, og taale ikke Undertrykkelse eller Udsugelse. Videnskabernes Bei er saa knudret og Tidernes Fremtarsv saa vanskelig, at det maae være hver god Statsmands Pligt, at antage sig denne Sag, og sørge for det offentlige Vel. Enhver især, som haver Opsigt og Tilsyn med denne Skole, og især det danske Cancellie vil jeg haabe, at det vil lægge Mærke til min Opfordring, og inden faa Dage see udgivet den Befalning ved dets Forestilling, at ingen Lærer maae tage 10 Rd. eller fordre noget af det Barn, som indsættes i de offentlige

Skoler, og at den, som fordrer noget skal i et Aar været dispenseret fra sit Embede, hvis Indkomst skal deles imellem Skolens fattige Disciple, og at ingen Forordning maae tillade dem, at tage frivillig Gave, dog heller ei forbyde dem det, da enhver giver gierne og godvillig, for at anbefale sin Søn. Rectoren er vel lønnet og Conrectoren er jo ligeledes vel lønnet, og desuden er vel lønnet, som offentlig Lærer ved Høiskolen, og desforuden faaer sine offentlige Forelesninger over det græske Sprog betalte af Studenterne. Jeg skriver ikke imod den, men jeg skriver for det Almindeliges Vel i den Stad, af hvilken jeg er en Medlem. Jeg skriver for at forbedre de fattige Studerendes Skiæbne, for hvilke Lovene og Statens Indretninger stemme. Skulde nogen af Lærerne finde det urigtig, og kunde give bedre Dplysning, saa skal det blive indrykket i dette Skrift til deres Forsvar, og dølge de Sandheden, eller vilde søge Sminke paa deres Handling, og søge mig ved nogen Ret for mit upartiske og velmeente Foredrag, saa skal Studenterne fra denne Skole og Disciplerne med

deres

deres Forældre og Formyndere blive indkaldte for samme Ret, og aflægge deres Bidnesbyrd. Mine friemodige Bidnesbyrd have allerede gavnet Staten. Min Konge og hans Collegiers Foresatte have agtet derpaa, som jeg i de følgende Dele skal overbevise Læserne om, og jeg tvivler ingenlunde paa, at jeg skriver uden Nytte for de Studerende i Opdragelses-Bæsenet. Mine mange Aars Erfarenhed og min Omgang med de Studerende have givet mig Leilighed til at kiende endeel af de indsnegne Misbruge, som maae hemmes. Det er Hensigten af den agtede Pressefrihed, at enhver god Medborger skal ved den sige Kongen og Stats-Bestyrerne, hvad han veed til Statens Beste. Agtes der paa mit Foredrag, saa vil det Onde forebygges, under hvilket Mistanvæ Sønner og Videnskabernes fredsomme lige Dyrkere nu sulke.

Præsidenten i det danske Cancellie er selv af samme Mening, som Forfatteren af disse Linier. Han taler selv med den yngre Candidat om den ældre Candidats Fortrin til Befordring, naar han søger,

søger, men da han er af den Mening, saa undres man meget over, hvorfor det ikke skeer? Vil Statsraadet ei det samme? Vil Kongen ei det samme? Jo alle vil, og dog skeer det ikke, be-
 snyderligt, Befordrings-Ræsenet maae være for-
 heret og Benaadningerne forvandlede. Videns-
 skabs Graderne og Alderens Forret har iblant
 alle kloge Folkeslægter, og i alle vel indrettede og
 ordnede statistiske Selskaber været antaget. I
 ingen Stat har Videnskabs Dyrkerne været mere
 agtede, end i China, og ingen Stat har heller
 vedligeholdt sin Magt og sin Anseelse, som dette
 Rige. Enhver Student er agtet der, for sin
 Videnskabs offentlige Prøve. Har han intet
 Embede, saa har han Magten at tiltale hver
 Embedsmand og Befalningsmand, endog i de
 høieste Embeder, om han har forseet sig, og har
 han mindre Videnskabs Grad, end Studenten,
 saa viser denne ham samme Ærbødighed og Ag-
 telse, naar han reiser igiennem Provintserne,
 som en subalterne Officier mod en Mynstrings
 General. I Europa handler man modsat.
 Videnskabs Selskaber, Universiteter, Academier,
 Gym-

Gymnaster blomstre i alle Staterne, men Guldet er mere agtet, end Videnskaberne og disses Dyrkere, som mangle dette Støv, langt nedsatte under den ringeste Professionist, der ønske endog, at være saa lykkelig, som den, der kan skicere en Skoepind, og tilslaae et Par Bagstikker, fordi denne har sit daglige Brød, som hiin maae savne. Naar det lærde Væsen var organiseret og Alderens Ret var sat i sit Hævd, saa var dette politiske Onde hæved. Ancienniteten handthæves imellem alle Rang=Classerne. Endog de, som have tilkøbt sig Stats=Betydningen, forestilles uden Anmodning, at gaae frem paa Herrens Bane. Officiererne have længe kiempet for denne Ret, før de vandt Seieren. Generalitetet er saa retsfærdig, at de forespørge dem, naar en Chef forbigaaer i et Regiment, en ældre i sin Forestilling, om Marsagen, og følger den ikke, før det finde den grundet, og taber Officiererne sin Ret for Mellem=Marsager, han kiemper saa længe for den, indtil han naaer sin Plads i et andet Regiment. Videnskabs=Dyrkeren, hvorfor skulde han ei have samme Ret? hvad har han ikke ofret til Staten,

for

før han blev Candidat? Ja han opofrede sig selv, og nu skal han være dens Borger uden Ret, et Formaal for Armoden, Elendigheden og den dermed forbundne Foragt. Man vil indvende: at et Collegium, eller dets Præsident bør ikke foreslå en gammel forening, der er et Genie, Indsigtsfuld, Værd i det hele, da Staten derved tabte og Embederne bleve slet besatte. Er da og alle Embeder vel besatte af de Unge, som ikke have opnaaet den Alder, som Loven befaler, og ei opnaaet den Videnskabs Grad, som Forordningerne anviise, men maae søge Dispensation og faaer den? Har man ikke seet ved enhver offentlig Ret adskillige Embedsmænd dømt, og især ved høieste Ret, der have begaaet saadanne Forbrydelser, som de ikke havde begaaet, der havde været Candidater, før disse bleve lagde i Buggen, om de havde modtaget disse Embeder, og forestaaet dem med den Forstand, Erfarenhed og Indsigt, som de besiddede. Vilde man sei have Hensyn til en enkelt Candidat, som et enkelt Individuum, man betragte ham med flere, hvilken Glæde man ved disse udsatte Befordring tilføjer

føier Staten — Staten — kan den lide ved nogens manglende Befordring, ja den liden overmaade meget ved deres udsatte Befordring. Mangle de Befordring, og de ikke kan fortiene deres Bred, falde de den til Last, om de og bleve modtagne i dens Forsørgnings Anstalter, og skeer det ikke, saa falde de Statens Medlemmer til Last, især dem, som ere deres Paarørende, som de blive til Byrde. Som Embedsmænd dele de deres Indkomster med deres Slægt, opdrage deres Børn, og danne dem til nyttige Borgere for Staten, og anvende ei allene sit Embeds Indkomster, men og sine forhvervede Indsigter til deres Beste. Befordres de derimod i deres sildige Alder, saa bortkaldes de fra deres Kone og uopdragne Børn, og overdrage dem Staten til Byrde, om den antog sig de Faderløse, og dannes de ikke, saa blive de Staten til dobbelt Byrde, ja ofte baade Staten og dem selv til Skiændsel, hvorpaa gives alt for mange sørgelige Exempler paa begge Kion. Enhver Præsident gjorde derfor meget vel, om han pyntede sin Audience Sal med en Liste paa Candidaternes Navne efter deres Alder, for at have

et daglig Mindesmærke om de Pligter, han skulder dem og Staten. Han behøvede da ikke, at lade sin Tiener staae ved Døren, for at holde fast ved Laasen og indlade, hvem han vil, af Frygt for, at Candidaterne skulde indtrænge og sige: See! her ere vi og staae ledige paa Torvet! Alle Præsidentere bruge ei heller denne Tvang. Kronprindsen bruger den aldrig.

Naar hver Præsident antog for sig selv som en ubrødelig Lov, at befordre hver Videnskabs Dyrker efter sin Videnskabs Grad og Alder, saa var han selv frietaget for mange Byrder, som han nu af Føielighed maae underkaste sig. Hvor mangan stor Mand, hvor mangan Frue, hvor mangan lille Mand, som tiltroer sig Indflydelse, vover ei sin personlige Opvartning, og tilsender sine Unbefalnings Skrivelser til denne eller hiin Familie efter deres Bekjendtskab, Adresse, Commissioner, og som de tiltroe dem, at have Indflydelse hos, for at see deres Slægt eller Svogerfæder befordret, eller for at see en Student befordret den, som har tient dem ved Opdragelsen

eller

eller paa andre Maader. Der gives ikke en Prinds, en Greve, en Friherre, en Excellence, at de jo alle syffelsætte sig dagligen med disse Insinuationer og tilbyde deres Yndlinger Embeder i Staten, og Stipendier til at reise udenlands for, tager Varol, og betaler dem ud, for de ere givne eller forsaldne, for at fremsthyde sin Yndling paa Ulykkens Bane. Nu faaer den gode Præsident Ulykke nok, naar han vil hielpe alle, og skal rette sig efter alles Willie. Hvor ofte maae han ikke forestille til Dispensationer, som er en Afvigelse fra Lovene, for at see disses Dnske opfyldt? Naar alle derimod vidste, at han stoppede Ørene til for al denne Surren, og at han gif snorret frem, og befordrede ved sin Forestilling enhver efter sin Alders Ret, saa indleeb ingen Anbefaling, og ingen Candidat kom med sit Papiir, og mange af hans Dage vare frigivne, som nu trætte ham fra den tidlige Morgenstund, for at høre idelig Trængendes Paaastand, som han ikke formaaer, at opfylde.

Til lærde Embeder og til at være Folke-
 Lærere eller Præster befordres ingen, uden Stu-
 deerte, som i lang Tid have vandret Videnska-
 bernes knudrede Bane. Dog seer man, at nogle
 kaldes dertil, førend de have opnaaet Myndig-
 heds Ret, og have fyldt deres 25 Aar, og faae
 Dispensation, og andre, som ikke have lært det,
 de skulde, eller og have mindre Videnskabs Grad
 til et rigere lønnet Embede, end de i Følge sam-
 mes Mangel maatte blive befordret til.

Man seer det især paa Jorddrotternes Gods-
 ser, som have de fleste Kald, at befordre Candi-
 daterne til. Der finder man aldrig, at nogen
 Videnskabs Grad i en Embeds Examen har haft
 nogen Hensigt til større eller mindre Kald, om det
 og har været en Forpagter eller Kalve-Kudsk,
 som har haft jus vocandi, saa har han altid op-
 naaet sin Hensigt og saaet den til Kaldet, som
 han har ønsket. Dispensation har lettelig været
 at opnaae. Har Drotten større Anseelse, større
 Indflydelse, mere udstragt Bekiendtskab? Hvo
 vilde imodfige ham? Saaledes kiendte jeg en
 Can-

Candidat, som havde aldrig prædiket, havde en svagelig Helbred, og havde ikke den beste Carac-teer, som af Jorddrotten fik et Kald her i Siel-land, som altid er i de lette Kornaaringer efter hans egne Ord, paa 2000 Rdlr., og i disse Aar meget større, fordi han havde lovet hans Fader det, som havde været Amtsforvalter, og siden har været Lykkens Tumling. Candidaten fik fra Cancelliet Dispensation, fordi han kunde læse Koptisk. Men hvad brød Siellandsfaren eller Siellandsmoren sig om han kunde læse Koptisk, Syrisk, Arabisk, Chaldæisk? Det var deres Ho-ved-Sag om han kunde messe got og havde et got Bryst, og kunde præke lidt. Mere fordrede de ikke.

Jeg har selv kiendt mange og særskildte Be-vilgninger, og kiendt ei faae, men mange Præster og Provster, som have været vorne Tienere, før de vidste, at Latin var til, Ryttere, Soldater og Gardere, som ere blevne Præster, uden at tale om dem, som man siger, at have slaaet sig fra Bo- gen, og slaaet sig til Bogen igien, Studentere,

D. 2

som

som have søgt Nærings Veie i det civile Fag, eller taget militærisk Sold, efter deres Capitulations Tid ere blevne Præster. Her kunde tillige erindres en brav theologisk Student, som meget tragtede efter at blive Præst, hans Navn var Due, da han hverken af Professorerne kunde faae Stipendier, til at studere for, eller opnaae nogen Condition, iziedens han gav sig til at studere, saa søgte han militærisk Sold, tog Tjeneste i Garden til Hest, hørte Forelæsninger, som Garder, tog Examen som Garder, og da hans Capitulations Tid var ude, blev han Præst paa Anholt. Adskillige flere saadanne Exempler kunde anføres, hvoraf kunde kiendes, at tænkende Mænd, handle ikke, som tænkende Mænd, i det de tænke ikke paa deres Pligter, og paa den Omsorg, som de skulde deres Medstuderende.

En besynderlig Avancement vil jeg i denne Hensigt endnu anføre, som er gaaet for sig, imedens jeg har været Candidat. En Feltskier Svend, som lærte at barbere, aarelade, og lidt af Esculapii Hemmesligheder til Huus- Behov, blev

Kied

kied af sin Videnskabs practiske Udøvelse, og da han var vel voren, tog han Tieneste i Garden til Hest. Da han havde staaet deri i 2 Aar, kom han i et Besøg i Provintserne, og lærte, at kiende en gammel Brændeviins Mands Enke, som han fik til Kone. Kroeholdet var i denne Provints forenet med Destillationen, og saaledes drev han sin borgerlige Næring. Efter et Par Aars Tid blev han kied af dette. Han syntes: Det var saa herligt, at være Student, og saa mageligt et Bred, at være Præst, da man undertiden kan hvile sig i 6 Dage, for at arbejde 2 a 3 Timer paa den syvende. Det slemme Latin, Græsk og Hebraisk var det allerværste, hvorledes det skulde komme ind i Hovedet og tage sit Sæde i Nakken, foruden flere Videnskaber, der skulde fattes, dyrkes og indhøstes, før man begyndte paa de Videnskaber, som vedrøre det præstelige Embedes Førelse. Han fik nu sat paa Degnen, som forklarede ham det første Hererie i Alla en Binge, og Mensa, et Bord. Ved at omsætte disse Ord i alle sine Casus, lærte han ikke allene, at declinere dem, men fik endog Begreb om, at Bingerne

bruger man, at flyve med, og Bordet, at sidde ved, og vilde han have denne rolige Plads, saa maatte han flyve i Hensigt til sin Alder, med Orne, Vinger igiennem alle Videnskabs Dyrkerne, for at naae sit Maal. Degnens Opmuntring var ikke forgieves. Candidaten kom ind i den anden Declination og fik fat paa Dominus og Servus, og lærte ved at omsætte disse Ord: Hvor høielig en Tiener maae være for sin Herre, og hvilken stor Forskiel, der er paa at være i denne eller hiin Stand.

Declinationen løb han snart igiennem, og fik fat paa Verbum amo, jeg elsker, indtil han kom ind i dets hele Gerundio, og efter saa Mars Forløb, var han Student. Det var den Tid meget vanskeligere, at blive det, end nu. Latin var Studenternes Løsen. De skulde tale det, og deres Dre hørte intet andet Sprog ved de academiske Læreres Forelæsninger. Alle de saa kaldte Præcepta, eller Udtog af Videnskaberne, som de skulde lære, skulde være paa Latin. De skulde lære Logik, Metaphysik, Physik og Astro-

nomie,

nomie, alt paa Latin med sin hele Terminologie, som i hver Videnskab falder tungt, at fatte, og endnu maatte være tungere for denne Brændesviinsmand. Nu derimod lærer Disciplen og Studenten alt paa dansk, hører endog Forelæsningerne paa dansk, og kan blive indskrevet i den hellige Protocol, som Student, uden at forstaae Latin.

Saa snart Manden var bleven Student, begyndte han, at søge geistlig, Embede, endskiønt han endnu havde ei begyndt paa de Videnskaber, som udfordres dertil, fordi han vidste, at det gik lidt langsomt i Cancelliet med de Studeertes Befordring, og at man maatte søge noget, før man modtog Befordring, skjønt mange befordres ved deres første Ansøgning. Det lykkedes ham, at han strax fik et mindre geistlig Embede, at begynde med, og blev Degn. I dette Kald lagde han sig mange kalkonske Høns til, og ved sin Lancett og Snepert fortiente gode Penge, især iblant de Geistlige, som gav ham hele haarde Dalere: Udrustet med Mynten kom han til Høi-

Kolen, og blev antaget for en Filosof, og det
 følgende Aar tog han sine kalkonske Haner med
 sig, for at studere til Artestats. Grædsk skulde
 nu ind i Degnen, som Fyldingen i Hanen, i hvor
 megen Møie det vilde koste; Han antog sig en
 lille Student paa Regentens, til at undervise sig
 i det grædske Sprog. Han kunde ikke faae den
 haarde og lette Accents Udtryk i sine Læber, og
 læste grædsk, ligesom Polakkerne læse Latin. Stu-
 denten blev bister, og Degnen græd, som et Barn,
 men de hede Taare hjalp intet — Grædsk skulde
 læres, om det og skulde hakkes, som Kaal og
 Plukkefisk, og indgives med Skeer, og lidt He-
 braisk skulde og til, skulde han blive Præst. Can-
 didat blev han, og nu fattedes intet uden Bestal-
 ningen og Ordens Dragten. Han søgte nogle
 Gange, og han læste i Avisen, at en anden fik
 det. Han gik hen til Biskop salig Harboe, og
 spurgte, hvor det kunde komme sig? Han søgte
 og intet fik, og om han var ei værdig til at være
 det. Han fik til Gien svar: Med Guds Forsyn
 kunde det nok skee. Han maatte have lidt Taals-
 modighed. Han blev Sognepræst, forflyttes fra

et Kald til et bedre, og lever endnu, og gjør sig Haab, om at blive Domprovst. Den hele Handling er meget roesværdig. Hans mageløse Bestræbelse, forenet med en sielden Lykke, usædvanlig. Men jeg vil dog ikke nævne hans Navn, da han maaskee ikke kunde finde sig fornøiet dermed.

Det falder mere usædvanligt hos os i Danmark, end i andre Riger, at høre Adelsmænd eller militaire Tienstgiørende, at blive Præster. I de catholske Lande, hvor Printser og Churfyrstere ere Geistlige, see vi Adelsmænd og mange andre, at tragte efter, at komme i den geistlige Stand. I de lutherske Lande studerer Adelsstanden meget mere, og lægge sig efter Videnskaberne end hos os. Sverrig har endog heri Fortrin. Videnskaberne ere i meget mere Agt hos dem, end hos os. Derfor er det ikke saa usædvanlig at høre, at Kongen af Sverrig kalder en Lieutenant af Gardem til sin Hofpræst. Vilde vores Konge beskikke een af sine Lieutenanter til Hest eller Fods til sin Hofpræst, saa vilde han vist komme i Forlegenhed, naar han skulde holde Cabinets Prædiken for ham.

Vore Adelsmænd og vore Officerer lægge sig stelden efter Videnskaber, og Theologie er langt fra deres Befordrings-Wei.

Befordrings-Væsenet hos os haver i Hensigt til Videnskaberne og deres Dyrkelse sine særskildte Grunde. Skulde jeg opregne alle de, som jeg haver kiendt, der ere befordrede imod disse Grunde, saa vilde dette Foredrag blive meget vidtløftig.

Disse, som her ere anførte, ere egentlig befordrede efter den Indretning, som er gjort i Staten for Videnskabernes Dyrkere til deres Befordring; men man kan let indsee, at Examinations-Maaden har været saa facil, at disse saa lættelig kunde dannes til Embedsmænd. Dette hele historiske Foredrag er og udledet i Anledning af den offentlige Examen, da jeg har viist, at Denne ei er Aarsagen, hvorfor Professorerne ikke ere elskede af Studenterne, i hvor meget den end skierpes. De skal og i denne Tid have modtaget en Cancellie-Skrivelse, at examinere Candidaterne

terne skarper, da de give Collegierne saa mange Recruter, saa deres Præsidentere veed neppe, om de skal begynde med deres Forestilling inter novitios, eller inter Veteranos. Det skader ikke, at Examina skærpes, og at Embedsmænd lære at forstaae, hvad de bør vide; men det bliver og et Spørgsmaal, om Pligterne ikke skulde skærpes i Hensigt til Forelæsningerne, at der blev læst de bestemte Timer uforanderlig, af de bestemte Lærere over de bestemte Videnskaber og Sprog, og at de bragte det saa vidt, at enhver Cursus var fuldendt til den Tid Professorerne vil feriere, og at intet blev giemt til privatissime Brug, som vedrørte den offentlige Examen. Der haver været den Tids Periode, at man kunde sige om Forelæsningerne ved Høiskolen i Hovedstaden, som ved Sorøe-Academie, at der ikke holdes de Forelæsninger, som staaer anmeldte i Reglementet, og Hr. Professor Borch tilstaaer selv i det sidste No., som i Gaar udkom i No. 17 af de lærde Tidender, at Lections Cataloget angiver ikke de Forelæsninger, som holdes, men som burde holdes, og som kun er en Quasi-Catalog, som pro
form.

forma bekiendtgjøres, og lægges hertil, og at Bekiendtgjørelsen er et Hübners Spilsfælgterie. — Paa samme Side tilføies i en Note af de lærde Tidenders Redacteur: Det er bekiendt, at Conferentzeraad Hübner over en Snees Aar i det Kiøbenhavnſke Universitets Lections Catalog legede Blindebuk med Publikum. Hr. Redacturen af de lærde Tidender ſkriver, at han har hjemlet ſine Ord og ſin Mening. Redacturen af dette Skrift har udi de foregaaende Bind af dette Skrift med Leier for-
 talt vor afdøde Hübners Spilsfælgterie, der i ſin hele Levetid læste albrig engang, fordi han ikke kunde, og han vidste ligesaa mange ſkionne Udflugter, naar man opfordrede ham til ſin Pligt, ſom de vide, at udfinde, ſom ſkal betale Penge, og ingen have. Det overlades til de academiske Læreres egen Eſtertænke, om de alle have efterkommet deres Pligter, ſiden Hübner begyndte, at tilſidesætte ſine Pligter. Lad os tage vor Lections Catalog fat og gaae det igiennem. Mon man maa ikke kunde ſige det ſamme om Kiøbenhavnſke
 Hei

Høiskole, som om Sorøe Academie? De gode
 Mænd ere i Sorøe undskyldte. De have ingen
 Tilhørende, skjønt det i sig selv er latterligt, at
 see saa mange Læreres Navne, og Videnskaber
 opslagne paa Lections-Cataloget, og at læse, hvori
 de tilhøde dem, privatisime, og de have kun en
 eneste Dreng, som Repetenten allene var lærd
 nok, til at danne, eller som havde nok af privat
 Underviisning af en Hovmester. Det er Synd
 og slet Huusholdning, at spille i Sorøe saa man-
 ge lærde Mænds Tid og Flid til Unytte, at spille
 de store Indkomster, som Kongerne have givet,
 og Baron Holberg har søøget, ganske til Unytte,
 da en klog Anvendelse deraf kunde gjøre Videns-
 skaberne blomstrende, og de Studerende lykkelige.
 Men her i Hovedstaden vrimler det af Studentere
 og mange Lærde. Her mangles ikke paa Tilhørs-
 rerne, naar kun Forelæsninger holdtes, som
 vare grundige, indlysende, lærende og underhol-
 dende. Hvor er Hr. Doctor P h i s e l d e c k, som
 skulde læse i denne Saison? Han er reist uden-
 lands. Hvor er Hr. Doctor T o b i e s e n, som
 skulde forklare paa Latin den politiske Aritmetik

og

og de første Hovedstykker af Analysis Infinito-
rum efter Kæstners Ansættelse? Han er vente-
lig reist hen til Kæstner selv for Gield og for
flere Aarsager. Har Hr. Professor Stephan
Fumar i nogen Tid, i alle de mange Aar han
har trukket den academiske Sold, læst offentlig over
de skionne Videnskaber, og givet de Studerende
allene en Forsmag herpaa, eller forstaaer han
at forklare dem sit Modermaal? Det er en Pro-
fessor lige saa lærd og lige saa flittig, som vores
Conferensraad Hübner var. Mynstrer Eder
selv mine høilærde Herrer i alle Faculteterne, i
alle Videnskabers Fag, om I holde Eder hver
især, Cataloget efterrettelige, læser den bestemte
Tid og fuldkommer Eders Cursus til den bestemte
Tid? Held Eder! om I føle den søde Fornøielse,
troeligen at have opfyldt Eders Pligt. Studen-
terne veed ret god Besked. De vide, hvad de
have, at fordre, og hvad de savne. De kiende
hver Professor for sig efter sin Indsigt og Flid.
En Hübner kan ikke læge længere Blindebuk. De
ligge ikke, som Katte-Ungerne med Dinene i Blin-
de, og først efter lang Tid faae dem aabnede.

De

De see ret got, og begribe ret vel, hvad de bør vide, og hvorledes det gaaer til.

Den beste Maade, til at giøre Forelæsnin-
gerne nyttige, og at Examen skal lunde opnaae
sin Hensigt, er efter mine Tanker, som indstilles
til Kyndigeres og tillige upartiffes Dom, at giøre
dermed en ganske Forandring, isald man vedbliver
Examens Brug.

Vi vide, at der ere 3 Slags Professores til,
ordinarii, designati og Extraordinarii. Disse
3 Slags grunder sig alleneste paa det ene Ord,
Penge, og de, som faae Penge, ere de fornemste
og skal allene examinere, og heri ligger Feilen.
Professores ordinarii ere de, som ere lønnede,
for at læse offentlig, og alleneste berettigede, til
at examinere.

Professores designati ere de, som skal have
Lønning ved Universitetet, naar de blive saa
gamle, eller der bliver nogen Plads ledig. De
ere ligesom de Overcomplettes i Regimenterne.

Proz

Professores extraordinarii ere de, som hver-
 Ken skal faae Penge, eller kan haabe Penge fra
 Høiskolen, men maae leve af det de have. Disse
 Benævnelser bruge vi i alle Faculteterne efter den
 Videnskab de profitere, og derfor maae de give
 Rangskat i Tribut til Staten. Nu er det unæg-
 telig, at alle disse mange Professores skulde orga-
 niseres, ligesom et got Regiment skal dannes ved
 Exercice til Vaaben. Øvelse. Ingen Professor
 ordinarius, som lønnes, for at læse offentlig, bør
 examinere til Embeds. Examen. Embedsmæn-
 dene selv, som have den practiske Øvelse, skal
 allene examinere Candidaterne i Overværelse af
 den Professor, som i Videnskaben har holdt de
 offentlige Forelæsninger, som tillige skal have
 Stemme. Ret. Professores designati og extraor-
 dinarii skulde, om de opholde sig i Hovedstaa-
 den, examinere med disse. Lad os nu undersøge
 denne Examinations Maaden efter Videnskabernes
 Rang ved Høiskolerne!

Naar nogen Candidat profiterede Theologien,
 og anmeldte sig til den theologiske Prøve, saa
 skulde

ffulde 2de Præster i Hovedstaden ffisteviis in
 Ministerio, ligemeget enten de vare Sognepræ-
 ster, residerende eller Personel-Capellaner, enten
 de vare Siæle-Hyrder for store Menigheder eller
 smaa Stiftelser examinere 2 hver Dag, og den
 Professor ordinarius, som havde forklaret Reli-
 gions-Sætningerne og veiledet de Studerende, til
 at læse den hellige Skriftes Bøger, indbydes ved
 Pedellen, at vare overværende i den Time, i hvil-
 ken hans Videnskab eller Sprog undersøges, som
 med de 2de Examinerende ffulde give Stemme til
 Caracteer efter Candidatens videnskabelige Frem-
 gang ved Conferencen. Man vilde indvende:
 Alle Præster have ikke Øvelse eller Færdighed nok
 til de academiske Forretninger. — Nei dette er
 ikke mueligt, — da vilde man og erklære dem for
 Domsere, — de ere jo Embedsmænd, fordi de ere
 Videnskabs Mænd. De have jo alle studeret, —
 alle lært Latin. — Deres ugentlige hellige Læse-
 skal jo udledes, ophyses og styrkes af den hellige
 Skriftes Grundprogs idelige Undersøgelse, Nand-
 sagelse og Prøve. De have jo alle gjort dem den
 thetiske og moralske Theologie bekendt. Strid-

Theologien maae være dem bekiendt, for at kunde bestride hver vildfarende Sect, og betage enhver i sin Menighed de Tvivlsmaal, som Bankundighed eller Fordomme kunde give Anledning til. De have uden Tvivl, som Lærere i Kirken, giort sig Kirke-Historien nøie bekiendt i Verdens forskjellige Tids Alder, og deres idelige homiletiske Dvælsler og catechetiske Undersøgelser vil give dem en Evne, til at bedømme Candidatens Taleevner ved et Evnes Udvikling paa Prækestolen, som kunde overgaae en Professors, der undertiden aldrig har præket, eller underkasted sin Beltalenhed nogen offentlig Bedømmelse. Skulde Indvendingen opløstes og finde nogen Grund, eller der skulde være nogen Præst, der ikke vilde examinere, da Lærerne dog altid maatte være fuldkomnere, end Lærlingen, saa skulde han strax udsættes i et Landsbyskald; hvor man hverken bekimrer sig om det koptiske, syriske, arabiske, chaldæiske, hebraiske, græske eller latinske Sprog, og der vilde være lærde Mænd nok i Landsbyerne, som endnu ei have opofret disse Sprog til Forglemmelsen, som i Cancelliet vilde anmelde sig til Hovedstadens

stadens Præstefald, og med Fornøielse examinere, for at vinde Dvælselse i de Færdes Arbeide. Examen vilde blive frugtbarere og nyttigere for Fædrelandet, og det lærde Væsen vilde blive bedre organiseret. Nu derimod nægter man altid en Theolog, som er Hofpræst, at være Assessor Anscultans, skjønt han til sit Embedes Førelse har forhvervet sig den udfordrede Indsigt, og promoveret Doctorgraden i Theologien, og faaet Berømmelse ei allene hos os, men og udenlands for sin grundige Undersøgelse i en af Propheternes Bøger.

Candidaterne i Lovkyndigheden skulde ligesledes examineres af Embedsmændene, Dommerne i Høieste-Ret og i Hof- og Stats-Retten. De have alle taget deres Examen paa Latin. De have lært Fædrelandets Ret, Personernes Ret og Procesmaaden. De kiende Tingenes Ret efter de romerske og tydske Love, og efter de dautske og norsske Love og Naturens hypothetiske Ret. De kiende den almindelige offentlige Ret, og Folke-Retten. De have i Sagernes Undersø-

gelse og Bedømmelse megen practisk Øvelse. Utsaa skulde 2 af disse examinere, og en Professor Ordinarius være Assessor Auscultans med Stemme-Ret for at høre, hvorledes Candidaterne havde profitered af hans Forelæsninger.

I Lægekunsten, og i de andre Videnskaber skulde de Embedsmænd, som vare Læger, Professores Designati og Extraordinarii ligeledes examinere; men til Examen Urrium skulde Professores Ordinarii examinere, som hidindtil, fordi de her undersøge Skole-Lærernes Flid. Disses bør de undersøge, men ikke deres egen. Videnskaberne vilde herved gjøre mere Fremgang, Videnskabs Dyrkerne øve mere Flid. Forelæsningsgerne faae en anden Grund til deres Betalning, og Stipendiernes Uddelelse naae nærmere sin Hensigt.

De fleste Gange jeg har været overværende ved en theologisk Examen eller ved en juridisk, have Præsterne kommet saa sildig, og Assessorerne i Høieste Ret, endnu sildigere. De have ikke hørt

hørt enhver Candidats Svar og ere in kompetentes Dommere til Stemmeret, naar de forsømme, og Professores Ordinarii beholde ene Villien. Disse academiske Lærere spille ved den idelige Examen Tiden fra deres Forelæsninger, og trættes ved den idelige Igientagelse af det samme, saa intet skulde levne det Duffe hos dem, at vedblive denne Pligt, uden de Fordele, som heraf tilfældig tilflyde.

Jeg overgiver disse Tanker til lærde Mænds nærmere Undersøgelse og upartiske Kiendelse til Videnskabernes Fremme og til deres Dyrkeres Beste. De Herrer Professores Ordinarii maae imidlertid iagttage Neutralitets-Retten, da de kan ikke dømme i deres egen Sag.

Disse fremsatte Tanker stemme med Regieringens Aand, naar vi efterforske dens Forordning af 27 Nov. 1795 og dens nsiere Bestemmelse af 26 Febr. 1796 om Disciplernes Examen i Norge, som ville være Studentere, at den skal foretages af Biskoppen tilligemed Skolens

Lærere, og Biskoppen skal allene give Thema til Examen Styli. Det er saa rimeligt, at de, som have underviset, skal ikke prøve. De kiende enhver Bærlings svage og gode Side. De vide hvad han veed, og hvad han ikke veed, især naar de have holdt Examinitorium, og derfor altid kan opsoge Spørgsmaal, som kan fremhielpe ham eller tilbagesætte ham. Tidsalderen og Dplynsningen fordrer et andet Forhold.

Årsagen, hvorfor Professorerne ikke ere elskede af Studenterne ved Høiskolen, ikke have deres Tillid til dem, ikke vise dem nogen Fortrolighed, grunder sig i deres egen Conversations Maade og Forhold mod dem.

Det er saa sødt, at elskes, sagde en Printesse, ved at høre en anden Printesse, at være saa yndet af Nationen, gid jeg vidste, hvad jeg skulde gjøre, for at blive elsket af Folket! Det er saa sødt at elskes: Kierlighed siger man, er en Billie. Er den lidenskabelig, saa staaer det oftest ei i vor Magt, at

at forhverve os den? Er den fornuftig og grunder sig paa sande Aarsager, saa kan vi forhverve os den, forenet med Høiagtelse og Tillid. Ligegyldigt kan det ligesaa lidet være Professorerne, som Prinsessen, ikke at være elsket. Elske de Høisfolen, Videnskabernes Selskab, og Hovedstaden, og ønske at blive i den, saa maae det ikke være dem ligegyldigt, enten de elskes og æres af deres Medstuderende, eller de hades, foragtes og forsølges. Det er ikke mange Aar siden, at vi havde en academisk Lærer iblant os, som var en stolt Studenter-Patron, gjorde dem intet godt, udbredte ingen Gode i Selskabeligheds Kredsen, og hvad var hans Skiebne? Studenterne stenede hans Huus, og forfulgte ham paa Gaderne, og satte Ures Skrifter paa hans Dørt — Kort: — belønnede ham, eftersom de troede ham fortient. Regjeringen indsaae, at den Lærer, som ikke er elsket og ei har Tillid, udretter intet godt iblandt de Studerende, og endskiønt han var meget opslagt til det academiske Studium, maatte han bortsendes i Provintserne. Denne Relegation, dog paa beste Vilkaar, og Studenternes Forhold, har

cureret Manden. Han er nu en meget høflig og selskabelig Mand iblant de Embedsmænd han opholder sig.

Grunden, hvorsfor Høiskolens Lærere ikke ere elskede af de Studerende, er altsaa ei deres manglende Indsigt, ikke deres Embeds Forsømmelse, ikke deres Examinations Maade, ikke Stipendiernes Uddelelises Maade, men deres manglende Conversations Maade og deres dermed forbundne Forhold. Professorerne ere stolte, tilbageholdne og uselskabelige, sige Studenterne i Almindelighed, og Hr. Professor Baden skilbrer omtrent adskillige af dem ligeledes, som have Lust til at gjøre et Spring ind i Thranes-Dandsen, naar han saaledes skriver om de Lærere, som faae andre Embeder foruden de academiske, eller som tragte efter dem.

Saadanne Opvartninger, nemlig hos de Store spilde den academiske Lærers Tid, som ikke bør søge sin Ære i andet, end at være den studerende Ungdom

D O M

dom gavnlig ved Raadsførsel, Forelæsninger og Skrifter. Heri var det egentlig Professorernes Omgang skulde bestaae, da de derved tillige skulde undersøge de Studerendes økonomiske Forsatning, og uden Umødning tillige anvise de fornødne Stipendier, naar deres Wilkaar gjorde Fordring derpaa. Men denne Ære taber sin Braad for ham, naar han ved andre Embeder føres ind i større Cirkler og faaer Smag paa højere Rang og Titel, end den hans Læres Embede medfører, og mærker, at Faveur er mægtigere end Fortieneste. Man kan læse i hvert Bogstav, hvor enig Hr. Professor Baden er i fælleds Mening med dette Skrifts Redacteur, i Hensigt til al denne herseffende Uffik. Han seer da vel ned paa sine Colleger, som Skabninger af slettere Lær. Her skildrer han Stoltheden, Overmod, Foragten, Taabeligheden, og vil behandles med Skaansel og Beskedenhed, og disse see nu ikke længere i den ophøiede Collega en Ligemand, men en Protec-

R 5

teur,

teur, hvis Gunst maae vedligeholdes, for ved Leilighed, at faae sit Navn nævnet med Ubefalning hos Plads- eller Stormændene. Man læse disse Ord i Universitets Journalens 3die Aargangs 3die Hestes den 116 Side med mere.

Kunde Hr. Professoren skildre endeel af sine Colleger saaledes, og vise, at de forholde sig saaledes imod hinanden selv, saa er det intet Under, at endeel af disse vise sig saaledes mod Studenterne. Det er desuden mod Hovedstadens Sæder, at en Mand som har 1 eller flere tusinde Rigsdalers Indkomst kan omgaaes med en Mand, som kun har 100 Rdlr. Indkomst, og den, som har slet ingen, med hvem skal han omgaaes? Ikke engang de Værlige vilde tage ham i sit Selskab. Hvorledes skal da en Professor kunde omgaaes med en Student, som har saa lidet, som har slet intet, som maae søge Brødsmuler af hans naadige Haand, og snoe sig for ham, som Ormen i Støvet, for at see sit Liv frelst fra Hungers Nød? Desuden henhører til Omgang med

hin-

hinanden lignende Indkomster til passende Udgifter, Klædedragt, Frisure, Voiture, spille Penge, og mange Slags Udgifter til menus plaisirs, som fordres i alle Selskabs Kredse. I Tyskland er det en ganske anden Sag. Der findes iblant Studenterne mange Printser, Græver og Friezherrer, som have mange Indkomster. Med disse biedrage de til Professorernes Levemaade, og disse dele igien deres Videnskab med dem, saa ere de hiulpsne paa begge Sider. En Professor ved et udenlandsk Universitet, anseer sig det for en Ære, naar en Student vil besøge ham, og anseer sig lykkelig, jo flere Studenter, der bæere ham med deres Nærværelse, ligesom en Student, som reiser, anseer det for en Ære, at have talet med en lærd Mand ved en Høiskole, og anfører det i sin Reisejournal. Men her hos os, hvor Stipendierne og Naadsens Brødet er i Lærers Haand, her synge vi en anden Tone.

Dette uagtet maae dog Redacteuken af dette Skrift forsikre, at han aldrig hos nogen Professor har erfaret nogen Stoltshed ved sin personlige

Nærværelse hos dem, tværtimod har hver især beviist ham større Agtelse og Venskab, end han torde gjøre Fordring paa.

Tværtimod kan han heller ei negte, at de jo have gjort ham Uret i Stipendiernes Uddelelse. Ingen tvivler vel herom, som læser det, men skulde nogen skrive herimod, da skal han opgive sin Fordrings Gyldighed. I de 32 Aar han har været Student, har han ingen frie Studenter. Bolig kunde opnaaet hverken paa det kongelige, eller paa de andre Collegier, men har maattet betale sin Huusleie, eller søgt, at fortiene den; vel er det sandt, at han fra Consistorio engang er erklæret værdig til Clerdseus Collegium paa en Tid, da hans Pligt og Troeskab forbød ham, at modtage det, og siden efter har han ikke kundet opnaae det; de vilde vel undskyldte dem, at det kommer an paa privat Mands Denominations-Ret, men hvor ofte er denne ikke overdraget til Hr. Professor Baden, og de have jo alle Valg-Ret. Desuden ere der jo andre Collegier, som Consistorium in Corpore bortgiver, og mange en-

kelte

kelte Pladse og særskildte Stipendier, som en theologisk Professor allene har Magt, at disponere over.

Grunden til de fleste Studerendes Mis-
 Tillid til deres befinklede Lærere ligger altsaa i
 deres Conversations-Maade. Privat Præceptora-
 tet efter de kongelige Anordninger er for længe
 siden opgivet. Man leger kun Blindebuk dermed.
 Hr. Professor Baden viser selv, at de i deres
 Conversations-Maade ikke ere den stude-
 rende Ungdom gavnlige i Raadførelse,
 Forelæsninger og Skrifter, som de
 burde være. Han tilstaaer, at Faveur
 er mægtigere, end Fortieneste. Hvad
 have vi flere Vidnesbyrd Behov fra Studen-
 terne, naar en Rector Magnificus i sin Besty-
 relses Tid er enig med dem, og vidner det
 samme? At indlade Studenterne i deres Fam-
 lies Kredse, vilde vel i Almindelighed indføre
 nogen Uleilighed i den private Omgang; Men
 at bede dem til Bords mellemstunder, vilde være
 en Slags Høflighed og Agtelse, som maaskee ikke
 var

var ganske unyttig saa vel for Læreren, som for
 sin Subalterne. Der er ingen Regiments-Chef
 med 2000 Rd. Indkomst, som jo giver alle sine
 Officerer nogle Gange om Aaret en Dinee eller
 Soupee og de fleste søge hver Dag, at have nogle
 Officerer ved deres Bord. En Professor, som
 har Corpus, har altid lige saa høi Gage. Han
 har en større og bedre Residens, en skønnere
 Hauge, og bedre Veilighed til sine Medstuderendes
 Beværtning; men de kunde jo ikke give nogen
 Beværtning igien, som have smaae Bærelser
 eller ligge i Regents-Kirken? De subalternes
 Officiers kunde jo ei heller? Studenternes Antal
 er desuden saa stort — 1600, som skifteviis
 skulde ansiges, vilde medtage mange Poularder
 og Caponer, mange Østers og Anchioser, og ud-
 tomme mange Flasker rhinske Vine og gamle
 Syracuser-Vine, eller i det mindste af de frans-
 ske lette Vine, og hvor skulde denne rige Hush-
 holdning komme fra, i disse dyre Korn-Matinger?
 Men nu er Priserne meget faldet paa Kornet, og
 det er endnu et Problem, om ei Embedsmæn-
 dene vilde sende fra Landet flere Caponer og

Kalkoner og andre Producter af Dyreriget og af det vegetabiliske Rige, og om Viinhandlere og andre Handelsmænd vilde ei forsyne den hospitale Professor med flere Drehoveder Vine, end i hans Huusholdning kunde forbruges, naar han saaledes omgiffedes deres Sønner, ledsagede dem, underviste og dannede dem. Der er i intet Fag, hvor Familierne ere mere gavnmilde, end i Opdragelses Væsenet, naar de spore den kierlige og gode Omgang med deres Slægt, og da det kommer meget an paa Universitets Værenes Anvendelse, saa vilde de vist intet spare, naar deres Hensigt kunde opnaaes, — deres Sønners Lykke. — Af 1600 Studentere komme altsaa 5 a 6 til at spise hver Dag ved en Professors Bord. Vilde han ikke hver Dag holde det oabent, og var det Antal for stort, saa kunde hver Professor allene give jour for Dyrkerne af sin Videnskab. Antallet blev meget mere indskrænket. Af dette Antal reiste mange paa Landet og endeel vare Hovmestere, som for Tilsynet med sine Elever vilde frabede sig Indbydelsen, altsaa vilde Uleiligheden blive ubetydelig; men Omgangen paa fæl-

leds

leds Side vinde meget i Hensigt til deres sælleds relative Forhold mod hinanden. Ja jeg vilde troe, at Professorens vilde vinde meest ved denne Selskabelighed. Han vilde vinde Ynde. Han vilde blive elsket. Naar han læste 2de Forelæsninger offentlig 1 Time om Ugen hver anden Dag og 500 Studentere af de Fattige vilde subscribere hver for 5 Rd. til hver Forelæsning, saa gav det ham en aarlig Indkomst af 5000 Rd. Disse kunde de betale, da de Fattige ere efter Tibuls Mening de, som have det fornødne. De Rigere vilde give meget mere, og naar hans Lønning pro Officio og hans Examinations-Penge og andre flere Slags bleve lagte til, saa vilde hans Indkomster blive anseelige. Hans Søner vilde vinde mange fortrøelige Universitets Venner, der dannede af en dydig og kjerlig Fader, vilde lede dem paa Dydens Wei, veilede dem frievillig paa Kundskabs og Indsigters Bane, isteden for de skulde Fortrolige nu som oftest afledede dem, fordi Faderen kender dem ikke, og deres Døttre vilde snarere giøre Lykke, naar Umgangen var mere almindelig, da der altid vilde findes ædle unge Mennesker, som

vilde

vilde skionne paa deres Værd, sætte Priis paa deres Dyd, og lære, at kiende deres fornustige Opdragelse, for at tilbyde dem deres trofaste Haand og dele Livets Glæder med dem, uden at Fædrene havde nødig, at holde fast ved Holbergs Lesgatum paa de 1500 Rd. og fortolke hans Testamente, som Fanden forklarede Bibelen, da han i Orken vilde have, at Steen skulde forvandles til Brød. Deres Døttre skal have disse Penge, og 3 indskrives til at nyde det, enten de kan faae Mand, eller ikke, da dog enhver god dansk og norsk Pige, som gifter sig til Terminen, naar Pengene falder, kan sige: Pengene ere mine. — Jeg har Mand. Jeg vil have dem. Hun kan føre Proces med Consistorio, og det maae tabe.

Udskillige Professorer indbyde vel nogle Studentere, til at spise hos sig, og til Deeltagelse i deres Familie-Kreds; men jeg har hørt Studenterne paa Studii Gaarden at sige: det er kuns dem, som have alt Pudderet bar paa Kiolen. Om det er deres Spøg eller Alvor tør jeg ikke bestemme. Det vilde synes gandske urimeligt,

at en Videnskabs Mand skulde give en Narrestreg noget Biesald. Meelhandlere og Pudder-Hølere have nogen Grund til dette Slags Fortrin, da de affatte mere, og vinde 100 pro Cento, naar de give 7 β. og tage 14 β. for Pd. Men Videnskabs Mænd kunde ikke have denne Hensyn. Øste har den ingen Penge i Lommen, som bærer Puderet paa Ryggen. Den som afbanker og afberster sin Kiortel og holder sig reenlig, maae altid have Fortrin. Naar Professoren indbyder enhver lige tidt uden Hensyn til større eller mindre Formue, eller uden Hensigt til Armoden, til sit Bord, handler han vel mere frie for Bedømmelse; men fulgte han Christi Lære, saa var det egentligst de Fattigste han skulde indbyde, og deres Antal kunde ved et ordnet Forhold iblant sine Commilitones stedste formindskes.

Denne Omgangs Maade vilde for Studenterne have sin vigtige Nytte i Hensigt til deres Characters Dannelsse, deres Lærdoms og Flids Fremgang og i Hensigt til deres oeconomiske Forsætning. Det er ikke, at tvivle om, at jo enhver
Pro

Professor, som saae en Student lidt plukket ud, jo vilde udstasere ham, ei med $\frac{1}{2}$ Pd. Pudder paa Riolen, med med en Klædning, og saa meget at leve af af Høiskolen, som udfordredes, til at leve anstændig af i hans Stand. Dette henhører til det academiske Alimentations Væsen. Alimentations Væsenet har ingen Professor endnu undersøgt, ikke engang inter cives Academicos, som in Senatu nostro Academico burde være en vigtig Gienstand.

Imidlertid blandt Borgernes Formænd har Hr. Justitsraad Pontoppidan gjort sig fortient som Skribent, der har udgivet den første Deel i en Journal om Brand og Vandvæsenets Sager, tillige med inden- og udenrigske Ilds, Sluknings og Redningsmidler; Frem osiere Esiertanke om Huus- og Næringsstandens, samt Alimentations Væsenets allernyttigste Indretninger, grundede paa Tids Historiens Aarborger. Dette er et meget lærd Skrift, om Indholden svarer til sin Titel. I lang Tid har det hele Consistorium ei udgivet saadan en lærd Afhandling, som

er kommet fra Raadstuen. Skriftet selv har jeg ei læst og altsaa ei kan bedømme det; men saa meget er vist, at en Inspections Directeur over Dvæstoratet burde fremsætte en Plan til Alimentations Væsenet iblant Studenterne og fremsætte en Forsørnings Plan.

Dette er nu det Væsentlige, som jeg kunde sige, i Hensigt til de Studerendes Forsorg og Befordring i statsmæssige Hensigter. Hver god Mand prøve nu mine opgivne Grunde, om de kan antages eller bør forkastes. Sandhedens Fienders Skraal døver ikke mit Øre, men tværtimod hærder mine Følelser mod deres svage Braad. Straf vilde de have over Redacturen, og hvad Straf! — hele Hovedet af ham! — Men man kapper det jo ikke af en Skielm, mindre af en ærlig Mand, saa længe han kan betale 1 Rd. for det. Det er desuden ei meget værd, han har anmodet Bægerne, at gjøre Operation paa det; men de tør ikke vove det af Frygt for, at det skulde mishæles som med salig Conferentsraad Bergers Hoved. — Vren fra ham! men Vren tabes ei

saa let. — Hans Selv. Bevidsthed om sin Handlings
 Rigtighed og gode Hensigt er ham vigtigere end
 nogen Dom af nogen enkelt Mand ved nogen of-
 fentlig Ret. — Hans Formue fra ham — den kan
 de snart faae. — Det er ikke enhver, der troer at
 han har fortient saa meget, som Præsten Hr.
 Paludan vores Universitets Præst troer, at de
 vilde dømme ham til at betale 1000 Rd., som den
 unge Skribent, Hr. Werfel blev dømt til, at
 betale for nogle saa No. som han skrev i Borger
 Fienden. 1000 Rd. var for meget, og 3 Mk.
 vel lidt. Da en Assessor i Hof- og Stads-Retten
 skulde dømme en Mand, og de andre havde givet
 stemme for 3 Mk., saa sagde han: det er for lidt
 og skrev 3 Mk. 8ß. Han var Dommer og dog
 tænkte saaledes. Lovens Mening har tabt sin
 Kraft hos Publicum i denne Punct. Mangen
 dansk Mand som skulde betale 3 Rd., betalte giers-
 ne 3 Mk. og lod Dommerne beholde hvad Mening
 de vilde, naar de kun kunde slippe dermed. For
 den Lærde synes 3 Mk. at være til Skade, at døm-
 mes til at betale, for saavidt, at de kongelige
 Collegier forestille ham ikke til noget Embede, men

han faaer aldrig noget, i hvor lærd og nyttig og dydig han er. — Om han endog var den eneste, dueligste og beste Mand, som Staten og Kongen trængte til. Det nægtes derfor ikke, at jo mangen en Embedsmand er en dydig, vel fortient og brav Mand; men hans Lærdom, hans Dyd og hans forhvervede Duellighed har aldrig været Aarsagen til hans Stilling paa den statistiske Bane. — Conjunctioner og Connexioner har gjort det altsammen. Den Lærde uden Embede er om trent betragtet iblandt Folk, som en 3 Rk. Mand, ei meget mere — han er nedfadt, dog dømt til at betale 1 Rk. til Kongen, fordi han ikke har noget at leve af. — Lad Redacteuren da sættes paa Band og Brød! — Det er han just vandt til. — Dermed gjør man ham ingen Skade. — Men Lægerne sige: det kan ikke hielpe. Overalt saa er det Politimesteren og Generalfiscalen, der skal efter Lovene tiltale Skribenterne, — men ingen af disse gode Mænd finder, at han har skrevet imod nogen Constitution. De indsee lettelig, at det er alt Spøg, blandet med Alvor, til Lærdom og Advarsel for de statistiske Syndere. De see, at

at han skriver ikke, uden imod Boldsmandens og Bedragerens egen Constitution, som han har gjort sig selv. Hans Handlinger skal disse domme, naar de kiendes, som Skribenten søger at forekomme. Han er desuden meget for, at være i disse gode Mænds Selskab, da man kunde sige: 3 Faciunt Collegium. De skaffede ham da frit Quarteer, som han nu maae betale. Bad han om den bittere Drik og intet andet, saa nægtede de ham vel ei samme? — hvilket Staten nu ei vil forunde ham. — Kort sagt: Misgierningsmanden lider bedre, end den Dydige. — Der er ingen Belønning til for Dyd og Rettskaffenhed. — Mordbrænderen Benzonstjerne og Oprøreren, der sidde i Castellet, ere lykkeligere end Redacturen. Man er mere retfærdig, i at straffe, end i at belønne.

De Hoilærde, som finde sig misfornøiede med hans Foredrag, vil han give et got Raad. De kan foragte det, som det ei var værdig, at besvare, og forestille dem, som de aldrig havde læset det. Hvilken lærd Mand kjober en Leiligheds Piece? Skalde han bekymre sig om Dagens

Historie, Tidernes Tænkemaade, den herskende
 Smag og le bon Ton? Skulde han svække sine
 Dine, med at læse alle de Ting, som soede un-
 der Presserne? Nei han har sin Videnskab og
 dens idelige Udforskning. Det udkræver Arbeide
 og Tid nok. Man vil altsaa troe, at ingen af
 dem har kiøbt dette Skrift, opskaaet dette Heste,
 eller læset dets Indhold. Skulde Biesald eller
 Modsigelse udkomme, saa skal efter Skriftets
 Indhold Gien svar gives, da man har roset Hr.
 Doctor Horneman for sit frivillige offentlige
 Tilbud at vilde hielpe de fattige Studentere, som
 Lovene og tilholde ham, saa have nogle Studen-
 tere kommet til Redacturen, og fortalt, at længe
 efter denne Bekiendtgjørelse er en Student, som
 i Fior kom hertil fra Lolland, hvor han havde
 haft alt frit og 200 Rd. i Løn, der havde været
 huusvild, og om Aftenen Kl. 11. banket paa en
 Dør paa Regentsen, og sagt: luk op min Bro-
 der og lad mig sove hos dig! Gien svar: Jeg kan
 ikke. Een ligger hos mig i Sengen og een paa
 Gulvet. Saaledes ved flere Kammerdøre. Han
 maatte nu patroullere paa Gaden. Det beste for
 ham,

ham, at det var Sommer, og Lusten var mild. Da han havde gaaet i 8te Netter og Hungeren tiltog, tænkte han paa Hr. Doctors tilbudne Understøttelse, gik hen til ham, og fik 2 Mk. Hermed skulde han ei langt komme, det staaer til Hr. Doctoren, om han vil benægte eller bekræfte det. Men dette vil man udbede sig, at en nøiagtig Liste maatte blive tilsendt, for at indføres i næste Hefte af dette paa de Studentere, som ere fattige, og ere blevene forsørgede, og hvor meget de have faaet, og hvad Videnskab de dyrke, paa det at man kunde igiendrive Redacteuren, om han ikke skriver Sandhed.

Hans Høiærværdighed Hr. Doctor Hornes man fortjener Agtelse for sin Fasthed i sin Character, at vedblive i sit Vensskab for den unge Skribent, Hr. Maltbe Conrad Bruun. Det gik ham, som Hr. Werfel. Denne var dog ikke Student, men havde gjort sig den danske Litteratur bekiendt, og havde faaet en Forsmag paa de skønne Videnskaber. Iblant hans Skrifter har han udgivet en Copie-Bog af Breve, som

er meget god, og kan bruges ved mange givne Tilfælde i det menneskelige Liv. At skrive Breve, er i sig selv ei saa vanskeligt en Sag. Man kan læse skønne Breve i alle europæiske Sprog. At gjøre Valg iblant disse for sin Nation, udfordrer dog en Slags Flid, og man kan finde mange iblant disse Breve, der ere hans eget Arbeide, og udmærke Genie. Da en Hylere udgav Folkevennen, skrev han modsat Navnet, Folke-Fienden, hvori findes mange sunde Tanker. Enkelt Mening i samme kostede ham mere, end 1000 Rdlr. Hr. M. C. Brun udgav nu den aristocratiske Catechismus, hvori han bekiendte sin politiske allene saliggjørende Troe, som gav Anledning til mange andre Catechismi, saa vi have nok af slige Lærebøger, om vi kun kunde blive lærde.

3000 Exemplarer bleve affatte. Naar man skriver noget, som tildrager sig Opmærksomheden, saa bliver det snart affat, og vel betalt. Da tvertimod en Prædiken, som ikke er efter Moden, ei kan blive affat for 4 ß . Regjeringen var for
 Klog

Klog til at forbyde dette Skrift, confiscere det, eller lade det opofres til Ilden, som fordem i gamle Dage, ved Bøddelens Haand, fordi det gjorde ingen Sensation, og kunde ingen Rystelse forarsage i det politiske Nerve-System. Følgerne heraf havde været disse: at Boghandlerne i Bogkapperne havde svaret: at de havde ingen, at sælge, og nogle tusinde frivillige Commissionairs havde paataget sig, at sælge det for 1 Ducat underhaanden, og der havde vel været de Bogtrykkere, som paa deres egen Risiko havde oplagt det paa nye, for at tage Deel i denne lucrative Handel. Publicum var derved ledet til en betydelig Udgiwt og Skriftets Sætninger havde udbredt sig som en farlig Smitte; men da hans Høierverdighed, Hr. Biskop Valle ansaae det vor antagne Constitution for nærgaaende, og fandt det, at være sit Embeds Pligt, at indmælde det i det danske Cancellie, saa beordrede dette Collegium dets General-Fiscal, at indkalde ham for Retten. Studenten tabte Modet og exilirte til Hvæen. Redacteuken kan ikke ynde dette Skrift. Hans Grunde skal vi en anden Gang læse; men hvad

bevæ-

bevægede Hr. Brun, til at skrive det? Intet andet, end Misnoie. — Derfor slog han omkring sig med Critiquens Svøbe. Han indsaae med mange andre Studentere, at der er ingen Belønning til for dyrkede Kunnskaber, for Flid og udmærket Duelighed. Hvor let kan man ikke tilgive ham, om hans Indbildningskraft have ført ham paa Afveie, og han har stukket dem med Satirens Braad, som ikke har fortient det. Gid hver Embedsmand vilde handle efter Lovene, og opfylde sin Pligt mod de Studerende! og det var umueligt, at der skulde være en eneste Student til, der skulde lade en mørk Tanke falde paa Paspiret. Brun er elsket af mange Studentere, misliendt af andre, og foragtet af andre for de Træk i hans Skrift som ere uædle. Dette uagtet bliver Hr. Doctor Hornemann ved, at elske ham, og ytre ham en Venkabs Varme, som er hans Character værdig. Han falder ikke fra i Fristelsens Tid. Han forlader ham ei i hans Trængsels Dage. Han nedvinger ikke hans Mod i Modgangen. Hans Venkabs Kan ingen Regiering tvinge ham til, at opgive

give, ingen Christen, ingen ædel Mand
 fordre, at han skal glemme de Pligter,
 som han skylder ham. Tanken er skion,
 ædel, og gjør Hr. Doctors Hierte Vere. Vi
 kiende ikke, hvad Tieneste Hr. Bruun har gjort
 ham, hvorfor han yttver ham saa megen Hengivens-
 hed. — Det er os nok. Hr. Doctoren veed det,
 erkiender sine giensidige Pligter, og ere dem troe.
 Man kan være Ben med en Misdæder, som Re-
 gieringen overgiver til den voldsomme Haand.
 Endnu han føres til Retterstedet, kan mit Hierte
 sympatisere med ham. Har han kundet være
 min Ben sit hele Liv igiennem, og gjort sig til
 Herre over mit Hierte ved sit indtagende og elsk-
 værdige Forhold, og en opfarende Lidenskab kun-
 de have ophidset hans Blod, til at begaae en
 Forbrydelse, som han maae forsonne paa Skiends-
 selens Stæd. De, som tiene paa disse Stæder
 til Advarsel, ere ei altid de værste Menneffer,
 eller have de sorteste Sieler, eller de nedrigste Hier-
 ter. Den sidste, hvis Hoved blev afflaget uden
 Besterport, og opsat paa en Stage, var bekiendt,
 at have været sit hele Liv igiennem, en menne-
 skelief.

ſpekierlig, eiegod og from Mand, der aldrig havde trættes med nogen af ſine Eige, aldrig været trodſig eller ſtolt mod ſin Overmand, og altid været menneſpekierlig og kommet de Nødlidende til Hielp med hvad han kunde. — Men et Skridt er overilende. Han har ſeet, at ingen kan gjøre Lykke i Verden, uden med Penge. Han ſeiler paa et Skib, og veed, at Skipperen har 400 Rdlr. i ſit Skrin, kunde han ſaae dem? gjør han ſig den Slutning, at han, ſom Matros, der neppe havde det nødvendige, kunde ſætte ſig i hældig Næring. For at ſaae dem, maae Skibsfolkene ſlaaes ihjel og Skibet nedſynkes, for at ſkiule hans Misgierning. Hans Anſlag udøves. Folket bliver et Dffer for hans Kniv. Han raser, ſom den Ugudelige, indtil han har ſældet ſine Brødre. Skipperen er ſaldet. Styrmanden har ſaaet ſit Bane: Saar og 1 Matros er dræbt. Herre er han over Skibet, Godſet, men Pengeſkrinet var ham vigtigſt. For at ſkiule ſin Misgierning, huggede han Hul i Skibet, at det kunde ſynke. Skibet var ſvenſk, og var 3 Mile N. D. fra Chriſtiansøe. Styr-
man

manden var endnu ei død. Han gav ham 16 Stik med sin Kniv, for at gjøre Ende paa hans tilføiede Smerter. Nu tog han Skibs-Jollen med sine Segl og sit tiere Pengeskrin, satte sig i den, og seilede til Christiansøe. Skibet, som han forlod, vilde ikke synke. Strømmen og Vinden førte det samme Stæds hen, og fulgte ham ligesom i Kiel-Bandet. Endnu var han sikker; men da Skibet kommer til Land, er der endnu Liv i Styrmanden, som fortæller den hele Mis-handling. Styrmanden sov nu nu hen og Mis-dæderen blev fast i Bænker. Imedens han laae i disse, udøvede han idelig Menneſke Kierlighed mod skrøbelige Menneſker. Han havde forskaf-fet sig Kundskab i at kiende Sygdommens Aarsager, og Lægemidlerne for samme, og især forstod han, at læge Krest, hvori de meest erfarne Læger ere ukyndige. Den sande Krest kunde han ikke læge, vilde man modſige mig. Jeg indlader mig i ingen Underſøgelse; men adskillige forstændige Menneſker, som ere Embedsmænd, have forſikret mig, at han har cureret mange Menneſker paa Bornholm, som have reist over til ham,

og været elendige af Krest i Ansigtet, eller af gamle indædende Saar, som de i en Snees Aar havde gaaet med. Han anviste dem ingen Diæt, gav dem et Plaster, at legge paa, og sunde og friske bleve de alle. Det var næsten et Mirakel i vor Tids Alder. Han blev sendt herover, for at ofre sit Hoved til Advarsel for andre, efterdi han var en Borger. Sen her fra Staden, da hans Forældre havde boet i Pilestrædet. Imedens han sad i Slutteriet, helbrødte han mange, baade for ude vortes og indvortes Tilfælde, og da han gjerne vilde frelse sit Liv, indgav han et Forslag til Admiraltetet, at han vilde lære Flaaden, at gaae en Mil om Timen mod Vinden. Men dette agtede ikke hans Principis, og Regieringen fulgte Retfærdighedens Fordring efter Bibelens Være, Liv for Liv, Die for Die, og Tand for Tand. Dersom det imidlertid er vist, at Naturen havde aabnet den Kundskab for ham, som er skjult for Lægerne, saa havde det været, at ønske, at han havde levet, for at kunde gavne og hielpe lidende Menneffer. Udskillige indsigtsfulde Læger læse endnu hans skrevne Recepter med Agtelse og

Forundring, da de afvige fra Røgenes almindelige antagne Princip. Han havde opholdt sig i England fra sin Ungdom og der forhvervet sig disse Indsigter. Var det nu ikke mueligt, at frelste Mennesker fra deres Elendighed kunde ofre ham en Omheds Taare paa Ketterstedet, og adskillige, som havde deeltaget i hans Menneskeskierlighed, kunde elske ham indtil hans Livs Slutning, og ingen Regiering kan forbyde det. Den kan ikke gjøre sig til Herre over vor Samvittighed og over vor Villie, naar vi selv ei ville. Den kan end ikke selv blive elsket, naar den ikke vinder Hjertene.

Hr. Matthe Conrad Bruuns Handlinger var af en anden Besskaffenhed. Han var ingen Misdæder. Han havde Luns som Skribent fremsat sine religiøse-politiske Meninger. De Meninger, som en Skribent fremsætter, ere en Kilde af en lang erhverved Erfarenhed, eller misledet af hans Bildfarelse, da Politiquens Dække har været nedrullet og han ikke seer tydelig nok igiennem dets smaae Rister. Hr. Bruun

Edle S. 2 B. 4 S. 2 gjorde

giorde ilde, at han reiste sin Bei. Han burde have blevet tilstæde, for at holde Conference med Hr. Generalfiscalen og undersøge hinandens sælseds Grundfærninger i Religionen; thi Theologien er speculativisk, naar den Grundlærde udforsker den nøie, saa kommer han dog ei til at see klarere, end i et Speil, og Politiquen er skelms, det veed Hr. Generalfiscalen nok. Det er best, at lade hende være i Roe, og lade hende have sine egne Luner; thi jo mere man vil pirre hende, jo fortrædeligere bliver hun. Hr. Generalfiscalen har et meget vanskelig Embede. Han skal give Agt paa alles Bøger, læse alles Tanker, forstaae alles Meninger, og være lærdere, end alle lærde i alle Videnskabers Fag, for at tiltale dem efter sin Lov-Bog, om de have syndet mod den, sværmet for meget i deres Indbildningskraft, eller fremsat Sandheder, som vare for høie, til at kunde fattes af hans Hierne. En anden Sag er det, om en Embedsmand har handlet mod sit Embeds Pligt, eller en Borger har forurettet en anden, der kunde Generalfiscalen virke med Nytte, for at fritage den Fornærmede for en betydelig

stellig Proces. Han skulde derfor være Statens og ikke et Collegii Generalfiscal; thi endskiønt han er Kongens, saa anseer jeg ham dog, at være Cancelliets, ligesom Kammer-Advocaten er Rentekammerets. Og denne allene skal stride og fegte for Meninger, hvorover man længe disputerer paa Auditoria ved Høiskolerne, inden man vinder Overbeviisning og giver Ret. Det er meget og saare vanskeligt.

Hr. Bruun, som en Lærd, unddrager sig fra denne Conference, reiser over til Høem, paa Aranieborgs Grund. Kikker han ei Stierne, saa seer han dog over til Frue 3 dobbelte forgyldte Krone, og tænker paa sin Horneman og hans Huus.

Adskillige, som kiendte hans Forbindelse, Venskab og Bekiendtskab med Hr. Doctoren, tager heraf Anledning, til at dadle ham. Endeel Studentere, som havde seet Hr. Bruuns Fortrin i hans Huus, havde allerede talt frit herom. Det har derfor veiledet mig, at anvise, at Pros-

fessorerne skulde skifteviis indbyde de Studerendes i sin Videnskab, for ikke at nære nogen Jalousie, eller mislede til nogen Tanke, naar ingen nærmere Familie-Forbindelse var i Gierde.

En Drømmere iblant flere drømmer herom om Natten, og da ensfoldige Folk gierne bruge, at fortælle om Morgenens, hvad de drømte, saa satte denne Politikus sin Drøm op om Morgenens, og opskrev, hvad han havde drømt og overgav sin Drøm til Pressen.

Hr. Professor Horneman udgav da et Brev frit, som han kaldte Professor Hornemans offentlige Erklæring i Dagens Anliggende. 700 Exemplarer bleve udgivne, som inden 2 Timer vare borte. Enhver Student vilde vide, hvad vores Summus Theologus tænkte.

Et Brev til Hr. Professor Horneman udkom strax derpaa. De bleve saa hurtig opsnappede, at Redacteuuren intet trykt kunde faae; men

men fik et Exemplar affskrevet, tilsendt fra en Student.

Hr. Doctoren lover nu, at udgive en Tale, holden ved hans Forlæsningers Begyndelse i October 1793, nu udgivet med Hensyn til hans for saa Dage siden udkomne og her igien aftrykte, offentlige Erklæring i Dagens Anliggende med denne Forskrift: Vore Samtidige og vore Efterkommere ville undres over, at i Danmark i Aaret 1796 er opvakt Forsølgelse mod en Videnskabsmand, fordi han havde personlig Bekjendtskab til en ung Student af Talent og Kundskaber, hvis Forhold var aldeles uafhængigt af denne Mands Willie, og heller ikke overeensstemmende med hans Ønsker. For at bidrage min Deel, til at bevare hver Mands Fred, bliver Drømmens Forfatter af mig sagsøgt ved Lands Lov og Ret.

Kjøbenhavn den 11te Maj 1796.

Horneiman.

Men herved biedrager Hr. Doctoren til ingen Fred for nogen Mand, men til megen Ufred for sig selv, naar han rører op i denne forplumrede Sag. Nu udkommer en Undersøgelse om Hr. Professor Hornemans Fremgangsmaade i Tvisten angaaende den udfomne Drøm, er overensstemmende med hans Pligter, som dansk Embedsmand, som Lærer i Theologien, som fornuftig og fredelig Borger, og overhovedet mod sig selv. Nu bliver det værre. Nu vankter der Snudedrag, Næsestyvere, og $\frac{1}{2}$ Pd. got Kappes for 4 β . med mere, og Confect, som pleier, at faaes i Næboeder, og sielden frembydes i Egnene af vor Frue-Taarns Skygge. Nu var det Tid, at trække sig tilbage af Slaget, imedens man har heel Hud; thi begynde de først, at skyde med de grove Cattescher, saa maae ofte en brav Mand falde; men Hr. Doctoren vil endnu vove en Dyst, og gaaer procesviis frem mod Drømmeren. Han vil lære at kiende ham, og indstævner Bogtrykker Holm, fra hvis Presse Drømmen kom, at opgive dette sovende Mennecke. Hr. Holm er Hr. Doctoren for klog, til at sœie ham i hans skadelige Begier

Regiering. Det kunde være hans Colleger, eller en Præst, der kunde have drømt det, (thi læs de Folk kan og drømme om Natten noget forunderligt, naar de have spiset for meget eller deres Blod er tungt), og dette maatte smerte Hr. Doctoren mere, og er Drømmen en satirisk Iklædning? endnu værre. Han kunde nu i sin Uvisdhed troe, at det var en Student, som man ikke agtede meget i Publico, og Drømmens Braad var mindre saarende.

Bogtrykker Holm indfordres af Hr. Doctoren til Forligelses-Commissionen. Denne lader en anden møde for sig. Hr. Doctoren bliver hjemme, og skikker sin Tiener for sig, som er Undergraver ved vor Frue Kirke. Disse 2de Fremmede skal forliges om det 2de andre Fremmede trættes over. Et snorrigt Forlig! Et skiont Spilsfægterie! Allerede tilforn er i dette Skrift anpriset Regieringens Wiisdom og Godhed med denne Indretning i Staten, da de Trættefiære afholdes fra megen unyttig Trætte ved denne Forligelses Commission, og den, hvis Paastand er

ubillig, skal have sin Anbefaling til Rettens Forligelses Commissionen har og fra sin Begyndelse indtil Maji Slutning forligt 976 Sager, hævet 150, og henviist til Rettergang 235 Sager. Saa mange Sager er endnu et stort Antal, som alleneſte i mindre end 1 Aar skal føres for Retten.

Fra Forligelsens Commissionen tog sin Begyndelse i Aaret 1795 til dets Udgang bleve 500 Sager forligte, 40 hævede, 47 henviist til Rettergang.

3 Janu. 90	11	49
Febr. 103	18	32
Martii 91	34	32
April 107	34	29
Maji 85	35	46

Hr. Justitsraad Falbe er egentlig den lovkyndige og talende Person. Formanden for Borgerne, og 1 af de 32 Mænd ere vel ikke lovkundige, men som fornuſtige, gode Borgere, der ere bekiendte med Handel og Wandel, og med mange Pligter i det borgerlige Liv, ſkulde de
give

give de Trættende deres Forslag, isald de ei ved Hr. Justitsraadens Forslag lod sig overtale til deres eget Beste, og naar dette 3 dobbelte Forslag var givet, skulde de alle 3 give den Trættensicere sin Ubefalning til Retten. Hr. Doctoren mødte nu ikke selv, men sendte sin Undergraver. Lovlyndighed er ikke Doctorens Videnskab, og af en Undergraver forlanges ingen Videnskab, ingen menneskelig Kundskab. Han kunde da ikke gjøre andet, end frembringe Hr. Doctorens skriftlige Paastand. Hr. Holm kunde ikke læse eller høre den, da han ikke var der. Intet Forlig kunde indgaaes. Personerne vare fraværende. Den kongelige ædle Hensigt opnaaes ikke. Man foragter Kongens Befalning. Man vil trættes, Hr. Doctorens Paastand var denne: at Bogtrykkeren, isald han ei opgav Forfatteren, skulde bøde sine 3 Ml., inden 15 Dage betale 200 Rd. til St. Hans Hospital, gjøre en offentlig Afbigt og paa sin egen Bekostning indføre samme i de danske Adresse-Aviser, i de Berlingske Tidender og i Altonaer Mercur. Et Udtrøg af denne Fordring blev Hr. Doctoren an-

modet om; men han nægtede samme. Da han paa ingen anden Maade vilde indgaae Forlig, blev den henviist til den offentlige Rettergang. Aldrig vil nogen Ret bifalde saadan en Paaastand. Hr. Doctoren synes, at være opfordret hertil af en Dommer. Er det sandt? saa maae saadan en Dommer vige sit Sæde. Han har dog kun en Stemme, og han maae give efter for Pluraliteten. Enten han seirer eller taber, vil han dog altid tabe. Studenterne vil væbne sig mod ham, om de kiende hans Paaastands Ubillighed, og hvilket Skridt vover han da ikke? Allerede ere saa mange Pieces Fugitives udkomne i denne Sag. Hvilket Sammensurium af Religions Spot, Pasquiller, Sottiser og Persiflage udstømmer i denne Anledning, og hvor mange vil under denne Procedure udkomne imod dette, naar Presserne begynde at svede, og træffe nogle af disse Hr. Doctorens egen Person, hvor ubehageligt vil dette blive ham? Hvad har han nødig at bekymre sig om en Drømmere, som drømmer, som endnu ei er vaagen, som opvakt, maaskee indseer det urigtige i sine slumrende Forestillinger. Naar

Hr.

Hr. Doctoren forretter sit Embede troeligen, og veileder de unge Candidater, som danne sig til Religions Læ ere, til Sandhed og Dyd, ved at give dem et værdigt Begreb om det guddommelige Væsen, og lærer dem, at kiende dets Tilværelse, og dets Villie i Hensigt til sine fornuftige Skabninger, og overbeviser dem om Forsoningens Nødvendighed og Guldighed, som kunde give Døende Trøst ved deres Skilsmisse fra Verden, saa gjør han deres Indsigter klare, Dyden faaer Liv i deres egne Handlinger. De dannes selv til gode Christne, og blive i sin Tid nyttige Folke, Lærere, og Hr. Doctoren selv vedligeholder sin Samvirkigheds gode Bidnesbyrd, og staaer Klippefast mod alle Forsølgelser. De flyve om ham, som lette Avner, der ikke kunde skade ham. Vor værdige Biskop, denne brave Mand maae jo selv i sit Embedes flittige Førelse udholde megen Strid, og var han ikke den brave Mand, som han er, eller handlede imod sin Pligt eller mod sin Overbeviisning, saa vilde han sør nedlægge Kiolen, og paatage sig at være Correcteur i et Bogtrykkerie, skiont Indkomsterne ere kuns 8 R. for at rette

rette hvert Bogstav i et Ark, som ved en uviden-
 de eller skiødesløs Sætter kunde indsnige sig un-
 der Pressen. Vor lærde Theologiske Professor,
 Hr. Kramer i Kiel har jo nedlagt sit Embede,
 og er bleven Boghandler i Paris. Professorens,
 lærde Mænd, bekiendte af Indsigter, som en
 Barth, en Spengler, en Zeller og flere
 have jo nedlagt deres Embeder i vore Dage, og nog-
 le bleve Bertshuusmænd for Studenterne, som
 endog derved have vundet Næring, da de have
 været elskede af Studenterne ved Universiteterne.
 Ulige politiske Meninger kan den Lærde lettelig
 henfalde til, — endog i sin Videnskab kan han
 feile, fordi han er Menneske, og kan statuere
 absurda, men Hr. Doctoren har jo beviist i sin
 Tale, som han har udgivet, at han ikke afviger
 fra den orthodoxe Lære, at han ikke strider mod
 de herskende Stats Grundsaetninger, at han
 anbefaler sine Tilhørende Agtelse for Religio-
 nen og for Lovene, at han advarer dem ikke, at
 misbruge den yndede Presse: Frihed, skient han
 tilstaaer, at det ikke var ubegribeligt,
 om de Fattige, som fornærmes af de
 Rige,

Rige, forsøgte paa, at tage sig selv Ret, eller Hævnen. Han tage sig denne Tanke selv til Erindring iblandt sine Commilitones, om han kiender fattige Studerende, der i Stipendiernes Sold seer sig tilbagesat for de Rigers, og skal paa deres Videnskabs Bane mangle Livets Nødvendigheder, og gjøre Bold, som han anseer selv, maaskee, at være fortient Bold. Han følge altid den skønne Regel, som han har givet dem, som Lærere, der engang skulde tale til Folket, at bede den Mægtige, at elske og agte den Ringe, og den Ringe, at elske og agte den Mægtige, og alle, at vise Ærefrygt for Kongen, Ærbødighed mod Religionen og Kierlighed til Dyd og fornuftig Frihed, og da han selv i sin Fortale har yttret dette Ønske, saa følge han det selv i sin Varme og Styrke, naar han saaledes siger:

Mit inderligste Ønske er, at mine Medstuderende, baade nu og i deres tilkommende Embedsførelse, vilde stræbe at efterligne: først og for-

nemmelig, den Wisdom og vaersomme Forsigtig-
 hed, hvilken Christus selv stedse iagttog i sin Læres-
 maades successive Gang, stemt efter Tilhørernes
 Fattæevne og gradevise Frembringelse mod Oplys-
 ningens Maal, for ikke at tage noget mindre got
 bort, uden at sætte noget bedre isteden; dernæst
 og, den oplyste Iver, han viste for erkiendt guds-
 dommelig Sandheds Udbredelse; den alle Farer
 trodsende, ikke i Ord, men i indvortes Siels
 uforfærdede og urokkelige Udholdenhed, Rielighed
 og Standhaftighed, hvormed han uafbrudt kæm-
 pede mod Overtroe og tom Ceremonietieneste, mod
 Ondskab, Hyklarie, Forsølgelses Aand og blind
 Religions Iver, som har anrettet saa usigelig
 megen Ulyksalighed i Verden; endelig ogsaa, den
 inderlige Godmodighed, nedladende Slaansel,
 og brændende virksomme Mennekkelighed,
 hvormed han lindrede den Lidendes Nød, tilgav
 den af Uforsigtighed eller Overitelse feilende Bro-
 der, og søgte at udbrede sand Oplysning, indvor-
 tes Frihed i Sielen, og almindeligt Mennekkes-
 held, saavel ved sit ophøiede Dyds Mønster, som
 og ved sin blide, rene, simple, guddommelige Lære,

hvis

hvis Sandhed han, forfulgt af de ondskabsfuldeste Fiender, men straalende blandt Sandhedens lidende og døende Vidner, som Solen blant Himmels Stierner, dog omsider maatte besegle med den frivilligste og uskyldigste Død.

Ønsket og Raadførselen er saa skien, saa indlysende og læreligt, at Tilhørerne med Læreren selv maae kappes om, hvo der best føler Sandheden og kan give et lysende Exempel. I Hr. Doctorens Erklæring i Dagens Anliggende skriver han baade om Religionens Bud og ytrer sin Tillid til vor Religions guddommelige Stifteres altomfattende Godhed. Han tilstaaer selv, om han kunde nu i Hr. Bruuns tunge Forfatning glemme de Pligter, hvilke han paa Grund af det gjensidige Forhold imellem dem, skylder ham, saa maatte han fornægte baade Religionens Bud om virksom Menneſkekierlighed, og ædel Velvilligheds høie Værd.

Hr. Doctoren har saa længe holdt Forelæsninger for Studentere, at disse nu igien vil lønne ham med Giengieldelsens Ret, og følge Hr. Doctorens egen Erklæring sigende til ham: Vits mig din Troe af dine Gierninger?

Hr. Doctoren taler i sin Erklæring om Religionens Bud, agter virksom Menneſkekierlighed, og kiender ædel Belvilligheds høie Værd. Hvi tilſidesætter han da alt dette med sin Sagsøging? Hvi berøver han sig selv Freden; i det han vil ſkaffe hver Mand Fred, ſom han ikke formaaer ved Sagsøring, men ved indlyſende Sandhed, ſand Menneſke-Kierlighed, og driftig Belvillighed. Hvor uædel er ikke den hele Fordring til Forligelſe? Hvor modſtemmende Religionen, Menneſkekierligheden og den ædle Belvillighed? Bibelen er den Bog, ſom Hr. Doctoren har antaget til ſin Beiledeſe i tvivlraadige Tilfælde, og hvis Lærdomme han har antaget til en Regel for ſine Handlinger. Bibelens Lærdomme er det han ſkal giøre klare og tydelige for dem, ſom vilſe være andres Lys og Ledere, og Religions Stiſterens fromme

fromme og tilgivende Forhold er det Mynster han skal anvise dem, hvorefter de skal danne sig. Hr. Doctoren læse da selv Jesu Levnets Historie igiennem, og lægge Mærke til de Handlinger, som udmærke Tilgivelse mod sine Fornærmere, sand virksom Menneſke: Kierlighed imod alle. Han læse i ſin Bibel, og give Agt paa Pauli Erindring i ſit første Brev til de Corinthier i det 6te Cap. 7de Vers: Saa er allerede aldeles en Feil iblandt Eder, at I have Saget mod hverandre. Hvilide I ei heller Uret? hvi lade I Eder ei hellere berøve. At exegetisere over dette, forklare det foregaaende og efterfølgende af diſſe Ord eller udvikle Corinthernes jus Processuale og deres modum Proceedendi, hvorfra han vilde forraade de Chriſtne, vilde her være unødvendig, da Hr. Doctoren selv forklarer den hellige Skrift og har valgt den Studerte Pauli Breve til ſin kiæreste Underſøgelse ved ſine private Forelæſninger. Anſeer han Drømme: Værket for et virkelig Onde, ſom man anſeer for Narrenier og Stikkerier, ſaa kunde han høre hiin Viſes Raad i Salomons Ordſprog

det 20de Capitel 22de Vers: Sig ikke: Jeg vil betale Dnt; hie efter Herren og han skal frelse dig. Endnu mere — hvad har vores Religions Stiftere lært os i Matthæi 5te Capitel 39te V.: Men jeg siger Eder, at I skal ikke imodstaae det Onde; men dersom nogen giver dig et Slag paa din høire Kind, vænd ham det andet ogsaa til, og i det 40de V.: Og dersom nogen vil gaae i Rette med dig og tage din Kiortel, lad ham og beholde Kappen. Hvorledes forklarer Hr. Doctoren denne Mening? og nu til Slutning lad os give Agt paa Pauli Ord til de Romere, som Hr. Doctoren forklarer i Aar for Candidaterne, lad os læse det 12te Capitel fra det 9de Vers indtil Slutningen.

9. Kierligheden være uden Skramt: bliver de, som hade det Onde, som hænge fast ved det Gode.

10. Som ere hverandre inderligen bevaagne i broderlig Kierlighed; som komme hverandre tilforn med Erbødighed.

11. Som ere ikke lade, hvor Flittighed udkræbes; som brænde i Manden; som tiene Herren.

12. Som ere glade i Haabet; taalmodige i Trængselen; varagtige i Bønnen.

13. Som tage sig de Helliges Rødtørftighed an; som laane gierne Huus.

14. Velsigner dem, som Eder forfølge; velsigner, og forbander ikke.

15. I skulle glæde Eder med de Glade, og Græde med de Grædende.

16. Værer de, som have eet Sind imod hverandre; som ikke tragte efter de høie Ting, men holder Eder til de Nedrige.

17. Betaler ikke nogen Ont for Ont. Haver Omfarg for det Gode, for alle Menneskers Nafn.

18. Dersom det er mueligt, da haaber Fred med alle Mennesker, saa vidt det staaer til Eder.

19. Hevner Eder ikke selv, I Giffelige, men giver Bredden rum; thi der er skrevet: Hevnen hører mig til! jeg vil betale, siger Herren.

20. Dersom da din Fiende hungrer, giv ham Mad; dersom han tørster, giv ham Drikke: thi naar du det gior, samler du gloende Glæder paa hans Hoved.

21. Overvindes ikke af det Onde; men overvind det Onde med det Gode.

Saa meget desto mere kan Redacteuren af dette Skrift skrive i denne Sag, som Hr. Doctors Skole, og Universitets Ben, der ikke har med den anonyme Drømmer at bestille, men tilraader ham sit eget Beste, paa Grund af hans Stand og Embedes Besskaffenhed. Hans eget Exempel torde han her vel anføre i Hensigt til, dette Skrifts Feide. Han skal
der

der ikke igien, naar han bliver udskældet, og ved dette Forhold taber intet af sin Ære, og naar nogen skraaler eller skriver, at de vil brække Halsen paa ham, da tier han, og er ganske rolig, da han veed, at den, som truer, slaaer ikke, og gaaer endda lige friemodig frem paa Banen. Ei heller udfordrer han dem for Retten, da han erindrer sig Pauli Raad.

Skulde Hr. Doctoren ikke antage denne min velmeente Erindring, eller den under Sagens Førelse skulde komme for sildig fra den langsomme Presse, som med saa mange Ting er syffelsat, og samme skulde i sin Tid udsalde imod hans Forsventning, da skulde det gjøre mig meget ont.

Da jeg har viist, at Marsagen, hvorfor Professorerne ikke ere elskede af Studenterne, grunder sig deri, at de holde ingen Omgang med dem, saa seer man dog heraf, at Hr. Doctoren har holdt Omgang med enkelte iblant dem, som med Hr. Brun, hvis Omgang han selv anseer for Marsagen til sin Forsølgelse.

Hr. Brun, som hertil har været Anledning, har iblant de Studerende mange Belyndere. Hr. Horneman kan efter sin Erklæring aldrig forlade ham. Mange fattige Studenter ynde ham. De have samlet et Biedrag af 800 Rdlr. med Subscription, og Søndagen, efterat han exilerede, fortælles her, at 60 reiste over til Hveen, for at besøge ham, og overlevere ham denne Gave, og enten han opholder sig paa Hveen eller i Lund, saa har han idelig Besøgelse. Das behøve de ikke. De komme tilbage igien. Flere rige Studenter have i Sinde, at give ham Penge, at reise udenlands for i nogle Aar. Da jeg tilforn har skrevet saa meget om de fattige Studenter, saa maae jeg og tilstaae, at jeg kiender endeel rige, men dog meget færre. Een iblant disse havde 30000 Rdlr., og strax i sit 20de Aar tog sig en ung Kone, og gav baade Consistorium og Cancellie en god Dag. En Dito, med 30000 Rdlr. En med 80000 Rdlr., en med 120000 Rdlr. Foruden andre, som have reist bort fra Kiøbenhavn og paa faae Aar fortient nogle Tdr. Guld. Saaledes kiender jeg en Student, som

var 9' Mar borte, og samlede sig 7 Ebr. Guld. Han har store Jordegodsfer i Siælland, har leiet sig prægtige Bærelser her i Staden, og en Hauge til sin Fornøielse om Foraaret for 130 Rdlr., og fører en Equipage og Levemaade kostbarere, end Statsministerens. Saadanne, skjønt faae Studenterne, kan let give deres Broder hvad han behøver ved et fremmed Universitet. Han lever da meget bedre, end som tilforn; thi her forsultes de fleste Studenterne og foragtes.

Professorerne og Stats-Bestyrerne vogte sig imidlertid, at de danske Studenterne dele sig ei i Partier, som ved det rolige Göttingen. Der have de ellers saa bekiendte flittige Studenterne delet sig i de sorte Brødre, Harmonister, Constantister, Unitister, Amicister, og i flere Studenter-Secter, hvorom de have skrevet i Tydskland meget, og Regieringen i Engelland er bleven opmærksom herover; men Prorectoren Hr. Meiners har i en Tale, holdet i dette Foraar, forsvaret sine Studenterne kiæf, og viist, at denne forskjellige Inddeling bestod mere i Cocarderne paa

Hatten, som bleve anlagte af forskjellige Farver, end det bestod i nogen særskilt politisk eller religiøs Sect. Det er saa smukt, naar de Lærde fortolke deres Undergivnes Handlinger paa det lemsældigste. De formilde deres Tænkemaade og udrette mere herved, end ved Carcer, Relegation og Consilium abeundi. De vilde reise deres Bei, og straffe deres strenge Dommere, ved at forlade deres Høiskole, og naar de traf bort, som en Biesværm, vilde en anden Sværm af disse Slags Bier, der reise, for at suges Honning, ei saa let finde Skygge eller Hvile. Man læse i disse 2de sidste Aar den Urolighed, der har været ved de fleste Høiskoler i Europa, i Haag, i Upsal, i Gripswald, og ved de fleste Høiskoler i Tyskland. Senenserne især ere de strengeste. Handler nogen imod deres Ret, saa udcommanderer de 3 eller 4 Regimenter til Hest, og med deres lange Hiber nedslaaer al Magt, som møder dem, og ere, som Franskmændene i Italien, der idelige rykke seierrige frem, og giør en Professor dem imod, saa stener de strax hans Huus. Deres Mod er altid uovervindelig, og bestyrkes saa meget desto

desto mere, da de vide, at Universiteter ere
 Finants-Operationer udi smaae Fyrstendømmer.
 Lykkelig er vor Danmark, at det har været frie for
 disse voldsomme Oprin. Studenterne ere rolige
 Borgere, ere de academiske Lærere retfærdige i
 Penge-Forvaltninger, og er det dem ikke ligen-
 gyldigt, enten deres Commilitones døe af Hun-
 ger eller leve vel? saa vil Opstand aldrig reise sig.

Bores Rector Magnificus gjorde imidlertid
 vel, om han lod sit skionne Regiment, der
 have saa mange over complete, mynstre for Kon-
 gen. Han skulde selv føre dem an, og sætte en
 Professor til Compagnie-Chef for hver Afdeling.
 Da Studii-Gaarden var for liden, og Pladsen
 for Kongens Palais ei stor nok, saa maatte vel
 Mynstringen gaae for sig paa Fælleden. Tillige
 maatte Mand-Tallet nøie forfattes, og hvad Sold
 enhver haver at leve af, at den Misfornuelse,
 som hersker imellem Professorerne og Studenterne,
 kunde hæves, og de paa begge Sider kunde fatte
 den Tillid og Agtelse til hinanden, som de skulde
 hinanden; da der ere endog agtede og fortiente

Mænd, som ikke burde underkastes denne almindelige Mistillid.

Til Slutning skulle vi nu læse Drømmen og de Piecer, som ere skrevne imod Hr. Doctor Horneman og hans Forsvars Skrift, thi endskjønt dette Skrift, som egentlig henhører til Leiligheds Piecerne, læses af Printser, Statsministre, og af endeel Lærde, der gjøre sig vores Journaler bekiendte, saa læses det og af de ringere Borgere, og af Almue-Manden, der ikke engang veed, at de lærde Tidender, den eritiske og anticritiske Journal og flere Slags Journaler ere til, og have ikke Leilighed til at købe alle de mange smaae Piecer, som udstrømme fra Presserne, saa ville vi opsætte det, indtil Dommen i Hr. Professor Hornemans Sag er udkommet fra Hof- og Stads-Retten. Vi maae nu afbryde denne Materie, da vi og maatte vedrøre den Plan, som aabner nye Udsigter til Medborgernes Forsorg i den kongelige Forsørgnings Anstalt, som i disse Dage er udkommet.

Det har imidlertid sin Nytte, at der ere Journalister til. Den engelske Regiering har Oppositions Partiet i Overhuset og Underhuset, at takke for den Fremgang den har gjort, og den Veiledning, som det giver. Det taler Folkets og Statens Beste, og viser ethvert Forslag i Stats-Besthyrelsen fra alle Sider af. Vi have en Journalist fra Professorerne af. Eie vi en Journalist fra Studenterne, vilde det og have sin Nytte for sælleds Videnskabers Dyrkere. Vilde de 4 Studenter-Collegier forene sig til dette Arbeide, saa vilde dette meget gavne; men disse kunde neppe skrive saa friemodig, som de burde, da de ere Professorerne undergivne, som deres Ephori. Redacturen skriver her ei allene. Han haver ei Candidater allene med sig, men endog nogle Professorer give Stof til de Ideer, som fremsættes. Feiler de, saa vil de altid finde Tilgivelse hos mere Indsigtsfulde. Skriver de Sandhed, vil den altid finde Agtelse blant de Værde, og hver god Mand iblant disse vil bestræbe sig, at hæve den Usuldkommenhed, som i deres Besthyrelse haver indsnøget sig.

Til Dagens Historie, maatte disse smaae
 Pieter anføres, som er mere for Spøg anmærket,
 end i nogen anden Hensigt. Torsdagen den 16
 Juulii skulde Hr. Doctor Horneman Kl. 10
 om Formiddagen holde sin Forelæsning paa Au-
 ditorio. Jeg gik derind, for at høre samme.
 Men en siællandsk Bonde havde paataget sig Fors-
 retningen. Næsten en halv Time underholdt
 han omtrent 100 Studentere med den største Vel-
 talenhed (om jeg skulde bruge dette Udtrykke om
 en Foredrags Maade, som ingen Veltalenheds
 Regler fulgte.) Studenterne fandt megen Tids
 Fordriv ved hans Nærværelse. Da Hr. Doc-
 tor Horneman kom, tænkte han: cede Majori!
 tog Bonden smukt ved Armen, fulgte ham nu ud
 af Døren, og derpaa begyndte sine Forelæsning-
 ger.

Fortsettende Tanker om Hr. Professor Riss-
 brigt skal følge i næste Heste, da dette ei
 ved dette Binds Slutning, formodes at kun-
 de rummes. Da dette som er indført om disse
 agtede Mænd, har sin Hensyn til Studenternes
 Stil

Stilling og deres Vilkaars Forbedring ved Uni-
 versitetet, og jeg tildeels har vedrørt om Univer-
 sitetets Forbedring, om Examinations Maaden,
 og dens Misbrug, og om sammes muelige For-
 bedring, og beviist, at det er imod al Princip,
 og til Videnskabernes Tab, at de, som lære, og
 læse offentlig, skal sælde Dom over deres eget Ar-
 bejde, og undersøge, hvad Oplysnings Frem-
 gang samme har bevirket hos Tilhørerne, saa
 maae jeg tilstaae, at disse Tanker ere mine egne,
 udledede af min egen Erfarenhed, og ikke ere
 mig meddeelte af nogen Professor, der vel tog sig
 i Agt derfor, saa længe hans Plov gik ved Ex-
 amen, ei heller er den mig meddeelt af nogets
 Værd.

Efterat have afgivet Manuscriptet til Pressen,
 har jeg faaet Maanedsskriftet Dallas i Hænde og
 læst dette Spørgsmaal: Er den Maade, paa
 hvilken de theologiske Studerende
 dannes, den meest passende i Henseen-
 de til deres tilkommende Bestemmelse?
 og et Forslag til Forbedring ved Uni-

ver sit et, fremsatte af en mig ubekendt Lærd,
 som udmærker sig med Retsindighed og efterfors-
 kende Indsigt. Dette stemmer saa nøie over-
 eens med min egen Tænkemaade i Hensigt til det
 opgivne Væne, at jeg synes, ei allene at finde
 Medhold i min Sætning, men og Beviis for
 dens Rigtighed; hvorfor jeg formoder, at
 dets Redacteur giver mig sit Biesald, at anføre
 samme i dette Skrift ved dette Binds Slutning,
 saa meget desto mere, da adskillige Subscriben-
 tere, som ikke have Væne til, at holde Maanedes-
 skrifter, og ikke kan gjøre sig vor Litteratur be-
 kiendt, veiledes herved til noiere Kundskab, ja
 de Lærde selv veiledes, ved at læse det oftere, at
 Sagen her vedrøres, er hverken Staten eller de
 Studerende ligegyldigt; men meget vigtigt, og
 maae tages i nærmere Overveielse. Endog en
 theologisk Professor kan det veilede, til at gjøre
 sine Forelæstninger nyttige, naar han vil følge
 dens Anviisning.

Er den Maade, paa hvilken de theologiske Stu-
 derende dannes, den meest passende i Henseende til
 deres tilkommende Bestemmelse?

Neppes

Neppe vil nogen nægte, at Oplysning og
 moralsk Dannelse blandt Almuen ere de store
 Hensigter, hvorfor den studerende Theolog bør
 dannes; ei for at oplære den Menighed, hvori
 han betroes til Lærer, i deres daglige Haandtering
 og Næringsveie, hvorfor det ogsaa er urimeligt,
 naar man fordrer, at den, som dannes til Folke-
 Lærer eller moralsk Opdrager, tillige skal være
 deres Veileder i Landbrug og Agerdyrkning og
 deres oecomiske Huusholdning; man kunde da med
 samme Rimelighed fordre, at den, som ansættes
 til Folke-Lærer i Kjøbstæderne, skulle kunne være
 Handelsmanden gavnlig i sin Handel, Embeds-
 manden i sine Forretningers Bestyrelse, Haand-
 værksmanden i sin Kunst og Haandtering, eller
 man kunne fordre, at en theologisk Studerende
 skulle være fuldkommen Polyhistor. Ei sielden
 hører man, at en Theologisk Studerende bør
 have fuldkommen Indsigt i Naturhistorien, Chy-
 mien, Physiken &c. &c.; men naar man overdris-
 ver disse Fordringer, da taber man Maalet, hvor-
 for han bestemmes, af Sigte, det Maalet, som
 vist, naar det skal have en dvelig Mand, fordres

alle

alle hans Kræfter. Jeg nægter ei, at det kan være gavnligt og nyttigt, at have Indsigt i disse ædle Videnskaber, at det var at ønske, at Folkelærerne, udrustede med disse, kunde være det Drakel, fra hvilket Wiisdom i alle Haandteringer, og Veiledelse kunde hentes af den Menighed, hvis Lærer han betroedes at være, jeg nægter ei, at han bør kiende noget til Naturen, hvoraf han meget overbevisende kan lære Begrebet om et høieste Væsens Godhed, Almagt og Wiisdom, der blive de frugtbare Kilder, hvoraf han øser Lærdomme, der til altid have befordret velgiørende Sædelighed blandt Menneſket. Men mere end Begyndelses-Grundene burde man ei heller fordrø naar disse ere tilstæde, vil den tænksomme Mand altid opdage mere og mere i den Kreds hvori han lever, og ubillige ere altsaa hine Declamationer mod Folkelærerne, som ivre imod Udvidenhed, fordi de ei systematisk ere bekiendte med Ting, som ei egentlig hører med til deres Bestemmelse. Naar man altsaa er eenig deri, at Oplysning og Sædeligheds Befordring, er Siemes det, hvorfor Folkelæreren bestemmes, da ville vi
 fra

fra dette Synspunkt betragte, hvad der nødvendigst udfordres til en saadan Mands Dannelse.

En Bog er lagt til Grundvold, hvoraf Almuens Lærer skal øse Lærdommen for sin Underviisning, det er Bibelen, som er skrevet, deels paa ebraiserende Græsk, men deels paa ebraisk. At nogle af de nyere og mere tænkende, som man i andre Henseender skylder saa meget, har villet paastaae at Folkelæreren intet behøvede at forstaae af disse Sprog, synes urimeligt, saalænge denne Bog skal være Grundlaget for deres Underviisning. De have sagt, et Par Mænd, hvis egentlige Fag disse Sprogs Studium var, skulle levere Oversættelser deraf, og dermed skulle Folkelærerne være tilfreds, paa dem skulle de sidere og af dem skulle de øse som af Kilderne selv; den Tid, som altsaa anvendes af dem, paa at lære, at kiende disse Sprog, kunne de anvende paa Ting som vare almeennyttigere for deres Bestemmelse. Det klinger got, men lad os undersøge Sagen lidt næiere.

Naar et Par saadanne Lærde skulde være
 Draklerne, hvis Autoritet fuldkommen skulde gælde
 uden at have skadelig Indflydelse paa det Hele,
 hvad udfordres da af saadanne? De maatte være
 Mænd, hvis Smag var den sundeste og Lærdom
 den meest udbredte. Hvor ofte have vi nu Ex-
 empler paa, at den lærdeste Mand manglede Smag
 og rigtig Dømmekraft; traf en saadan Mand,
 eller, som let kunde skee, flere blandt dem, som
 skulde levere Oversættelser, der overalt af Folke-
 lærerne skulde følges, hvad fulgte da heraf? En
 hver seer let, at denne enkelte Mands Fordomme,
 af ligesaa smagløse Folkelærere bleve udbredte og
 almindelige, og — de som med sund Dømmekraft
 skulde modtage saadan Mands Værk som Grund-
 laget for sin Underviisning, ville forkaste det, og
 maaskee tiltroe Bogen selv de Urigtigheder, som
 den smagløse lærde Oversætter havde indbragt deri;
 thi hvorledes skulde han komme til Kundskab om
 det modsatte? Originaler var en lukt Skat for
 ham, og Undersøgelse umuelig. Videre, hvad
 kunde være mere pirrende for den tænkende Mand
 og Almueslærer, ved saa blindt at handle paa en

felt Mands Autoritet og være fordømt til at handle i Mørket, skjønt han af Naturen havde Evne til at see, hvis Statens Opdragelse ei havde bundet ham for Dinene.

Men man vil indvende, Folkelæreren kan dog aldrig blive grundig Skriftfortolker: andre ham saa ganske nødvendige Videnskaber udfordre alt for meget af hans Tid til at han skulde kunne skaffe sig nogen klækkelig Kundskab i de østerlandske Sprog, som ere ham dog nødvendige, hvis han skal blive en grundig Skriftfortolker, han nødes da alligevel til at handle efter Autoritet. Indvendingen synes at være af nogen Grundighed; men lad os see, om den ei har sine svage Sider! Saavidt bringes dog det nærværende Subject, som opoffrer sig med Ære og Flid, til at være Folkelærer, at han bliver kiendt med Midlerne og Grundene i de Sprog, som ere ham nødvendige til en sand Skriftfortolkning, opkomme nu Tvivl hos ham, om et eller andet, velan —! Han kan jo da gaae videre, behøver ei at læne sig til Autoritet, men han kan begynde en grundig

Undersøgelse i Henseende til sine Tvivls Oplysning,
 og hvor mangen grundig Skriftfortolker have vi
 havt blandt Folkelærerne, som saaledes haver ar-
 bejdet sig frem, uden derfor at have forsømt de
 ham paaliggende Pligter, som Folkelærer? Saa
 længe Bibelen altsaa skal være Grundlaget, hvorefter
 Folkelæreren skal rette sin Underviisning,
 synes det ogsaa urigtigt, at ville berøve ham al
 Leilighed og Ævne til selv at studere hans Grund-
 bog, og for saavidt den tilkommende Folkelærer
 anføres dertil, synes ogsaa hans Dannelse at være
 overeesstemmende med hans tilkommende Bestem-
 melse. Men nu opstaaer Spørgsmaalet: er han
 da fuldkommen dannet, naar han er kommet saa
 vidt? naar vi undtage et Dogmatik og Moral-
 system, er dette gierne Maalet som hidindtil er
 fastsat. Forudsat, at han kiender Bibelens Lær-
 domme, er det da nok, naar han foredrager dem
 for sin Menighed? Her ville vi see tilbage til det,
 vi angave som hans Bestemmelse.

Oplysning og Sædeligheds Bes-
 fordring.

En Bestemmelse af disse Ords Mening er nødvendig, før vi gaae videre. Ved Oplysning, naar der tales om Almuen, kunne vi ei mene en Masse af mange og rigtige Kundskaber (eller Værdom); thi Almuensmand behøver for sit Fag og sin Lykkeligbed ei saadanne. Vi ville altsaa kalde Almuesmanden opløst, naar han ingen Fordomme besidder, især i Religionen, som hindrer hans Tænkraft, eller giver den et urigtigt Sving, og følgerig forstyrre hans Lykkeligbed. Ved Oplysning forstaae vi altsaa her: Forjagelse af Fordomme, især i Religionen, som indskrænke eller forvende Almuesmandens Tænkraft.

Den anden Bestemmelse var Sædeligheds Befordring, og herved forstaae vi, at han maatte stræbe at hindre Lasternes Fremgang blandt sin Menighed, ei allene saadanne som de borgerlige Love straffe, men alle de, som bidrage mere eller mindre til at forstyrre de Fordelse, som Mennesket i Selskabet kan nyde. Nu komme vi til at undersøge, om den nærværende Dannelse er tilstrækkelig til dette store Maals Opnaaelse.

Menneffeflægten er kommet henved 2000de
 Aar længere frem i Tiden, siden Bogen er skre-
 ven. Den udvortes Forfatning er forandret, og
 Menneffets Ideer med den. Kan da alt hvad
 som indeholdes i denne Bog, jeg indskrænker mig
 endog til det nye Testamente, være fuldkommen
 Tænke- og Forholdsregel for nærværende Tidsal-
 der? Saavidt ere vi dog komne, at man her ei
 tør frygte for at sige et alvorligt: Nej! visse For-
 domme herskede og galdte, da Bogen blev skre-
 vet, som almindelig antagne Sandheder; og vare
 endogsaa Forfatterne af det nye Testaments Skrif-
 ter fuldkommen befriede fra disse, saa nødsagede
 Omstændighederne og Tidens Grad i Oplysning
 dem dog til at beholde samme i deres Skrifter,
 hvis de ei vilde frastøde alle og enhver. Nu blev
 det Bibelfortolkernes Pligt, ved sund Døm-
 mekraft at skielne det sande fra det nødvendige
 falske; men disse gif ei fielden med aldeles
 Mangel paa philosophisk Kundskab til at exegeti-
 sere over Bibelen. De Fordomme, som vare til-
 stæde, blive ved, og sørgedes i Dogmatikerne
 med et uhyre Tillæg, og jo længere man gif frem
 i Tiden

i Tiden, jo mere veeg man fra Sandhed, og Epidfindigheder toge den første Plads i Lærebøgerne i Steden for practiske og Menneſket forædlende Sandheder. Aarsagen var — Mangel paa sand Philoſophie. En Omvæltning i Tænkemaaden ſkede ved Reformationen, og nu ſkulle Bibelen ene og allene være Grundvolden for Lærdommen. Alt hvad der indeholdes, erklæredes for uroggelig Sandhed, og at finde dens Mening blev Theologernes vigtigſte Beſkæftigelse. Viſt nok et Skridt videre frem, men det var kun det halve, man bortjog Middelalderes Fordomme, men vedligeholdte Vrefrygten for den, ſom vare 1000de Aar ældre. Havde Philoſophien vandret Haand i Haand med Exegetiker, vi havde da ei endnu havt Lærebøger proppede med Lærdommen, ſom modſige Fornuftens Lære og forekomme enhver af Fordomme ufordærvet Forſtand urimelige. De nyere Theologer nødsagedes at gaae den Wei, de ældre havde begyndt at betræde. De kiendte hvad der var overeensſtemmende med Fornuften, ſøgte ved Fortolkning at udelukke af Bibelen Lærdomme, ſom nogenlunde kiender deres Maade at exege-

tisere paa, vi kunne nægte med Sandhed, at jo Fordommen, som virkelig indholdes i Bibelen, ved Kunstgreb i den beste Hensigt bleve bortfortolkede. Besættelserne, Læren om gode og onde Engle, Helvedsstraffene, Forsoningen ic. ere Beviser herfor. Modigere og vigtigere havde de handlet om de havde med Philosophiens Fakkell erklæret dette er Fordom, fra Oldtiden nødvendig Fordom, dette er Sandhed, practisk og velgjørende Sandhed! Den tilkommende Folkelærers Dannelse synes det altsaa at være høist nødvendigt, før han befattede sig med Bibelens Studium, at have ved Philosophien rensat sin Siel for Fordomme. Hele dig vilde han studere sin Bibel og skielne det sande fra det falske.

Dette synes altsaa at være en sand Mangel i nærværende Folkelæreres Dannelse, og for saavidt det forsømmes mere eller mindre, dannes de theologiske Studerende mere eller mindre passende i Henseende til deres tilkommende Bestemmelse.

Dannet ved Philosophien og den nødvendige
 exegetiske Kundskab, er Folkelæreren nu saavidt,
 at han kan indsee Bibelens Lærdomme og Kiende
 Sandhed; men nu skal han kunde anvende dem
 for en Menighed, hvad udfordres altsaa videre?
 Prædikestolen er Stedet, hvorfra han skal udsæde
 Oplysnings- og Moralitæts-Sæd blandt sine Til-
 hørere. Her bliver altsaa en nye Bane, for
 hvilken den theologiske Studerende maae danne
 sig. Hidtil dannede han sig for selv at opnaae
 nødvendig Oplysning, og som privat Mand uden
 Embede, havde han her kunnet standse, men nu
 skal han egentlig danne sig for at aagre med sit
 Pund. Tre Ting udfordres nu af ham, han
 maae kunne tale tydelig og grundig for
 Forstanden, og han maae tale rørende
 til Hjertet. Mangler han een af disse Egen-
 skaber, vil han ei kunne stifte den Nytte,
 som udfordres af ham i sit Kald. Hvor ere de
 Anstalter, i hvilke den unge Theolog dannes til
 disse ham saa høist nødvendige Egen-skaber. Noes-
 værdige ere disse af de theologiske Lærere, som
 ved private Selskaber synes at ville fremme disse

Egenskaber; men da dette er privat, og kun et mindre Antal af den store Hob, som bestemmes til Almueslærere, kunne tage Deel heri, saa indsees lettelig, at dette i Henseende til det Hele, ei kan være flækkelig; og saa vigtigt dette er, saa megen practisk Fremflydelse det nødvendig maatte have paa det Hele, saa usle ere de Tilberedelser, som Skulle forberede til den ædle Kunst, at tale tydelig, grundig og rørende. En Demis-Prædiken, som Candidaten enten kan selv skrive, eller om han ei kan dette, lade en anden skrive, er det Hele, som i denne Henseende udfordres. Fordum dannede Quinctilian sin Taler fra Buggen af, og man troer, at være skicket til offentlig Taler, Sædeligheds, Oplysnings Befordrer, naar man, som Candidat, ved eneste øvet Prøve har erholdet beste, næst beste, eller ringeste Caracter. Synderligt at handle i vore saa kaldte oplyste Tider saa yderst skodesløst i en Sag af den yderste Vigtighed. Som et Middel til nogenlunde at hæve denne Glendrian, og i det mindste at give den unge tilkommende Folkeslærer Begreb om, hvad det er at være Taler, og hvad der udfor

fordres, synes mig følgende at være af Bigtighed og Nytte. Ved Mynstre og Exempler dannes altid den store Mand i ethvert Fag. Sielden saae vi en Digter at opnaae nogen Grad af Fuldkommenhed, naar han ei først ved gode Digteres Læsning havde dannet sin Smag, og Kunstneren blev aldrig mindre værdig, fordi han studerede Oldtidens og de nyeres Mesterværker. Og Cicero havde aldrig blevet den udødelige Taler, om han ei Nat og Dag havde studeret Demostenes og Grækerne. Middelet til at afhjælpe dette Onde, synes mig altsaa at være dette, at Universitetets Lærere, offentlig, ved Forelæsninger, udviklede Mønsterne som vi besidde af geistlige Taler, en Saurin, en Zollkoffer, en Bastholm, en Münster; men for alting ei Johan Gabriel Maurerbrecher, der har skreven, holdt og ladet trykke eine Predigt nicht nach der Mode, som han gandske vist ei har udskreven af Resevits. Denne Hr. Pastor burde erindre hine Fasteprædikter, og skamme sig ved at lade trykke noget herester. Naar deres beste Taler udvikledes, naar man viste Anlægget, Planen, det Træffende, det

Overeensstemmende med den menneffelige Siel og dens Love: hvilken herlig Indflydelse ville ikke dette have! at ønske var det altsaa, at vore theologiiske Lærere, som ellers vise sig saa virksomme, ville værdige dette vigtige Fag deres Opmærksomhed; de vilde derved giøre sig fortiente af Esterflægten.

Men det Halve var kun nu udrettet. Candidaterne maatte have Leilighed til at handle efter de i Forelæsningerne givne Regler, de maatte under Lærernes Opsigt øve sig i at tale offentlig. Et nyt Antal af Prædikener, s. Ex. 20 af hver maatte fastsættes, før nogen Candidat søgte Embede i Cancelliet; hver af disse maatte af Lærerne recenseres, de gode offentlig ved Forelæsninger, for at opmuntre de haabefulde unge Talere, og de mindre gode privat for Candidaten. Paa Hovedkarakteren for samtlige geistlige Taler maatte der i Cancelliet paasees, saavelsom paa Karakteren for den theoretiske Prøve. Hvo seer ei hvad herlig Indflydelse dette vilde have paa det Hele; da vilde høres Taler der, hvor man nu kun hører usle Baasere.

Men det er ei fra Talestolen allene Folkelæreren skal være sin Menigheds Leder; Ungdoms

men og dens Underviisning og Opdragelse maae især ligge ham paa Hjertet. Man maae gyse, naar man i vort Fædreneland kiender noget til den almindelige Opdragelse i Almuens Huse. I Fordomme og forældet Slendrian blive Børnene baade i Henseende til det physiske og moralske opdragne. Hvad kunne Læreren ei her stifte for Held, naar han deels var bekiendt med Fordommene, deels med Midlerne at forjage dem ved, naar han var bekiendt med — Pædagogiken. Men om Kundskab i denne ædle og vore Tider saa at sige egne Videnskab, kan en theologisk Studerende være uvidende, om endog alle Academiets Udmærkelsesstegn ere vedfæstede paa ham. Men hvad bliver Følgerne? Træet kan ved en sagte Bevægelse bøies, saa længe det er ungt, men naar det er voksen, kan ei engang Stormen have Indflydelse paa dets haarde Stamme: saa gaaer det i Opdragelsen, Læreren kan tale, grundigt, indeligt, rørende, men man forlader Kirken med Uvillie mod ham, fordi han rystede forældede Fordomme, man kalder ham Kiætter, han taber sin Agt. Skal da Fordomme nogensinde forsvinde af

af Jorden, da lader os vogte Børnenes rene Hjerter fra at besaaes med et Ukrud, som sæster dybe Rødder. Lader Folkelærerne vandre til deres Menigheder, udrustede med Kundskab om Børnenes og Ungdommens vigtige Opdragelse. Giere de det ei, da ere de ei dannede, passende med deres tilkommende Bestemmelse.

Proven, som en saadan Lærer skal underkaste sig, vilde da vist have den beste Indflydelse for Fremtiden, om man fordrede Læsning i Camper, Salsmanns, Rousseaus ic. Opdragelses Skrifter.

Endnu er en vigtig Gienstand tilbage. Den arme og usle skal ved Folkelærernes milde Forsorg finde Arbejde, Ophold og Lye. Med Rette er denne een af Folkelæreren vigtige Pligter. Som offentlig Taler kan han virke paa sine Medborgeres Gemytter, som deres Huses fortroelige Ven formaaer han meget over deres Hjerter; han er altsaa den Mand, som især virker hældigen til Gavn for den Nødlidende. Som Manden der skal befordre Sædelighed, bliver dette ligesledes hans Pligt. Ved Mangel paa Beskæftigelse

gelse fristes den Arme til Laster; Beskæftigelse er Middelet som skal forjage dem. Bør da en saadan Mand ei kiende de beste Midler, som skaffe den Nødlidende, der endnu kan arbeide mere, al muelig Beskæftigelse, og derved Linsdring i sin Nød, saavelsom de Midler, hvorved den udlevede Olding endnu kan med svage Lemsmer gavne Staten? bør han ei at kiende Anstalten, hvor den Syge kan pleies, den Nøgne varmes, og den Ulykkelige overhovedet finde Linsdring i sine Kaar. Jammerlig er Synet af Rækker af omtrækkende Betlere, af Børn og Gamle; hine opvore i Uvidenhed og Laster, og disse, efterat have anvendt deres Ungdoms og Manddoms Kræfter, maae hensukke Resten af deres Dage ved den tunge Bettelstav. Dette Syn forsvinder, hvor en virksom Geistlig veed at søie Anstalter til at hine kunne opdrages, og disse i Lye anvende de endnu tilbageblevne Kræfter. Synes det nu passende med Folkelærerens tilkommende Bestemmelse, naar han, uden at være bekiendt med milde Anstalter, gaae hen for at være en Menigheds Trøster. Denne Punkt

er vigtig, men ved Folkelærerens Prøve kommer den aldrig i Betragtning. Vilde det da ei have en velgiørende Indfyndelse til at afhjælpe Nød, og skaffe Staten mangen virksom Borger af den Unge og Oldingen, hvis der ved Prøven fordres des Kundskab om de beste og sikkerste indrettede Arbeids- og Pleiehuse? Efter rigtig Plan ville han da kunne vandre frem i den Menighed, hvis Bører og Fader han skulde blive.

Forslag til Forbedring ved Universitetet.

At vores Universitet er langt, uendelig langt fra, at være hvad det, efter Idealet af et fuldkommen Universitet, burde være, er vel et Axiom, som ingen Dødelig vil paatage sig at omstyrte. Men neppe skal man kunde overbevise mig om, at nogen af alle de Ufuldkommenheder, det laborerer af, er større end denne: at de Professorer, som læse Collegier, tillige examinere. Saare let, troer jeg, det vil blive mig, at bevise min Paa-stand. For det første, er det urimeligt at een skal være sin egen Dommer, og det er jo enhver Professor, som skal undersøge, om den Studerende har ved Academiet lært hvad han burde,

naar

naar det er ham selv som docerer; og, for det andet, kan intet meere hindre den Studerende fra at stræbe efter at erhverve sig grundige Kundskaber, end dette: at han veed, han gaaer den sikreste Wei til god Caracteer, ved mechanisk at lære den examinerende Professors Ordspil, Declamationer og Fadaiser uden ad; og jo bedre han kan disse, jo vissere er han i sin Sag. Hvad Under da, at han gaaer den gienneste Wei? At læse nogle Hefter Forelæsninger, der indeholde Ordsvøb, en Professor har brugt paa sit Collegium, er sikkerlig langt lettere, end at forskaffe sig saadanne videnskabelige Kundskaber, der kunne udholde en upartisk Examinators Prøve. Er det, for Exempel, rimeligt, at enten en theologisk eller juridisk Candidat kan paa et Aar lære alt, hvad han behøver at vide for at underkaste sig den Videnskabs Examen, i Følge hvilken han er berettiget til at søge Embede i Staten? I dette Aar læses der maaskee knap og nap over fjerde Deelen af den Videnskab, i hvilken han underkaster sig Examen; ingen af Professorerne have Tid til at udgive deres Forelæsninger i Trykken

(Gud veed hvorfor!). Hvorfra lærer han da det Heele? af excerpereede Udtog af de foregaaende Forelæsninger, og af de vilkaarlige Tillæg og Forklaringer en Manufacteur har Evne, Tid og Eyst til at gjøre. Han gjør Umage for at indproppe det alt i sin Hukommelse og indstiller sig til Examen; holder hans Hukommelse da Stil, saa staaer han sig brav, han faaer et opmuntrende Bisald efter et andet fra den Examinator, der i hans Svar gienkiender sine Nudlings-Fostere, og nu er alting godt. Men a sffhelige ere de virkelige Følger heraf. Thi ikke nok med at han ei allene ikke har samlet solide Kundskaber; men han har ikke engang faaet Anviisning til, paa egen Haand at arbejde sig videre frem i sin Videnskab, og hvad endnu er værre, han har ved den slette Anviisning faaet Bede til Tingen; han laster den paa Hyliden, saasnart Examen er forbi, og enten vælger sig et gandske andet Studium, end netop det, hvori han eengang kommer til at virke, eller og tager sig slet iniet for af videnskabeligt Arbeide; han tænker sig Professorens Formularer og affkjer det Tvangs- Arbeide, der er Enhver

uvær,

uværdigt, som er skabt til Selvtænk-
 hed. Han forestiller sig at han havde ble-
 vet nedtrykt, om han havde vovet at fremkom-
 me med det ringeste, der afveeg fra Professorens
 Meening, og han bliver Epicuræer istedet for
 Videnskabs-Mand, han vennes til at bygge Alt
 paa Professorens Autoritet, og at ansee enhver
 andens Meening for urigtig og falsk. Han gaaer
 eensidig frem og bliver intolerant i høieste Grad.
 Oplastes der Tvivl som han ikke efter Professorens
 Autoritet kan opløse, skader han den bedste Sag,
 han har at forsvare. I det Uendelige strække sig
 de ufordeelagtige Følger, som flyde deraf, at
 de samme Professorer, som læse Collegier, exa-
 minere.

Jeg troer derfor det ville være høist ønske-
 ligt, om man, deelte Professorernes Indkom-
 ster lige, indtil Boeligerne selv, der ere meere
 end tilstrækkelige til tvende, og ansatte visse Pro-
 fessorer til at læse Collegier, og visse til at exami-
 nere. De, som da læste Collegier, bleve tvung-
 ne til at gjøre sig Umage for at gjøre dem saa gode
 og interessante som mueligt, de bleve tvungne til,

ikke blot at paabyrde *Auditores* deres egne individuelle Meeninger, men endog fremsatte andres, de bleve tvungne til at prøve med Redelighed, hvilke der vare de rimeligste, og kun med Beskedenhed at fremsøre deres eget *Credo*. Enhver Professor legens vilde gjøre sig den mueligste Glid for sine Collegier, thi ingen gif hos ham af Frygt for Examen, men kun for den Nytte, de kunde høste af dem; da vilde sikkert flere Forelæsninger see Dagens Lys end nu skeer, og de Studerende vilde indsee, at det var dem selv langt tienligere, at studere videnskabelig, end paa et halvt eller heelt Aar at jasse sig særdig; de vilde saae Smag paa deres Videnskab; de vilde i Tiden med Hæld kunne arbeide sig frem, og blive dueelige Embedsmænd.

Og ikke kan der være mindste Tvivl om at *Examina* vilde blive ganske anderledes end de nu ere; neppe skulde man da høre saa mange Flaasheder og Gadaiser, som nu; neppe skulde man, for Exempels Skyld, ved den theologiske Examen høre en Professor næsten blot examinere i Historie og Geographie, i ebraiske Grammatik. Subtilite-

ter, ja stundum i grammatica latina, istæden for i Theologien; ligesaaalidet skulde man høre en Professor vove, med Haan at begegne en Candidat, fordi han ikke hylkede hans Hypothes, eller paa den ubeskedenste Maade at forcere en Candidat ved et bydende porro, indtil han havde faaet enhver Division, Subdivision &c. i den fineste Grad; ligesaaalidet troer jeg en examinerende Professor ville opholde sig ved eet eneste Sted, og fare fort der i det Uendelige, jeg troer derimod at han vilde prøve Candidaten nøie paa flere Steder, og Candidaten turde da vente med større Accuratesse at blive bedømt.

Disse vare mine uforgribelige Tanker om det, at de Collegier læsende Professorer examinere; jeg underkaster dem Kyndigeres Bedømmelse, og ønsker meget, at Nogen med større Grundighed og meere Lyst og Styrke, end mine Evner tillade, vilde afhande denne Materie, da jeg troer Sagen har Almeen Interesse. Med Fornøielse skal jeg taale Giendrivelse, naar den ikkun skeer efter den reene Sandheds og Upartistheds Tilskyndelse; enhver Giendrivelse som reiser sig af

anden Aarsag, vil gjøre sin Autor lige saa megen Skam, som det vilde være Skam for mig, at besvare den: Kuns for Sandheden, og med Sandhedens Vaaben, vilde vi stride.

Endnu troer jeg at een Forandring vilde være saare gavnlig ved vort Univerſitet, det var nemlig denne: at man affkaffede de ſkrivtlige Examen, og i deres Sted brugte flere Dage til den mundtlige Examen. Det er og bliver til alle Tider en Unruelighed at controllere ſaaledes ved den ſkrivtlige Examen, at ingen ved fremmed Hielp kan ſlippe fra et og andet, der ellers vilde blotte hans ſvage Side; ſaa meget ſtørre er Umueligheden i at forebygge ſligt, naar man paa eet Sted og paa een Tid, lader tyve eller tredive Perſoner, ligesom deres Antal er ſtort eller lidt til, forſamle ſig, for at udarbeide den ſkrivtlige Examen. Og hvad Værd har i og for ſig ſelv denne ſkrivtlige Examen, naar man har Exempler paa, at ikke blot ſaadanne, ſom for den have havt Characteren haud illaudabilem, men endog Laudabilem, ere rejicerede? Hvad

har

har man Lov til at slutte heraf? Er det for me-
 get at slutte, at enten have saadanne ikke gjort
 deres skriftlige Prøver selv, eller og er det yderst
 ubilligt handlet af Vedkommende, at rejcere den
 Candidat, der ved sin skriftlige Examen har for-
 rient bedste eller næstbedste Character. Jeg troer
 derfor, at det vilde være saare gavnligt om de
 skriftlige Examinere bleve ophævede, og i deres
 Sted skulde Candidaten examineres 3 Timer hver
 Dag i 4 Dage. (Jeg indskrænker mig til den
 theologiske Embeds-Examen, fordi jeg kiender den
 nøiest, uagtet jeg ikke tvivler om, at det jo vilde
 være lige saa nyttigt i de andre Videnskaber.)
 Saaledes skulde en Candidat den første Dag ex-
 amineres af hver Professor 1 Time i det gamle
 og nye Testaments Exegetik, den anden Dag li-
 geledes 1 Time af hver Examinator i Theologia
 moralis & ascetica & historia ejus, den tredje
 Dag ligesaa 1 Time af hver Examinator i The-
 ologia dogmatica & historia Theologiæ dogma-
 ticæ, og endelig den 4 Dag atter 1 Time af hver
 Examinator i Theologia naturalis og i den hele
 viide historia ecclesiastica og historia dogmarum.

Og da troer jeg, at en Candidat kunde prøves, det han nu ikke kan, ved at examineres et eneste Sted i det gamle eller nye Testamente, og ved for det meste kuns at faae en Hovedqvæstion i Dogmatiken eller Moralen.

Vil man indvende herimod: Candidaten kunde ikke holde ud at examineres 3 Timer i Træk, saa svarer jeg, at ligesaavel man kan gaae 4 Timer paa Collegia i Træk, ligesaavel kan man holde ud at examineres i 3 Timer, og var der een eller anden iblandt som ikke kunde, saa kunde han jo recreere sig, og hvorfor kunde han saa ikke holde det ud? Jeg troer man saare snart vilde spore Virkninger deraf, som man ikke forestiller sig. Og saalænge disse Indretninger ikke skee, vil vort Universitet aldrig stifte den Nytte, eller udbrede den Cultur, som det burde. Uden den første Forandring vilde de academiske Forelæsninger blive hvad de nu ere, og mon de alle ere hvad de burde være? og uden den sidste Forandring vil Uslingen ligesaavel kunde tilsnige sig god Character, som den Færmeste, og den Færmeste derimod

mod ofte af mere end een Grund blive miskiendt eller misdømt. Og ikke troer jeg at deres Indvending vil komme i Betragtning heri, som paa-
 staae at det var Synd for de Staflers Skyld, der nu allerede havde begyndt at studere, om man vilde gjøre Examina vanffeliger end de allerede ere. Var det Synd, at man vilde de Studerende skulde være det, de burde være, og Statten faae duelige Embedsmænd? Kunde ikke de, som Naturen tillod det, studere videnskabelig, var det ikke deres eget Gavn? og kunde ei de, som ikke havde Anlæg til at studere, ikke da vælge sig en anden Wei, og mon de ikke selv skulde blive langt lykkeligere? Er det ikke skrækkelig at tænke paa, at unge Mænd, som uvelig have taget Embedsexamina, og ere blevne befordrede, vise offentlig, at de ere Fuskere, elendige Fuskere i deres Videnskab, hvad Culturs Udbredelse skal Staten vente sig af saadanne?

Jeg gientager her min Anmodning til de af mine academiske Medborgere, der have Evne og Eyst til udsørligere og grundigere at afhandle

diffe Materier; maaskee skulde det opvække Opsmærksomhed paa vedkommende Steder, og de kommende Slægter skulde høste de rigeste Frugter af saa gavnlige Forandringer.

Jeg har heri fremsat denne offentlige Mening om Universitetets Forbedring og Examinations-Maadens nødvendige Forandring. Jeg har ligeledes fremsat min egen Mening offentlig, til næiere Bedømmelse, og altid haft til Diemeed ved mit offentlige Foredrag, at følge den Opmuntring, som vores Patron, Hans Durchlaugthed Hertugen af Augustenborg gav os i den Tale han holdt for os paa det øverste Auditorio.

„Men ere De overtydede, at det er Deres Kald, at være den offentlige Menings Ledere og Opdragere? O! da ville De aldrig fornede Dem til at være dens Hoffsinder, som med Fornægtelse af Sandhed og Deres egen Menneskeværdighed smigre for den. De ville aldrig ved ussel Frygt lade Dem bevæge til at istemme den, naar den farer vild, og er

uret:

uretfærdig. De ville ikke nedrigen tale no-
 gen af dem erkiendt Fordoms Sag, for ikke at
 tabe hos Mængden. De ville ikke strøe Virak
 for nogen af dem ringeagtet Mand, fordi han er
 Mængdens Yndling. De ville ikke ogsaa kaste
 en Steen efter den overvundne og ussadelige
 Daare, for at forsones med Mængden, eller tigge
 dens Klap. De ville ikke fornægte en Ben, en
 Belgiorer, fordi han misliendes eller hades af
 Mængden. Slige Skiændigheder ere fremmede
 for den sieleopløstende Videnskabs Bekiender; de
 vilde røve ham de bedre Menneffers Agt og
 Tillid, og hans Indsyndelse paa disse var tabt
 for bestandig. Men selv i den tilladte Bestræ-
 helse efter Folkestemmens Bisald ville de vide
 at holde Maade. Langt fra Dem være
 hiin ængstelige Beregning, Deres
 Forhold og Udfærd kan have paa De-
 res Medborgeres Mening. Unseer blot
 diffes Bisald, som den tilfældige Belønning for
 Deres redelige Medvirkning til det Gode; men
 aldrig være det det sidste Maal, De have for Sie.
 De, Sandhedens indviede Discipler, forstaae at
 vurdere

vurdere Folkegunstens Værdie. Denne maae de ikke søge for at hylde en barnagtig Forsængelighed, eller ved dens Hielp at opnaae ærgierrige Hensigter. Aldrig maae De overmodige overlade sig til dens Nydelse, men betiene sig af den, som Middel til høiere Maal. Og er dem Folkes meningen imod, da oppebier med mandig Kolighed bedre Dage, og stræber ikke ved Nedrigheder at giøre Ubefindigheder gode."

„De skulle ved Folkets Opdragelse bringe den offentlige Mening til Modenheden. Som Skribenter skulle de lede denne Mening, ikke forkynde den. De, der opkaste sig til den offentlige Menings Ordførere, ere stedse mistænkelige. De skulle som Ungdommens Lærere hos Deres Lærlinge udvikle, grunde, befæste Følelsen for det høie, det Moralske, for Sandhed og Dyd. Men overhovedet skulle de udbrede saadan Oplysning, der bebuder sig ved Retfærd og Velvillie, ved Sindighed og Sædelighed. Har end enhver anden Op-

lysningsen relativ, ofte tvetydig Bærdie, da er Bærdien af denne afgjort og stedsevarende. Kun ved den kan Folket blive værdigt til, at Sandhed og Frihed skulle boe hos det; kun af dens Hænder kan det erholde Sandhed og Frihed."

„Akademiske Medborgere! jeg veed, inden jeg forlader dette Sted, intet bedre at ønske Dem, at ønske Fædrelandet, end at Sindigheds Mand maae hvile over Dem og over Folket. Under dens Beskærmelse blomstre Orden og Fred! Under dens Beskærmelse udøve De Deres oplyste Kald! Under dens Beskærmelse opnaaer den offentlige Mening sin Modenhed, og Danmarks nærværende Slægt skal, end hos sildige Efterkommere, være i taknemligt Minde."

Enhver især af Læserne og Patronen selv give nøie Agt paa Skriftets Indhold, om jeg ikke nøie har fulgt de gyldne Regler, som han har fremsat for en Skribent. Han taler i det øvrige meget om den offentlige Mening. Han forestiller den, som et af de Redskaber, der gives

de Studerende i Hænde, for at fremme Fornuft og Moralitets-Rigets Komme, Menneffeslæg- tens Opdragelse og Forædling. Den kaldes selv- stændig, og Agtelse-Vyndende. Den skal opnaae i Oplysningens Tids-Alder en Modenhed, som skaffer den Lydighed og Underkastelse. Den vil i sin Modenhed være streng, men retfærdig, ube- vægelig, og ubestikkelig; den vil vedbørligen vur- dere Menneffer og Ting, og anvise dem det be- hørige Sted. Hos et Folk, som beherskes af en modnet offentlig Mening, blive de tilbedede Her- skere forladte af deres Tjeneres og Benners feige Skare, og hverken Talent eller fordums Fortieneste vil kunne beskytte dem fra Had og Straf. Dens Udsagn, der indgives af Fornuft og Sandhed, maae finde Ly- dighed, maae ogsaa tiene de vældige til Regel. Det bliver den Stierne de maae følge, for at und- gaae opslugende Afgrunde. Denne offentlige Mening er Dagens Afgud, men hans Durchlau- tighed viser os tillige, at den saa got, som nogen anden Afgud, er omgivet af Emigrere og Hofmænd, der uden Be-
tænke

tænkning ere i Stand til at opofre Grundfætning og Pligt, glemme deres Sieler, Adel og Menneſkeleværdighed, for at forhverve ſig dens Gunſt, eller holde ſig i Beſiddelse deraf. Nei aldrig ſkal den offentlige Mening afſede mig fra min egen Overbeviisning, og altid ſkal jeg lede den offentlige Mening ſaaledes, ſom Kongens Sviſgerſen, vor Høiſkoles Patron har opmuntret mig til.

100. Hr. Nicolay Elert, vores Univerſitets Bibliothecarius, og overordentlig Professor. Han forklarer H e u m a n s Anviisning til Bitterar-Historien. Han fortjener Agtelſe, fordi han af de Penge, for hvilke Cataloget over Geheimeraad Thottes Bibliothek, ſom blev forſattet, blev ſolgt, ſamlede en Capital, og dets Renter anveder til en fattig aldrende Student. Hvor ſtor Capitalen er, og hvor megen Rente den afgiver, veed jeg ikke beſtemt; men ved en anden Leilighed ſkal anføre det. Denne overordentlige Professor, ſom ikke ſkal have Haab om at blive Ordinarius,

og faae en academisk Lærers Løn, har gjort mere got, og viist mere Omsorg for en Student ved et patriotisk Forslag, end det hele Consistorium, og det hele theologiske Facultet har udviist med deres 5 Rd. Guld.

101. Hr. Christian Gottlieb Kratzenstein, Lærer ved Høiskolen i Naturvidenskabene og i Lægekunsten og dens Senior, døde den 8de Julii 1795 i sit Alders 72 Aar. Han var fød i Wernigerode, opholdt sig nogle Aar i Halle, hvorfra han blev kaldet til Academiet i Petersborg. 1753 kom han til Kiøbenhavn, som Lærer i Experimental-Physiken, og Professor Medicinæ Designatus. Han har legeret en Capital af 12000 Rd., hvoraf Renten, efter hans Enkes Død skal anvendes til en fysisk Lærers Løn og til det physiske Studiums Fremme ved vor Høiskole. Hans Professor-Bolig brændte i denne Ildbrand. Da han flyttede ud til Friderichsberg, vilde han endnu gjøre et Experiment i Physiken. Han befalede, at sit Lig skulde lægges i Haugen uden for Lysthuset i Solen. Dette skete. Naboerne

boerne erfarede snart hans Dødelighed, og paa-
 skyndede hans Naarørende, at faae det giemt hos
 Naturens Moder.

102. Hr. Peder Hansen, Doctor, Profes-
 sessor Theologiæ, og Sognepræst til Helliggeistes
 Kirke, fortjener Ugtelse for det Læses-Bibliothek,
 som han har oprettet i Helliggeistes Skole for
 Hovedstadens Borgere og for dem især, som have
 nydt Underviisning i samme. Ingen af Præs-
 terne i Hovedstadens Sogne have endnu haft
 dette ædle Formaal, uden denne Mand. Det er
 et selgeværdigt Exempel for hver Folkelærer i Riis-
 stæderne og i Landsbyerne. Det er ikke nok, at man
 lærer, ved at gaae i Skole, at man lærer, ved at
 gaae i Kirke. Legemet behøver Føde hver Dag.
 Siæle, Føden er lige saa uundværlig — videnskas-
 belig Cultur behøver Skoemageren ved sin Læst,
 ei saa meget, som Folkelærere paa sin Prækestol;
 men han behøver dog Lands Opførelse, Sinds
 Munterhed, Menneſke-Kundskab, og nogen
 politisk og statistisk Kundskab for at kiende, hvad
 Pligt han skylder Staten, nogen Kundskab om

Verden, nogen historisk Kundskab om vore Naboers Fred eller Krig, og især bør han veiledes ved Kundskab om Børne-Opdragelsen, og han med Konen om denne, om Deconomien, og om Forholds Regler i Sygdommen med videre, og desuden enhver Professionist bør nyde Kundskab om sin Kunst og dens Forædling. Saa almindelig got kan et udsat Bibliothek i sin Begyndelse ikke blive. Ikke desto mindre er det ikke at tvivle om, at Hr. Doctoren jo har gjort et skionsomt Valg. Mindes mig Ret, har jeg i et Maanedsskrift læst dennes Skoles Dannelselse og sit Bibliotheks Indretning. Da jeg ingen Haandbog haver ved Haanden, saa skal jeg en anden Gang give mine Læsere Underretning om det Heele, saa meget desto mere, da de fleste iblant dem holde ingen Maanedsskrift. Den ringe Borger kan da af dette Skrift lære, at kiende, hvilke Bøger der er, og naar han gaaer fra Aftensangen af Helliggeistes Kirke, saa kan han anbringe Tiden fra 4 til 6 Timer i et Bærelse, for at læse. Dette Bærelse var overladt til Læreren ved Nicolai Kirkes Skole efter Branden, som dertil flyttede, og nu

igien er derfra udflyttet. Men det er ikke nok,
 at de maae læse i Bærelset; da der maaskee ingen
 vilde komme. Borgeren af den ringere Classe vil
 heller lade Præsten læse, end læse selv. Han har
 anden Tid og andre Steder, at anvende Søn-
 dags Eftermiddag, end at sætte sig hen i en Skole,
 at læse. Drengene, som ere komne ud af Skolen,
 takke Gud, at de slap Aaget. Liene de som
 Dreng eller Svenne, saa have de ikke Tid, til
 at læse, men skal arbejde, forrette Vrender,
 saa skal de spadsero uden Porten, til Dyrehau-
 gen, til Friderichsberg, ud paa Orlogsskibene
 og danse, eller løbe paa Skoiter, alt efter Aar-
 tiden. Det maatte derfor være nødvendig tilladt,
 at enhver skikkelig Borger tager Bogen hjem med
 sig, imod at han deponerer Pant, som i Leies
 Bibliotheker. De fleste Bøger, som læses i Pu-
 blico, ere Romaner og Comoedier af det smukke
 Køn, og af Borgerne læses helst satiriske Skrif-
 ter, som kan give stor Hans en lille Snert. Et
 Leies Bibliothek, vel forsynet med slige litteraire
 Producter, kan give 600 Rd. Fordeel om Aaret.
 Videnskabelige Skrifter ere for tørre og haarde

for de fleste Borgere, at fordsie, og over deres systematiske Orden falde de i Søvn. De skionne Videnskabers Skrifter synes de bedre om; men uvandte til dem, kan de ikke ret faae Smag paa dem. Der skal altsaa megen Held til paa hvert enkelt Sted, at giøre saadan et Valg imellem Bøgerne, at Læserne kunde fatte Læse-Lyst. Imidlertid er det saare gavnligt, at udsætte Læse-Bibliotheker. I hvor lidet de end bruges, saa virke de dog uformærkt paa de følgende Generationer. Læserne veed Redacteurens Tanker om disse Bibliothekers Nytte af de foregaaende Hefter, og hvor megen Umage han for sin Deel har giort sig; men det hele kongelige danske og norske Land: Oplysnings Selskab sover endnu. Naar det vaagner, vil det arbeide med mere Styrke til Held for Fædrelandet. Hr. Doctoren, som ene har udrettet mere, end dette hele Selskab, fortjener Selskabets og Publici Agtelse.

103. Bogtrykker. Svend Jørgensen bevidner hans Collega August Hintz sin offentlige Taknemmelighed, fordi han efter Ildebranden

Den laante ham lidet i sin Trang. Caserne vilde selv behage, at igiennemlæse det originale Document, som er mig tilsendt desangaaende, som i sit Fordrag og i sin Smag er gandske naiv, hvoraf man kan see den Forlegenhed han var i, naar man mangler Penge, som skal betales, og især naar man mangler Livets Fornødenheder, og tillige den Belvillighed, til at ville hielpe. Han bier ikke, indtil han anmodes, — han afviser ei Hielpen, som de giøre, der ruge over Statens Mammon. Men han forekommer sin Ven, med at see, at hans Nie er mørk, og hans Sind er nedslaget, ved at spørge ham, hvad han fattes? og da det ikke var andet, end de lumpne Penge — smaae Ting for en Rigs-Greve! — og han selv fattes disse, saa tilbyder han sit Uhr, og sine Sølv-Skoespænder, — dette ædle Metal laane Jøderne strax paa, og det ere Courantes Vare paa Kongens Assistentens-Huus. Man laster undertiden de, som sætte deres Søndags Kiøl, og deres Metal-Eiendom paa Assistentens-Huset, skönt man dog først skulde vide, hvad den laanende Person har, at leve af, hvor meget han behøver at leve

for, hvad han haver at betale, og i hvad Stilling enten hans Forældre eller Staten have sat ham i, til at kunde fortjene sit Brød? Her derimod paadrager denne Jørgensen sig ingen Last. Man seer at hans Handling er ledet af Vennskab eller Uedelmodighed. Har han kuns lidet? Det maae strax paa Assistentens-Huset for at giøre sin Ven Tieneste? hvor mange rige Familier kiende vi ikke, som Bord-Venner, saa længe de kan bevertes igien, men siden vender dem Diet og Ryggen, naar de selv ved deres Sværmerier maaskee have bragt deres Huusholdning i Uorden og derved indledet dem i Armoden? hvor mange Sødskende gives der ikke, som have vedligeholdt den Udgang til hinanden, som Naturen gav dem Ret til, og have elsket hinanden, ja kiendt den Fattigeres Broders eller Søsters Dyd og Fortienester, men større og mindre Lykke, Rigdom og Armod gier saa stor en Forsskiel imellem den, at den Rigeren kan slet ikke byde den Fattigere til Bords, eller holde Umgang med ham for de Familiens Skyld, som den converserer. — Ja de glemme endog, at give disse en Barmhiertigheds Suppe, som dog kan faaes

faaes uden for Nonneklosterets Gitterverk i Rom, og de ædle Metaller ere for disse alt for rare; men Jørgensen er mere liberal. — Uhr og Sølvspænder lad gaae! — En Ben kan hielpes. Moden kommer ham vel tilpas. — Den ærværdige Folkes Lærer ligesaa vel som straae Jankeren bærer Baand og Sløifer i Skoene. — Svenne og Mestere med. Alle Metalspænder kan nu gjøre Kongereiser. De trykke Foden. Vi behøve dem ikke. Nu ville vi læse det sendte Brev om denne Handling.

Jeg anser det for min Pligt, at anmeldte en ædel Handling, som bør staae til Ære for en fattig Karl; som suurt maa slide for sit daglige Brød; en Arbeidswand som har erfaret Nød, veed best, hvad Nød er: Hvo der hielper i Nød, hielper to Gange (saa lyder jo Ordsproget). I Korthed vil jeg anmeldte dette; jeg har Exempler paa, at brave Mænd ofte i Nød har hiulpet mig; men hvad de har hiulpet, har de selv kommet sovende til, og naar deres ædle Handling har faldet dem i Hovedet, har de viist den største Brutalitet — Msr. Jørgensen! Hil være dig! Handlingen anmeldes: Den 18de August

1795 var jeg bestødt i en just ikke liden Forlegenhed; som en Ven af mig saae han paa mit Diesyn, at jeg maatte feile noget; spurgte mig med Begierlighed (Da jeg ellers altid var i godt Humør), hvad feiler Dig, min Ven; jeg svarede: hvad kan det hielpe jeg siger Dig det; jo sagde han, er det mig muligt, saa skal det hielpe, at Du blotter Din Tanke for mig; efter lang Begring aabenbarede jeg ham, at det var kun en lille Pengesforlegenhed, O! ikke andet sagde han, jeg har paa min Vere ikke en Skilling, der har du mit Uhr og Solspænder og vil Du endnu have, saa skal Du faae mere at feie ud. — Jeg tog kuns imod Spænderne, laante 5 Rd. paa dem, — løste dem hastig efter Aftale, og gav ham dem tilbage. — Ved Tilbage modtagelsen svarede han mig, at det hastede ikke, jeg kunde beholde dem endnu en Tid, ikald jeg var forlegen. — Men dette var allerede nok. — Dette sande Venkabs Stykke bør staae til Efterverdenens Skionne.

Kiøbenhavn den 12te Julii 1796.

August Hintz.

104. Hr. Kammer, Junker og Amtmand
Scheel har fra Stavanger i Norge fra 1789

til Slutningen af Aaret 1795 anlagt en nye Bei til Kongeveien, hvorved Tilførselen til samme Sted meget er bleven lattet. En af Stadens ansæeligste Borgere, Kiøbmand Hr. Gabriel Schanke Kielland, har derfor ladet opreise ham en Vrestøtte paa Landveien med følgende Indskrift:

Enst at gavne

Tilskyndte Hr. Kammerjunker og
Ammmand Frederich Otto Scheel
at anlægge denne Bei

Aar 1789

Derfor opreises ham til Hæder

Dette Minde

af

Kiøbmand Gabriel Schanke Kielland

Aar 1795

Vel begyndt — Halv fuldendt.

105. Hr. Kammerherre Adler indbød til
Giemsøe Klostet ved Schien, Bradsbergs Amts
Deconomiske Selskab i dette Aar paa Kongens

Dag, og uddeelte Belønninger til Ugtelses Tegn til 43 Almuesmænd og Qvinder, som havde udmærket sig med Jordforbedring og huuslig Flid. Det er dem værdigste Maade, at ære Kongens Fødsels Dag, at opmuntre dydige og flittige Borgere i Staten.

106. Hr. Obrieste Arenfeldt, Hr. Grev von Raben, Hr. Conferentsraad Schyrtz, Hr. Skibs-Capitain Patrick Conan, Hr. Dispatcheur Buntzen, Hr. Consul de Larrad, og Hr. Thomas Jensen i Sleswig, har med flere gode Borgere givet et Biedrag af 876 Rd. til de fattige Brandlidte her i Staden, siden min sidste Annældelse om samme, til Borgernes Forsmænd. Disse have uddelet 200 Rd., som af en ubekjendt i Haderslev bleve dem tilsendte den 29de August til 20 fattige brandlidte borgerlige Familier, som her anføres. Man tvivler ei om, at de jo og bekiendtgjør Anvendelsen af denne Gave og af alt, hvad de have modtaget til Beviis for deres Omsorg for deres Medborgere, og til Opmuntring for flere, som kan lindre deres tunge

Kaar

Kaar som Ildbranden har sat dem i. Bekjendtgjørelsen lyder saaledes.

Efter vores seneste Bekjendtgjørelse af 17de Novbr. f. A. ere os til Stadens fattige Brandlidte end videre tilkomne følgende Gaver, nemlig:

- 1) Fra Hr. Oberst Arenfeldt ved
Hr. Justitsraad Nested = 50 Rdr.
- 2) Fra Hr. Greve von Raben til
Christiansholm = " " 50 Rdr.
- 3) Fra en ubekjendt Enke = " " 10 Rdr.
- 4) Fra Basnas Gods ved Hr.
Conferentsraad Schüh = 51 Rdr.
- 5) Fra Skibscapitain Petrick
Corran ved Hr. Capitain
Kjølse = " " 15 Rdr.
- 6) Fra en Ubekjendt i Flens-
borg ved Hr. Dispatcheur
Bunzen = " " 100 Rdr.
- 7) Fra Hr. Consul de Parrard
i Barcelona ved de Herrer
Nyberg & Comp. = " " 500 Rdr.
- 8) Fra Hr. Thomas Jensen
i Slesvig ved samme = 100 Rdr.

For

For hvilke Giverne herved bevidnes vores
 skyldigste Taksigelse, ligesom vi og ved denne Lei-
 sigled ikke vilde undlade, til Efterretning for den
 Ubenævnte i Hadersleb, der under 29de August
 forrige Aar lod os tilstille de forhen ommeldte
 200 Rdlr. til Deling imellem 20 fattige Brand-
 lidte, at bekendtgjøre, at samme efter Giverens
 Forskrift af Stadens 32 Mænd og os ere tildeelte
 følgende:

Bødker Broeberg.

Maler Blaumüller.

Hjrekudsk Hobecks Enke.

Bøssemager Steen.

Gjortler Fasting.

Enken Dorothea Maria Schouboe.

Farver Andreas Hansen Findrup.

Herkammer Lauses Enke.

Peruquemager Møssin.

Stolemager Grenander.

Snedker Machæus.

Wiinhandler Bechers Enke.

Peruquemager Balzer.

Kræmmer Bendixen.

Snedker

Snedker Kamp's Enke.

Stadstambour Ole Hansen.

Lysløber Knud Schødt.

Snedker Wit's Enke.

Bager Johannes Rasmussen.

og forrige Høker Samuel Klar.

107. Hr. Andreas Birch, Doctor og Professor i Theologien, og Præst til Weisenhuset, skildte Ildbranden Hovedstaden ved, da han blev forflyttet til Domprovstiet i Roskilde. Hovedstadens Lærde, og dens Borgere agtede denne Folke-Lærere for sit stille Liv, sin videnskabelig Flid, og sit grundige Foredrag fra Talestolen. Han blev ikke befordret efter sit Anleg. Han blev kaldet til et Embede og en Forretning, som var ham ubekendt, efter hans egen Tilstaaelse, da jeg hørte, at han holdt sin Indgangs Præken for 7 Aar siden, og nu igien sin Afskeds Præken. I denne tilbød han sig, at gjøre sine Tilhørere Regnskab for sin Tænkemaade, Lære, og Foredrags-Maade. Han havde i Særdeleshed foredraget dem

dem Religionens sunde Lærdom, som veileder til Gudfrygtighed. Naar de havde mærket, at han ikke havde vedrørt Forsønnings Læren, eller talet fiendnere om den, end andre Christendommens Lærere, saa var det ikke, fordi han nægtede den, men fordi han havde erfaret, hvor mange Christne der misbrugte denne Lære. Nb. De fleste Læsere ere vel ikke uvidende om, hvor meget de lærde Theologer modstride denne Lære ved de fleste Høiskoler, da deri endog skrives derom i de fleste europeiske Spørg, ja endog i vore Religions Skoler ere der her i Danmark adskillige Lærere, som indtages af disse Sætninger. Jeg har endog talet med unge Mennecker, som ere Pensionaires i vore Instituter her i Kiøbenhavn, (hvis Lærere have megen Tillid hos Publicum); som ere opdragne af dem, og som af Præster ere antagne til Confirmation, og deelagtiggjorte i Nadveren, som nægte Forsønnings Kraft, Christi Guddom, og Sacramentets Hoved Egenskab, der afleder mig til denne Slutning, at de have indsuget denne Gift af deres anbetroede Lærere. Hr. Doctoren er ikke af denne Mening.

Han

Han viser sine Grunde, hvorfor han har skilt denne Lære, og fundet det, at være sin Pligt, at fremsætte den saa sjelden, og overlader det til sine Tilhøreres Bedømmelse, om de antage dem. Vi have desuden den pietistiske Sect iblant os, som raabe idelig paa Forsoningen, og glemme baade Pligt og Moral i Hensigt til dens fuldkomne Fyldestgjørelse, og man veed, hvor mange 1000 Tilhørere, som herved ere afledede. Det skal megen Klogskab og Forsigtighed til, at kunde holde sig inden sine visse Grændser. Det samme Middel kan i Lægekunsten baade blive en Forgift og et Lægemiddel, alt som det bruges til. Saaledes gaaer det og med Forsoningens Lære. Til at bruge den rettelig, udfordres sand Mennekes Kundskab, en Skole, hvori, efter Hr. Doctorens Ord, Religionens Lærere deres hele Leve-Tid blive læringe, og han har Ret. Uden denne Kundskab udretter den lærde Talere lidet eller intet. Jeg har affkrevet den Tale han har holdt i Søndags den 10de Julii lige som jeg i 9 Aar har brugt ved alle de Prækener jeg har hørt af Præsterne her i Hovedstaden. Jeg har viist, deres For-

drags

drags Maade, deres Anstand, deres Betsalenhed eller dens Mangler, og hvilke Skrifter de have fulgt, ved at udarbejde deres Tale, og agter, at udgive samme; men Reskriptet af 24 December 1772 har afholdt mig derfra, som siger: Ingen maae udgive en trykt Censur over, eller Recension af de Præleener, som af Bedkommende mundtlig ere frembragte, og ei ved offentlig Tryk bekiendtgiorte. Regieringen har herved haste til Hensigt, at hindre den Daddel, som Religions Lærere kunde blive underkastede, men glemte den Skærpelse og Opmuntring, som han kunde finde ved denne offentlige Bedømmelse. Kongen, Kirken, Fædrelandet vilde vinde meget, om 24 Candidater forenede sig om, at de forelæste hinanden ugentlig de skønneste Mynstre i den hellige Betsalenhed, og derefter prøvede Folkelærernes Taler hver Søndag i Kirkerne og udgav deres Undersøgelse offentlig med deres Navn. Naar de saaledes hver Gang besøgte sin Kirke, saa modtog Kongen 24 gode eller flette Vidnesbyrd om hver Person særskildt, og dette kunde veilede ham langt mere,

end

end Enkeltes Vidnesbyrd, i Hensigt til større Befordring. De derimod, som udgave deres Prækener i Aargang, behøvede ingen Censur. Deres Skrift er mere end al Censur. Disse faae Tanker yttrede om hans Heiværværdighed kan ikke modstride Rescriptet, da de sigte hans foriente Roes. Mange Candidater vare ved denne Afspeds-Tale hans Tilhørere, som gave ham den fjerde Rang blant de offentlige geistlige Talere her i Staden, skönt han havde mere dannet sig hertil, end han havde Natur-Gaver, og maatte bruge sit Papiir, for at lede Hukommelsen. I Anstand og Friemodighed har han vundet meget, siden sit Embeds Begyndelse. Af Tilhørere havde han vundet mange, som havde forladt deres Sogne-Præster. Det var en af hans vigtigste Opmuntringer i hans Embeds Førelse, at præke for en frie Menighed, som han forlod saa nødig. Disse lønnede rigelig hans Flid. Ei Lyst til større Ære, (da han er bleven Dom-Propst), ei Lyst til større Fordele, som ere en Religions Lærers uværdige, (det skulde alle Præster tænke), beforsdrede hans Skilsmisse, men Ildebranden. —

senhusets Kirke laae i sin Afke, og der var intet Haab til dens Opreisning. Han frygtede endog selv, at et større Embeds Byrder vilde falde for tungt paa hans svage Skuldre, som han ikke havde Styrke nok til at bære. — I det øvrige maatte anmærkes, at han læste ei Fader vor for Bønnen, oplæste ikke Søndags Evangelium af Marci 8de Capitel, eller foredrog dets Indhold. Mange Studenterne følge samme Maade. Jeg veed og de Lærere, som vise, at Andagten slappes, ved at igientage denne vigtige og syndige Ben saa ofte. Jeg har hørt den Provst, som ingen Gang i sin Prædiken har læst Fader vor, og en anden Gang 4 a 5 Gange. Jeg er i øvrigt af den Mening, at Ritual og kongelig Andørdning i alle Ting nøie burde følges.

108. Helsingørs Borgere fortiene offentlig Agtelse for den patriotiske Gave og Nidkierhed, hvormed de have seet et Hospital oprettet for alle Enge og Fattige, som tildeels kunde opholde sig iblant dem, tildeels komme reisende til dem, under Navn af Drefunds og Helsingørs Sygehospital.

Under

Under denne Benaevnelse er den 1ste Martii sidstleden en Stiftelse bleven aabnet i Helsingøer, udi hvilken Søfarende af alle Nationer, som bringes Syge i Land, og de Syge af Helsingøers Indvaanere, samt de uden for denne Bye, som maatte forlanged det, blive antagne imod en billig Betalning, som er bestemt efter 3 forskjellige Classer. Et bestemt Antal af Fattige, Syge i Helsingøer, som ingen anden Hielp eller Tilstød have, bliver og derudi optagen, uden videre daglig Betalning end en vis aarlig Afgift, som af Byens Cassé for dem udbetales. Til Grundens Indkjøb, Bygningernes Opførelse og Inventariets Anskaffelse, har det allernaadigst behaget Hs. Kongelige Majestæt at udstøde sin Garantie for Laanet af den dertil behøvende Summa 17000 Rdlr., samt at tillade 1000 Rdlrs. aarlige Anvendelse af Øresunds fattige Cassés Indkomster, til Renters Betalning og aarligt Afdrag paa den laante Capital. I øvrigt blive de aarlig fornødne Udgifter til denne Stiftelses Vedligeholdelse at bestride deels af det som for de Syge daglig betales, deels af et frivilligt aar-

lig Biedrag af mere end 650 Rdlr., som Helsing-
 vers goddædige Indvaanere ved Subskription
 have forbunden dem til. De engelske Handels-
 huse i Helsingør have, for de søefarende Syge
 af deres Nation betinget 4 Bærelser, som stedse
 skal staae til deres Brug allene; hvorimod de be-
 tale en aarlig Recognition til Hospitalet af 250
 Rdlr., uden derved at være befriet eller i mind-
 ste Maade lettet for de bestemte daglige Udgifter
 for de Syge. Directionen har allerede haft den
 Glæde, samme Dag Hospitalet blev aabnet, ikke
 allene at see Subskribenternes Antal anseelig for-
 øget, men endog at modtage en betydelig Gave af
 800 Rdl., og en af 30 Rdlr. til Hospitalet, af
 velgjørende Medborgere. En kort Underretning
 om Vilkaarene paa hvilke de Syge antages i
 Hospitalet, saaes i de fleste europæiske Sprog,
 som i deres Sprog ere skrevne, for at give Frem-
 mede Kundskab om deres Hospitalitet.

Et nyt Hospital er oprettet. Maatte det
 nu ikke, som saa mange Hospitalet ere, blive
 misbrugte til Menneskers Fornærmelse, Udsus-
 gelse

gelse og Elendighed, men skaffe de Fattige Underholdning, de Syge Hielp eller Lindring i deres Svagheder, og biedrage til det goddådige Niemeed, som Borgerne have havt ved deres Biedrag; vaager herover I, som ere valgte til Directeurer! Forhværver Eder de Enges Fortroelighed og Tillid! og lad aldrig Mellemvæserne imellem dem og Eder saae saa megen Adgang og Indsyndelse hos Eder, at I skulde nægte disse sin Ret, eller taale, at de under deres Svaghed leed nogen Uret, men at Stiftelsens Fundats og Indretning bliver nøie opfyldt, saa vil I selv blive ved, at høste den Glæde, som I følede den Dag Stiftelsen blev aabnet ved 2de velgiørende Borgeres uretete Gaver til dens Fordeel!

Som vi her have vedrørt Engestuen, og derved erindret os tillige Menneffets Skrøbelighed og Forgiængelighed, saa ville vi og erindre os nogle agtede bortdøde Lærde.

109. Hr. Johannes Møller, Doctor og Landphysikus i Bradsbergs Amt i Norge,

døde sammesteds den 19de Februarii 1796 i sit
 Alders 63 Aar, efter 24 Aars Egetskab med
 Jomfrue Eleonore Hedevig Rast, estere-
 ladende hende med 5 Børn. Hr. Gylde-
 palm har opsat følgende Minde over ham.

Eheu

obiit die XIX Februarii MDCCIVC

JOHANNES MÖLLER

Juria-Danus

natus Fridericæ die XX Novembris MDCCXXXV

Ægros olim jovit medicus provincialis

in præfectura Norvegia Bradsbergensi

Lugent

optimum patremfamilias conjux & liberi solatii
 impatientes,

intimo amore deli geutem amici,

doctissimum placidumqve socium eruditorum

corpus; sed

omnium gravissime affictus

luget

mortem acerbam

de salute Norvegiæ præ tot, pro dolor! filiis

ingra-

ingratis solliciti hospitis,
civitatis Norvegicæ genius.

Viro ter venerando sic posuit

Johannes Gyldenpalm.

110. Hr. Niels Gierbrandt Brodtkorb, Justitsraad og Sorenskriver, døde paa Helgeland den 8 Februarii. Hr. Niels Dreier har opsat dette Minde over ham.

Proh dolor!

NIELS GIERBRANDT BRODTKORB,

Seren. Reg. Maj. a consiliis justitiæ,

olim

Helgelandiæ, præfecturæ Norvegiæ,

constitutus judex juratus,

die VIII Febr. hls terris versari desit.

Maritum optimum, patrem mitissimum,

Evergetam haud vacillantem,

amicorum fidelissimum,

conjug, filius filiaque, viduæ, parentibusque

orbati, merito lugent.

Singulis his

U a 4

mors

mors ejus videtur acerbissima,
 nullo quidem

acerbior, quam illi, qui,
 in memoriam viri sane digni gratisimam,
 multis cum lacrymis hæc posuit.

Niels Dreier.

III. Hr. Niels Peter Biering, Dr.
 logs Præst paa Fregatten Freja og derefter Sogs-
 nepræst paa St. Thomas i Vestindien, døde i
 sin bedste Ungdom, den 5te Dec. 1795. Jeg
 var hans Ungdoms første Lærer i de lærde Sprog,
 og tillige hans Contubernal i 2 Aar. Altid var
 han et got og lærvilligt Barn, som forenede Rier-
 lighed med Billedhed i sin tidlige Ungdom, og
 derfor var han og elsket i sin Manddom. Hans
 Constitution var altid svag, og da han blev kaldet
 til sit Fædrelands og sin Konges Tjeneste under
 denne varme Himmel-Egn, saa indsaae han og sin
 Død, og gif den rolig i Møde. Hans Formand,
 en Brygger, Søn fra Nørregade her i Kiøbens
 Havn, (hvis Navn jeg ikke erindrer,) var jeg nogle
 Aar tilforn i Selskab med hos Hr. Geheimeraad
 Brandt.

Brandt. Iblant mange Præster var denne unge Mand meest pyntet, og da han gik op og ned af Gulvet, og saae meget suur ud, spurgte jeg ham, hvad ham fattedes? Han fortalte mig, at han havde opofret sig til Kirkens Tjeneste, og raadførte sig med Hr. Biskoppen, om han skulde søge St. Thomas Kald. Han havde svaret ham: Han kunde søge det, for at være i Erindring, da det sielden skedte, at nogen fik det første Kald, som han søgte. Han fik det mod Forventning. Hans Constitution var svag. Han var hypocondrisk. Hans Familie boede her i Staden. Han var bemidlet. Han vilde opgive sit Kald, men blev fraraadet. Da han reiste herfra, drev Stormvindene ham til det faste Land, hvor han blev saaret i Armen af et Flinteskud. Han naaede sin De, faldt strax i den gule smitsomme herstkende Feber, og døde med sin Kone og en Paarørende. Vor Biering kom efter ham, og fulgte ham strax efter i Graven. Han havde ikke noget opvakt Genie til Studeringer, men bragte det med sin Flid saa vidt, at han har gjort sig værdig til dette Uereminde.

Den 5te Decemder 1795 tabte
 Kirken den dueligste og grundigste Lærer
 Talestolen den lykkeligste og yndigste Taler
 Staten den retskafneste og redeligste Borger
 Dyden og Sandheden den nidkiereste skiont
 toleranteste Forsvarer
 Anchises en Æneas
 Slægt og Venner den meest deeltagende Gien-
 gielder

En ung Brud den føelsomste og uforanderlig
 Ægtefælle i Hr.

NIELS PETER BIERING
 der som Orlogspræst paa Fregatten Freja
 døde ovenmeldte Vatum paa St. Thomas i
 Vestindien.

Hvor tit bortdöfles Roes til Fyrfter og Regenter,
 Neroner lignende, og uden fleer Talenter?

Hvor ofte reises op det stolte Mausolee
 For hiin, der myrder Tid og fanger Fluerne?
 Da uomtalt bortdöer den Dydige og Fromme,
 Hvis følgerige Daad ei med hans Liv er omme;
 Saa gik det og min Ven, min dyrebare Ven,

Hvis Mage Jorden ei fremviser let igien.
 Min Lov er upartisk; thi bunden af Naturen
 Jeg ingenlunde var; kuns blot ved Venskabs
 Touren

Tilfaldt mig denne Pligt, den tungeste jeg veed:
 At melde, Biering har blandt Aanderne sit Sted.
 Ach kunde denne Tröst din gamle Faders Hierte
 Lir lette, der har faåt saa mangt et Stöd og
 Smerte.

At jeg ei tale skal, Jurine! om dit Tab;
 Hvor kort for Elskende, kuns een Vogns
 Ægteskab!

H. L.

Hans Fader har opsat dette smukke latinske
 Epitaphium over ham, som følger til Slutning.

H. S. E.

NICOLAVS PETRUS BIERING,

Pastor quondam navis regiz bellicz,

FREYA dictz;

qui,

dum commilitones, littora legentes,

et tanquam in portu navigantes,

Patrios securi colebant lares:

unus ex illis

forte, eheu! iniqua!

ce sacri ficium devotum electus,

et jussus longum ad Indos occidentales, facere iter,

longius, imo justo longius,

fecit ad superos,

ab insula

sub ditione Regis Danorum.

inter Caribes non ignobili,

St. THOMÆ nomen debente

Nonis Decembris MDCXCV.

ibique compositus, pace quiescit.

De fato suo,

cum ancipiti, ad minores Antillas, profectioe conjuncto,

vix prius factus est certior,

quam animum subiit

tristissima mortis imago:

Ante obitum ineluctabilem præagivit obitum,

et cygno similis,

suum

suam sibi ipse cecinit lessum;
 utpote qui,
 propter tenuiorem et non admodum firmam
 corporis constitutionem
 se solibus Indorum et plagis
 non aptum, recte iudicavit,
 Acerbe lugent
 e sinu et amplexu inopinato evulsum
 Filium, Maritum, Fratrem,
 Parentes, aetate provecti, Vidua juvenis,
 septem fratres et tres sorores,
 ex maxima parte Impubes,
 quorum spem,
 patre olim jacente,
 nulla sua frustratus est culpa.
 Nos modus esset desiderii et doloris,
 si non religio,
 Indubia de meliori, apud cælitates, statione persuasio,
 et honorifica defuncti fama
 faucibus advenirent animis suppetias,
 Candore, comitate, observantia,
 Dotibusque, & animi, et officii, placidis,
 cum in veteri, tum in recenti orbe,
 multos sibi, non larvatos, contraxit amicos,
 visus simul et amatus.
 Nec ab omnibus bonis certo confirmandi,
 et a vero ne unguem quidem transversum discedentis,
 pudet testimonii parentem.
 Magnum utique anxiiis levamen,
 ægrotisque animis medicamen.
 Majus
 quod, postquam acciderat vivanti
 terra parum grata & salubris,
 Morienti eveniret amæna regio,
 et elegans hæreditas.
 Filio posuit mæstissimus Pater

C. H. BIERING.